AXIS LIBRI

REVISTĂ CULTURALĂ

trimestrială
editată de Biblioteca Judeţeană „V.A. Urechia“ Galaţi
Anul IX, Nr. 32, septembrie 2016

ROMÂNIA
CONSILIUL JUDEŢULUI GALAŢI

2016 - Anul Sfântului Antim Ivireanul

Iată că a încolţit sămânţa străină, adecă gramatica slavonească, o artă cunoscută şi un lucru bun şi iscusit, şi în zilele domniei-voastre.

(…) Căci ce este acest bun fruct ce se arată prin bunăvoinţa Sfântului Duh? Acesta ce este sufletul din corpul omenesc şi lumina din soare, şi ce este şi sarea în mâncare; căci precum corpul fără de suflet mort este, precum soarele fără de lumină nu luminează (…), tot aşa e şi cetirea sau scrierea fără gramatică conducătoare.

Căci dacă vrea cineva să ştie firea literelor şi silabelor, dacă cu glasul vrea să accentueze cuvintele drept şi să însemne vorbele cu accente, acela trebue să se adreseze la prima parte a gramaticei, adică la ortografie.

Dacă vrea să desfacă vorbele în părţile lor cu exactitate, trebue să cerceteze cu de amănuntul a doua parte, adică etimologia.

Dacă vrea să compună vorbe compuse, spre aceasta trebue să-şi însuşască bine regulele sintaxei.

Dacă cineva doreşte să facă versuri, şi aceasta şi-o însuşeşte prin prosodia făcătoare de versuri.

(…) Dar să lăsăm la o parte vorba prea multă despre gramatică; valoarea ei proprie, cât de mare este şi cât de preţuită, o va arăta lucrarea.

Prefaţa ***Gramaticii slavoneşti****, tipărită la Snagov, în anul 1697. În:* ***Antim Ivireanul, Mitropolit al Ţării Româneşti. Didahii.*** *Bucureşti : Minerva, 1983, p. 194-195*

2016 - Anul Internațional William Shakespeare

Sonetul 73

Tu vezi în mine anotimpul când
Pierită frunza, galbenă şi rară,
În ceaţa rece-atârnă tremurând
Pe crengi ca-n strane-n care veri cântară.

În mine vezi treptat cum amurgeşte
O zi, pe urma soarelui apus,
Ce-ncet, încet, spre noapte-o îmbrâncește,
Pecetea ăstei morţi de cum i-a pus.

În mine vezi cenuşa ce se-ncinge
Pe jarul tinereţii ei scrumit,
Ca-n patul morţii unde-ncet se stinge
De-acelaşi dor ce-n vremuri l-a hrănit.

Tu asta vezi, şi asta-ţi dă avânt
Să ţii la ce vei părăsi-n curând.

Colegiul editorial:
Acad. prof. dr. Dinu C. Giurescu
Acad. prof. dr. Gheorghe Buzatu
Acad. prof. univ. dr. Constantin Gh. Marinescu
Prof. univ. dr. Adrian Dinu Rachieru
Conf. univ. dr. Elena Tîrziman
Dr. Doru Bădără
Lector univ. dr. Cătălin Negoiță

Nevoia de unitate

Prof. dr. ***Zanfir Ilie***
Manager,
Biblioteca Județeană
„V.A. Urechia” Galați

Nu s-au stins încă ecourile celei de-a VIII-a ediții a Festivalului Internațional al Cărții „Axis Libri”, iar mulțimea cuvintelor de apreciere venite de peste tot ne dă garanția că suntem pe drumul cel bun, încurajându-ne totodată în intenția de a ne autodepăși cu fiecare nouă înfățișare a acestei unice manifestări culturale în aer liber, în preajma celei mai lungi și mai impresionante faleze a Dunării de pe tot parcursul ei. S-a bine întâmplat cu câteva zile mai înainte, deschizând sub auspicii juvenile noul sezon cultural estival, o nouă ediție a Festivalului Internațional de Animație „Gulliver”. Cam în aceeași perioadă cu festivalul cărții, mai mulți scriitori români de pretutindeni, alături de oaspeți din alte țări ale Europei și ale lumii, au venit la Galați în cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului Internațional „Serile de literatură *Antares*”, o întâlnire de rang înalt a creatorilor de poezie ce tinde să revendice an de an zone tot mai largi, cu Brăila, Tulcea, Constanța, propunându-și și o extindere dincolo de granițele țării, începând cu trecerea Mării Negre, pentru un popas la Istanbul, în ediția care va urma.

Tot în ceasurile de taină ale înfloririi teilor de pe bătrâna stradă Domnească, istorici, jurnaliști, universitari, experți din întreaga Românie și din mai multe țări din Europa s-au întrunit la Universitatea „Dunărea de Jos” în cadrul Conferinței Internaționale „Cultura și presa în spațiul european”, organizate în colaborare cu Asociația Română de Istorie a Presei, al cărei președinte este, începând din primăvara acestui an (ales în unanimitate la Timișoara), un gălățean: conferențiar universitar doctor Cătălin Negoiță. A fost și un festival de rock, tot în iunie, s-a desfășurat, prin inițiativa Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, o nouă ediție a Festivalului Internațional de muzică ușoară pentru copii „Ceata lui Pițigoi”, la care se adaugă manifestările periodice cu teme folclorice și, iată, se apropie toamna cu cele două „regale” ale teatrelor, Festivalul de Comedie de la „Fani Tardini” și Festivalul „Nae Leonard”, de la Muzical. Mai sunt de luat în seamă, fără a le enumera, evenimentele culturale locale curente specifice verii gălățene, cu suflul Dunării împrospătând în tăcere respirația orașului asaltat de arșița verii și avem în față imaginea unei metropole care trăiește tot mai profund prin actul cultural de aleasă ținută, din ce în ce mai aproape de standardele unei capitale spirituale europene, așa cum ar putea fi și ar trebui să fie cândva, într-un timp nu prea îndepărtat, Galațiul.

Lipsește însă ceva: *unitatea*, acea unitate atât de necesară unei percepții de ansamblu a echilibrului și armoniei care să te facă să poți simți că între vioara maestrului de la Muzical, pana poetului, replica actorului de înalt profesionalism, dalta sculptorului, pensula pictorului, dexteritatea mânuitorului de marionete, liniștea de bibliotecă a cititorului, a cercetătorului, a savantului, pasul inefabil al balerinei, între toate acestea și încă multe altele plutește materia invizibilă și dătătoare de sens și consens, de scop unic și indivizibilă forță de persuasiune și respect reciproc. Și poate n-ar fi încă nimic dacă doar între zone culturale învecinate s-ar adânci spații de neînțelegere și lipsă de comunicare, dacă într-o zonă sau alta a vieții culturale de ansamblu, în chiar interiorul intim al acesteia, nu s-ar isca adesea cele mai teribile, mai iraționale și mai neproductive confruntări.

Dacă scriitorii se ceartă între ei disputându-și priorități și exclusivități, dacă și actorii, pictorii, toate „breslele” artistice sunt sfâșiate de ravagiile unor orgolii puse mai degrabă în slujba pornirilor egoiste decât în aceea a servirii cu patimă și adevăr a Muzei alese, ce speranțe am putea avea ca spiritualitatea gălățeană să-și poată revendica cu argumente, împliniri și indubitabile recunoașteri, nu numai viabilitatea, coerența, forța de sine stătătoare, dar și afluirea de înalte benefice energii

spre resorturile existenţiale fundamentale ale Cetăţii? Căci, până la urmă, la marea scară a istoriei, doar spiritualitatea va conta. Ce a rămas din Sparta războinică și neînduplecată a vechii Grecii (nici măcar ruine!) și ce a rămas din nemuritoarea Atena, dedicată artelor, filosofiei, literaturii, culturii, un inestimabil tezaur pe care se sprijină întreaga spiritualitate europeană?

Avem, deci, forţă, avem capacităţi aproape de neimaginat acum trei decenii, avem împliniri culturale care pur și simplu au uimit România (și nu numai), vorbindu-se cu mult respect despre „Miracolul de la Galaţi", dar *nu avem unitate și nici măcar dorința manifestă de a o atinge*. S-ar putea spune, totuși, că tocmai această teribilă creștere și explozivă afirmare pe planuri multiple înlesnesc individualismul și lipsa de coerenţă și că așa se întâmplă când, vorba dialecticianului, acumulările cantitative nu sunt încă în stare să facă acel salt calitativ, inerent, la urma urmei, dar deloc lesne de împlinit. E și acest lucru adevărat și realităţile înregistrate în ultimul sfert de veac de cultură gălăţeană o dovedesc cu supramăsură. În loc de câţiva scriitori care reușiseră să publice înainte de 1989, la Galaţi și în judeţ trăiesc astăzi câteva sute bune de condeieri, pe care i-am cuprins, de altfel, cu scurte referiri, în recentul *Dicţionar,* publicat la Editura „Axis Libri" și lansat la Festivalul de carte cu același nume. Apar la Galaţi două reviste literare sub egida Uniunii Scriitorilor din România și a Societăţii Scriitorilor „C. Negri", iar, alături de ele, alte publicaţii cu profil cultural, printre care, la loc de frunte se situează în ultimii ani și revista Bibliotecii Judeţene „V.A. Urechia", „Axis Libri".

Au apărut forme de organizare instituţională a scriitorilor locali, Societatea Scriitorilor „C. Negri", încă de la începutul anilor '90 și, mai apoi, – o realizare de mare consistenţă și de importantă recunoaștere naţională – Filiala Galaţi - Brăila, devenită ulterior de Sud-Est a Uniunii Scriitorilor din România, cu un număr tot mai sporit de membri plini și susţinători. Artiștii plastici sunt și ei grupaţi într-o puternică filială zonală a UAP, actorii din cele trei teatre municipale sunt afiliaţi diferitelor foruri profesionale naţionale și internaţionale, iar Centrul Cultural „Dunărea de Jos" coordonează importanta și uneori neglijata pe nedrept activitate a amatorilor, fără a-i ignora pe profesioniști, invitaţi adesea la manifestările de anvergură lansate pe diverse tărâmuri spirituale.

Un rol aparte în emergenţa acestor forme instituţionale de reprezentare și l-a asumat Biblioteca Judeţeană „V.A. Urechia" Galaţi prin inițierea, lansarea și susţinerea continuă a brandului cultural „Axis Libri", creat și desfășurat tocmai în ideea acelei unităţi structurale a forţelor culturale și spirituale de care Galaţiul are atât de mare nevoie. Nu am intenţionat niciodată să creăm paralelisme inutile sau să ne situăm deasupra altor foruri sau instituţii, dimpotrivă, scopul nostru a fost acela de a produce cât mai multă apropiere între ele, în scopul împlinirii treptate a acelei necesităţi de sens și consens, de unitate și coerenţă, de tot mai vizibilă finalitate și de recunoaștere naţională. Am pornit de la premiza conform căreia acest sud de Moldovă resuscitat spiritual prin mișcarea culturală postdecembristă a stârnit interesul, curiozitatea, respectul și, nu de puţine ori, chiar invidia unor centre tradiţionale considerate până mai ieri dominatoare, elitiste și, prin urmare, greu de ajuns din urmă. Un foarte obiectiv istoric și critic literar, mare cunoscător al fenomenului cultural românesc contemporan, Theodor Codreanu, punctează în doar câteva cuvinte, în prefaţa la „Dicţionarul scriitorilor gălăţeni", despre care aminteam, existenţa acestei stări de fapt: „Impresionează pledoaria lui Zanfir Ilie pentru cultura Moldovei de Jos, considerată cu mult mai săracă decât cultura Moldovei de Sus (lăcașul geniilor!) și chiar a celei de Mijloc. *Dicţionarul scriitorilor gălăţeni* pare să spulbere o asemenea prejudecată".

„Axis Libri" a însemnat, într-un astfel de context, convergenţa unor factori instituţionali inerenţi actului de cultură în genere și a celui scriitoricesc în special, adică întrunirea sub aceleași auspicii a revistei culturale, editurii, salonului literar, festivalului de carte, mini-librăriei, astfel încât, pe de o parte, scriitorul să aibă la dispoziţie laolaltă toate formele esenţiale de exprimare și ieșire în lume, iar, pe de altă parte, cititorul să se simtă cât mai aproape și dacă se poate cât mai implicat în actul de concepere și recepţie a creaţiei literare. Cu integrala „Axis Libri" poţi să publici fragmente literare în paginile revistei, poţi să editezi o operă de îndată ce ea este adusă în forma finită, poţi să lansezi un volum sau altul în cadrul salonului, sau, anual, al festivalului de carte, poţi să-l expui spre difuzare în cadrul mini-librăriei sau al aceluiași festival și poţi, de asemenea, să oferi scrierile personale miilor de cititori, prin intermediul rafturilor Bibliotecii, fie la centru, fie în filialele pe care

le deţine în teritoriu. În felul acesta, actul de creaţie se integrează într-un circuit complet care, altfel, cu greu ar putea fi obţinut. Este un mare pas spre acea unitate despre care vorbeam şi spre care ar trebui să ne orientăm cu toţii. În plus, ceea ce pare şi este cu adevărat cu mult mai important decât acest prim aspect vine din invitaţia, adesea onorată, adresată celorlalte forme instituţionale culturale locale de a participa la mişcarea „Axis Libri", mai ales că prin minunatul sediu central din fostul Palat al Comisiei Europene a Dunării (în care este de remarcat în primul rând multifuncţionalitatea şi atractivitatea sălii „Eminescu"), dar şi prin filialele municipale, oferă condiţii excepţionale de funcţionare, greu de găsit în alte aşezăminte sau locuri din oraş.

Aşa se face că la manifestările „Axis Libri", la salon, la festivalul cărţii mai ales, la Biblioteca Estivală, au participat actori din cele trei teatre gălăţene, cu mici recitaluri intercalate în economia programelor, membri ai Uniunii Artiştilor Plastici, cu mini-expoziţii, dar şi cu intervenţii pertinente în lansarea unor volume din domeniul artei şi, nu în ultimul rând, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Sud-Est, care şi-au prezentat noile apariţii editoriale sau au participat la dezbaterile critice de aici. Pe de altă parte, această invitaţie la integrare şi unitate pe orizontală, în sensul promovării colaborării dintre toată grupările locale de sorginte culturală, a fost mereu susţinută, mai ales în ultima vreme, de o integrală pe verticală, în sensul promovării tinerelor generaţii, al afirmării de timpuriu a talentului şi preocupării lor pe tărâmurile tuturor artelor. Elevii invitaţi la saloanele literare de joi seară, la manifestările continue cu cartea, la centru şi la filiale, precum şi la Festivalul „Axis Libri" au venit şi s-au prezentat cu prospeţimea noilor energii creatoare, pe care ne place să le punem mereu în strânsă corelaţie cu împlinirile generaţiilor anterioare, aşa precum, în „Dicţionarul scriitorilor gălăţeni", am adus în faţa lumii condeieri din aproape patru veacuri, începând cu „bătrânul" mare cărturar european, deloc străin de aceste meleaguri, Dimitrie Cantemir, născut la 26 octombrie 1673, şi cea mai tânără scriitoare a zilelor noastre, poeta Denisa Lepădatu, născută tot într-o zi de 26, dar în aşa de apropiatul de noi septembrie 2002...

Desigur, pentru această unitate, i-aş spune şi solidaritate, la care am tot făcut apel mai sus, este absolut necesară şi o strategie coerentă din partea autorităţilor administrative locale (fie ele municipale sau judeţene), pornind de la comisiile de specialitate şi ajungând până la departamentele din primărie, Consiliul Judeţului şi chiar Prefectură, la care se poate adăuga Direcţia Judeţeană pentru Cultură Galaţi, organism subordonat direct Ministerului Culturii.

La o strategie locală culturală de succes trebuie să se facă simţită şi implicarea instituţiilor publice de cultură, precum şi a Filialei Sud-Est a Uniunii Scriitorilor din România, la care să se adauge rolul Inspectoratului Şcolar, a celorlalţi factori cu atribuţii în administrare, fiind necesar şi aportul societăţii civile, dar şi al cenaclurilor existente în arealul de la Dunărea de Jos, cenacluri mai noi sau mai vechi, trecându-se peste ineficienţa/ neavenirea orgoliilor, indiferent din ce parte s-ar manifesta ele.

Vine toamna şi un nou plin sezon cultural care altădată se desfăşura „la gura sobei" se pregăteşte să ne întâmpine cu promisiunea altor împliniri. Fie ca odată cu el, *nevoia de unitate* în această parte de ţară să găsească în acţiunile noastre noi puncte de susţinere şi împlinire, ridicând cu încă o treaptă mai sus noul prestigiu cultural şi spiritual al Galaţilor.

Din Colecțiile Bibliotecii

O carte științifică rară din donația lui Vasile Alexandrescu Urechia - Coronelli, Vicenzo. *Epitome cosmografica, 1693*

Camelia Bejenaru
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Colecțiile de carte străină veche ale Bibliotecii „V.A. Urechia” din Galați păstrează un volum prețios cu caracter științific - Coronelli, Vicenzo Maria, *Epitome cosmografica*, volum imprimat în anul 1693, la Veneția.

Tipăritura de mici dimensiuni (18x12,5 cm), cu o legătură din piele crudă și titlul imprimat cu negru pe cotor, se deschide cu un frontispiciu gravat, în care este reprezentată simbolic Nava argonauților *(La Nave Argo)* și motto-ul *plus ultra*.

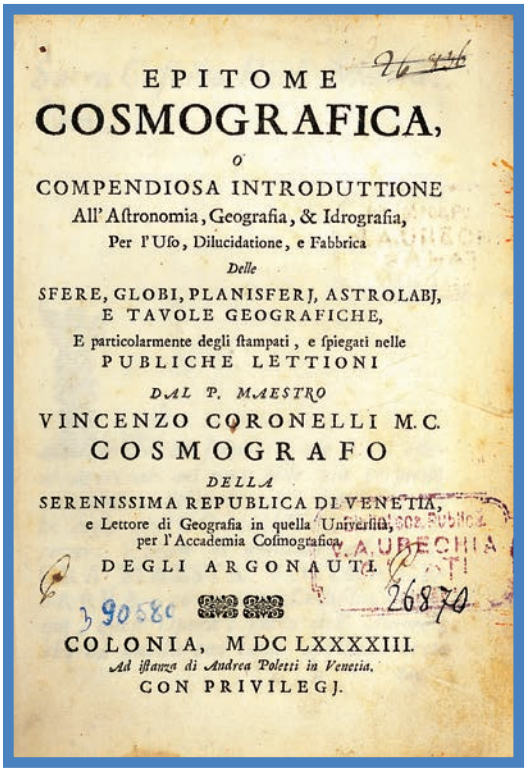

EPITOME
COSMOGRAFICA,
O
COMPENDIOSA INTRODUTTIONE
All' Aſtronomia, Geografia, & Idrografia,
Per l'Uſo, Dilucidatione, e Fabbrica
Delle
SFERE, GLOBI, PLANISFERJ, ASTROLABJ,
E TAVOLE GEOGRAFICHE,
E particolarmente degli ſtampati, e ſpiegati nelle
PUBLICHE LETTIONI
DAL P. MAESTRO
VINCENZO CORONELLI M.C.
COSMOGRAFO
DELLA
SERENISSIMA REPUBLICA DI VENETIA,
e Lettore di Geografia in quella Univerſità,
per l'Accademia Coſmografica
DEGLI ARGONAUTI.
COLONIA, M DC LXXXXIII.
Ad iſtanza di Andrea Poletti in Venetia.
CON PRIVILEGJ.

Autorul acestei lucrări, Vicenzo Coronelli, călugăr franciscan, editor, cosmograf și cartograf renumit, cunoscut în special pentru atlasele și globurile sale în stil baroc, s-a născut la Veneția într-o familie modestă. La Ravena, unde s-a stabilit la vârsta de zece ani, a fost inițiat în tainele xilogravurii de un meșter, oaspete al fratelui său mai mare, comerciant, fapt ce se va dovedi fundamental pentru viitoarea sa activitate artistică. S-a reîntors la Veneția în anul 1665 și a intrat ca student la Mănăstirea San Nicolo della Lattuga, un fapt obișnuit pentru un tânăr din acele vremuri, inteligent și cu puține resurse materiale. Talentul său excepțional a fost remarcat de superiorii săi, care l-au trimis să studieze la Roma, obținând în anul 1674 titlul de doctor în teologie, iar un an mai târziu funcția de secretar al Republicii Veneția. În paralel cu studiul teologiei, Coronelli s-a specializat și în astronomie și geometrie euclidiană. Din anul 1677, a început să lucreze ca geograf, construind pentru Ranuccio Farnese al II-lea (1630-1694), duce de Parma, două globuri, unul terestru și unul ceresc, având fiecare diametrul de 175 cm[1]. Globurile, astăzi pierdute, au fost atât de măiestrit lucrate, încât l-au impresionat pe duce, care l-a numit pe Coronelli secretarul său personal.

Cardinalul Caesar Estrées, ambasador al Franței la Roma, aflat într-o vizită la curtea ducelui

de Parma, în anul 1680, a văzut globurile și l-a invitat pe Coronelli la Paris pentru a construi alte două globuri de patru metri în diametru, dedicate Regelui Ludovic al XIV-lea, monarh absolut. Realizate la Paris între anii 1681-1683, cele două globuri, unul cu reprezentarea lumii, așa cum era cunoscută până atunci, și unul cu reprezentarea cerului la nașterea Regelui Soare, sunt excepționale, atât din punct de vedere tehnic, ținând cont de dimensiunea și greutatea lor, cât și din punct de vedere artistic. Decorate și pictate în stil baroc de pictorul Jean-Baptiste Corneille (1649-1696)[2], ele se păstrează astăzi în colecțiile Bibliotecii Naționale a Franței.

Coronelli a fondat în anul 1684, sub patronajul dogelui Marcantonio Giustiniani (1619-1688), prima societate geografică din lume – Academia Cosmografică a Argonauților, care a avut membri în toată Italia, în Anglia și Polonia, din rândul oamenilor de știință, clericilor, patricienilor, dar și pe regele Ioan Sobieski (1630-1694)[3]. A realizat aproape patru sute de hărți cosmografice și terestre, publicate în operele sale majore și zeci de globuri terestre și cerești atât de frumoase, încât și astăzi sunt reproduse cu fidelitate. A publicat numeroase lucrări, printre care și *Atlante Veneto*, un atlas universal monumental, în treisprezece volume, care cuprinde numeroase informații privind geografia antică și modernă, precum și date astronomice și istorice.

Din vasta sa operă, Biblioteca „V.A. Urechia" Galați păstrează în colecțiile speciale o lucrare de sinteză teoretică și practică, dedicată Academiei Cosmografice a Argonauților - *Epitome cosmografica*, tipărită pentru prima data la Veneția, în 1693, însumând 22 de foi nenumerotate, 420 de pagini și 32 de planșe.

Autor și artist, Coronelli a îmbogățit această lucrare cu numerose ilustrații dintre care menționăm: busolele ce indică direcția vânturilor, planșele reprezentând Universul în viziunea lui Ptolomeu, Copernic și Descartes, planisferele cerești, cele două globuri construite pentru Ludovic al XIV-lea, sfera armilară, precum și planșa care înfățișează un astronom privind cerul prin telescop.

Volumul se deschide cu o dedicație semnată de Matteo Alberti (cca 1660-1716), arhitect, unul dintre cei mai mari Magistrați ai apelor din Veneția, membru proeminent al Academiei argonauților, urmată de prefața editorului și textele - „Dell'eccelenza inuenzione e progresso dell'astronomia, discurso del Sig. Carlo Malavista", datată din 7 noiembrie 1692; „Catalogo degli ascritti all'Academia Cosmografica degli Argonauti"; „Privilegi concesi della serenissima Republica di Venetia"; „Catalogo degli Arcivescovati di tutta la Terrra e loro Suffraganei"; „Opera stampata del Padre Coronelli" și cuprinsul.

Textul propriu-zis al lucrării este structurat în trei cărți: prima carte cuprinde 35 de capitole, a doua 17 capitole, iar a treia 34 de capitole.

Prima carte conține informații generale despre astronomie și cartografie cerească. Sunt prezentate fenomenele cerești, vânturile și clima, stelele și planetele, constelațiile, cometele enumerate de la nașterea lui Hristos până în anul 1682, precum și modul cum poate fi observată o eclipsă de soare. Partea cea mai vastă a acestei secțiuni este dedicată descrierii a 73 de constelații și a 1880 de stele, ale căror poziții sunt calculate ținând cont de

precizia echinocțiilor[4]. Originale sunt prezentările constelațiilor, din capitolele 22 și 23, precum cea a constelației Părul Berenicei, inventată de matematicanul Conon din Samo, sau a constelației Navei Argo, care a dat numele academiei lui Coronelli, prezentări care conțin, pe lângă diagrama acestora, și o introducere legată de mitologia fiecăreia.

A doua parte a lucrării tratează geografia Pământului și fenomenele naturale. A treia carte, mult mai amplă, este împărțită în două părți. Prima parte se referă la globurile construite de Coronelli pentru Ludovic al XIV-lea și la cele realizate de alți cartografi, iar cea de-a doua conține informații practice referitoare la modul cum poate fi proiectat și construit un glob, la materialele necesare și la tehnicile folosite în pictura și gravura în cupru.

Dar, dincolo de informațiile științifice și practice privind stadiul cunoașterii cerului și pământului la sfârșitul secolului al XVII-lea, informațiile care prezintă interes pentru noi sunt cele de la paginile 254, 268 și 353 în care sunt menționate provinciile românești: Transilvania, Moldova (*Moldavia*), Valahia (*Vallacchia*), Basarabia (*Bessarabia*) și orașul Sibiu al cărui nume apare în variantă germană (*Hermannstadt*) și latină (*Cibinium*). Prezența acestor informații încadrează acest volum în prețiosul fond Daco-romanica și demonstrează că preocuparea de căpetenie a lui V.A. Urechia, donatorul acestuia, a fost de a identifica, a achiziționa și a prezerva cărțile vechi care s-au publicat în afara spațiului românesc în care se găsesc informații referitoare la istoria și civilizația românilor.

Bibliografie:

1. Enciclopedia italiana di scienze, lettere. Vol. 11. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1931.

2. Mărunțelu, Ion; Codreanu, Sorina; Carapcea, Florica. *Cartea străină veche: 1472-1700: Catalog***.** Galați : [S.n.], 1975.

3. *Dizionario biografico degli Italiani*. Vol. 29. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1983. Disponibil la: http://www.treccani.it/enciclopedia/vincenzo-coronelli_(Dizionario-Biografico). Data consultării: 2016/07/03.

4. Richard, Helene. *Les Globes de Coronelli.* Disponibil la: http://classes.bnf.fr/rendezvous/pdf/Coronelli.pdf. Data consultării: 2016/07/02.

Note:

1. *Enciclopedia italiana di scienze, lettere.* Vol.11. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1931, p. 455.

2. Richard, Helenes. *Les globes de Coronelli.* Disponibil la: http://classes.bnf.fr/rendezvous/pdf/Coronelli.pdf. Data consultării: 2016/07/02.

3. *Dizionario biografico degli Italiani*. Vol. 29. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1983. Disponobil la: http://www.treccani.it/enciclopedia/vincenzo-coronelli_(Dizionario-Biografico). Data consultării: 2016/07/03.

4. Deplasare lentă, în sensul retrograd, a punctelor echinocțiale (punctul vernal și autumnal) pe elipsă, datorită atracției exercitate de Lună și de Soare asupra umflăturii ecuatoriale a Pământului și asupra neomogenităților structurale ale acestuia.

Bibliotecile publice
schimbă comunităţile

Lidia Sitaru
metodist, Biblioteca Publică Raională „A. Donici" Orhei

Bibliotecile publice de astăzi sunt locul potrivit în comunitate pentru a oferi acces public la tehnologiile informaționale în scop de instruire, comunicare, socializare, dezvoltare, recreere. Biblioteca publică de astăzi este o instituție care funcționează în calitate de conector în comunitatea sa, descoperind necesitățile specifice ale comunității, oferind atât servicii tradiționale, cât și inovatoare, adaptându-se în pas cu schimbările din comunitate.

Astăzi biblioteca nu împrumută numai carte, dar servește drept centru comunitar – ea ascultă vocea comunității și abordează necesitățile acesteia, de asemenea, servește drept punct central de conectare a cetățenilor la informații valoroase, inițiative guvernamentale, servicii și activități ale ONG-urilor locale și internaționale și la mediul de afaceri prin intermediul unui spațiu comunitar vibrant, activ în cadrul căruia beneficiarii pot dobândi cunoștințe și abilități, învăța lucruri noi și petrece timpul liber cu suportul bibliotecarului bine instruit.

De la această idee a pornit inițiativa bibliotecilor publice din raionul Orhei de a fi cele mai active în Programul IREX /Novateca, susținut financiar de Fundaţia Bill și Melinda Gates SUA. Începând cu anul 2013 – BPR „A. Donici" și 5 biblioteci comunale/sătești, grație inițiativei bibliotecarilor, au fost acceptate în Programul-pilot; în anul 2014, 19 biblioteci au aderat la Programul Novateca; în anul 2015, încă 14 biblioteci; iar în anul 2016, au aderat încă 19 biblioteci: 15 biblioteci din mediul rural, 3 biblioteci din cartierele orașului Orhei și Biblioteca pentru copii „I. Creangă", Orhei. Bibliotecarii, în colaborare cu primarii din comunități, au contribuit la reparaţia edificiilor, schimbarea geamurilor, ușilor, rețelei electrice, termice, reparaţia și construcţia sobelor, schimbarea mobilierului, telefonizarea și conexiunea la internet, instalarea sistemelor de securitate. Iar bibliotecile din localităţile Brănești și Sirota au fost reparate capital, astfel bibliotecile publice din rețea s-au transformat în instituţii comunitare mai atractive, adaptate la necesităţile membrilor comunităţii.

Pe parcursul celor 4 ani de aplicare a Programului Novateca, din 60 de biblioteci publice din rețea, 58 de biblioteci sunt membre ale rețelei Novateca și sunt dotate cu 234 de calculatoare, 9 tablete, 58 de imprimante multifuncţionale performante, dintre care 178 de calculatoare și 9 tablete donate de Programul Novateca.

Bibliotecile publice din rețea, cu susținerea Programului Novateca, se încadrează perfect în Strategia Naţională Moldova Digitală 2020. Unul dintre pilonii acesteia se referă la dezvoltarea capacităţilor de utilizare a tehnologiei informației, astfel ca fiecare cetățean să aibă acces la beneficiile oferite de domeniul tehnologiilor informaţionale.

Este foarte important ca persoanele de diferite vârste, îndeosebi cele din satele amplasate departe de centrul raional, să aibă acces la informaţiile globale cu ajutorul internetului.

Biblioteca publică modernă se construiește doar prin eforturi comune și parteneri de încredere așa cum sunt: instituţiile sociale din localitate, precum organizaţiile non-guvernamentale, asociaţiile obștești, școala, grădinița, agenţiile teritoriale de ocupare a forţei de muncă, biserica sau alte instituţii din comunitate.

Ca rezultat al modernizării bibliotecilor din rețea, bibliotecarii au fost instruiţi pentru implementarea serviciilor noi, netradiţionale pentru bibliotecile publice, utilizând calculatoarele și internetul cu acces gratuit. La acest capitol sunt foarte active bibliotecile din localităţile: Ciocîlteni, Cucuruzeni, Fedoreuca, Piatra, Peresecina, Trebujeni, Vîșcăuţi, Dîșcova, Brănești, Zorile, Neculăieuca, Ghetlova, BPR „A. Donici" etc., care, în parteneriat cu meșterii

populari, pensionarii, utilizatorii activi au reînviat multe tradiţii şi metode uitate.

Majoritatea au reparat mobilierul în biblioteci, copiii învaţă să picteze, să-şi elaboreze arborele genealogic al familiei, să înveţe persoanele de vârsta a 3-a utilizarea tehnologiilor informaţionale, iar mămicile cu copii mici să coase hăinuţe. Desigur, este un efort enorm al bibliotecarilor, dar şi un succes deosebit pe plan raional şi naţional.

Bibliotecile au devenit astăzi adevărate centre comunitare vibrante, menite să transforme viaţa oamenilor spre bine şi evadează treptat din clişeele şi tiparele sale tradiţionale, transformându-se din locul unde pur şi simplu se împrumutau cărţi, în spaţii multifuncţionale, adaptate la cerinţele specifice ale comunităţii.

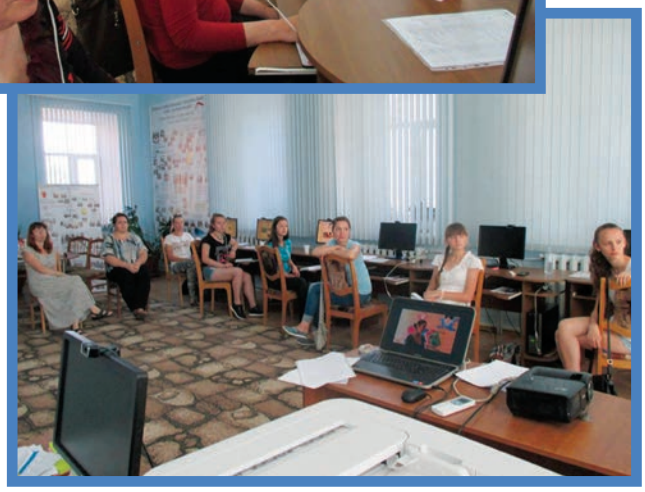

În biblioteca modernă un rol important îl joacă bibliotecarul, care trebuie să fie unul activ, instruit, multifuncţional şi responsabil în raport cu instituţia pe care o conduce. Pentru a face faţă noilor provocări şi a beneficia din plin de oportunităţi, bibliotecarul modern trebuie să tindă spre dezvoltare continuă şi instruire. Şi aici le vine în ajutor Centrul Regional de Excelenţă Profesională, organizat în incinta BPR „A. Donici", fiind unul din cele 7 Centre organizate cu susţinerea financiară a Programului Novateca, unde activează bibliotecari - formatori bine instruiţi, care organizează instruirea bibliotecarilor din reţea în conformitate cu curriculumul recomandat de Programul Novateca. Astfel, peste 70 de bibliotecari au fost instruiţi pentru a facilita accesul utilizatorilor la computere, informaţii şi servicii on-line. Bibliotecile şi-au creat conturi pe reţelele de socializare, poştă electronică, adresă skype şi ajută şi alţi membri din localităţi să–şi deschidă site-uri şi să utilizeze spaţiul virtual pentru cunoaştere şi promovare.

Bibliotecarii au demonstrat că, doar cu puţină susţinere de la APL, pot răsfrânge schimbarea asupra membrilor comunităţii, făcându-i mai fericiţi. Cu certitudine sunt sigură că bibliotecile şi bibliotecarii vor avea şi în continuare susţinerea primarilor, a consilierilor locali, agenţilor economici, altor parteneri din comunitate, nu vor mai fi împotrivă să investească în biblioteci pentru că bibliotecarii orheieni au demonstrat la nivel de ţară importanţa şi rolul acestora în îmbunătăţirea calităţii vieţii oamenilor.

Astăzi, a crescut cu mult numărul vizitatorilor în bibliotecile publice din reţea, cel mai important indicator de performanţă al activităţii bibliotecilor publice din toată lumea. Tot mai mulţi cetăţeni păşesc pragul bibliotecilor publice din diferite motive: pe lângă cele tradiţionale – de a citi cărţi, un ziar sau o revistă, ei pot să participe şi să asiste la acţiuni culturale, să se dezvolte spiritual, să înveţe să folosească calculatorul, să beneficieze de internet gratuit, să vorbească cu rudele de peste hotare, prin Skype, să acceseze servicii de E-guvernare din localitate, să achite facturile, să obţină un act de stare civilă, să procure bilete de transport, să caute un loc de muncă, să-şi dezvolte anumite hobby-uri, îndeletniciri, talente, abilităţi, să înveţe de la distanţă, să crească spiritual etc.

Pe această cale, aduc mulţumiri primarilor şi consilierilor din localităţile: Ivancea, Crihana, Jora de Mijloc, Selişte, Ciocîlteni, Chiperceni, Neculăieuca, Crihana, Pohrebeni, Mălăeşti, Berezlogi, Zahoreni, Peresecina etc., care au conştientizat rolul şi importanţa bibliotecii publice în comunitate, au contribuit financiar, dar au oferit şi susţinere morală pentru ca toate bibliotecile publice de pe teritoriul primăriei să fie acceptate în Programul Naţional Novateca şi să-şi schimbe imaginea în comunitate.

Filiala nr. 2 „Paul Păltănea” poartă deschisă spre cultură, educație și recreere

Cătălina Şoltuz
responsabil, Filiala nr. 2 „Paul Păltănea”

„Lectura îţi stârneşte curiozitatea, dar nu îţi dă totul. Ea te lasă să mergi singur, dar numai dacă vrei, mai departe pe drumul cunoaşterii.”
(Marcel Proust)

Societatea de astăzi este o societate informaţională şi comunicaţională foarte dinamică, într-o perpetuă schimbare, transformare, în care informaţia şi accesul la aceasta sunt condiţii esenţiale ale progresului la nivel global şi ale schimbării la nivelul mentalităţilor umane.

În acest context, bibliotecile reprezintă libertate. Libertatea de a citi, libertatea ideilor, libertatea comunicării. Ele înseamnă educaţie (care nu este un proces ce ia sfârşit când se termină şcoala, liceul sau universitatea), distracţie, spaţii sigure, acces la informaţie, într-o idee: *porţi deschise spre cultură, educaţie şi recreere.*

Filiala nr. 2 „Paul Păltănea” reprezintă în 2016, în al IV-lea an de activitate, o poartă deschisă spre cultură, educaţie şi recreere pentru toţi cei care păşesc şi descoperă acest spaţiu. Întreaga activitate a sa pune în prim plan importanţa lecturii şi recreerii, care este evidentă şi mereu actuală.

Lectura reuşeşte din ce în ce mai mult să ofere tinerei generaţii, în special, mijloace de cunoaştere personală şi a lumii, căi de a forma şi dezvolta comportamente sănătoase, modalităţi de petrecere a timpului liber.

În acest sens, Filiala nr. 2 „Paul Păltănea” desfăşoară diverse activităţi de promovare a lecturii în rândul tinerei generaţii prin: dezbateri, şezători literare, jocuri de rol, concursuri, scenete, montaje literare, teatru de umbre, prezentări de cărţi, expoziţii.

Un rol important îl au proiectele educaţionale în desfăşurare cu grădiniţele, şcolile şi liceele din zonă, douăzeci şi două la număr, care au ca *scop comun* promovarea lecturii în rândul copiilor şi tinerilor în vederea creşterii performanţelor

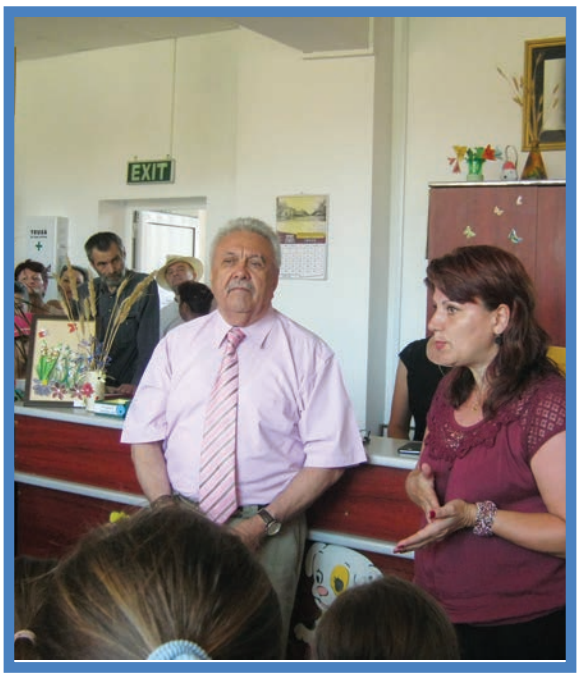

şcolare, dezvoltării personale, emoţionale şi intelectuale.

Mai pot aminti participarea părinţilor şi bunicilor la activităţile pe care preşcolarii, elevii şi liceenii le derulează la filială, cum ar fi: şezători literare, concursuri, cenacluri literare etc., care au ca rezultat final creşterea gradului de responsabilizare a familiei cu privire la educaţia copiilor şi la implicarea acestora în efortul pe care biblioteca, alături de şcoală, îl face pentru a promova lectura, studiul şi a reduce abandonul şcolar.

O altă modalitate de promovare a lecturii pe care filiala o desfăşoară cu succes este aceea de a participa la activităţile culturale din cadrul unităţilor şcolare, elevii conştientizând astfel mai pregnant legătura dintre şcoală şi bibliotecă.

Vizitele şi turul filialei reprezintă pentru cei mici, de vârstă preşcolară, un bun prilej de a face cunoştinţă cu lumea fascinantă a cărţilor cu poveşti şi de a reveni cu plăcere la bibliotecă.

Expoziţiile specializate din cadrul filialei şi promovarea lor în mediile on-line reprezintă alte acţiuni de promovare a lecturii în comunitate.

Clubul de vacanţă „Vacanţa ALTFEL la bibliotecă!”, aflat la a IV-a ediţie, este în curs de desfăşurare pe perioada vacanţei de vară şi constituie o altă modalitate atractivă de promovare a lecturii şi petrecere a timpului liber în mod plăcut şi util de către copii, părinţi şi bunici.

Toate activităţile şi acţiunile de promovare a lecturii desfăşurate de către Filiala nr. 2 „Paul Păltănea” au ca scop motivarea tinerei generaţii să citească, să urmeze cursurile şcolare, precum şi atragerea de noi utilizatori, biblioteca fiind o instituţie profund implicată în procesul de dezvoltare individuală şi socială, o instituţie-motor a comunităţii.

Lectura reprezintă modul în care comunicăm cu trecutul, prezentul şi viitorul. Felul în care învăţăm lecţii de la cei care mai sunt sau nu mai sunt printre noi. Noi toţi, adulţi şi copii, familie, bibliotecă şi şcoală, instituţii şi comunitate, avem datoria de a proteja moştenirea culturală, cunoaşterea şi să încurajăm lectura şi progresul.

Albert Einstein a fost întrebat odată ce s-ar putea face să existe copii inteligenţi. Replica lui a fost simplă şi înţeleaptă, deopotrivă. „*Dacă vreţi să aveţi copii inteligenţi*, a zis el, *citiţi-le basme. Dacă vreţi să fie şi mai inteligenţi, citiţi-le mai multe basme.*” El înţelegea valoarea lecturii şi cea a imaginaţiei.

Prin colecţiile şi serviciile oferite, prin comunicarea eficientă cu biblioteca judeţeană, prin dotările IT, spaţiul ultra-modern dotat şi, nu în ultimul rând, prin activitatea celor care păstoresc acest lăcaş de cultură - bibliotecarii, Filiala nr. 2 „Paul Păltănea” doreşte să dăruiască tuturor celor care trec „*poarta deschisă spre cultură, educaţie şi recreere*” un loc în care valoarea informaţiei este reală.

Vă invit să vizitaţi Filiala nr. 2 „Paul Păltănea”!

Grădina cu cărți

Lectură și socializare pentru copii de toate vârstele

Violeta Opaiț
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

A sosit vara și iată-ne din nou în Grădina publică, la foișor, cu cărți frumoase și interesante pentru toți gălățenii iubitori de natură, de plimbări și de lectură. Anul acesta, programul a început pe 1 iulie și vom fi aici, pentru copiii de toate vârstele, până pe 2 septembrie. Programul este același ca și anul trecut și anume de luni până vineri între orele 10.00 - 14.00.

Revederea cu copiii, părinții, bunicii sau bonele, cu care ne-am împrietenit vara trecută, a fost foarte plăcută și emoționantă. Cărțile frumoase i-au încântat pe copii, iar cele interesante, din domenii diverse, pe adulți. Copilașii, atrași de mobilierul colorat, se așază pe scăunele, la măsuțe sau în Căsuța cu povești și citesc, iar cei mai mici colorează, privesc pozele sau se bucură de cărți prin lectura părinților sau a tinerelor voluntare.

Atmosfera este plăcută. Toți suntem veseli! Dacă aveți vreo îndoială, priviți pozele!

Și mai adaug ceva!... Copiilor le place să citească!

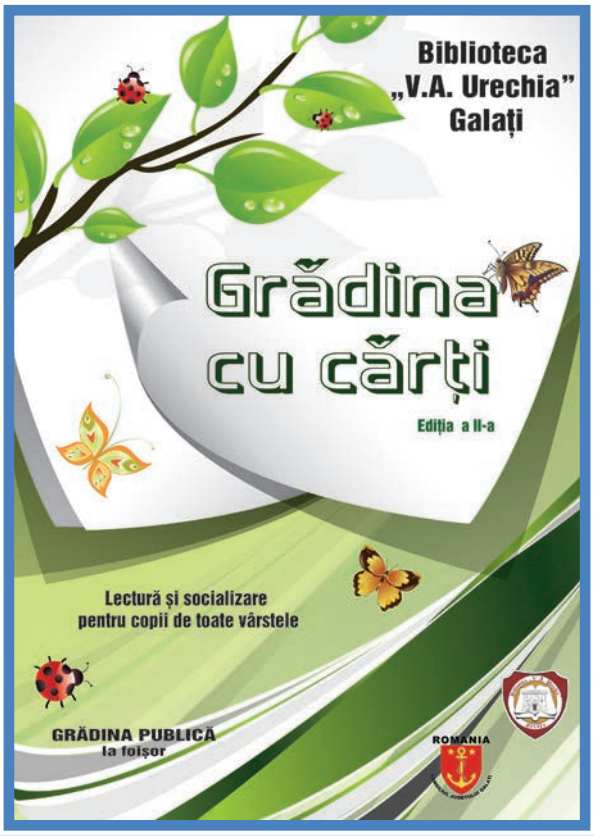

Clubul BiblioVACANȚA, ed. a III-a, la Biblioteca Municipală pentru Copii

Lucica Veliche
responsabil, Biblioteca Municipală pentru Copii

Suntem în vacanță și copiii pot acum să se ocupe de activități extrașcolare.

Biblioteca, centru cultural educativ, deși nu cu un cadru instituțional ca la școală, îi invită pe copii, în perioada iulie - septembrie, să petreacă ore frumoase în care să descopere bucuria copilăriei. Copiii au posibilitatea să petreacă clipe interesante alături de alți colegi, să socializeze și să lege noi prietenii.

Copiii au posibilitatea să-și organizeze vacanța într-un alt mod, gratuit și educativ, la Biblioteca Municipală pentru Copii, prin participarea la acțiunile din cadrul clubului, care se vor derula în perioada 1 iulie – 1 septembrie 2015.

Clubul „BIBLIO-VACANȚA" cuprinde:

- atelier de lectură
- atelier de jocuri
- atelier de creație DecoArt
- vizionări de filme și desene animate
- inițiere în limba franceză, italiană și spaniolă
- atelier de astronomie
- jocurile copilăriei

Clubul de vacanță vine în întâmpinarea nevoii părinților de a crea condiții favorabile de dezvoltare a copiilor în perioada vacanței de vară, oferind un cadru creativ și antrenant pentru copii, o alternativă de a petrece timpul liber în altă manieră decât cea în fața calculatorului sau a televizorului, familiarizarea copiilor cu Biblioteca Municipală pentru Copii, cu colecțiile și serviciile acesteia.

Dorim ca, prin intermediul Clubului de Vacanță, să implicăm copiii în activități extrașcolare. Dezvoltarea vocabularului copiilor, a interesului pentru lectură îl vom realiza prin intermediul poveștilor, a cursului de inițiere în limba franceză, italiană și spaniolă, ateliere creative, jocuri și joacă în aer liber. Ne dorim să fim un mediator între carte și copil, determinându-l pe acesta din urmă să o iubească, realizând și trecerea de la limbajul oral la cel scris, să asigurăm condițiile optime pentru desfășurarea de activități cultural-educative și recreative, *gratuite* în cadrul filialei.

Proiectul își propune să răspundă unei nevoi crescânde a copiilor de a participa la activități educative în timpul vacanței de vară. De asemenea, părinții și-au exprimat dorința de a-și înscrie copiii la aceste activități ale Clubului de Vacanță, apreciind obiectivele acestui proiect din anii precedenți.

Proiectul ludic-educativ Vacanța la bibliotecă - șah și lectură activă!
2016, ediția a V-a

Celozena Diaconu
responsabil, Filiala nr. 4 „Grigore Vieru”

La Filiala nr. 4 „Grigore Vieru”, s-a derulat, în perioada iulie – septembrie 2016, *Proiectul ludic-educativ Vacanța la bibliotecă - șah și lectură activă!, 2016, ediția a V-a*. Deschiderea oficială a avut loc în data 7 iulie 2016. La deschidere au participat: din partea conducerii Bibliotecii Județene „V.A. Urechia” managerul general, domnul prof. dr. Zanfir Ilie, colaboratori și parteneri de la Fundația „Cuvântul Întrupat”, Centrul Comunitar de Zi „La Vale”, voluntarii bibliotecii, copii din Cartierul Valea Orașului Galați.

Scopul proiectului a fost realizarea de servicii ludico-educative pentru copiii și adolescenții din comunitatea Cartierului Valea Orașului Galați.

Prin obiectivele proiectului ne-am propus:

- atragerea copiilor și adolescenților pe perioada vacanței de vară la activități organizate de bibliotecă;
- realizarea unei activități săptămânale de educație non-formală în programul de vară al bibliotecii;
- dezvoltarea gândirii creative prin joc și lecturare a resurselor documentare tematice oferite de bibliotecă.

Activitățile s-au desfășurat o dată pe săptămână și au participat 20 copii care frecventează Centrul de zi „La Vale”. Pe lângă activitățile propuse prin proiect, inițiere șah și lectură activă, am realizat și activități de lucru pe hărți fizice, ilustrate pentru copii, precum: Harta animalelor / Dino Kalogjera; Illustrated by Z. Druško .- [București] : Art, cop. 2006; Harta sistemului solar / Dino Kalogjera; Ilustrații: Z. Druško .- [București] : Art, cop. 2007

Proiectul, prin activitățile derulate în cele cinci ediții, a stârnit interesul părinților și copiilor să participe la activități non-formale în timpul vacanței, pentru a micșora numărul celor care renunță la școală, pentru a-și dezvolta capacitățile socio-profesionale necesare pentru un trai mai bun și o viață decentă.

Dintre activitățile derulate în proiect se pot enumera:

- inițierea în șah și lectură activă
- realizarea unei expoziții în cadrul Filialei cu monografii tematice din colecțiile bibliotecii – 100 documente de bibliotecă.

Activitatea nr. 1

Deschiderea proiectului, 7 iulie 2016, ora 11.30

Prezentarea participanților și a programului de activități, consultarea monografiilor ilustrate tematice și a paginilor web unde se poate juca șah - on-line de la inițiere

la stadiul avansat, prezentarea monografiilor pentru lectură activă.

Activitatea nr. 2

14 iulie 2016

- inițierea și recapitularea jocului de șah (reguli, scop, mutarea pieselor, prezentarea ceasurilor de control, notarea partidelor);

- lectură activă.

Activitățile nr. 3, 4, 5, 6, 7 și 8

21 iulie – 31 august 2016

- exersarea jocului de șah (recapitulare + aprofundare, fazele partidei, tactică, strategie, planuri de joc);

- lectură activă;

- dezvoltarea abilităților de a participa la un concurs de șah practic, cu ceas de control și notarea partidei;

- implicarea în jocuri de căutare pe hărțile ilustrate.

Activitatea nr. 9

Pe 1 septembrie 2016 a avut loc încheierea proiectului – premierea și evaluarea finală, feed-bak-ul echipei de proiect. Am organizat un miniconcurs de șah, câștigătorul a primit un joc de șah. Toți copiii implicați în proiect au primit diplome și cărți donate de conducerea bibliotecii.

Concluzii:

- Copiii au învățat să regăsească pe hartă locul unde trăiesc animale pe cale de dispariție, au plecat în călătorii imaginare, pe harta sistemului solar, ilustrată cu desene ale navetelor spațiale și sateliților artificiali, ale personajelor din filme și cărți celebre inspirate de nemărginirea universului stelar, mare parte din ele regăsite și în colecțiile bibliotecii.

- Activitatea de lectură activă a avut ca suport cărți din colecțiile filialei precum: *Eu, Haios?*, autori James Patterson și Chris Grabenstein; *Jurnalul unui puști*, autor Jeff Kinney; *Nina. Jurnalul unei adolescente*, autor Agustina Guerrero; *Ce să faci când ți-e frică să te bagi în pat: ghid pentru copii care adorm greu*, autor Dawn Huebner.

- Au descoperit împărăția minunată a jocului de șah, alături de bibliotecari, educatori, voluntari și site-urile dedicate sportului minții.

Prin activitățile realizate în vacanța de vară, Filiala nr. 4 „Grigore Vieru” a atras copii și adolescenți din comunitate la bibliotecă, implicându-i în activități de educație non-formală, utilizând resurse documentare și umane proprii, precum și voluntarii bibliotecii.

Cel mai mare câștig pentru copii este că au descoperit lecturi plăcute, au fost inițiați în jocul de șah și regăsirea informațiilor pe hărți și, astfel, vor dezvolta abilități care să contribuie la dezvoltarea comunității în care trăiesc și învață.

Biblioteca Estivală

Andreea Iorga
şef birou Împrumut la domiciliu pentru adulţi, Biblioteca „V.A. Urechia”

Biblioteca Estivală şi-a deschis pentru a patra oară porţile către cetăţenii oraşului Galaţi cu lansarea unor programe educativ-recreative, funcţionând până în data de 15 septembrie, în fiecare zi a săptămânii, mai puţin sâmbăta, în intervalul orar 10.00 – 18.00, iar duminica între orele 8.00 - 13.00.

La Biblioteca Estivală, pe lângă împrumutul de cărţi (aproximativ 2000 de u.b.) şi periodice (10 titluri), au fost scoase la vânzare aproximativ 200 de cărţi de către librăriile din oraş la preţ de stand, oferind cititorilor oportunitatea de a achiziţiona o carte la un preţ mai bun decât în librării. Tot la Biblioteca Estivală, pe lângă carte, care reprezintă esenţa unei biblioteci, au fost asigurate şi facilităţi pentru jocuri de şah, rummy, scrabble, go şi domino, participarea la diferitele programe organizate de Biblioteca „V.A. Urechia”: Clubul Curioşilor, în fiecare zi de miercuri la orele 10.30, Cafeneaua Culturală, în fiecare zi de joi între orele 10.30-12.00, Clubul de şah „Axis Libri”, în fiecare zi de miercuri între orele 16.30-18.00, Clubul de scrabble „Axis Libri” care s-a desfăşurat lunea între orele 10.30-12.30, dar şi Tabăra de Creaţie „Axis Libri”, eveniment central al Bibliotecii estivale care s-a desfăşurat marţea între orele 10.30-12.00 pentru categoria mică de vârstă (7-10 ani) şi vinerea pentru copii cu vârsta cuprinsă între (11-16 ani) în acelaşi interval orar.

Tabăra de Creaţie „Axis Libri” este un program educativ-recreativ care a început pe data de 5 iulie şi s-a desfăşurat pe toată perioada vacanţei de vară, cu câte două întâlniri pe săptămână, fiind structurată pe trei secţiuni: artă plastică, artă fotografică şi creaţie literară, pe câte două categorii de vârstă – 7-10 ani şi 11-16 ani.

Atelierele de pictură s-au desfăşurat în perioada 5 iulie – 29 iulie, cele de fotografie între 2 şi 22 august, iar cele de beletristică între 26 august şi 2 septembrie. Lucrările copiilor au intrat automat într-o competiţie, pe cele trei secţiuni, menţionate mai sus şi pe cele două categorii de vârstă. „Metropolitan Life” şi „Librăria Donaris” au oferit câte un premiu la fiecare dintre aceste şase competiţii, fiind şi sponsorii direcţi pentru materialele necesare desfăşurării activităţii în cadrul Taberei de Creaţie „Axis Libri”. Biblioteca „V.A. Urechia” a oferit cărţi şi diplome de participare celor mai creativi, dar şi mai originali dintre copii. Copiii şi tinerii participanţi la această activitate care s-a desfăşurat pe o perioadă de aproape trei luni au avut posibilitatea să vadă implicarea bibliotecarilor şi a însuşi domnului director al Bibliotecii „V.A. Urechia”, prof. dr. Zanfir Ilie, la fiecare întâlnire din cadrul taberei, dar şi a invitaţilor de seamă, printre care amintim: maestrul Nicolaie Sburlan, Irina Toporaş, Vera Crăciun, ing. Adrian Smărăndoiu, Camelia Nenu, Andrei Alexandrov, Gheorghe Miron care au îndrumat copiii în arta picturii, a fotografiei, a creaţiei literare şi a şahului.

Biblioteca Estivală va rămâne deschisă publicului gălăţean până pe 15 septembrie, oferind acces la servicii de lectură, informare şi recreere pentru cei care şi-au dorit să îşi petreacă vacanţa şi timpul liber într-un cadru recreativ, distractiv, educativ, o adevărată oază de linişte şi relaxare.

Salonul literar „Axis Libri”
sfârșitul sezonului de primăvară

Silvia Matei
șef serviciu, Săli de lectură, Biblioteca „V.A. Urechia”

În prima ediție din luna aprilie (***7 aprilie***) invitați ai Salonului literar au fost Mircea Petean, poet, prozator și publicist, director al editurii Limes din Cluj-Napoca, Cassian Maria Spiridon, poet și eseist, critic literar și director al revistei „Convorbiri literare” din Iași și Vlad Vasiliu, actor al Teatrului Dramatic „Fani Tardini” din Galați. În formatul deja consacrat al salonului literar, deschiderea a fost marcată prin prezentarea biobibliografică a autorilor făcută de Zanfir Ilie, directorul Bibliotecii, iar moderatorul Teodor Parapiru și-a intrat în atribuții și a dat cuvântul „cronicarilor” bibliotecii, Lucian Pleșa, Simona Ioan, Elena Magadan și Cecilia Manolescu, care au realizat o succintă prezentare a cărților lansate.

„La drum”, noua carte a lui Mircea Petean, este un jurnal de călătorie apărut anul acesta la editura Limes și descrie câteva din cele mai surprinzătoare locuri vizitate în Italia, Franța, Spania, Danemarca, Slovacia, Ungaria, Moldova, Vietnam, dar și din diverse colțuri ale României. În cadrul Salonului literar, cartea a fost prezentată de invitatul special al serii, Constantin Dram, profesor universitar, editor, critic literar și prozator, ocupant al unui loc de seamă între literații și universitarii ieșeni importanți de azi.

Cassian Maria Spiridon a adus în fața publicului gălățean două dintre cele mai noi titluri ale sale, *„Cuvântul coborât printre noi”* și *„Vocația și proza democrației”*. Cartea lansată, *„Cuvântul coborât printre noi”*, este, de fapt, o culegere de texte ale scriitorului Cassian Maria Spiridon, publicate, în majoritate, în perioada 1996-2014 în Revista „Convorbiri literare”, texte ce abordează subiecte precum: poezia și filosofia; poezia de după gratii; Eminescu și transdisciplinaritatea; Ion Creangă și Mitropolia; Națiunea și creștinismul la Dumitru Stăniloae.

„Vocația și proza democrației” este o culegere de articole care exprimă câteva opinii față de un eveniment literar, față de o carte, de o personalitate, de o temă de interes sau referitoare la viața revistei „Convorbiri literare” cu intenția de a memora o istorie în desfășurare a

vieții publicistice și de idei, dar și a vieții literare naționale.

Volumul *„Toamna iguanei”*, semnat de Vlad Vasiliu și apărut anul acesta la editura *Axis Libri* este o culegere de texte din „sertarul sufletului”, scrise în perioada 1961-2015. Regăsim adunate aici poeme de dragoste, satire, fabule, epigrame și o schiță de piesă de teatru care ni-l confirmă pe Vlad Vasiliu ca pe un romantic, dar și unul dintre cei mai talentați actori care au slujit pe scena Teatrului Dramatic gălățean, în peste o sută de roluri. Spectacolul lirico-muzical susținut în fața publicului prezent în sala „Mihai Eminescu”, a dat culoare și substanță lansării acestui volum.

Ediția din ***14 aprilie*** a avut ca invitați o pleiadă de scriitori gălățeni consacrați și fideli participanți la întâlnirile din cadrul Salonului literar. Vorbim aici de: Ioan Fărcășanu și lucrarea sa de epigrame și catrene *„Contraste sub cupola albastră”*, Gheorghe Gurău cu volumul de versuri *„Par și impar”*, Vasile V. Popa cu romanul *„Emigranții”* și Ionel Jecu cu două apariții: un volum de epigrame, catrene și rondeluri epigramatice *„În coarnele melcului”,* apărut la Editura „Axis Libri” în 2015, și o piesă de teatru *„O zi de pomină”*, apărută la editura Pax Aura Mundi, în 2013. În cadrul acestei ediții de salon literar, recenziile lucrărilor lansate au fost prezentate de bibliotecarii Mihaela Pavel, Dorina Bălan, Gabriela Istrate, Cătălina Șoltuz și Elena Ciobanu. Alături de scriitorii lansați au fost prietenii și colegii de breaslă care i-au susținut și încurajat în demersurile literare întreprinse: Katia Nanu, Dan Plăeșu, Ion Manea, Ghiță Nazare, Vasile Manole și Toader Buhăescu. La final nu a lipsit binemeritata ședință de autografe de care a profitat fiecare participant la acest salon.

Joi, ***21 aprilie***, a avut loc lansarea autorilor Nicolae Melinescu, Ștefan Jurja și Nicolae Mărunțelu, fiecare dintre ei aducând în fața publicului câte două dintre lucrările cele mai recente ce le poartă semnătura. Introducerea autorilor a fost făcută în același stil deja consacrat prin prezentarea fișelor biobibliografice, făcută de Geta Eftimie, director adjunct al Bibliotecii „V.A. Urechia”. Cărțile lansate au fost *„Deșertul de fier”* și *„Nevoia de românism”*, semnate de cunoscutul jurnalist Nicolae Melinescu, *„În căutarea luminii”* și *„Zbucium și regăsire”* semnate de Ștefan Jurja, căpitan în rezervă și membru al Uniunii Participanților la Războiul de pe Nistru între 1991-1992, și *„Printre stele călător”* și *„Visuri neîmplinite Antigona”*, autor Nicolae Mărunțelu. Recenziile lucrărilor au fost prezentate de bibliotecarii Camelia Bejenaru, Lucian Pleșa, Spiridon Dafinoiu și a.g. secară.

„Nevoia de românism” a lui Nicolae Melinescu este o culegere de interviuri și comentarii publicate din august 2014 și până astăzi, în revista de cultură „Curtea de la Argeș”. În ceea ce privește *„Deșertul de fier”*, acesta este un roman politico-fantastic în care *„Nicolae Melinescu își poartă personajul, mercenar angajat în lupta contra gherilelor naționaliste, prin locuri și situații alternative, fapte de viață sau plăsmuiri imaginare ce alcătuiesc drama de ansamblu a războiului rece din Africa”*. Cărțile lui Ștefan Jurja *„În căutarea luminii”* și

„Zbucium și regăsire” surprind mai multe adevăruri dureroase despre soarta românilor de peste Prut și includ amintiri și reportaje din timpul mișcării de eliberare națională din Basarabia și din timpul războiului din Transnistria.

Nicolae Mărunțelu încearcă să demonstreze publicului gălățean că este un scriitor complet și ne prezintă un volum de versuri, *„Printre stele*

călător”, dar și un roman, „*Visuri neîmplinite*”, care se adresează „maselor largi ale sferei sociale”, după cum afirmă autorul în postfață. Atmosfera din sala „Mihai Eminescu” a fost destinsă de repriza de epigrame semnate de Vasile Manole, Toader Buhăescu și Ionel Jecu. În încheiere, Teodor Parapiru, moderatorul salonului literar, și-a exprimat părerea din punctul de vedere al criticului literar, adresând câte un cuvânt de apreciere fiecăruia dintre autori, și a dat startul mult așteptatei sesiuni de autografe.

Ediția de joi, ***28 aprilie***, cea care a încheiat și sezonul de primăvară a Salonului literar „Axis Libri”, a fost una dedicată exclusiv sexului frumos, având ca invitate patru tinere și talentate scriitoare: Vera Crăciun, Mariana Eftimie Kabbout, Georgeta Muscă-Oană, Doina Popescu-Brăila. În această ediție de salon literar, publicul

gălățean a fost purtat prin toate genurile literare, de la poezia pentru copii a scriitoarelor Vera Crăciun și Mariana Eftimie Kaboout, la versurile pline de sensibilitate ale poetei Georgeta Muscă-Oană, dar și la romanele pline de acțiune și suspans ale sciitoarei venite de pe meleagururi brăilene, Doina Popescu-Brăila. Vera Crăciun și Mariana Eftimie Kabbout ne-au purtat în lumea copilăriei, aducându-ne în atenție nu mai puțin de 6 (șase) cărți pentru copii: „*Dansul fulgilor de nea*” și „*Auraș fluturaș*” (Vera Crăciun), „*Mama, floare de april*”, „*Lumina, suflet de copil*”, „*De ziua ta, copilărie*”, „*Bilet spre inima de acasă*” (Mariana Eftimie Kabbout). Poeta Georgeta Muscă-Oană ne-a adus în atenție două dintre volumele sale de poezii, „*Mirific dans*” și „*Armonii brumate*” apărute la Editura StudIS din Iași, în 2015. Scriitoarea Doina Popescu-Brăila ne-a făcut cunoștință cu 4 (patru) dintre romanele sale: „*Dragoste și ciocolată*”, „*Fericire la preț redus*”, „*Terente-Zodia zmeilor*” și „*The child of the Danube=Copilul Dunării*”. Recenziile lucrărilor lansate în această seară au fost prezentate ca de fiecare dată de bibliotecari ai Bibliotecii „V.A. Urechia”: Adriana Tăbăcaru, Aurelia Voinescu, Simona Haidu, Camelia Găvănescu, Aurelia Staicu, Violeta Moraru, Luminița Goleanu și a.g. secară. Autoarele au fost susținute din public prin discursurile de apreciere realizate de Dan Plăeșu și de Ioan Toderiță. Seara s-a încheiat cu o repriză de creații umoristice susținute de epigramiștii Vasile Manole și Toader Buhăescu, cuvântul moderatorului Teodor Parapiru, oferirea diplomelor de participare tuturor invitatelor și mult așteptata sesiune de autografe. Într-o atmosferă destinsă și plină de bună dispoziție ne-am luat „*Rămas bun*” și de la această stagiune de Salon literar. Ne revedem în toamnă!

Karnoouh, Claude. *Raport asupra postcomunismului și alte eseuri incorecte politic*
Suceava: Alexandria Publishing House, 2014

Dorina Bălan
șef birou, Catalogarea colecțiilor. Control de autoritate, Biblioteca „V.A. Urechia”

Lucrarea eruditului profesor, specialist în antropologie politică și culturală, Claude Karnoouh, *Raport asupra postcomunismului și alte eseuri incorecte politic,* este un cumul de articole scrise între 2008 și 2013, dar există și unul publicat în ianuarie 1990, imediat după revoluție.

Purtând titlul unui studiu apărut între septembrie 2011 și ianuarie 2012, cartea încearcă definirea și abordarea unor probleme contemporane de tip social, politic și economic la nivel mondial: marketingul politic al propulsării lui Obama în funcția de președinte al Statelor Unite, integrarea europeană a statelor devenite membre ale Uniunii, definirea termenului de postcomunism și nu numai.

Cercetătorul, deși de origine franceză, se oprește asupra unei priviri politice și economice a țării noastre, raportată la un context mondial, care se justifică prin faptul că a trăit aproape 15 ani în România ceea ce i-a permis să observe lipsa dialogului între cele două fațete ale intelectualului român - „de stânga” și „de dreapta”.

Sunt abordate teme antitetice ca rasism, antirasism, comunism, anticomunism, modernitate târzie, capitalism, cărora le este dedicat un întreg capitol, realizând astfel o punere în balanță a evenimentelor relativ recente din lumea occidentală, vizavi de cele care au loc în societatea românească, tocmai pentru a reliefa contextul schimbărilor din România postdecembristă.

Termenului de postcomunism îi este dedicat un întreg capitol în care este explicat și definit astfel: „...noțiunea de post-comunism implică în primul rând o interogație de tipul: ce înseamnă discursul istoriei ca interpretare a acțiunilor omului într-un timp dat? Obiectiv vorbind însă, istoria n-a fost niciodată altceva decât un post al stării precedente. Cu alte cuvinte, întreaga istorie umană ilustrează, de la începuturile sale, din negura vremilor, o succesiune..., de situații singulare, care nu se pot repeta” contrazicând, astfel, atât de împământenita scriere a lui Nicolae Iorga - „istoria își bate joc de cei ce nu o cunosc, repetându-se”, dar fiind în total acord cu ceea ce susținea Paul Valéry - „istoria e știința faptelor care nu se repetă”.

În acest capitol sunt abordate: problema românească a eșecului în postcomunism, pornind de la prăbușirea comunismului, realizată printr-o lovitura de stat, dispariția Partidului Comunist Român, fără să fi fost scos vreodată în afara legii, manifestările de protest ale populației confruntată cu sărăcia și până la atât de disputata situație a Roșiei-Montana.

Cel de-al patrulea capitol este dedicat artei, sub toate formele ei, în contextul unei realități sociale existente. Aici găsim și o interesantă radiografie a editurilor într-o introducere a comentariului unui album fotografic: „una dintre diferențele reale, neamăgitoare ale postcomunismului românesc față de regimul anterior este dezvoltarea editurilor, nu întotdeauna în direcția cea bună, căci, pe lângă cărți de mare valoare, au fost publicate și o mulțime de prostii.”

Ultimul capitol strânge laolaltă tot ceea ce este astăzi antropologul Karnoouh, începând cu tripticul maeștrilor acestuia în formarea sa umanistă, continuând cu studierea dosarului personal întocmit de securitatea din România între anii 1973-1984 și finalizând cu un așa-zis autoportret intelectual unde aduce mulțumiri tuturor acelor intelectuali care au stat alături de autor, un discurs realizat în cadrul unui simpozion organizat în onoarea sa.

Lucrarea se constituie într-o carte document, o radiografie a societății contemporane internaționale la care se raportează și România, surprinsă în mersul său haotic într-un timp real. Prin modul de expunere ea transmite idei ce ne duc cu gândul, parafrazându-l pe Goya care afirma că *somnul rațiunii naște monștri,* că somnul națiunii naște monștri.

Buică, Paul. *Dhyanna: Prințesa Dacă*
București: [S.n.], 2012

Violeta Moraru
șef serviciu, Dezvoltarea, evidența și prelucrarea colecțiilor, Biblioteca „V.A. Urechia”

Magie… Mister… Spiritualitate… caracteristici care definesc un tărâm surprinzător, dar uitat, despre care cunoaștem destul de puține lucruri. Un „colț al Lumii Stelelor” în care marele „Zamolxa ne-a îndrumat să vieţuim la Pieptul Mamei Pământ, să lucrăm în Inimă şi lut, în foc şi piatră, în lemn şi în cusătură în acest loc şi să-l transformăm într-o Grădină a Maicii noastre Cereşti.”

Scriitorul Paul Buică ne introduce, prin intermediul lucrării sale *Dhyanna: Prințesa Dacă*, în acest spaţiu sacru, ajutându-ne să descoperim tainele strămoşilor noştri daci – un univers mirific, cu relevante semnificaţii istorice şi religioase, mărturii ale spiritualităţii poporului român trăitor pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri. Suntem invitaţi, printr-o incursiune imaginară, într-un ţinut de vis, încărcat de simboluri şi taine, unde sufletul este gândit nemuritor şi reprezintă speranţa şi credinţa oamenilor în reîntâlnirea cu cei dragi.

Tânăra Prințesă Dhyanna, crescută de mătuşa ei, al cărei nume îl poartă, şi de tată, Înțeleptul Agwanti, şi-a dobândit Nemurirea şi a devenit Regina Dacilor, asumându-şi cu legământ importanta misiune de a apăra „acest Pământ Sfânt dăruit nouă încă din Începuturi de Fraţii noştri, Zeii Luminii şi Iubirii din Alcyone”. Ea îşi exprimă recunoştinţa faţă de cei care au făcut posibilă onoarea de a deveni apărătoarea neamului din care se trage: „YO, Dhyanna… mulţumesc în Inima mea Zeilor Cerurilor din Pleiade, Curatei şi Luminoasei Maici Cereşti şi Mamei Noastre Sfinte, Zeiţei Pământ, Înţelepţilor Sfintei Dacii, Fraţilor Daci şi Surorilor Dace, Neînfricaţilor şi Nepieritorilor Luptători Daci, Marelui Lup Alb, Pământului acesta Sfânt şi tuturor vieţuitoarelor lui pentru Darul de preţ ce l-am primit în această noapte prin Înţeleapta Preoteasă Sadalas! Darul acesta este încredinţarea Legământului ce îl am de îndeplinit, de a elibera Sfânta Noastră Dacie de neamurile pribege ale pierzaniei ce ne-au călcat şi murdărit pământurile şi ne-au ucis Fraţi şi Surori.”

Povestea Prințesei Dhyanna este povestea comuniunii omului cu natura, a cunoașterii de sine, a înțelegerii tainelor vieții trecute, prezente și viitoare, a nemuririi sufletului, a iubirii, a prețuirii, a respectului și a armoniei…

Lucrarea transmite sentimente puternice de iubire față de semeni, ne face să conștientizăm identitatea poporului român, ne determină să fim mândri de zestrea primită de la strămoșii noștri și să vibrăm ori de câte ori pământurile Daciei Sfinte ne oferă necondiționat fărâme din comorile nebănuite ale istoriei și credinței strămoșești sau din bogățiile de neimaginat pe care natura ni le-a dăruit.

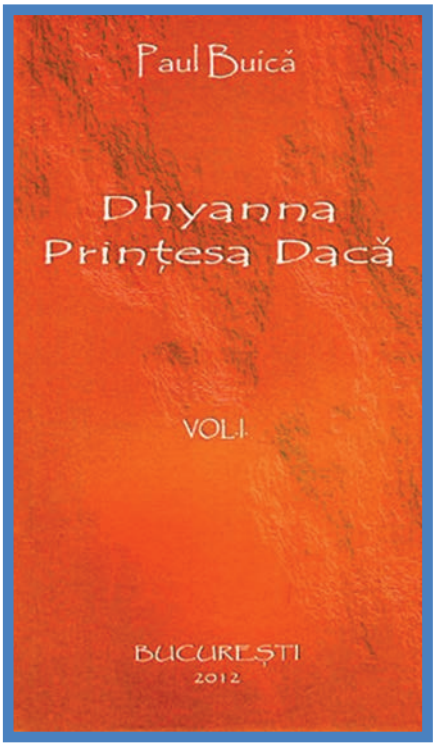

Christi, Aura. *Acasă – în exil*
București: Ideea Europeană, 2016

Catrina Căluian
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Acasă – în exil este o carte de publicistică polemică și totodată un demers curajos asumat de către Aura Christi pentru promovarea adevăratelor elite culturale românești. Inevitabil, acest demers atrage animozități, întrucât scriitoarea nu este dispusă să facă anumite concesii mediocrității și impostorii, numărându-se astfel printre cei mai incomozi scriitori români contemporani.

Fire sensibilă, Aura Christi nu putea rămâne indiferentă la „eradicarea creatorilor de vârf ai culturii române vii” în perioada postdecembristă.

„Cuprinsă de o gravă criză a valorilor și modelelor, România ultimului deceniu și-a exilat poeții, romancierii și actorii, cultura română fiind condusă, de mai bine de douăzeci de ani, de o mână de comentatori insolenți, fără operă, intelectuali care, din varii interese oportuniste, au mizat și mizează în continuare pe antagonizarea generațiilor creatoare, pe cultivarea unui haos organizat în favoarea menținerii puterii lor, pe marginalizarea și discreditarea, cu orice preț, a creatorului român de vârf”.

Civilizația și cultura s-au dezvoltat mereu concomitent, fiind indisolubil legate, iar scriitorii, prin operele lor, contribuie la construirea identității naționale. Scriitorii români sunt „păzitori ai ființei românești” prin forța creației și a ethosului lor, însă, criticul literar Theodor Codreanu, în prefața cărții, este de părere că, citez „scriitorul român a fost trădat de elitele politice postdecembriste, după cum scriitorul, la rându-i, și-a uitat menirea de păzitor al ființei naționale”.

Cartea de față aduce în prim planul atenției noastre probleme majore ale societății actuale:

- exilul interior al scriitorului român contemporan aflat la el acasă;
- desființarea „creatorilor de vârf ai culturii române vii” de la Eminescu și Rebreanu până la Nicolae Breban și Adrian Marino;
- clătinarea identității naționale a românilor prin fenomenul globalizării;
- „organizația culturală exclusivistă” Grupul pentru Dialog Social, care a distrus rostul scriitorimii, fracturând cultura română prin trimiterea „marilor spirite fondatoare ale neamului românesc” în „tagma valorilor învechite”;
- deznaționalizarea, scriitoarea fiind martora a două procese: deznaționalizarea masivă impusă de Imperiul Sovietic și deznaționalizarea românilor din ultimele două decenii, pe care, se pare, o acceptăm neputincioși;
- problema plagiatului tratată în capitolul „Cazul Tolstoi”.

Scriitorii extirpați din „tabla de valori acceptate” cărora Aura Christi le ia apărarea sunt: Adrian Marino, Nicolae Breban, Paul Goma, Nicolae Balotă, Nichita Stănescu, Ion Caraion, Ștefan Augustin Doinaș, Augustin Buzura, Eugen Uricaru, Cezar Ivănescu, Mircea Iorgulescu, Petru Romoșan ș.a. Capitolul IV din carte este dedicat lui Adrian Marino, iar capitolul V este rezervat apărării scriitorului Nicolae Breban, unul dintre marii prozatori ai Europei contemporane. Autoarea este în mod real îngrijorată de destinul României întrucât rădăcinile românilor, odată clătinate, nu mai pot fi reparate.

„Oricât de straniu ori deplasat ar suna pentru urechile unor comentatori români, adepți ai politicii corecte, voi spune un adevăr familiar națiunilor mari ale lumii. Există lucruri ce nu pot fi negociate. Între acestea sunt țara, familia, limba, identitatea și neamul.”

Acasă – în exil este o carte manifest pentru apărarea, promovarea și recunoașterea adevăratelor valori culturale române. Voi încheia prin a da citire primului motto al cărții semnat de filosoful german Nietzsche: „Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii mari, pe care îi are, ci, mai ales, prin felul în care îi recunoaște și îi stimează pe aceștia”.

Codreanu, Theodor. *Varvarienii*
București: Detectiv Literar, 2015

Andrei Parapiru
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Și pentru scriitorul Theodor Codreanu, ca pentru mulți alții, desigur, Mircea Eliade a fost deschizătorul de drum spre literatura fantastică ce include romanul **Varvarienii**, a doua sa realizare de referință pe plan literar, după cartea **Marele zid**, aparținând aceluiași gen creativ. De la denumirea unui sat, Varvara, este construită teosofic o întreagă nouă facere a lumii din sublimarea de artă a autorului și a celor ce-i împărtășesc aleanul, fie că sunt oamenii unui cătun concret, fie ai unor experiențe dureroase comune. Theodor Codreanu veghează cu acribie ca exacerbarea ideii locale să nu-l mai mistuie obsesiv dincolo de configurarea literară a trecutului, ci să devină o conștientizare a ridicării solidare pe temeiurile prezentului: *Pentru mine, a scrie proză a devenit o imposibilitate, dat fiind că am trecut demult vârsta prozei, încât duc, astăzi, războiul împotriva Varvarei cu armele filosofiei, istoriei, sociologiei și criticii literare.*

Semnalul narativ se localizează plecându-se de la o intrigă exponențial intensificată odată cu descoperirea ceaiului de crospec, pe care profesorul Dimitrie Cristea o realizează în satul Varvara și o rememorează captivant ziaristului Dragoș Ivănescu, aflat pe post de scrib-memorialist al unor amintiri la granița activă dintre real și fantastic. Tema prevalentă, a unei lumi paralele care guvernează obscur viața pe pământ, se află în continuă desfășurare, deși Marele Duh se poate foarte bine să-l reprezinte pe Nicolae Ceaușescu, nu doar pe satanicul Lucifer, labirintul fiind sinele omenesc rătăcit în lume, iar marele labirint dovedindu-se lumea comprimată sub fatalitatea Varvarei, sat paroxistic supradimensionat. Ceaiul de crospec este leitmotivul romanului, corelând toate fazele dezvoltării acestuia spre a indica misterul regăsirii Paradisului pierdut al autenticității, și se cere savurat realmente de-abia la ultima picătură, echivalentul simbolic al reintrării în Eden.

Ideea de inițiere ascunsă sub profanitate străbate toată țesătura acestei scrieri. Zâna, soția protagonistului Dimitrie Cristea, precum și Cora Solomon, amanta acestuia, pe de altă parte, prezintă în diferențieri ușor de surprins, cele două polarități ale realului: vizibilul monden asociat gloriei imaginare, respectiv adevăratul destin dezobscurat total al individului. Zâna se alătură minții de sine obișnuite, pe care și-o practică omul scos din ideal, în această accepție, iar Cora este finalitatea reabilitată de însuși curentul prescris al ființării. Tensiunea dintre cele două planuri zdrobește trufiile rațiunii. În mijlocul neașteptatei recuperări paradisiace, personajul principal își recunoaște corespondența: *[...] Undeva, sub un pom care avea coroana arborelui de crospec, dar încărcat cu mere aurii, am zărit verdele-oliv al ochilor străinei din Negara. Era ea, într-adevăr, în toată frumusețea transparentă a ochilor și a nepotolitei sete a formelor perfecte, cum le-a numit Poetul. [...]*

Varvarienii, romanul lui Theodor Codreanu, trăiește din fascinația înnoirii lumii reale față de cea patologică, a coșmarului expansiv din om. Varvara este fața infernală a universului paralel întunecat de Marele Duh. Omul, Dimitrie Cristea în acest caz, nu mai rămâne cine se știa, după cum nu mai rămâne cine se știa nici cel căruia îi transmite povestea sa - ziaristul Dragoș Ivănescu. Amândoi alunecă într-o operă deschisă, o carte ce se rescrie mereu în tiparul primar din fiece făptură ce ia la cunoștință despre conținutul ei.

Ciupercă, Livia. *Doi fii ai luminii – Monseniorul Vladimir Ghika și Alexandru Lascarov-Moldoveanu înfrățiți întru Hristos*

Galați: Axis Libri, 2016

Leonica Roman
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Gălățeancă de origine, doamna Livia Ciupercă este cunoscută ca profesor și istoric literar, dar ne dezvăluie o altă latură a domniei sale, aceea de cercetător meticulos, prin cea mai recentă carte a sa: *Doi fii ai luminii – Monseniorul Vladimir Ghika și Alexandru Lascarov-Moldoveanu – înfrățiți întru Hristos*, apărută anul acesta la editura Axis Libri.

Lucrarea ne prezintă prin câteva date biografice două figuri reprezentative ale culturii și mai ales ale spiritualității românești.

Monseniorul Vladimir Ghika, al cincilea dintre cei șase copii ai prințului Ioan Ghika, deși a fost botezat ortodox, s-a convertit la credința catolică pe care a slujit-o cu tot sufletul ca preot, scriitor, filantrop și martir, fiind beatificat la București, în data de 31 august 2013.

Jurist de profesie, scriitorul Alexandru Lascarov-Moldoveanu s-a dovedit a fi un destoinic misionar al ortodoxiei.

Confesiunile, obârșiile și profesiile diferite ale celor doi nu i-au împiedicat să devină buni prieteni și, mai mult, frați întru Hristos.

Cugetările asemănătoare ale gândirii acestora ne sunt prezentate în secțiunile *Înfrățire întru Hristos* și *Comuniune creștin-duhovnicească*.

Frumoasa prietenie ce i-a legat ne este argumentată de autoare prin *Ecouri epistolare*, o secțiune a cărții ce prezintă cinci scrisori ale lui Alexandru Lascarov-Moldoveanu, adresate Monseniorului Vladimir Ghika.

În fascicula *Reflecții*, scriitoarea prezintă suferința în viziunea celor doi, dar și a unor teologi sau filosofi.

Volumul se încheie cu patru anexe urmate de cinci fotografii, ultimele două fiind din Cimitirul Bellu, unde sunt înmormântate cele două personalități.

Deși atât de diferiți, cei doi prieteni și-au trăit viața în duhul Lui Hristos, ca adevărați ostași ai bisericii luptătoare, ceea ce ne duce cu gândul că unirea celor două biserici surori este poate mai aproape decât am fi crezut.

Aldyn. *Orașe întinse pe vârf de retină*
Galaţi: Axis Libri, 2016

Simona Milica
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

„Orașe întinse pe vârf de retină”, cartea domnului Dănilă Alexandru-Adin, cunoscut publicului iubitor de artă modernă cu pseudonimul Aldyn Alexander, a apărut anul acesta la Editura „Axis Libri” și este primul său roman de factură postmodernistă. Putând fi considerată o culegere de eseuri, lucrarea amintește de stilul lui Italo Calvino, unul dintre cei mai apreciaţi romancieri ai secolului al XX-lea și de ale sale orașe „invizibile”, autorul mărturisind, de altfel, că opera scriitorului italian a fost sursa de inspiraţie pentru cartea sa, alături de alte lucrări de referinţă ale literaturii universale, care sunt „îngrămădite (…) în biblioteca infinită a conștiinţei”.

Lucrarea cuprinde 20 de capitole care au ca leitmotiv „orașul”, fiecare dintre orașele propuse spre reflecţie având un alt cadru și o altă ipostază a existenţei. Autorul este preocupat de arhitectonica clădirilor închipuite care, adesea, se întind joncțional într-un „fabulos joc de semnificaţii și echilibristică”. Fiecare oraș fantastic are ascuns în arhitectura sa un discurs meditativ despre locuri din trecut și viitor.

Pentru cititor, să treacă prin carte este o adevărată probă a labirintului. Autorul folosește un limbaj ermetic și saturat de metafore coborând în abstract prin intermediul unui delir lingvistic. Dificultatea lecturii nu rezidă însă în folosirea unor termeni complicați, ci în juxtapuneri neașteptate de cuvinte. Să ţii pasul cu imagistica frenetică a scriitorului poate fi ușor solicitant, dar cu atât mai captivant. Acest volum este genul de carte care câștigă în frumusețe pe măsură ce o diseci și o analizezi.

„Orașe întinse pe vârf de retină” nu are nici început și nici sfârșit, pentru că este atemporală și totuși extrem de actuală și, mai ales, pentru că orașele care se adună răbdătoare între paginile ei conturează orizontul cunoașterii, un orizont pe care fiecare dintre noi și-l poate imagina din propria perspectivă. Elementele ce caracterizează orașele sunt antagonice: civilizaţie versus barbarie precum cele din „Orașul patimilor”, artă versus ternă existenţă - elemente regăsite în eseul „Orașele și arta”, structură bine definită concepțional versus haos conturând în capitolul „Orașele și războaiele” o luptă crâncenă a omenirii contra vieţii.

Spre finalul lucrării, Aldyn Alexander ne invită să descoperim dacă orașele sale există sau dacă sunt așa cum și le-a închipuit și cum altfel am putea face asta decât „povestind iar și iar, până când spirala timpului devine infinită”.

Vasiliu, Vlad. *Toamna iguanei*
Galați: Axis Libri, 2016

Simona Ioan
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Domnul Vlad Vasiliu este, citez din prefaţa semnată de colegul meu A.G. Secară, „un romantic ... realist literar vorbind [...] unul dintre cei mai talentaţi actori care au sfinţit scena Dramaticului gălăţean, în peste o sută de roluri”.

Distinsul actor, în postura de scriitor, ne propune spre lectură şi încântare un volum de poezii adunate de-a lungul întregii sale vieţi. Aşa cum ne mărturisește însuşi autorul în prefaţa scrisă în versuri, la scrierea acestei cărţi l-au ajutat, printre alte muze, şi cele ale poeziei: Euterpe – muza poeziei lirice, Caliope – muza poeziei epice, Erato – muza poeziei erotice. Volumul se încadrează într-un registru tematic amplu, dar pune acccent mai ales pe trăirile umane, personale, ale autorului de-a lungul întregii sale vieţi, marcându-le cu sinceritate şi autenticitate, oferindu-ne o confesiune lirică de excepţie. Iată şi o remarcabilă definiţie a poeziei: „Când izvorâtă din aura eternă / a celui nenumit şi sfânt, / s-a picurat – ca roua – POEZIA pe pământ / şi absorbită de suflete fertile / însămânţează mintea, înnobilează firea, / transformă noaptea-n zile.../ şi naşte-n veci: IUBIREA.”

Versurile sale sunt un dans în paşi de poezie care exprimă trăiri, sentimente cântate, pierdute şi regăsite, întrebări şi răspunsuri. Poezii de dragoste sau cu tentă politică, spirituală, poezii pentru ţară, pentru cei de lângă noi, catrene, chiar şi fabule alcătuiesc un volum scris la un înalt nivel al sincerităţii şi confesiunii. Poetul le-a adunat, de-a lungul vieţii, ca pe o antologie strict personală şi foarte necesară sufletului său, dar aşa cum mărturisește pe coperta a 4-a: „n-am avut curaj să le public. Până acum. Cititorule, iartă-mi îndrăzneala.”

În prima parte a volumului regăsim poezii marcate de tinereţe şi vitalitate, de bucuria de a trăi şi a iubi. Pe măsură ce trece timpul însă, din versurile poetului răzbate nostalgia, chiar regretul că timpul trece şi „alterează fiinţa umană”. Putem spune că sufletul autorului este o iguană, mereu verde, dar timpul nu iartă pe nimeni şi iată că şi iguana a ajuns să îşi trăiască toamna vieţii. Citez din poezia *Copacul*: „Din arborele vieţii mele / frunze uscate zboară în zenit../ Nici verdele iguanei nu mă crede / că am un ram atât de ruginit. Cântam cu păsările-n ramuri, / aripi de vultur mă-nălţau spre cer / şi alergam pe neumblate drumuri, / pe arşiţă, pe zloată, sau în ger. Zburdam cu mânji şi iguane / pe pajiştea cea fără de sfârşit.../ Azi bântuie furtuni şi uragane / în arborele vieţii ofilit.”

În câteva dintre poeziile sale, Vlad Vasiliu configurează o „Sfântă Treime”, de fiecare dată alta, ridicând la rang de sfinţenie daruri dumnezeieşti la care se închină: din *Mărţişor*, citez: „În numele Mamei şi-al Fiicei, şi-al iubirii Eterne, Amin”, sau în poezia *Ţara*: „În numele Pământului, al Spicului şi-al Pâinii prea Sfinte, Amin”, sau în *Ultimul rol*: „În numele Shakespeare-lui şi al Alecsandri-ului şi sfântului Har, Adio!”

Volumul, realizat în condiţii grafice excelente, se încheie cu un mini-album de fotografii unde îl regăsim pe autor în diverse ipostaze interpretând câteva dintre rolurile care l-au făcut cunoscut publicului gălăţean şi nu numai. Acum, că gheaţa a fost spartă, îl aşteptăm cu noi creaţii, poate şi proză sau de ce nu, cu dramaturgie. De altfel, meseria de actor şi cea de scriitor sunt perfect înrudite, dovada fiind acest volum de versuri care spune de la sine despre talentul polivalent al domnului Vlad Vasiliu.

Vasile Manole
epigramist

Bibliotecii V.A. Urechia, de 23 aprilie (Ziua bibliotecarului)
După cât îi de iubită
La noi nu-i ca-n alte părți,
Ca să poate fi citită
Ea demult deja-i în cărți.

Doamnelor bibliotecare
Foarte bine pregătite
Merită felicitate,
Că-s atâta de citite
Că oricând pot fi citate.

Georgeta Muscă Oană - „Mirific dans" și „Armonii brumate"
În vraja poeziei prinși
Cu desfătare și plăcere,
Cu toții am constatat surprinși
Că, iată, musca face miere.

Dan Plăeșu
„Ce mai fac sisifii"
Cum era odinioară
Vine să ne demonstreze
Dan Plăeșu-n asta seară
Că-i din nou pe metereze.

Vera Crăciun - „Dansul fulgilor de nea" și „Auraș fluturaș"
Îmi spunea ieri un coleg:
Vă cunosc pe toți ca unul,
Dar la voi nu înțeleg
Cum de Paști vine Crăciunul?

Doina Popescu-Brăila - „Fericire la preț redus"
Fericirea de-ați adus
E ceva ce e în trend,
Dar n-o vrem la preț redus
Că la noi nu-i second-hand.

Vlad Vasiliu - „Toamna iguanei"
Pe actor dacă-l ascult
Când mai are câte-o toană,
Șopârliță de demult
O transformă-n iguană.

Mariana Eftimie Kabbout, autoarea a patru cărți pentru copii
Autoarea ne tot copleșește,
Că-i o mamă ce-și iubește fiii
Și iar interesul ni-l trezește
Cu povești de adormit copiii.

Vasile V. Popa - „Emigranții"
Cei cu munca învățați
Nu au cum să stea deoparte,
De-amintiri terorizați
Emigrează într-o carte.

Mioara Bahna - „Aventura lecturii"
Doamna, cu dezinvoltură,
La-nceput de primăvară,
Dornică-i de-o aventură
Literară.

Theodor Codreanu - „Dialogurile unui provincial"
Modestia sa firească
Ne arată-n mod loial,
Că-n cultura românească
Nu e un provincial.

Editurii „Eikon" din Cluj-Napoca și dlui director Valentin Ajder
Cu atâtea cărți când vine,
O adevarată mană,
Poți pe drept cuvânt susține:
Asta-i Școala Ardeleană.

Ivan Ivlampie - „Cultura și spațiul"
Pe mulți oameni de cultură
Îi admirăm cu tot nesațiu',
Dar la fel ca și-n natură
Sunt destui pierduți în spațiu.

Ioan Fărcășanu
epigramist

Scriitorului Daniel Corbu din Iași, autorul volumului „Ferestrele oarbe”;
- în legătură cu titlul cărții
De la fereastra unei case,
Răzbat scâncete zgomotoase:
„Sunt oarbă, din suflet, vă rog
Chemați-mi un oftalmolog!”

Scriitorului Marius Cioarec – în legătură cu titlul cărții „Veșnic îndrăgostit”
Ce-l face pe om cel mai fericit?
Să fie veșnic îndrăgostit;
Lipsuri, necazuri aruncă-le-n vânt;
Iubirea-ți transformă viața-ntr-un cânt.

Scriitorului Sebastian Golomoz, referitor la titlul cărții „Codul iubirii”
Iubirea are Codul ei,
Când îl respecți – totu-i OK
Iar de-l încalci, e vai de tine:
Plătești din greu și tot nu-i bine.

Scriitorului Aldyn Alexander, în legătură cu titlul cărții „Orașe întinse pe vârf de retină”
Am vizitat orașul pe vârful de retină
M-au încântat privelişti de-o măreție plină;
Privind cu duioșie peisajul minunat
O lacrimă se scurse și-orașu-a scufundat.

Scriitorului Ionel Jecu, autorul cărții „În coarnele melcului”
Un melc vestit cu coarne mari,
Cum pe copertă el apare
Tu îl arăți la „adversari”
Ca să le spui: „en garde!” se pare.

Scriitorului Theodor Codreanu, autorul volumelor: „Dialogurile unui provincial” și „Varvarienii”
Valorile acestei țări
Ce-au ridicat cultura sus
Provin din cele patru zări;
În București au cam apus.
***
Scrierile sale de valoare
Și ideile pătrunzătoare
Ce-s argumentate științific
Ni-l descriu ca pe un mare critic.

Scriitorului Gheorghe Gurău, autorul volumului „Par și impar”
Rondeluri în moldovenește
M-au încântat, pe loc, firește
Și-o apreciere se cuvine:
În dialect te descurci „ghine”.

Domnului Ștefan Jurja din Republica Moldova, autorul cărților: „În căutarea luminii” și „Zbucium și regăsire”
-Fost Erou și luptător
Iar astăzi, ca scriitor,
Ne declară cu mândrie
Că e fiu de România.

Poetei Mariana Eftimie Kabbout, autoarea volumelor: „Mama, floare de copil”, „Lumina, suflet de copil”, „De ziua ta copilărie” și „Bilet spre inima de-acasă”
Cu sufletul cuprins de duioșie,
Sensibilă ca floarea de april,
Lumina din întreaga-ți poezie,
Îmi spune că și azi ești tot copil.

Poetei Georgeta Muscă Oană, autoarea cărților: „Mirific dans” și „Armonii brumate”
Într-un mirific dans mă prind ușor,
În jur peisajul e încântător,
Dar plin de frig revin la realitate
Când mă învăluie armonii brumate.

Scriitoarei Vera Crăciun, autoarea volumelor: „Dansul fulgilor de nea” și „Auraș fluturaș”
Dansau peste străduțe fulgi de nea;
C-un covor alb orașu-acoperea,
Dar dup-un timp când dansul s-a oprit,
Orașul s-a trezit înzăpezit.

Mihai Coţovanu
„Simplitate și înălțare”

Corneliu Stoica
scriitor, critic de artă

După expoziţiile „Marele Artist” (2014) și „Contemplarea în artă” (2015), ambele deschise la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu”, pictorul ieșean Mihai Coţovanu se află pentru a treia oară la Galaţi. La aceeași galerie, el expune o suită de tablouri reprezentând peisaje, compoziţii, portrete, naturi statice și flori, reunite sub genericul „Simplitate și înălţare”. În seara vernisajului, pictorul și-a lansat și cel de-al treilea album de artă al său, intitulat „Spiritualitate și tradiţie”, apărut la sfârșitul anului trecut la Editura PIM din Iași (celelalte două albume sunt „Penelul și paleta”, semnat de Valentin Ciucă, și „Arta întru desăvârșire”, autor Mircea Deac).

Mihai Coţovanu. Autoportret

Multe din peisajele prezentate în această nouă expoziţie personală au fost realizate în vara anului trecut în Franţa, când pictorul a mers pe urmele artiștilor care, la mijlocul secolului al XIX-lea, au pictat în localitatea Barbizon, situată la sud de Paris, în apropierea pădurii Fontainebleau: Jean-Baptiste Camille Corot, Theodore Rousseau, Jean-François Millet, Carles François Daubigny etc. Printre aceștia și românii Nicolae Grigorescu și Ion Andreescu. Tablourile lui Mihai Coţovanu constituie astfel și un pios omagiu adus acestor artiști care în acele vremuri s-au îndepărtat de academism și romantism, cultivând pictura de plein air, o pictură de atmosferă ce va deschide drumul impresionismului.

Am scris și altădată că pictorul ieșean s-a situat de la începutul carierei sale departe de curente și mode trecătoare, de experimente sterile, evoluând în spiritul celor mai bune tradiţii ale artei românești. Pictura sa este profund realistă, aparţinând unui postimpresionism cu o mare încărcătură lirică, în care motivul este recognoscibil, iar atenţia creatorului se îndreaptă în egală măsură asupra concreteţei formelor, cât și a culorii. Altfel spus, materia picturală este aplicată pe suport având o solidă osatură asigurată printr-un desen impecabil. Aflându-te în faţa lucrărilor lui Mihai Coţovanu este o încântare să le privești, să le contempli îndelung. Spectacolul mirific al naturii îţi fascinează retina și declanșează emoţii, sentimente, te înalţă sufleteşte. Pictorul nu caută subiecte sofisticate. O margine de pădure, o colină, arbori atinși de însemnele toamnei sau în plină efervescenţă a sevelor, case, stânci, lanuri de grâu, câmpuri de maci etc. sunt suficiente pentru a le face să populeze suprafaţa pânzelor sale, dăruindu-le celor care le privesc așa cum le-a surprins și cum a simţit în momentul actului creator.

Din Franţa sunt inspirate imaginile tablourilor intitulate „Lumina Barbizonului”, „Martorii artiștilor”, „Peisaj din Barbizon”, „Dimineaţă în Barbizon”, „Peisaj de la Chailly en Bière”, „Colină pitorească din Giverny”, „Marină” („Lumină și transparenţă”);

Mihai Coţovanu. Lumina Barbizonului

„Peisaj Corot” este o copie după „Podul de la Mantes” al acestui precursor al impresionismului, lucrare aflată în Muzeul Luvru din Paris, în timp ce „Peisaj cu Pietrele lui Solomon” amintește de locul în care s-a născut legenda întreţesută în jurul regelui Solomon, „Privim muntele Gutâi” ne poartă cu privirea pe tărâmul Carpaţilor Maramureşului şi Bucovinei, iar „Toamnă” surprinde un aspect autumnal al pădurilor de stejar care înconjoară orașul Plopeni (Prahova). Peisajele lui Mihai Coţovanu au desfășurare largă, sunt acoperite de vegetaţie abundentă, verdele cu nuanţele lui predomină, lumina inundă cu generozitate spaţiul. Ele sunt adevărate poeme în care culorile strălucesc din forme conturate cu precizie de geometru, alcătuind ansambluri ce strecoară în suflet un sentiment de chietitudine şi înalţă spiritul. Pictorul folosește scheme compoziţionale diferite pentru a reda perspectiva spaţială, tuşele sunt de o minuţie şi fineţe surprinzătoare, pasta este modulată sau juxtapusă în armonii şi acorduri cromatice de mare subtilitate.

Mihai Coţovanu. Ultimii oameni iubitori de pământ

Compoziţiile „Ultimii oameni iubitori de pământ” şi „Baie în arşiţa soarelui” sunt şi ele remarcabile. Prima înfăţişează doi bătrâni surprinşi în imensitatea unei câmpii participând la culesul cartofilor, iar celălalt aduce în prim-plan o mamă care îi spală pe cei doi copii ai săi într-o cădiţă aşezată în curtea casei. Ambele sunt de un realism robust, măiestrit construite, echilibrate compoziţional. Detaliile evocă marea calitate a artistului de a se individualiza, de a arăta că firescul face parte din existenţa diurnă. Aceleaşi calităţi de fin şi profund observator, de ingeniozitate în pătrunderea esenţei lumii reale le descoperim şi-n portretele „Doamna Ştefania”, „Actorul Emil Coşeru”, ca şi în „Nud”, lucrări în care dimensiunea psihologică a personajelor este scoasă în evidenţă de expresia chipului acestora, configurat cu mijloacele clasice ale picturii.

În manieră clasică sunt realizate şi tablourile „Natură statică cu mere” şi „Natură statică cu portocale”. Aici accentul artistului cade pe redarea materialităţii obiectelor, a volumelor acestora, materia picturală este răspândită cu o pensulaţie lină, fructele şi vasele sunt conturate printr-un desen precis, căruia artistul îi subordonează nemijlocit culoarea în tonuri de la roşu aprins şi oranj, până la argintiuri şi griuri de mare sensibilitate.

Ca şi în expoziţiile anterioare, şi de această dată Mihai Coţovanu a adus şi un grupaj de tablouri reprezentând flori: „Tufănele alb-galbene”, „Bujori albi-roz”, „Bujori roz”, „Trandafiri albi”, „Tufănele”, „Trandafiri albi-roz”. Pictorul nu are inhibiţii că motivul floral a fost şi este abordat de atâţia înaintaşi şi confraţi ai săi, că în acest gen s-au creat capodopere de-a lungul timpului. El pictează florile cu fervoare şi sinceritate, aşază buchetele în vase modeste de lut, ştie să pună în valoare carnalitatea tijelor, frăgezimea, gingăşia şi prospeţimea corolelor şi petalelor. Florile lui sunt vii, răspândesc în jur vitalitate şi poezie. Le lipseşte doar parfumul.

Ajunşi la sfârşitul acestor însemnări pe marginea noii expoziţii a pictorului ieşean de la Galaţi, „Simplitate şi înălţare”, trebuie să-i dăm dreptate scriitorului şi criticului de artă Tudor Octavian când notează că picturile lui Mihai Coţovanu „au o seamă de constante superioare în gândire şi

Mihai Coţovanu. Baie sub arşiţa soarelui

Mihai Coțovanu. Trandafiri albi

stil, că aceste determinări estetice sunt pregnante și de durată, cu garanții chiar pentru noi și productive soluții plastice, că ele trebuie să convingă de actualitatea și de perenitatea unui mod de a concepe imaginea pictată în chip realist", conștient fiind că „acest realism e încă productiv și iubit pe continent, fiindcă e în logica tradiției", iar „continuitățile sunt mai revoluționare decât vehemențele unor firi de nealiniați prin genă". Mihai Coțovanu pictează cu sentimentul că pictura sa este valabilă pentru toate timpurile și cu cât vor trece anii, cu atât ea va fi mai frumoasă și căutată.

Mihai Coțovanu. Peisaj cu Pietrele lui Solomon

Albumul de artă „Spiritualitate și tradiție", lansat la vernisaj, este de format 27 x 25 cm, are 93 de pagini, este tipărit pe hârtie cretată, ilustrat cu 83 de reproduceri color după lucrări ale pictorului și fotografii reprezentându-l pe artist pictând în mijlocul naturii (uneori chiar în fața motivului ce urmează să treacă pe pânză), în atelierul lui Claude Monet din Giverny (Franța), în tabere de creație (Boholț -Brașov, Deseşti - Maramureș), în compania unor personalități ale culturii românești sau în vizită cu membri ai familiei sale la diferite muzee din străinătate. Textele din album sunt semnate de Tudor Octavian, Mihai Dorin (istoric și publicist la „Ziarul de Iași"), Corneliu Stoica, Mariana Tomozei-Cocoș, Raluca Sofian-Olteanu (toate în limba română), Mircea Deac (tradus în limba engleză de Ana Maria Coțovanu) și Valentin Ciucă (tradus în limba franceză de Paula Romanescu). Reproducerile sunt foarte expresive și reprezintă imagini ale unor peisaje din Iași, Brașov, de pe Valea Prahovei, din Burghenii de Jos, din satul Boholț (Făgăraș), de la Barbizon, din Pădurea Fontainebleau și împrejurimi, dar și portrete și naturi statice. Unele din aceste reproduceri sunt și ale unor tablouri ce pot fi văzute în expoziția de la Galați. Curriculumul vitae al aristului încheie acest album de artă editat în condiții grafice de excepție.

Textul-mărturisire de pe coperta a IV-a, aparținând lui Mihai Coțovanu, exprimă concepția pictorului despre artă și despre misiunea sa pe pământ. Merită să-l citățm în întregime, ceea ce și facem: „Creația artistică ridică intelectul pe trepte superioare ale desăvârșirii spirituale, dă parfum și culoare vieții, dacă se caută adevărul prin artă. Frumosul în artă dezvoltă conștiința și cugetul, spre cele mai profunde cămări ale sufletului, și se poate ajunge la înțelegerea că noi suntem opera de artă a «Marelui Artist». Cred că am fost înzestrat cu acest dar al creației plastice, pentru acest destin destul de greu, dar în aceeași măsură la fel de frumos și de sublim. Este darul din gena strămoșilor și părinților mei cărora le mulțumesc".

Mihai Coțovanu. Privim muntele Gutâi

Antonio Zumino în Muzeul de Artă Vizuală din Galați

Mariana Tomozei Cocoș
critic de artă

Așa cum s-a întâmplat adesea în arta românească, probabil în special în secolul al XIX-lea, dar și la începutul secolului al XX-lea, destinele artei românești s-au împletit cu ale artei occidentale nu numai datorită studiilor pe care numeroși plasticieni români le-au făcut în străinătate, ci și datorită faptului că artiști străini și-au desfășurat la noi o activitate de profesori, de formatori ai tinerelor talente.

Este și cazul lui Antonio Zumino (1864-1927), artist venețian, stabilit temporar în Galați, la începutul secolului trecut; ca profesor de pictură, desen și gravură le-a îndrumat pe Lola Schmierer Roth și pe Jeanne Coppel în domeniul anatomiei, perspectivei și desenului după natură. Ele au participat alături de maestrul lor la expoziția „Antonio Zumino și elevii", deschisă în 1913 la Grand Hotel din Galați. De altfel, Lola Schmierer Roth i-a păstrat o amintire plină de considerație celui care a inițiat-o în domeniul artelor plastice. În 2003, familia artistei a donat o serie de lucrări rămase de la Antonio Zumino Muzeului Național de Artă al României. Se știe că artistul a expus în 1914 la Societatea Tinerimea artistică, iar în 1922 a realizat un portret al scriitorului Mihail Sorbul, publicat în revista „Săgetătorul" din ianuarie 1922.

Muzeul de Artă Vizuală din Galați deține șaisprezece lucrări semnate de artist, primite ca donație în 1983. Ele arată o serioasă stăpânire a desenului și a compoziției, fiind realizate în diferite tehnici: acvaforte, pastel, acuarelă și o lucrare în ulei. Așa cum era de așteptat pentru un artist de formație academistă, figura umană este o preocupare centrală, de aceea compoziția cu personaje, studiul de nud sau portretul, predomină în această suită de lucrări. Privirea ușor melancolică, ușor obosită a unei tinere femei ne urmărește din gravura „Portretul tinerei doamne Valentina", în timp ce alte două portrete în pastel („Portret de femeie", „Portret de femeie cu pălărie") surprind personaje cu o notă ușor romantică, evocând o atmosferă Art Nouveau prin alură și costumație. Dar artistul are resursele adecvate să înfățișeze și figura cu accente realiste, nu lipsită de o anumită monumentalitate – în ciuda dimensiunii mici a gravurii - a unei femei simple, în atitudinea căreia se citește povara unei existențe precare. Dar poate că cel mai frumos portret din colecția muzeului, semnat de Antonio Zumino, este „Cap de băiat", lucrat cu o linie precisă și sensibil modulată, cu o deosebită plasticitate a volumelor și mai ales cu o capacitate specială de a surprinde prin mijloace plastice simple puritatea și candoarea vârstei.

Cele trei nuduri feminine și „Cerșetor" arată mai mult decât o bună cunoaștere a studiului corpului uman; ele nu reprezintă doar un studiu rece al

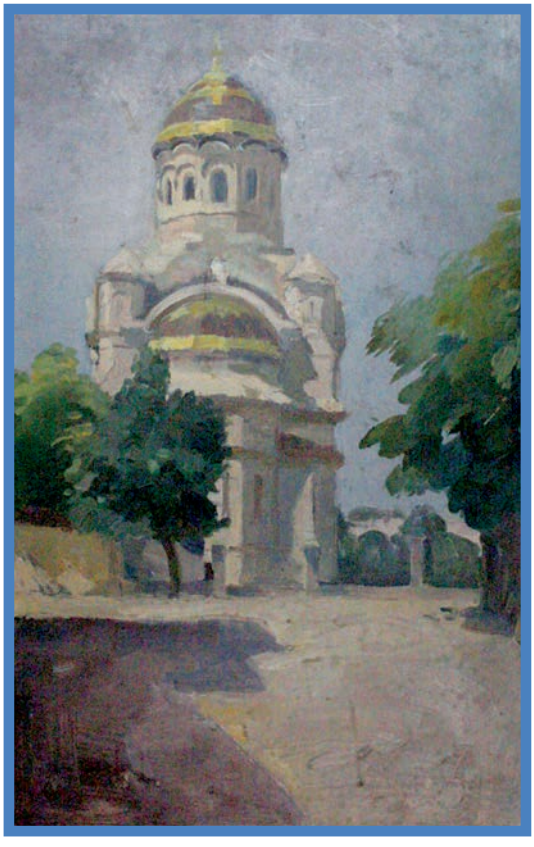

Antonio Zumino. Catedrala

Antonio Zumino. Veneția

anatomiei, artistul știind să descopere, să pună în valoare individualități umane inconfundabile.

Scena de gen este și ea prezentă în ansamblul lucrărilor semnate de Antonio Zumino, aparținând muzeului din Galați. Dacă „Bunic și nepoată" surprinde - prin jocul clar de umbre și lumini, prin modul succint și sigur de a caracteriza personajele- o scenă încărcată de o discretă afectivitate, în schimb, „Muncitori în port" captează ceva din pitorescul portului gălățean la începutul secolului trecut. Artistul redă cu un remarcabil simț realist expresia resemnată a personajului din primul plan, exploatând valențele gravurii de a pune în valoare expresivitatea detaliilor prin haşurile nuanțate, sensibile. În schimb, „La treierat" surprinde sintetic, într-o pensulație largă, cu spontaneitatea unei schițe ce poate presupune o influență a impresionismului, masele mari ale căpițelor de fân și mișcarea personajelor îmbrăcate în costume naționale românești, imprimând dinamism lucrării.

Câteva peisaje completează imaginea pe care ne-o putem face despre diversitatea preocupărilor tematice și plastice ale lui Antonio Zumino. „Veneția" și „Palatul Dogilor" reținatenția în mod special prin complexitatea compozițională și capacitatea de a reda spațiul datorită științei perspectivei și a eșalonării planurilor, dar mai ales datorită artei de a evoca grandoarea și fastul peisajului venețian, chiar în lucrări de mici dimensiuni.

Destinele umane și circulația valorilor artistice se întretaie și se împletesc adesea într-un mod neașteptat, îmbogățind comunicarea dintre oameni, dincolo de barierele granițelor și ale timpului prezent. Peregrinarea lui Antonio Zumino în estul Europei, timpul petrecut la Galați nu au rămas fără roade. Prin activitatea sa în această zonă, dar și prin rolul formator pe care l-a avut în educația artistică a Lolei Schmierer Roth, pictoriță gălățeană interesantă, a cărei valoare a fost recunoscută abia în ultimele decenii, putem spune că el a contribuit într-o anumită măsură, la închegarea unei tradiții artistice în orașul de la Dunăre.

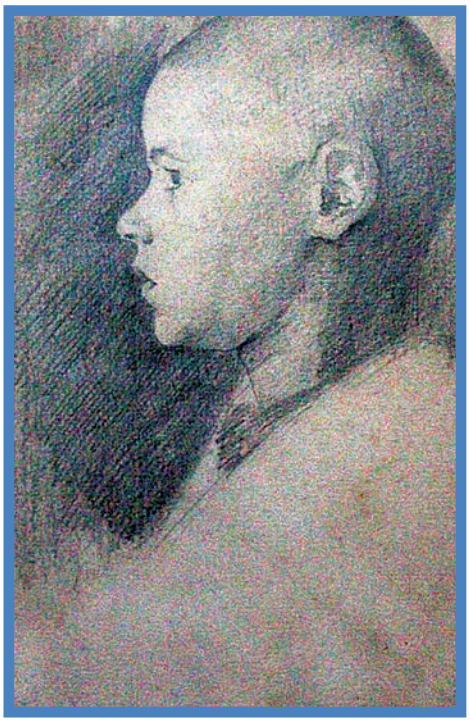

Antonio Zumino. Cap de băiat

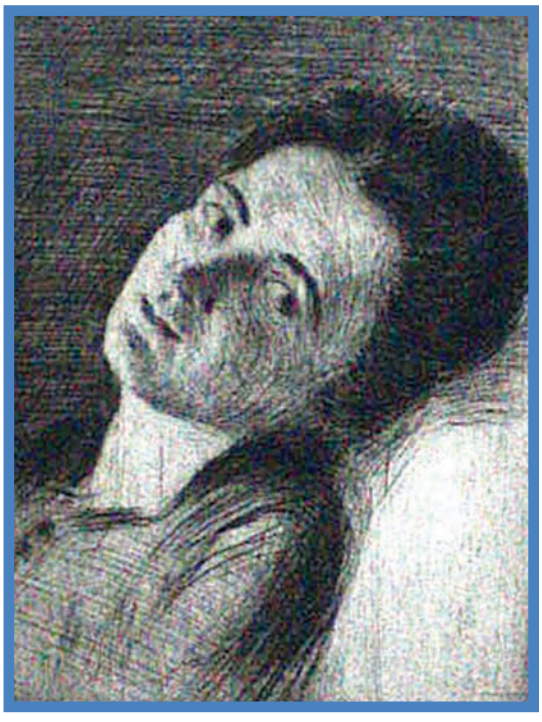

Antonio Zumino. Portretul tinerei doamnei Valentina Gadei

Echinocţiul de primăvară (II)

Eugen Holban
etnolog

Scenariul ritualului din care s-au pierdut în mod variabil de la o aşezare la alta unele elemente păstrează totuşi, în mare parte, o schemă comună. În noaptea premergătoare Sân Toaderului, încep pregătirile pentru spălarea rituală a părului fetelor. În acest scop, se fierbe o mare cantitate de leşie, preparată din cenuşa provenită de la arderea cocenilor de porumb sau a lemnelor de stejar. Fetele ori mamele lor mergeau noaptea în grajd şi luau de trei ori cât cuprindeau cu mâna, fân din ieslea calului care avea coama cea mai frumoasă, pentru a-l pune în cazanul cu leşie. Când se apropiau de iesle, fetele spuneau de trei ori: „*Murgule, murgule, dă-mi codiţa ta şi ţi-o dau pe-a mea*” (Cavadineşti), iar mamele: „*Toadere, Sân Toadere, dă codiţa iepei şi ţi-o dau pe-a fetei*”.

Această formulă invocatoare era repetată de trei ori, adică de fiecare dată când luau fân cu mâna[1]. Formula respectivă a fost culeasă şi la începutul secolului din satul Bursucani, comuna Bălăbăneşti, judeţul Galaţi de către Ene Patriciu şi, de asemenea, din comuna Ţepu, de Tudor Pamfile. Fetele din comuna Ţepu îşi tăiau câte o şuviţă de păr din cap şi o puneau sub o balegă de cal semi-uscată, zicând de nouă ori textul invocator[2].

Când aruncau fânul în cazanul cu apă, ele repetau această formulă tot de trei ori. În unele sate ni s-a relatat că după ce luau fân, fetele smulgeau şi păr din coada iepelor, bineînţeles cu acelaşi procedeu ritualic ca şi la fân, adică invocându-l pe Sân Toader. Părul era aruncat în cazan odată cu fânul.

Deseori, ele mai adăugau în leşie şi buruieni de tot felul, culese vara în ziua de Drăgaică (sânzănii). În satul Cişmele, odată cu florile culese în acest scop se mai adunau şi pietre găsite în acelaşi spaţiu, pe care le păstrau alături de buruieni, până la Sân Toader, pentru ca apoi să le arunce împreună în cazan. În satul Pechea pietrele care urmau a fi aruncate în cazanul cu leşie erau adunate chiar în ziua premergătoare – în ajunul Sfântului Toader – de pe albia pârâului care trece prin mijlocul satului. Nu vrem să forţăm desigur analogiile, dar simţim aici tentaţia de a pomeni totuşi onomatopeea semnalată de Durant în „Structurile antropomorfe ale imaginarului”, în legătură cu simbolul solar.

Şi în comuna Piscu spălarea era însoţită de retezarea, deseori doar simbolică, a părului. Părul fetelor ce rezulta în urma retezării era aruncat, după cum am menţionat şi mai sus, în bălegarul cailor, tot cu scopul de a influenţa prin transfer creşterea sănătoasă a părului fetelor. „*Să crească frumos ca la animale*”. Tot în comuna Piscu, şuviţa de păr retezată era aruncată uneori pe apă[3].

În ceea ce priveşte momentul spălării pe cap, am surprins unele nuanţe demne de menţionat: în cele mai multe sate spălarea se face înainte de răsăritul soarelui. Dacă te-a apucat răsăritul soarelui fără ca spălatul – ritual – să fi fost terminat, caii lui Sân Toader ori caii iarmarocului – interesantă asociere – îţi vor „hui” sau „*îţi vor treiera noaptea în cap!*”. Odată cu răsăritul soarelui ies caii lui Sân Toader – deci cursierii solari – şi calcă încurcând părul fetelor care n-au făcut până în acel moment spălatul ritual. „*Dacă nu vă spălaţi repede până nu răsare soarele, are să se încurce caii în părul vostru!*” (satul Cişmele).

Alteori se face referire la caii din ogradă sau prin intermediul cailor din ogradă. „*Dacă nu vă spălaţi până răsare soarele şi pleacă caii din ogradă spre iarmaroc tot anul o să vi se încurce părul!*”. „*Trebuie să te speli înainte de a apuca să calce caii!*” prin ogradă adică înainte de a fi scoşi din grajd, pentru a fi duşi la iarmaroc, înainte să se lumineze de ziuă, să apară soarele.

Faptul că aceşti cai încep să circule odată cu apariţia zorilor, poate fi interpretat, desigur, ca o referire la un comportament normal, ca o firească integrare a animalelor în activitatea diurnă. Gândim totuşi că acei cai ce intră în acţiune odată cu răsăritul soarelui, pot fi şi caii cursieri solari, caii lui Apollo sau alţi cai mitici, căci ei nu fac doar zgomot pe drumul satelor, ci „*calcă şi încurcă*” părul fetelor, „*treieră în capul lor*”; deseori ei coboară chiar din – sau prin – podul casei.

Mitologia greacă ne mai dă încă un reper. Este vorba de caii Zeiţei Eos, care coborau în fiecare dimineaţă din ceruri şi alergau printre nori, vestind ivirea zorilor[4].

Nerespectarea ritualului spălării capului va determina, desigur, căderea părului sau „*părul nu-i va mai creşte frumos*”. Despre o fată căreia îi cădea părul se spunea: „*Păi de, dacă nu s-a spălat la cap în noaptea de Sân Toader!...*” În trecut calviţia avea, pentru săteni, acest singur motiv.

Asemănarea cu centaurii din mitologia Greciei antice îşi mai găseşte încă un reper. Să ne amintim că centaurul Chiron era un mare specialist în ale medicinii, un mare terapeut[5].

De asemenea, nerespectarea orei spălatului ritual putea avea consecinţe grave şi în ceea ce priveşte măritişul. Se spălau fetele la cap şi îşi împleteau cozile la răsăritul soarelui, ca să nu-şi împletească coadă albă în ograda părinţilor, adică să nu rămână nemăritată până la bătrâneţe.

În timp ce îşi spălau fetele la cap ori în timp ce le pieptănau, mamele le trăgeau uşor de păr şi spuneau de trei ori: „*Toadere, Sân Toadere, na codiţa fetei, dă codiţa iepei, groasă ca bârna, lungă ca prăjina*”. Primele trei versuri apar invariabil în toate satele zonei, cu foarte mici modificări. Bunăoară „*fă codiţa fetei cât codiţa iepei*”. Ultimele două versiuni lipsesc uneori sau apar sub formularea: „*Fata cât bârna, coada ca struna*”, sau „*Taie coada iepei şi o dă la fete*” (Slobozia Conachi). Conform unor relatări culese de noi doar din câteva sate, după spălare, fata se aşeza în cadrul uşii, se pieptăna începând din momentul când soarele îşi făcea apariţia „*pentru ca să se mărite*”. Aluzia la măritiş este deci evidentă şi justificată, în fond, cel puţin parţial, fiind şi un ritual de întreţinere a sănătăţii şi frumuseţii părului (Satul Traian, com. Braniştea).

În alte aşezări, cum ar fi satul Moscu, bunăoară, era foarte important doar momentul în care se luau ogrijii din ieslea cailor şi se aruncau în cazanul cu leşie, lucru ce trebuia făcut (neapărat) înainte de răsăritul soarelui. Spălarea la cap se putea face şi ceva mai târziu.

Pentru tineret, mai precis pentru fete, calul alb joacă un rol şi în viaţa lor erotică[6].

„*Este ziua cailor*”, se spunea în cele mai multe localităţi ale zonei. În altele însă, apare o variantă mai puţin cunoscută, care înlocuieşte parţial ziua Sân Toaderului sau o dublează, şi anume, ziua iepelor (Cudalbi, Valea Mărului, Viile, Cişmele) şi care se serbează joia dinaintea Sân Toaderului. Ignorarea sau diminuarea importanţei Sân Toaderului în acest caz se produce numai în planul obiceiului sătesc strict. În plan religios, oamenii respectă invariabil – în toate satele – ziua Sfântului Toader, mergând la biserică cu colivă şi capete.

Ziua iepelor se serbează cu tot ritualul din ziua lui Sân Toader, din textul invocator fiind omise primele versuri ce se adresează personajului mitic masculin. Se pronunţă doar a doua parte: „Să crească părul fetei cât coada iepei!”

De joia iepelor aminteşte şi Octavian Buhociu, fără a dezvolta însă prea mult această temă şi fără a preciza spaţiul în care se produce[7].

Dacă în unele sate amintite mai sus, pe lângă faptul că iepele erau serbate, fetele le mai şi călăreau pe uliţele satului, în altele, cum ar fi comuna Ţepu bunăoară, conform tradiţiei, fetele nu trebuie să urce vreodată pe cai. „*Fetele care merg călare, fac un păcat mare, ca şi cum ar omorî pe cineva*”[8].

Ni s-a mai relatat că în unele sate apa folosită pentru spălatul ritual trebuie adusă înainte de răsăritul soarelui de la un izvor – *budoi* – iar după spălare trebuia aruncată la rădăcina unui pom. „*Azi e ziua iepelor, nu lucra să nu te pălească*”, *aşa ziceau bunicile noastre. Eu alegeam un covor la o femeie din sat, îi ajutam. Era ziua iepelor*”, povesteşte o săteancă din Valea Mărului, provenită prin căsătorie din comuna Cudalbi: „*Când am plecat acasă, pe înseratelea, m-am întâlnit cu un om călare pe un cal negru. Pe lângă el mergea slobod un alt cal. Era de fapt o iapă, care s-a repezit la mine, imediat ce m-am apropiat. Omul a descălecat, a prins-o de căpăstru şi mi-a zis să merg fără grijă că o s-o ţină el până am să ajung eu acasă. Am fugit cât mă ţineau picioarele spre casă. De-abia am apucat să intru în ogradă şi am auzit tropotul iepei, care venea în goană după mine. S-a ridicat în două picioare pe poartă, nechezând şi bătând puternic din copite. Aşa am păţit pentru că am lucrat de ziua lor; dacă au şi ele o zi, trebuie să o ţinem. Chiar dacă nu ai iepe în ogradă şi ca fimeie, tot iapă te numeşti, aşa că ziua lor trebuie s-o ţii. De atunci n-am mai lucrat de ziua iepelor, dar frica de cai nu mi-a mai trecut niciodată, până în ziua de azi*”[9]. S-ar putea spune că e vorba doar de o aberaţie, de o extindere a Sân Toaderului, fără un suport real în mitologie. Eronat, desigur, deoarece o simplă incursiune în mitologia greco-tracică ne dezvăluie, în afară de personajele binecunoscute, amazoanele, şi un alt fel de reper, deloc neglijabil. Este vorba de iepele antropofage ale lui Diomedes. Fiul zeului Ares şi rege al Traciei, Diomedes era vestit pentru faptul că îşi hrănea iepele cu carne omenească. Pornit să îndeplinească cea de-a opta poruncă, Heracle îl ucide pe Diomedes, iar trupul lui va fi dat ca hrană tocmai iepelor sale năzdrăvane. După ce l-au mâncat, iepele au devenit blânde, ceea ce i-a permis eroului să le

prindă și să le ducă lui Eurystheus, îndeplinindu-și astfel cea de-a opta muncă.

Legăturile care vor fi existat între superstiţiile și credinţele referitoare la cultul iepei, persistente încă în unele sate din zona Covurlui, până în zilele noastre și în mitologia iepei din antichitatea sud-estului Europei, este mai dificil de demonstrat acum. Un lucru este însă foarte clar și anume că legături au existat întotdeauna și au fost foarte puternice.

De ziua iepelor se zice că nu trebuie să umbli desculţ prin casă, că te înţepi toată vara, pe câmp, în spini. În ziua de Sân Toader fetele din comuna Corod beau apă din ciutura de la fântână imediat ce a fost adăpat un cal „*pentru a căpăta somnul și liniștea acestor animale*”.[10]

În unele sate nu conta momentul spălării rituale; se putea face oricând, începând din amurgul zilei premergătoare și până în dimineaţa zilei respective. În ultimul timp, fetele se spălau chiar și până aproape de prânz. Să fie oare vorba de un simptom al degradării, apărut probabil în secolul al XIX-lea sau chiar mai înainte? Spălarea înainte de apariţia zorilor și pieptănatul părului în momentul răsăritului are profunde implicaţii în străvechi credinţe, legate de cultul soarelui, al calului-cursier solar – fiind și implicat categoric și în mariajul fetelor. În ceea ce privește tema mariajului, găsim repere și în Mitologia antică: bunăoară călărind pe Pegas spre Etiopia, Perseu zărește o fată înlănţuită de stânci, la malul mării, gata să fie devorată de Hydra, monstrul marin ce sălășluia în adâncuri. Pegas plonjează în așa fel, încât Perseu reușește să-i taie capul Hydrei și să o elibereze pe Andromeda[11].

Legătura dintre cal și fată mai este ilustrată foarte sugestiv și într-un basm românesc: Ileana Cosânzeana este ajutată de doi cai fraţi. Unul este legat de pământ, iar celălalt de soare[12].

Dacă relatările de mai sus conferă Sân Toaderului doar atribute solare, cursele de cai ce se organizau în ziua respectivă îi relevă și unele atribute chitoniene. Cursele se organizau pe imașuri și de-a curmezișul ogoarelor pot fi implicate în adevărate practici de revigorare a naturii, de stimulare a demonilor vegetaţiei, tot cai și ei. În unele sate (Tulucești, bunăoară), tinerii galopau mai întâi prin sat, în grupuri mici, chiuind cât îi ţinea gura. Se adunau apoi la șosea și de acolo porneau în mare viteză spre satul Șiviţa. În majoritatea satelor se adunau însă pe imașuri. În satul Piscu, călăreţii săreau peste șanţuri și răzoare[13].

În satele în care se serba ziua iepelor, erau scoase doar iepele la întreceri, uneori fiind călărite chiar de fete. „*Noaptea se spălau la cap și ziua călăreau iepele, ca să crească părul frumos*” (Cișmele). În comuna Costache Negri, flăcăii scoteau la imaș și făceau cursele peste ogoare doar cu iepele.

„*Dacă nu scoţi caii la întreceri și nu faci cursa peste ogoare, le crapă pielea*”. În toate relatările despre această zi transpare teama de Sân Toader. Deși faptul acesta nu mai este evidenţiat în momentul de faţă tot atât de bine ca în cercetări mai vechi unde asemănarea cu centaurii de cultură greacă este mai clară, informaţiile culese în teren din ultimele decenii sunt totuși satisfăcătoare. Mitul Sân Toaderului, așa cum a fost surprins el în această zonă, cu întreg cortegiul de credinţe, superstiţii și obiceiuri ce-l însoţesc, nu poate fi în nici un caz o manifestare izolată, întâmplătoare, ruptă din manifestări similare în alte zone ale ţării și ale Europei. Din contră, mitologia calului, a Sân Toaderului românesc este legată cu multe fire de străvechi credinţe și mituri. Legătura cu Centaurii din Thesalia a fost semnalată încă de S. F. Marian, care i-a numit varianta carpatică a centaurului indo-european[14]. O. Buhociu îl aseamănă pe Marele cal chiar cu centaurul terapeut Chiron. Datele culese de noi din zonă aduc unele argumente în acest sens[15].

Bunăoară, centaurii urmăreau fetele în perioada trecerii spre noul an, lucru necontrazis de comportamentul Sân Toaderilor, căci, în trecut, în Moldova și Muntenia anul nou se mai serba încă la data de 1 martie. În aproape toate satele, se fierbeau boabe de porumb ori de grâu, pisate și se consumau cu zahăr ori cu miere de albine. În unele localităţi din zonele etnografice Tecuci și Covurlui Nord se mai adăugau boabelor fierte și julfă, adică miez de sămânţă de cânepă, miez folosit și la turtele din ajunul Crăciunului. Deseori aceste delicioase preparate culinare - și rituale în același timp – erau împărţite pe la rude și vecini, ca „pomană de Sân Toader”.

Sân Toaderul a fost prezent și în onomastica zonei. Într-un zapis aflat în Arhivele Statului „*Goicea Sân Toader din Vadul Murgului (*iată și un toponim*) vinde lui Moș Niculae Gândac o casă și un bordei*”[16]. În partea de răsărit a comunei Cudalbi, există un loc numit Valea Iepei, în sudul zonei se mai făcea o spălare rituală și în ziua de vinerea seacă, „*pentru ca să sece toate bălţile*”.

Nu putem încheia acest capitol fără a pomeni și despre reprezentările imaginii calului în ornamentica ţesăturilor din zonă, mai ales în aceea a ţesăturilor de interior. Ambiguitatea formelor care nu este doar

rezultatul jocului întâmplării – impus de tehnică şi material – au contingenţe evidente cu întregul fond de credinţă referitoare la cal. Dacă în unele cazuri imaginea reprezentată este apropiată întrucâtva de cea a calului din ogradă, mai ales în unele reprezentări recente, de cele mai multe ori „deformările" ce nu ies de fapt din anumite tipare şi concepţii stilistice, exprimă categoric tocmai legătura imaginii cu fondul străvechi de rituri şi credinţe.

CALUL ÎN ORNAMENTICA ZONEI

Aceste reprezentări nu sunt doar rodul imaginaţiei fiecărei ţesătoare şi nu sunt nici cópii după alte obiecte asemănătoare, după cum s-ar părea la prima vedere. Ele sunt reformulări ale unor imagini tradiţionale, prezente în repertoriul ornamental al comunităţii şi care erau bine cunoscute de copiii satului de la cea mai fragedă vârstă. Odată cunoscute şi, în consecinţă preluate de memoria lor, deveneau elemente componente ale propriei lor gândiri, fără a-şi pierde calitatea de valori ale tradiţiei, elemente care, din momentul în care erau preluate, nu se depozitau doar pur şi simplu, la nivelul memoriei, ci intrau într-un lung proces de prelucrare, de reformulare, de revigorare, până în momentul în care individul devenea un meşteşugar maturizat sau. Mai corect spus, un creator, capabil să continue opera strămoşilor săi.

Am putea vorbi oare aici de două orizonturi temporale ce se întrepătrund, conlucrând astfel, prin acelaşi individ, la realizarea unor valori. Adică, pe de o parte tradiţia, drept categorie, cu toate acumulările sale formulate, reformulate, sintetizate, conservate etc., care îl formează pe individ, pe dimensiunile timpului trăit de grupul etnic, iar pe de altă parte, individul tradiţional prin „şcolire", dar contemporan prin poziţia *eu*-lui său cu timpul prezent al societăţii.

Calul, ca specie, a jucat un rol fundamental în istoria comunei Cudalbi. O iapă este prezentă în legenda întemeierii satului. Iapa a căzut sfârşită şi a murit după ce şi-a îndeplinit misiunea întemeierii. Acest loc se numeşte „Valea iepei", şi a rămas un loc important în toponimia comunei Cudalbi.

Primele covoare care au apărut frecvent în timpul cercetării au fost covoare cu cai şi călăreţi, însoţiţi de câini de vânătoare şi multe păsări de tot felul.

Dar atât caii, cât şi călăreţii, precum şi păsările erau reprezentate în viziune naturalistă. Era vorba de covoare ţesute în primele decenii ale secolului XX. Treptat, au apărut şi altele, ceva mai vechi în care călăreţii nu se mai încadrau în viziunea naturalistă de ansamblu. Păreau că vin din alte vremuri.

După un timp a apărut şi marea surpriză. Imaginea cai-călăreţi s-a detaşat total de ansamblul covorului. Mai ales caii au apărut într-o reprezentare arhaică, adică aşa cum au fost cândva (*foto*). Covoarele erau ţesute pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Am vrut să achiziţionez un asemenea covor, dar caii nu au plăcut celor din comisia de achiziţii.

Şi unele păsări din speciile reprezentate într-o viziune jenant naturalistă se găsesc redate izolat, pe altă categorie de ţesături, mai ales pe prosoape, într-o cu totul altă viziune decât cea de pe covoare, adică se apropie mai mult de conformaţia cailor reprezentaţi în viziunea arhaică.

Imaginea cailor în viziunea arhaică mai apare şi pe un ştergar, iar călăreţii poartă steaguri. Ştergarul respectiv este din altă comună.

În lipsa acestor foarte importante repere, imaginea calului din comuna Cudalbi ar fi rămas foarte confuză.

Menţionăm că la celelalte răzăşii, precum Matca, Corod şi Bălăbăneşti nu apar cele două ipostaze ale calului, găsite în comuna Cudalbi.

Note:

1. C. Prut, *Fantasticul în arta populară,* p. 32.
2. A. Gorovei, p. 263.
3. Informaţii de teren. Atât formula invocatoare, uşor montate, precum şi celelalte informaţii au fost găsite în marea majoritate a satelor din cele trei zone.
4. *Mic dicţionar mitologic greco-roman*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 139.
5. *Enciclopedia civilizaţiei greceşti*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1970, p. 120; vezi şi *Mic dicţionar mitologic greco-roman*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 93-99.
6. Tache Papahagi, *Mic dicţionar folcloric*, Bucureşti, 1979, p. 114.
7. Octavian Buhociu, *Sărbătorile de iarnă şi ziorile*, p. 74.
8. A. Gorovei, *Credinţe*..., p. 41.
9. Artur Gorovei, *Credinţe şi superstiţii*, ... p. 41.
10. *Mic dicţionar de mitologie greco-romană*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969.
11. Aristide Popescu, *De la Pegas la El Zorab*, p. 247.
12. I.C. Ghiţimie, *Faună în basmul românesc. Calul. Studii şi cercetări în istoria literaturii şi folclor*, 1956, t.v., nr. 3-4, p. 453, apud Aristide Popescu, *De la Pegas la El Zorab*, p. 247.
13. Aristide Popescu, *De la Pegas la El Zorab*, Editura Albatros, Bucureşti, 1978, p. 247.
14. Chitimia I.C. *Faună în basmul românesc. Calul*, studii şi cercetări în istoria literaturii şi folclor, 1956. t.v. nr. 3-4, p. 453.
15. O. Buhociu, *Sărbătorile*..., p. 75.
16. Arhivele Statului Galaţi, vol. I, p. 52.

Curentul nou (1905-1906)
O revistă gălăţeană de radiografie socială (III)

Elena-Monaliza Ghinea
profesoară

O altă direcţie a poporanismului, pe care-l va susţine ulterior Garabet Ibrăileanu şi a sa „*Viaţa românească*”, se referă la asigurarea accesului celor de la sate la învăţătură, la educaţie şi, practic, acest lucru este posibil graţie lecturii la „*Bibliotecile populare*”, despre care T. Gheorghiu ne informează în nr. 4/20 februarie 1906 (pp. 254-258). Aflăm că la vremea aceea „păturile culte” de la oraş se situau în urma celor apusene, iar ţărănimea era la fel de înapoiată comparativ cu orăşenii: „Sătenii sunt rămaşi departe în urmă pe calea civilizaţiunii. La ei observăm manifestarea aceloraşi sentimente ca şi la popoarele primitive sau la copii.” O importanţă socială mai mare decât cea a bibliotecilor populare la sate nu există; activitatea lor este complementară şcolilor rurale şi asigură un beneficiu valabil pentru toată viaţa: dragostea de lectură: „Prin citire oricine poate fi în stare a-şi complecta singur cultura sa personală, poate câştiga cunoştinţi necesare ocupaţiunii sale, poate să-şi procure bucurii morale sănătoase cari să-l ţină departe de locurile propăgătoare de vicii şi boli.” (p. 255) Concret, cele 640 de biblioteci din toată ţara au fost finanţate suficient din partea ministerului, dar, exceptând învăţătorii, preoţii, rudele acestora şi „pe surtucarii de prin târguşoare şi comune”, „numărul sătenilor, cari din propria lor iniţiativă vin să împrumute cărţi de la biblioteci, este foarte restrâns.” (p. 256) Dintre cauzele care-i ţin pe săteni departe de biblioteci se aminteşte că „volumele date de onoratul minister sunt cu desăvârşire străine de sufletul săteanului.” (p. 256) Deopotrivă conţinutul („nu sunt atrăgătoare, nu distrează”), cât şi forma („într-o limbă prea ştiinţifică, într-un stil prea didactic”) le fac nefolositoare pentru cei care nu le înţeleg. Autorul găseşte o soluţie în linia poporanistă: „Cu totul amintrelea ar fi dacă cei care le-au scris ar trăi în mijlocul sătenilor, nu s-ar înstrăina de ei, le-ar cunoaşte nevoile, durerile şi bucuriile şi ar scrie din nobila pornire de a ridica această clasă oropsită, la cunoştinţa de sine.” Din această soluţie generală pornesc trei soluţii orientate exact pe activităţi ce trebuie să conducă la aflarea în biblioteci a cărţilor utile şi pe înţelesul celor mulţi: popularizarea ştiinţelor elementare printr-un limbaj uşor de înţeles, răspândirea literaturii scriitorilor ardeleni şi traducerea cărţilor folositoare pentru popor din literatura universală. În plus, trebuie subvenţionată o casă centrală care „s-ar ocupa cu alegerea şi traducerea în stil popular a cărţilor de valoare sau şi-ar lua ea însăşi însărcinarea de a crea asemenea scrieri, apelând la cei mai de seamă publicişti.” (p. 257) Tot prin această casă s-ar putea crea şi noi biblioteci şi să se facă schimburi de carte între acestea, iar „pentru desfacerea şi împărţirea în popor a acestor cărţi, colportorii ar putea aduce reale servicii.” (p. 258) T. Gheorghiu aminteşte că totul face parte din datoria de a lucra la emanciparea ţărănimii, „atât prin şcoală, prin respectarea legilor existente şi prin crearea altor necesare, cât şi prin iniţiativa particulară.” (p. 258) Observăm că învăţătorilor le revine o o importantă parte a misiunii de educare şi emancipare a celor mulţi, de la sate şi, nu întâmplător, în astfel de context social şi ideologic, aceştia s-au reunit la Galaţi, la cel de-al doilea congres al învăţătorilor.

Constantin Graur ne informează despre „*Congresul învăţătorilor*” (nr. 4/20 februarie 1906, pp. 258-260) desfăşurat la Galaţi în zilele de 28, 29 şi 30 decembrie 1905, după ce primul congres s-a ţinut în 1898 la Ploieşti; autorul a participat la ambele ediţii şi poate face o comparaţie: „În primul, învăţătorii, cu glas timid, abia cutezau să-şi ceară dreptul la viaţă, ca principal element de progres; în al doilea, au apărut cu toată autoritatea morală a unui corp viu şi sănătos, conştient de importanţa sa, sigur de sine, pentru că şi-a făcut probele.” (p. 258) Dacă în 1898 învăţătorii erau necunoscuţi, „socotiţi ca cei mai de rând trăitori din buget, sau cel mult un rău necesar”, şi nu au atras atenţia presei, totuşi e inexplicabilă nepăsarea presei de această dată faţă de un congres modest, în aparenţă, dar extrem de important. Autorul nu se poate abţine să nu laude talentul oratoric al celor care „vorbesc

frumos și vorbesc bine", discutând „cu entuziasm și foarte rar cu patimă." Învățătorii participanți pun pe primul plan îndatoririle și mai apoi drepturile, fără a li se părea prea mult să-și încarce oricât activitatea „pentru progresul țării rurale." (p. 259) Dăscălimea rurală, mai ales, face muncă de apostolat și sunt formați în spiritul entuziasmant al idealurilor socialiste, de la care au rămas cu dragostea pentru cei aflați în nevoi pentru care nu știu cum să se facă mai utili. Învățătorii i-au inspirat lui Spiru Haret multe dintre măsurile reformatoare și sunt de admirat pentru cât de muncitori și destoinici sunt pentru progresul moral și intelectual al țărănimii.

Într-o epocă în care se recunoaște însemnătatea pe care o are învățământul pentru progresul social și economic, un timp în care se pun bazele sistemului de învățământ modern sub conducerea lui Spiru Haret, aflăm din revista gălățeană CURENTUL NOU despre organizarea învățământului de la începutul secolului XX din articolul „*Studiul limbilor*" de I. Botez (nr. 3/20 ianuarie 1906, pp. 171-181) În urma unei anchete asupra sistemului de învățământ, s-a avut în vedere adaptarea organizării la nevoile țării, dar s-a obiectat că „prea frecventa schimbare a legilor instrucțiunii constituie o tulburare în mersul normal al învățământului." (p. 171) Organizarea învățării limbilor moderne trebuie să aibă în vedere mai ales finalitatea fiecărui nivel de învățământ. Astfel, dacă gimnaziul oferă o cultură generală elementară, deschide două căi: aceea a dezvoltării sale în clasele de liceu sau a dezvoltării mai slabe în școlile profesionale. În școlile speciale se pregăteau industriașii și agricultorii și pe lângă franceză și germană, studiate încă din gimnaziu, se poate preda și engleza, „o limbă atât de necesară în comerț." (p. 172) Aici nivelul de învățare este mediu, fiind evident scopul practic al învățării celei de-a treia limbi. Engleza este mai utilă decât italiana în activități comerciale, iar italiana doar „ascunde ultima supraviețuire a curentului latinist, căruia eram deprinși a crede că i se făcuseră deja ultimile funeralii." (p. 172) În liceu, studiul limbilor moderne are o finalitate superioară, deoarece „cine trece prin liceu, în general e indicat să treacă și prin universitate", iar liceanul era pregătit să devină „un cărturar, un rafinat, cu ocupații și plăceri intelectuale." Din liceu se pregătește clasa intelectualilor, clasă din rândurile căreia se aleg conducătorii, clasă care furnizează specialiști în domenii științifice și literare cu care ne facem cunoscuți peste hotare. Totodată, este clasa formatoare de opinie și creează și atmosfera morală a țării. Intelectualilor le revine dificila misiune de a adapta civilizația autohtonă la cea apuseană și anticipează astfel pe E. Lovinescu în teoria sincronismului de mai târziu, ca bază a modernismului interbelic: „Singur spiritul critic al acestei clase luminate va fi în stare să facă acest import, fără primejdie de a ne altera personalitatea, ori de a importa fără a asimila, făcând din civilizația Apusului un balast primejdios." (p. 174) De aceea, naționalistul român trebuie să fie convins de necesitatea importului din cultura apuseană, tocmai „spre a fructifica geniul nostru național." De asemenea, modernizarea omului trebuie realizată prin instituții culturale și, în acest sens, școlile trebuie serios organizate. În acest context, cunoașterea unei limbi moderne literare nu se poate realiza în afara scopului de a desăvârși cultura generală și literară. Și astfel, lectura, cultivarea plăcerii de a citi pagini de literatură în limba modernă studiată intră în sarcina profesorului, și tot profesorul trebuie să aleagă operele pe care să le citească acasă, „în vederea unei culturi generale înălțătoare." Limbile moderne trebuie predate de profesori români culți pentru a face o traducere eficientă în limba română, iar limba noastră literară se poate astfel îmbogăți și perfecționa. Profesorul român poate să mijlocească înțelegerea mesajului unei literaturi superioare: „Cultura apuseană trebuie filtrată în sufletul tinerilor astfel ca să hrănească și să înobileze inima fără să jignească sentimentul de mândrie națională." (p. 179)

În concluzie, în liceu studiul limbilor moderne trebuie să conducă o cultură generală proprie rafinată, la formarea gustului pentru lectură, iar „răspândirea gustului de a ceti poate fi un criteriu sigur de apreciere a civilizației unui popor." (p. 181)

Aflăm în același nr. 3/20 ianuarie 1906 de la Paul Bujor despre „*Foloasele studiului biologiei*" (pp. 133-139), iar George Călinescu îi prezintă personalitatea în „Istoria..." sa, la finalul capitolului „Arta cu tendință. 1881. Epigonii lui Eminescu. Refractarii. Socialiștii". (p. 565) S-a născut în comuna Berești, jud. Covurlui, în 1862, a studiat la liceul din Bârlad, iar la Paris și-a făcut studiile superioare. A fost preparator de anatomie comparată la Institutul de anatomie topografică și chirurgicală din București (1895), iar în 1899 este profesor confirmat de morfologie animală la Facultatea de Științe din Iași, al cărei decan a fost o perioadă. Istoricul și criticul literar consideră că literatura scrisă de Paul Bujor era „antimilitaristă din oroarea de violență", fiind numit „socialistul de timidă concepție democratică."

Articolul amintit este scris din perspectiva omului de știință care susține utilitatea cunoștințelor de biologie pentru a explica științific și logic funcționarea organismului uman și pentru alungarea superstițiilor grosolane. Pentru că la vrenea aceea nici o informație, nici un argument nu era considerat redundant cât timp urma să-i lumineze pe cei mulți și urma să le furnizeze și modalități de de formulare logică a ideilor și judecăților, articolul pornește „de foarte departe", până ajunge către final să elogieze pe Huxley (naturalistul englez ce ajunge la descoperirea epocală pentru vremea sa că „puterea de a produce mișcările își are locul în crier și se propagă de-a lungul cordoanelor nervoase.") Paul Bujor pornește de la existența a două tipuri majore de activități: activitatea războinică și activitatea intelectuală. La rândul ei, activitatea intelectuală cunoaște două forme de manifestare: speculațiile filozofice („ni-au dat teorii și așa numite doctrine din care mare parte au murit cu autorii lor"- p. 134) și metode științifice: „Spiritul de observație și controlul experienței, pe cât posibil, țin în frâu imaginațiile vii, convingându-le că de multe ori e mai bine a da la lumină un adevăr mic, dar bine constatat, decât a hazarda o idee, care pare măreață numai prin frumusețea expunerei." (p. 135) Ce-i drept, P. Bujor nu neagă faptul că acele „idei mărețe" hazardate de filozofi ca Platon sau Kant au fost fie confirmate de cercetarea științifică, fie infirmate în același mod. Mai apoi amintește și despre realitatea existenței unor erori în domeniile științifice, dar acestea își au originea doar în neajunsurile metodei de experimentare sau în interpretarea greșită a fenomenelor studiate. Și speculațiile filozofice sunt valoroase pentru că au rol important în evoluția gândirii și oferă „orizonturi noi și largi pentru cercetările științifice." Avem convingerea că articolul urma să fie continuat, din moment ce Paul Bujor sfârșește cu afirmația: „Aceste considerații fiind stabilite, trec acum la subiectul propriu-zis al acestui articol." (p. 139) De fapt, după ce am aflat despre originile termenului „biologie", despre ramurile ei importante (Morfologia și Fiziologia) am înțeles că ea contribuie, prin cunoașterea sa, la eradicarea obscurantismului și aduce multe explicații științifice unor fenomene care dădeau fiori până nu de mult.

Pentru că în spirit poporanist trebuia ca întreaga societate țărănească să aibă acces la cultură și educație, la Galați au funcționat între 1900 – 1904 școli de adulți sub îndrumarea lui M. Pastia și Spiridon Popescu, iar de la început s-a pornit cu impresia că aceste forme nu pot să prindă rădăcini noi. Însuși întemeietorul, M. Pastia, în nr. 5/martie 1906, în articolul „*Școalele de adulți*" (pp. 331-337) încearcă să găsească răspuns la eșecul acestei forme de învățământ ce ar fi asigurat modernizarea societății rurale și ieșirea țăranilor din ignoranța și barbaria în care au fost îndelung lăsați. Un motiv al eșecului școlilor de adulți a fost „problema străinismului" în strânsă legătură cu mentalitatea îndătinată referitoare la „inferioritatea culturală a românului." Însă situația naționalismului negativ nu conduce decât la ură împotriva străinilor și la „brutalizarea instinctelor". „Naționalism pentru ai tăi, nu împotriva altora – iată îndrumarea sănătoasă." (p. 332) Prin înființarea școlilor de adulți, tocmai se putea asigura progresul și instruirea mulțimii pentru a pune „stavilă invaziei străinilor" mai bine pregătiți și se putea „îndruma industria și comerciul pe baze solide și științifice." (p. 333) Aflăm că școala de adulți de la Galați a fost modelul după care s-au organizat cele de la Bârlad, Râmnicu-Sărat, Roman, Huși, Focșani și era organizată în cinci secții: secția începătorilor, a celor ce știau a citi și scrie, secția tehnică, academia populară, teatru popular. Deși nu a funcționat decât 4-5 ani, fiind frecventată totuși de sute de cursanți „nu se poate zice că n-a reușit." Însă o asemenea formă de educație are de învins multe greutăți, enumerate de M. Pastia: clasele să aibă un număr mai mic de elevi, asigurarea frecvenței, armonizarea teoriei cu practica, profesori pentru specialitățile tehnice, conducere dedicată. Prin remedierea acestor probleme, școlile de adulți ar avea în continuare succes și ar putea deveni tradiție, conchide M. Pastia.

Pentru acea vreme se observă că existau foarte multe intenții și inițiative pentru progresul social, pentru emanciparea țărănimii, așa cum se observă din articolele prezente în cele cinci numere ale gălățeanului CURENTUL NOU. Totuși, sintagma „chestiunea țărănească" – efigie a societății de atunci, cu rădăcini în istoria pre-modernă, rămâne în actualitate și va grăbi, doi ani mai târziu, istoricele mișcări țărănești din 1907. „Chestiunea țărănească" este gravă, dacă ne referim la dimensiunea economică a problemei, fiindcă ea ține de aspectele administrative și economice specifice vremii. Zamfir Filotti radiografiază pe parcursul nr. 4 și 5 situația gravă din punct de vedere economic a țărănimii în „*Contribuțiuni la studiul chestiei țărănești*." „Chestia" sau „chestiunea" țărănească înseamnă „problema" acestei mari categorii sociale aflate

la limitele pre-modernităţii din punct de vedere economico-financiar şi lipsită de un trai decent care nu putea progresa cultural şi spiritual, aşa cum doreau poporaniştii. În nr. 4/20 februarie1906 (pp. 245-254), aflăm că situaţia ţăranilor în Moldova şi Muntenia în relaţiile cu boierii proprietari de pământuri era în rând cu timpurile feudale : „Boierii sunt stăpânii pământului, ţăranii legaţi de pământ şi aproape întreaga lor muncă ca şi produsul ogoarelor, la dispoziţia boierilor." După Regulamentul Organic al generalului Kisseleff, ţăranii „n-au primit pământ echivalent cu sarcinile ce li s-au impus" , iar obligaţiile boierilor faţă de ţărani au fost diminuate. Un alt moment luat în discuţie a fost împroprietărirea ţăranilor la 1864 care, conform autorului, a condus la liberarea ţăranilor de sub jugul boieresc pentru că, în fond, au fost împroprietăriţi boierii, „căci, dezlegându-se proprietăţile lor de legăturile ce aveau cu muncitorii de pământ, proprietatea a devenit pentru boieri cu adevărat proprietate absolută." (p. 250) S-a creat totuşi dreptul muncitorilor de pământ de a cere pământ de la stat, dar numai cei ce făceau clacă. Populaţia a crescut şi prin succesive împroprietăriri bunul mers al statului a fost tulburat „prin faptul că ţăranii au credinţa că statul trebuie să le dea pământ." (p. 251) Se pune întrebarea dacă în 20 de ani ar fi fost nevoie de exproprierea totală a marilor proprietari, dacă ar fi cu putinţă. Preţul ridicat al arendei este un alt fenomen economic periculos, căci „creşte şi sărăcia şi nemulţumirea ţăranilor şi este de prevăzut că mergem cu paşi repezi către o revoltă agrară care va fi nenorocirea ţării şi a neamului nostru." (p. 254). Cât timp „chestia ţărănească" apare în Mesajul Regal la deschiderea Camerelor, înseamnă că „ne aflăm în preajma unor evenimente însemnate."

Cea de-a doua parte a articolului, din nr. 5/martie 1906 (pp. 325 - 330) reaminteşte că reformele n-au schimbat cu nimic situaţia economică a ţăranilor în ultimii 30 de ani şi deşi legislativ este libertatea de a munci, „ţăranul este nevoit din timpul ernei să-şi vândă braţele pe un preţ de nimic pentru toată vara şi uneori pe câţiva ani înainte."(p. 325) Sunt amintite iniţiativele partidelor politice în domeniul reformei agrare şi sunt expuse, fără comentarii, soluţiile de rezolvare a „chestiei ţărăneşti" venite din partea personalităţilor vremii: Spiru Haret, dr. N. Manolescu şi Vasile M. Kogălniceanu. Autorul însuşi vedea încă din 1888 ca soluţie „colectivizarea proprietăţii solului." Soluţia radicală este prevăzută cu două soluţii intermediare: arendarea obligatorie a pământului către ţărani şi asanarea bălţilor şi a mlaştinilor pentru a se crea noi suprafeţe agricole.

După cum am arătat, revista gălăţeană CURENTUL NOU oferă pe parcursul a numai cinci numere un extrem de bogat material pentru a face o radiografie a societăţii româneşti la început de secol XX – o societate frământată de problemele economico-sociale ce generează „chestia ţărănească" şi entuziasmată de idealurile direcţiei poporaniste de emancipare a lumii satelor prin accesul la cultură. Impresionează felul în care profesorul, învăţătorul este apreciat pentru modestia sa, pentru abnegaţia cu care-şi face datoria dezinteresat, în folosul celor mulţi. Şi aici pare că nu s-au schimbat multe în felul de a fi al profesorilor în 110 ani, ci doar respectul celorlalţi este o floare rară fiindcă profesorul nu mai este atât de apreciat ca modelator de personalităţi şi formator de opinie, ci este doar un prestator de servicii care nu merită prea multe în schimb. Problemele organizării învăţământului erau prioritare pe parcursul multor pagini şi însăşi revista făcea educaţie pe mai multe planuri prin articolele publicate. Totul este tratat cu profesionalism şi erudiţie, autorii se respectă şi îşi respectă cititorii pe care vrea să-i convingă prin argumente solide, detalii şi informaţii bine documentate, căci este vorba despre o revistă lipsită de culoarea locală şi dornică să fie formator de opinie.

În afara articolelor ce pot alcătui această radiografie preţioasă a societăţii, CURENTUL NOU este o tribună a polemicilor cu Sadoveanu şi N. Iorga, întemeietori şi susţinători ai sămănătorismului şi un exemplu de creaţii literare în spiritul poporanist, care pot fi analizate într-un studiu separat spre a evidenţia în detaliu diferenţele dintre contemplativul sămănătorist şi activismul critic poporanist.

Bibliografie

1. CĂLINESCU, George, „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*", Ed. Minerva, Bucureşti, 1982.

2. LOVINESCU, Eugen, „*Istoria literaturii române contemporane*", Ed. Minerva, Bucureşti, 1981.

3. PIRU, Al., „*Momentul Ibrăileanu în cultura românească*", în „*Sinteze de literatură română*", coord. Constantin Crişan, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981.

4. **CURENTUL NOU**, Nr. 1 – 5, Tipo-Litografia „Moldova", Galaţi, 1905–1906.

5. „*Cultura, ştiinţa şi arta în judeţul Galaţi – Dicţionar biobibliografic*", Biblioteca V.A. Urechia, Galaţi, 1973.

O carte a unui gălățean, în limba spaniolă
Los Santos de la tierra rumana, Ioan Dumitru Popoiu
Editura „Andreiana" a Arhiepiscopiei Sibiului, 2015

Lucrarea s-a materializat prin publicarea, de-a lungul a patru ani, a unor articole despre sfinții cinstiți astăzi în Biserica Ortodoxă Română ca sfinți locali, pe platforma www.preguntasantoral.es. Portalul de internet menționat a fost creat în 8 august 2010 de mai multe persoane, preocupate de fenomenul sfințeniei în creștinism, biografii sfinte, ritualuri sfinte, relicve și relicvarii. Inițial conceput ca un site unde interesații pot pune întrebări și primi răspunsuri despre sfinți, icoane, relicve și sfințenie, portalul tratează de atunci zilnic un subiect, fiind posibile discuții și clarificări ulterioare.

La inițiatorii proiectului Pregunta Santoral, geologul și hagiologul Antonio Barrero Avilés și istorica Ana María Ribes Crespo, s-au adăugat ulterior alți contribuitori, majoritatea istorici și teologi. Contribuția lor la promovarea sfințeniei și sfinților creștini este benevolă, iar articolele publicate doresc a se adresa unui public larg. Articolele sunt ușor de citit și se dorește evitarea unei abordări eminamente științifice, care ar duce la elaborarea de studii greoaie, rezervate specialiștilor.

Titlul lucrării, „Sfinți ai pământului românesc", este unul care acoperă o arie largă de lucru, însă inexactă în ceea ce privește definirea. Dificultatea rezidă în aceea că autorul a tratat nu doar sfinți de naționalitate română și nici care au trăit pe teritoriul actual al României. Pornind de la sfinții romani, daco-romani, greci sau de alt neam care au murit ca martiri în regiunile danubiene în timpul ultimelor persecuții romane (secolele III-IV), Ioan D. Popoiu nu s-a rezumat doar la teritoriile de azi ale României, ci a tratat în egală măsură sfinți din Durostorum și Bononia (azi Silistra, respectiv Vidin, în Bulgaria), Sirmium și Singidunum (Sremska Mitrovica și Belgrad, în Serbia). Aceștia sunt incluși în patrimoniul cultural și religios românesc, dat fiind faptul că au trăit în spațiul creștinismului dunărean. Autorul a inclus în antologie și sfinți care au trăit în alte țări, dar sunt cinstiți astăzi cu moaștele în România (Sf. Grigorie Decapolitul, Sf. Dimitrie cel Nou, Sf. Parascheva), care s-au născut pe teritoriul de azi al României, dar au trăit și activat altundeva (Sf. Mart. Mercurie Capadocianul, Sf. Ioan Casian, Sf. Antonie de la Calapodești), care au trăit și s-au născut pe acest teritoriu, dar nu au fost români sau daco-romani (Sf. Sava Gotul), care au trăit în România, dar au relicvele azi în alte țări (Sf. Teodora de la Sihla, Sf. Ioan Iacob Hozevitul), sau care s-au născut în alte părți, însă au trăit și activat în România (Sf. Epictet și Astion, Sf. Paisie Velichkovski).

În ceea ce privește sfinții ale căror vieți au fost expuse în volumul de față, avem de a face cu trei categorii mari: sfinții martiri din primele secole creștine, asceți și preoți din perioada medievală, respectiv mărturisitori și neomartiri. Acestora s-ar putea adăuga o a patra categorie, aceea a sfinților martiri din perioada comunistă, respectiv a cincea, a duhovnicilor contemporani, care însă nu au fost canonizați. Din acest motiv, ei nu au fost incluși în antologie. O altă categorie mai mică poate fi socotită aceea a sfinților voievozi, care s-ar putea mări prin noi canonizări, în anii ce vor urma.

Din perspectiva modului venerării lor, putem spune că majoritatea martirilor din primele secole nu au date de canonizare, ei intrând în mentalul colectiv fără necesitatea unei proclamări oficiale, în timp ce sfinții din epocile mai târzii au fost canonizați începând cu mijlocul secolului trecut: 1950-1956 (Sf. Calinic de la Cernica, Sf. Ilie Iorest și Sava, Sf. Visarion, Sofronie și Oprea etc.), respectiv în 1992 (Antipa din Calapodești, Ștefan cel Mare, Antim Ivireanul, Constantin Brâncoveanul și cei 4 fii, Teodora de la Sihla, etc.) Alte noi canonizări au avut loc în 1997 (Petru Movilă, Mitropolitul Kievului), 2003 (Sf. Vasile de la Poiana Mărului), 2005 (Sf. Onufrie de la Vorona, Sf. Dosoftei, Gheorghe de la Cernica etc.), 2006, 2007, 2008. Sfinții cu dosare de canonizare în curs nu au fost incluși în studiile din volum, dar fac obiectul unui posibil volum ulterior.

În tratarea articolelor, nu s-a dorit aprofundarea acestor biografii mai mult decât popularizând sfinții relativ necunoscuți creștinismului apusean. În cazul sfinților din primele secole, uneori a fost nevoie, după cum mărturisește într-un interviu autorul, să se pună împreună date contradictorii. Pentru a nu exclude anumite izvoare, a încercat pe cât posibil să armonizeze aceste informații într-un rezultat unitar. De asemenea, a decis deseori să nu excludă acele elemente biografice considerate necredibile, mai ales atunci dacă ele au fost receptate puternic în tradiție.

Fiecare articol cuprinde o introducere în contextul vieții sfinților. Deseori, aici a fost nevoie de o explicație mai detaliată și s-a intrat mai adânc în istoria imperiului roman, bizantin, a țărilor române medievale sau a României. Excursurile istorice au fost gândite și pentru a-l familiariza pe cititor cu contextul cultural, geografic, istoric și religios al României de ieri și de azi. În continuare, s-a tratat biografia sfântului în măsura în care informațiile istorice și hagiografice au fost de ajutor, evitând obosirea cititorului cu prea multe cifre și date calendaristice. Trecerea sfinților la cele veșnice, considerată momentul-cheie de verificare a sfințeniei, este tratată în majoritatea biografiilor, îndeosebi în cele în care a fost vorba despre sfinți martiri. De asemenea, fiecare articol cuprinde o rubrică în care se tratează venerarea sfinților în popor. Aceasta este foarte importantă, mai ales pentru că principala condiție de canonizare a unui sfânt în Biserica Ortodoxă este cinstirea populară, canonizarea fiind de cele mai multe ori numai o proclamare publică a unui fapt deja vizibil. De asemenea, s-au menționat pe cât posibil locurile unde sunt păstrate rămășițele trupești sau alte relicve ale sfinților, bineștiut fiind că România este o țară în care venerarea moaștelor are un loc foarte important în viața creștină. În final, fiecare sfânt este cinstit cu un scurt imn, numit de Biserica Răsăriteană „tropar", care definește pe scurt personalitatea sfântului.

În ceea ce privește bibliografia, principalele surse de inspirație sunt *Viețile Sfinților* în 12 volume extinse, *Proloagele și sinaxarele sfinților* din cărțile de slujbă lunare, numite *Mineie*. Pornind de la ele, colecția *Acta Sanctorum*, corpusul patrologic *Patrologia Graeca* și *Patrologia Latina*, coordonat de J.-P. Migne și lexiconul Bibliotheca Sanctorum au fost de mare ajutor mai ales în cazul sfinților din primele secole creștine. Pentru sfinții din epoca medievală și modernă ne-au fost de mare ajutor lucrările: *Sfinți daco-romani și români* și *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* ale reputatului profesor de istorie Bisericească Mircea Păcurariu de la Facultatea de Teologie din Sibiu, antologia *Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești*, alcătuită de teologi din Patriarhia Română, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987, precum și *Patericul Românesc*, o antologie cu vieți ale asceților din România, alcătuită de ieromonahul Ioanichie Bălan de la mănăstirea Sihăstria. De asemenea, pentru sfinții canonizați în ultimii ani, s-a citat și din cotidianul „Ziarul Lumina" al Patriarhiei Române, care tratează aceste subiecte cu prospețime și interes crescut pentru actualitatea sfinților. Toate aceste titluri vor fi folosite în volum în forma abreviată, urmând indicațiile din lista de abrevieri. Alte lucrări folosite în alcătuirea articolelor, precum și cele importante pentru un studiu ulterior, sunt citate în bibliografiile individuale.

Articolele publicate în acest volum urmează în cea mai mare parte textele lui Ioan D. Popoiu, scrise în limba engleză și traduse de Antonio Barrero Avilés, cu scopul de a fi publicate pe site-ul www.preguntasantoral.es. Alături de ele, a inclus în volum și texte ale căror autori sunt Antonio Barrero Avilés și Ana María Ribes Crespo. Cu bunăvoința autorilor, a intervenit aici, introducând imnele (troparele) sfinților și bibliografia. Pentru ajutorul lor necondiționat și pentru numeroasele sugestii de-a lungul a cinci ani de colaborare, precum și pentru prietenia și deschiderea ecumenică pe care au arătat-o, autorul le este profund recunoscător. De asemenea, a mulțumit, după cum rezultă din prefață, Preasfințitului Episcop Timotei, al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, pentru binecuvântarea acordată în vederea publicării acestui volum, precum și Părintelui Dorin Cătălin Sas, preotul comunității românești din Valdemoro și coordonator diocezan al sectorului pastoral liturgic, pentru ajutor și sugestii în ceea ce privește tipărirea volumului.

Autorul mai speră ca volumul să fie un început bun pentru popularizarea în rândul publicului de limbă spaniolă a sfinților cinstiți de români, iar prin aceasta, o formă de a cunoaște mai bine spiritualitatea, cultura și istoria românească.

A consemnat ***Nia M. Sebastian***

Structuri Informative ale armatei române în perioada 1859-1914 (I)

Ionuț Alexandru Drăghici
publicist

Deși avem mențiuni asupra fenomenului informativ și contrainformativ existent pe teritoriul actual al României încă din perioada antică, în vremea dacilor, avem informații cu privire la astfel de acțiuni subversive săvârșite din ordinul lui Decebal, la Roma printr-un agent numit Atticus, sau chiar în perioada medievală când aproape fiecare domn al celor trei țări române s-a folosit în mod neoficial de un sistem de informatori care le-au facilitat unele decizii și acțiuni ale acestora, primele structuri cu caracter oficial au apărut mult mai târziu, odată cu organizarea armatei române moderne după Unirea Principatelor. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza (la 5 ianuarie 1859 ca domn al Moldovei și la 24 ianuarie ca domn al Țării Românești) a reprezentat o soluție ingenioasă care a satisfăcut atât împlinirea idealurilor de unitate național statală ale românilor, cât și prevederile Tratatului de la Paris din 1856. Alegerea aceluiași domnitor în Moldova și în Țara Românească nu a reprezentat însă Unirea propriu-zisă. Principalele probleme cu care a trebuit sa se confrunte noul stat creat a fost statutul de vasalitate ce impunea o serie de servituți față de Sublima Poartă, recunoașterea unirii și transformarea federației într-un singur stat. Pentru desăvârșirea procesului de unire era nevoie de un ansamblu de măsuri și reforme în administrație, justiție, apărare națională și ordine publică, economie, cultură etc. Până la sfârșitul domniei sale, Alexandru Ioan Cuza a reușit cu tact, răbdare și inteligență să realizeze vastul program de reforme, așa încât, pe bună dreptate, el rămâne în istoria românilor ca „*domnul Unirii*".[1] Încă din primele luni de domnie, Cuza a conștientizat nevoia mare de informații mai ales din teritoriul noului stat constituit pe un fundament fragil pe care el însuși îl conducea, a implicat întregul aparat de stat în culegerea informațiilor, pentru a înțelege, a decide și a acționa în punctele sensibile sau cu probleme ori pentru realizarea deplinei unificări. Un rol deosebit a revenit în acest sens Ministerelor de Interne, de Război, de Justiție și Afacerile Străine. Aceste ministere au acționat în cooperare și sub directa coordonare a domnitorului pentru neutralizarea cercurilor ostile din interior și exterior prin obținerea de informații care ar fi putut pune în pericol integritatea noului stat și locuitorilor lui, probarea lor și finalitatea acestora prin luarea deciziilor de prevenire ori combatere.[2]

Pilonul în jurul căruia s-a consolidat edificiul unirii l-a reprezentat instituția armatei, unificarea organizatorică a oștirilor moldoveană cu cea munteană fiind considerată de contemporani ca elemental indispensabil în atingerea obiectivului propus, de definitivare a unirii.[3] Reforme ce au vizat instituția Armatei au fost înfăptuite din nevoia de apărare a noului stat. Astfel la 12/24 noiembrie 1859, prin Înaltul *Ordin de Zi nr. 83* s-a înființat Statul Major General al Armatei, în cadrul căruia funcționa Secția a II-a, primul serviciu la nivel oficial de informații al armatei române și al României[4] ce activa într-o formă incipientă și relativ eficientă, deoarece nu i se înțelegea pe deplin adevărata valoare a unui astfel de serviciu. El nu apare dintr-o conștientizare clară a unei nevoi, nu numai a unui flux informativ, sau puterii pe care un astfel de serviciu eficient o poate avea, ci doar din intenția de a copia cât mai fidel organizarea altor armate străine mult mai evoluate, în special fiind preferat modelul francez.

Principala atribuție era de a centraliza informațiile cu privire la operațiile strategice, caracterul acestei secții fiind de a se informa sumar, asupra terenului și a ceea ce interesa o eventuală operație tactică în anumite zone[5]. Deși informațiile căutate nu vizau cucerirea de noi teritorii sau a unor eventuale acțiuni ofensive, limitându-se doar la asigurarea unei baze de date care să le permită menținerea stabilității și integrității teritoriale, nevoia tot mai mare a fluxului informativ din diverse medii a dus la apariția și altor structuri ce activau în domeniul culegerii informațiilor sau colaboratori care activau fie direct cu domnitorul, fie conlucrau cu celelalte structuri. Am putea aminti aici pe frații Iancu și Vasile Alecsandri, Costache Negri, Nicolae Bordeanu, Dimitrie Bolintineanu, Baligot de Beyne și Cezar Librecht.[6]

Nu se urmăreau neapărat obținerea de informații din sectoarele tehnologice sau economice, ele își îndreptau atenția în deturnarea acțiunilor subversive interne ce acționau din exterior sau chiar din interior, și mai încercau să afle planuri, păreri sau opiniile politice ale diverselor țări cu privire la noul stat creat.

Pentru un nou stat apărut atunci pe scena politicii europene, care atrăgea o dată cu crearea sa, diferite probleme și interese ale marilor puteri europene conservatoare, ce urmau liniile politice trasate de Metternich[7], care nu doreau modificarea vechilor orânduieli și privilegii, utilitatea unui astfel de serviciu și nevoia de informații într-un astfel de nou stat stat apărut cum era atunci Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești este explicată de Generalul Titus Gârbea în Memorial și însemnări zilnice: *„Nevoia de informații este cu atât mai mare cu cât ele trebuie să suplinească inferioritatea și slăbiciunile de alt ordin. Informațiile trebuie să fie invers proporționale cu aceste slăbiciuni. Un popor mai slab demografic și cu armată mai puțin numeroasă trebuie să apeleze mai mult la iscusința în conducere, la o mai completă și sigură informație și la o mai rafinată contrainformație*".

S-au pus bazele activităţii de informaţii militare peste hotare, prin ofiţeri trimişi la studii în străinătate, dar se acorda o atenţie deosebită şi informaţiilor obţinute de către trupele de grăniceri, mai ales de pe linia Dunării, unde începuseră incidente între autorităţile române şi cele otomane[8]. Aşadar, în perioada domniei lui Cuza, în România funcţionau câteva servicii şi structuri de informaţii oficiale, dar şi structuri de informaţii acoperite şi neoficiale. Astfel, oficial funcţionau „Serviciul de informaţii al Armatei" (Secţia II, condusă de colonelul Gheorghe Slăniceanu[9], reorganizată în 1865), iar organismele neoficiale erau Structura de Informaţii Interne şi Externe, Serviciul secret, condus de maiorul Cezar Librecht[10], director general al Poştelor şi Telegrafului, cel mai important.[11]

Secţia a II-a şi-a desfăşurat activitatea până în anul 1865, când Statul Major General a fost desfiinţat, atribuţiile sale administrative fiind trecute la Direcţia I din Ministerul de Război. Ofiţerii au fost repartizaţi la corpurile de trupă şi la cele patru divizii teritoriale existente atunci, constituindu-se într-un „*corp de stat-major*" cu ofiţerii dispersaţi pe teritoriu.[12]

Putem afirma cu certitudine că Alexandru Ioan Cuza şi-a dat perfect seama de importanţa şi utilitatea serviciilor informative, şi utilizarea acestora în soluţionarea unor probleme în stat, fără a apela la forţă armată. A recurs la toate mijloacele ce le avea la dispoziţie pentru a obţine informaţii începând cu tineri patrioţi aflaţi la studii în străinătate şi sfârşind cu agenţiile diplomatice.[13]

O dată cu schimbarea lui Cuza şi numirea unui prinţ străin să conducă destinele ţării, Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, România a intrat într-un amplu proces de reorganizare de care a beneficiat şi instituţia armatei care cunoaşte o dezvoltare şi o înzestrare după standard modern la nivelul cerinţelor epocii. Însă domeniului informativ nu i s-a acordat o prea mare atenţie, diferitele structuri din acest domeniu activau mai mult formal, ele existând doar din încercarea de copiere şi aliniere a statului nou creat cu marile puteri fără a înţelege însă utilitatea unui serviciu competitiv în acest domeniu. Doar atunci când ţara şi-a pus problema existenţei sale a condus la o apreciere mai mare a acestui domeniu, dar şi la o abordare şi exploatare corectă. Conform opiniei istoricului Alin Spânu, în decursul istoriei moderne a României întâlnim trei evenimente majore, Războiul de Independenţă (1877-1878), după răscoala din 1907 şi la izbucnirea primului război mondial (1914): acestea au condus la o înţelegere a utilităţii unui serviciu viabil în domeniul informativ rezultând astfel apariţia Serviciului Special de Informaţii în 1940, un vector profesionist şi independent politic conform standardelor moderne ale perioadei respective.

Note

1. Cristian Troncotă, *România şi frontul secret 1859 – 1945*, Editura Elion, Bucureşti, 2007, p. 20.

2. *Ibidem,* p. 21.

3. Cornel Scafeş, Corneliu Andonie, Horia Şerbănescu, Ioan Scarfeş, *Armata Română în vremea lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)* „*Colecţia Dorobanţul*", Editura Total Publishing, Bucureşti, 2003, p. 9.

4. Spânu Alin, Serviciul *de Informaţii al României în războiul de întregire naţională (1916-1920)*, Editura Militară, Bucureşti 2012, p. 16.

5. Mihaela Orjanu, Culegerea *şi Protecţia Informaţiilor Odată cu crearea Marelui Stat Major Român 1859-1918* ,în volumul *Statul Major General în Arhitectura Organismului Militar Românesc 1859 – 2009*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei Bucureşti – 2009 p. 35. apud. Paul Ştefănescu, *Istoria serviciilor secrete româneşti*, Bucureşti 1994, p. 36.

6. Paul Ştefănescu, *Istoria serviciilor secrete româneşti*, Editura Divers Press, Bucureşti 1994, p. 14.

7. Klemens Wenzel Napomuk Lothar von Metternich Wineburg, născut la Koblenz în 1773 ca fiu al lui Franz Joseph Karl Metternich Wineburg Beilstein, ministru de stat al electoratului de Trier şi şambelan ereditar al arhiepiscopatului de Mainz. Tânărul Klemens a studiat întâi la Strasbourg unde l-a avut profesor de drept politic, ca şi Talleyrand sau baronul Stein, pe viitorul reorganizator al Prusiei, Cristoph Wilhmboch. O dată cu revoluţia franceză, el părăseşte oraşul şi îşi continuă studiile la Mainz unde urmează cursurile istoricului Nicolaus Vogt, adept al teoriei echilibrului între state, idee care-i va marca lui Metternich întreaga carieră şi orientare politică. Pe larg despre viaţa şi activitatea sa în lucrarea „*Diplomaţi iluştri*" de Dumitru Almaş, Bucureşti, 1966, Editura Politică, vol 1, p. 129-179.

8. Troncotă Cristian, *op. cit*. p. 22.

9. General Gheorghe Slăniceanu (n. 23 aprilie 1835 - d. 12 ianuarie 1885, San Remo). La vârsta de 21 de ani a intrat la Şcoala Militară de Ofiţeri din Bucureşti (1854), la absolvirea căreia, ca şef de promoţie, obţine gradul de sublocotenent (1856). Ulterior a urcat, treaptă cu treaptă, spre vârfurile ierarhiei militare (maior în 1864, colonel în 1870 şi general de brigadă în 1880), deţinând importante funcţii pe linie de comandă în învăţământul militar şi în organele de conducere ale armatei. Pe larg despre viaţa şi activitatea sa în lucrarea *Şefii Statului Major General român 1859-2000* (coord. Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu), Editura Europa Nova, Bucureşti, 2000, p. 12-18 .

10. Cezar Librecht, directorul general al Poştelor şi Telegrafului, de origine belgian. Inteligent, abil şi curtean, Librecht a ştiut să se facă util domnitorului, ajungând să aibă o reală putere. El fusese avansat de Cuza de la soldat la sublocotenent, fiind detaşat cu acest grad la Statul Major. O dată cu avansarea sa la gradul de maior, Librecht a fost numit în funcţia de adjunct domnesc. Influenţa câştigată de belgian a fost datorată în primul rând rapidităţii cu care îl informa pe domnitor, graţie reţelei telegrafice şi a relaţiilor personale. Prin reţeaua de subalterni şi prin legăturile sale personale, Libreht furniza domnitorului informaţii despre prefecţi, şefii de instituţii, miniştrii şi chiar despre primul ministru. Există numeroase documente din arhiva personală a lui Cuza care s-au păstrat şi care demonstrează că Librecht nu se limita la a informa, ci, deseori, formula aprecieri ori sugera soluţii. Troncotă Cristian, *op. cit.,* p. 23.

11. Popescu Alexandru, *Cinci milenii de război secret,* Editura Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2012, p. 167.

12. Troncotă Cristian, *op. cit*., p. 22.

13. Paul Ştefănescu, *op. cit*., p. 14.

(Va urma)

Interviu cu conf. univ. dr. Cătălin Enică

Ghiță Nazare
profesor, publicist

„Era în toamna anului 1964 și nu mi-au rămas multe dovezi palpabile de atunci, câteva fotografii, partituri îngălbenite și mai ales bătrâna mandolină, pe care o mai înviorez din când în când", *ați scris într-un text de aducere aminte.*

Ghiță Nazare: *Domnule Enică, vreți să explicați citatul de mai sus?*

Cătălin Enică: Ceea ce-mi propuneți este o emoționantă întoarcere în timp, dezvelind minunate episoade din capricioasele acumulări ale memoriei, îndeletnicire pe care o exersez, ce-i drept, din când în când, nu fără strângere de inimă. Cred că mărturisirea citată este un fragment din salutul și urarea pe care le-am transmis la aniversarea Palatului Copiilor, ocazie cu care mi-am amintit și de primii mei pași făcuți în fascinanta lume a muzicii, a spectacolului, în fine, a creației, la foarte puțin timp după ce păsisem pe porțile școlii. La cercul numit „Orchestră" am învățat nu numai să cânt la mandolină și la alte instrumente, ci și să-mi disciplinez auzul, atenția, comportamentul, lucru care mi-a ajutat foate mult în viața de elev și în continuare. În plus, mi s-au deschis o mulțime de oportunități, fascinante căi ale cunoașterii, de la cartea din bibliotecă și partitură, la culisele teatrelor și la scenele consacrate sau improvizate, taberele și călătoriile muzicale, concursurile, serbările școlare, concertele distractive. Cine știa mai bine ce se petrece în sălile de repetiții ale Muzicalului sau ale Dramaticului? Am pătruns prin toate ungherele, până și prin subsoluri, am cunoscut cântăreți și actori importanți, am participat cu pasiune la multe evenimente culturale și artistice, pe care nu pot să nu le păstrez, ba chiar simt față de ele o mereu înnoită emoție, fie când dau într-un colț de sertar peste fotografii, diplome, medalii, fie atunci când mereu nestatornica memorie mi le redescoperă. Vă rog să nu-mi cereți și detalii pentru că nu știu când m-aș opri din povestit...

Cătălin Enică

Gh. N.: *Evident, comunitatea didactică gălățeană vă cunoaște. Totuși, vă rog să precizați principalele repere ale carierei dumneavoastră profesionale.*

C.E.: Dacă aș adopta pentru prezentare formula unui curriculum vitae standardizat mi-e teamă că aș cădea în capcana unui stil pseudoadministrativ, sec, formalizant. Așa că prefer un remember de inimă, cum orice gălățean get-beget și l-ar face. Treceam acum ceva timp, o fac destul de frecvent de altfel, pe lângă Școala 28 (noi așa îi spuneam), cea din Mazepa I, care poartă astăzi numele lui Mihai Eminescu. Și am văzut pe zid o placă dezvelită cu ocazia jubileului său. S-au împlinit, iată, 50 de ani, mi-am spus, de când această școală răspândește cultură, prin generații și generații de educatori generoși, devotați profesiei și cu multă iubire pentru copii. Unul dintre acești școlari, din chiar prima generație, am fost și eu, un băiat din cartier, care înota prin zloată de multe ori ca să ajungă la școală, unde era obligatoriu să purtăm papuci, pentru că sălile de clasă erau nou-nouțe și ar fi fost păcat de ele. Un alt drum, spre partea de sus a orașului, mă poartă des prin fața Liceului Pedagogic, cred că este cea mai frumoasă clădire școlară din Galați. Acum este colegiu, dar poartă același nume, al lui Costache Negri, una dintre cele mai reprezentative personalități gălățene. Despre care nu știam foarte multe lucruri când am devenit licean. Dar am aflat; mai mult, acolo m-am format ca învățător timp de 5 ani, iar apoi am și profesat, la Școala 10, timp de doi ani. După aceea, o perioadă destul de lungă am cam fost plecat. Mai întâi la Iași, unde am urmat Filologia, sau Literele, cum li se spune acum, apoi la Focșani, ca profesor de limba și literatura română la Liceul „Al. I. Cuza". Pe urmă, o foarte scurtă perioadă de timp am fost redactor al emisiunilor de limbă română transmise de Radiodifuziunea Română din București. Să tot fie vreo 15-16 ani de lipsă din peisajul gălățean, numai bine ca și cei care mă cunoscuseră cândva să mă

uite. Așa că, atunci când m-am hotărât să revin acasă și-am dat examen pentru un post de profesor la liceu, nu se știa de unde vin. Mai ales că, în urma rezultatelor, am ales catedra de la „Vasile Alecsandri".

În primăvara anului 1991, la scurt timp după venirea la catedră, am devenit, tot prin concurs, inspector școlar pentru limba și literatura română. Și, cu această ocazie, mi-am revăzut județul, și chiar l-am învățat mult mai temeinic, bătându-i toate școlile și toate drumurile, cu aceeași dorință, ca limba română să se învețe și să se știe cât mai bine. Între timp, am avut și ore la „Alecsandri", la Universitate, la Seminarul Teologic Ortodox „Sf. Apostol Andrei", la Colegiul Național „Mihail Kogălniceanu". Nu mai pun la socoteală școlile și universitățile particulare. Din anul 1998, sunt titular al Universității „Dunărea de Jos", la Facultatea de Litere, în cadrul Departamentului de literatură română, lingvistică și jurnalism. Mă ocup, în primul rând, cu studiile de lingvistică generală și aplicată. Ceea ce nu mă îndepărtează deloc de învățământul preuniversitar și de obiectivele sale. Dovada cea mai îndreptățită este activitatea mea de inspector școlar general-adjunct la Inspectoratul Școlar al Județului Galați în perioada 2001-2005.

Gh. N.: *Care este starea actuală a limbii române în comunicarea curentă? Nu de puține ori, poate zilnic, constatăm erori în folosirea limbii materne. Ne-am obișnuit cu limbajul colorat și agramat al unor politicieni sau al unor jurnaliști. Ca profesor de limba română nu vă deranjează?*

C.E.: Ca și în cazul altor fenomene socio-culturale, în evoluția limbii nu există o mișcare uniformă, pentru că limba reprezintă tocmai modalitatea prin care vorbitorii săi de la un moment dat, priviți individual, dar și ca ansamblu, comunică și „se comunică". Prin urmare, limba conține toate particularitățile unei epoci și le exteriorizează. Libertatea instaurată la noi după '89 se manifestă activ în toate registrele comunicării, prin fenomene spectaculoase: pătrunderea covârșitoare a neologismelor, în special a celor de origine anglo-americană, sau modificarea limbii naturale prin limbajul schematic transmis pe Internet. Acest fenomen al deschiderii (și uneori al bulversării) totale a limbii, după o perioadă de relativă stabilitate și chiar de închistare, nu este nou în istoria României. Asemănător s-au petrecut lucrurile și-n secolul al XIX-lea, după dominația otomană, numai că atunci, limba în vogă, numai bună de sursă a împrumuturilor, era franceza. De aici și până la greșelile curente, semnalate frecvent în limbajul cotidian, e însă drum lung. Nu numai eliberarea de prejudecăți explică această deficiență, nici măcar afluxul informațional fără precedent sau limbajul internaționalizat ca efect al globalizării nu pot explica în totalitate modificarea prin deformare, trunchiere, resemantizare etc. a profilului limbii române. Cred că, mai curând, limba română e neglijată, sau, altfel spus, observatorii lasă lucrurile să se desfășoare la întâmplare, fie considerând că limba oricum evoluează, corect sau incorect, fie că ei înșiși n-au nicio posibilitate de a se opune devierilor de la normă.

Am urmărit mult timp rapoartele periodice ale Consiliului Național al Audiovizualului, observând că greșelile semnalate acolo nu numai că n-au fost eliminate, ci chiar au devenit în timp clișee de exprimare, pe care, prin imitație, probabil că le vor colporta toți consumatorii de mass-media. Un cunoscut de la un canal de televiziune din Capitală, căruia i-am semnalat mostre de enunțuri incorecte transmise pe postul său, mi-a răspuns mirat: „Da, voi nu vorbiți așa?". Este într-adevăr deranjant și periculos pentru limbă că diverse persoane, cu o activitate publică intensă, considerate lideri de opinie, vedete, oameni de ținută și chiar buni oratori, răspândesc false modele, preluate de cele mai multe ori necritic. Și aș mai adăuga ceva dureros, limba română nu mai e atractivă nici pentru unii români. Fie că se mulțumesc cu ce-au învățat în primii ani de viață, fie că speră să migreze în spații mai confortabile, aceștia renunță foarte ușor la a se perfecționa în propria limbă, în favoarea altora, străine, dar mai cu trecere. Totuși, chiar dacă în lumea mare româna se vorbește în toate felurile, cult sau agramat, teribilist sau englezit, trivial sau politicos etc., nu pot fi și n-am să fiu niciodată dispus să accept ereziile lingvistice. N-am să scuz nici măcar greșelile de limbă comise în școală, pentru că aici începe formarea. Și uneori se desăvârșește.

Gh. N.: *Aș vrea să trecem dialogul nostru într-un registru mai aplicat. Lucian Blaga, omagiind satul românesc, afirma că „veșnicia s-a născut la sat". Care este semnificația zicerii respective?*

C.E.: Deși nu-mi plac de obicei clasamentele, mai ales când este vorba de poezie, mi-aduc aminte că Nichita Stănescu considera aceste versuri drept unele dintre cele mai frumoase din întreaga literatură română. Și dintre cele mai profunde, aș adăuga, și mai adevărate… Cu semnificații adânci, care vin din străvechime și există în subconștientul fiecărui român adevărat, care-l fac să vibreze ori de câte ori

ascultă vreun fragment de folclor autentic, de cântec bătrânesc, de doină, de viers cu foc. Mi-a fost dragă literatura populară; cândva, în studenţie, am cules folclor, am condus Societatea Studenţilor Folcloriști din România, mi-am dat licenţa cu „Descântecul", cum să nu simt câtă dreptate avea Blaga identificând matricea stilistică a unui neam și perenitatea ei în vatra satului. Și totuși m-am născut în Galaţi…

Gh. N.: *În context, ce semnificație dați înțelepciunii populare „unde este carte multă, este și prostie multă"?*

C.E.: Uite și-o-ntrebare șugubeață! Și chiar deconcertantă. Oricine știe că „Dacă ai carte, ai parte", adică trebuie să-nveți ca să ajungi cineva. Ce-ar putea să sune mai dulce în urechea unui profesor? Dar s-ar putea și invers? Cum s-ar zice, cartea nu numai că nu te învață, dar te mai și prostește… Probabil, dacă ar fi prea multă, dar ce înseamnă carte multă și pentru cine? Eminescu scria undeva despre capul unui om de geniu, pe care-l considera căptușit cu oglinzi. Ce-i drept, într-o anchetă televizată, am văzut un pensionar ripostând vehement la întrebarea ce carte a citit în ultimul timp: „Ce să mai citesc, că toată viaţa am citit!" Ca și cum ar fi fost o corvoadă. Poate că pentru unii cartea înseamnă lipsă de acţiune, confundă educaţia cu inerţia și renunţarea la violenţă, cu prostia. Pentru ei, „cel mai deștept cedează" e nonsens, căci, „oaia care nu zbiară, o mănâncă lupul"; uite c-am început să argumentez în zicale, ca Anton Pann. Eu nu pot să-i apreciez pe cei care consideră muncă numai „hei-rup-ul", pentru că nu vor ajunge niciodată să guste „dulcea zăbavă a cărţilor", vorba cronicarului. Totuși, mă gândesc și la Giovanni Papini, cu experienţa lui devoratoare, prezentată în tulburătorul volum **Un om sfârșit**. Deci cartea te poate și distruge… Oricum, nu cred c-o să mă satur vreodată de citit. Chiar dacă știu că n-am să reușesc decât în parte ce mi-am propus. Așa cum conchidea pedant un cunoscut: „Dar nu le-ai citit pe toate câte le-ai cumpărat!"

Gh. N.: *Cum apreciați fenomenul cultural gălățean? Ce impresii aveți despre viața culturală a orașului? Instituții, manifestări culturale, scriitori, reviste de educație și cultură.*

C.E.: Mi-a plăcut dintotdeauna să mă consider locuitorul unui oraș de cultură. Chiar dacă mai târziu am descoperit Iașiul, care m-a emoţionat nespus, m-am reîntors mereu, ca la un izvor nesecat, la malul Dunării, am măsurat bulevardul între Precista și statuia lui Eminescu, am descoperit casele vechi, atâtea câte mai sunt și, ascultând ora exactă, mi-am amintit cu mândrie că aici a compus Iosif Ivanovici una dintre cele mai celebre și mai frumoase melodii ale muzicii universale, valsul *Valurile Dunării*. În Galaţi, dacă vrei, respiri cultură, căci ai o varietate de surse, pe toate gusturile, poate mai puţin cinematografele, care s-au desfiinţat. Și s-au ruinat și frumoasele săli în care funcţionau, păcat! În rest, dacă repertoriem artele, avem destule clădiri frumoase, printre care Prefectura, Primăria, Teatrul Dramatic, Universitatea, Palatul Navigaţiei, Biblioteca „V.A. Urechia", Palatul Copiilor, Palatul Episcopal, Casa Corpului Didactic și încă altele. Avem biserici cu o arhitectură deosebită, în primul rând Catedrala, școli și case negustorești, foste sedii de consulate și ale altor instituţii europene, parcuri și monumente, statui realizate de sculptori celebri. Artiștii plastici gălăţeni, vrednici urmași ai lui Nicolae Mantu, sunt și profesori la Liceul de Arte sau la Universitate. În aceeași notă aș remarca și viaţa muzicală, pornind tot de la școală, care a dat ţării și lumii virtuozi, artiști care au concertat pe cele mai cunoscute scene. Muzică se face în multe locuri din Galaţi, la Centrul Cultural „Dunărea de Jos", la Teatrul Muzical, care dă tonul, bineînţeles, la liceu, la facultate, în casele de cultură și pe alte scene. Muzică se aude și prin localuri, la nunţi și la alte evenimente. Din păcate, cu folclorul muzical stăm mai rău, iar cu lăutarii autentici, așișderea. Aș fi curios ce formaţii mai sunt la Palatul Copiilor, ce coruri mai fiinţează prin școli, în afară de cel al Seminarului, cine mai cântă la Casa de Cultură a Studenţilor. În ce privește teatrele, stăm foarte bine, avem unul dramatic și altul muzical. Întotdeauna trec prin faţa lor cu un sentiment de recunoștinţă. Personalităţi ale scenei, mari actori și cântăreţi îmi invadează memoria. Totuși azi parcă ar trebui să se iasă mai mult din sală, pentru că publicul, comod și captivat de Internet, se lasă tot mai puţin atras de mirajul scenei. Mai am ceva cu librăriile, care sunt pe cale de dispariţie, deși ne aflăm într-un oraș universitar. Ce să mai vorbim de anticariate… Într-o poziţie total diferită se situează Biblioteca „V.A. Urechia", cu o bogată și efervescentă activitate, cu manifestări prestigioase, de pildă Salonul Literar și Festivalul de Carte Axis Libri, invitaţi de marcă, filiale și colaborări numeroase, în ţară și în străinătate etc. M-am referit doar în parte la muzee și aș fi nedrept, pentru că Muzeul de Istorie reprezintă un reper fundamental în cultura gălăţeană, un martor al întemeierii primelor așezări, al evoluţiei și civilizării acestor locuri. Complexul din Grădina Botanică, unde știinţa, cultura, arta coexistă, iar

vizitatorul poate descoperi fascinat foarte multe lucruri uimitoare, de la frumuseţea plantelor exotice, la dimensiunea stelară a Universului, dezvăluită în planetariu.

Am lăsat la urmă în mod intenţionat literatura, pentru că mi-e mai la inimă. Cunosc şi apreciez mulţi scriitori din Galaţi, le-am citit volumele, iar uneori am şi vorbit sau scris despre ele; am participat la destule lansări de carte şi la alte acţiuni de gen, fără să fiu un asiduu al cenaclurilor. Ceea ce nu pot să-nţeleg este însă dezbinarea şi sectarismul care macină această categorie de creatori, pentru care lupta pentru afirmare trece uneori dincolo de limitele normalului. Eu aş lăsa textul să vorbească, m-aş feri să-mi confer singur valoare şi aş deschide mult mai multe punţi de colaborare cu ceilalţi scriitori. Aici, la Dunărea de Jos, există un ferment literar cu tradiţie, cu nume de scriitori consacrate, deşi, până acum, nu s-a scris o istorie a literaturii gălăţene. Ar trebui să vorbesc şi despre edituri, dar, cu excepţia câtorva (în primul rând cea de la Biblioteca Judeţeană), existenţa lor este discretă, ca şi noile apariţii de altfel (tiraje mici, lipsă de publicitate, vânzare limitată etc.). Revistele de cultură, deşi foarte generoase în conţinut, sunt limitate la un circuit închis. Cred că un VOX POPULI realizat la întâmplare, chiar şi în faţa Universităţii sau a Centrului Cultural, ar releva tristul adevăr că acestea sunt puţin cunoscute.

Gh. N.: *Este Galaţiul reprezentat în patrimoniul cultural naţional?*

C.E.: Gălăţenii ar putea face multe pentru conservarea şi valorizarea a tot ce este monumental în oraşul lor. Nu ştiu cu ce fonduri, dar la noi turismul ar putea viza şi altceva decât Faleza Dunării, cu, ce-i drept, spectaculoasele sculpturi în metal. Iată, Castrul roman de la Barboşi aşteaptă de mult acest lucru, îngropat în uitare, ca şi alte vechi vestigii; din istoria medie, doar Precista se conservă în bune condiţii, iar mărturiile urbanismului local, de pildă vechile vaduri (…Ungurului, …Sacalelor etc.) nu mai sunt cunoscute nici de cei care le populează de mai multe generaţii. Desigur, cu obiective relativ puţine şi depărtate în spaţiu, e greu să faci din Galaţi un oraş-muzeu, dar zone suficient de bine conservate sau cu imobile restaurate (vezi Farmacia Ţinc) pot constitui puncte de atracţie pentru localnici şi mai ales pentru vizitatori. Totuşi, nu cred că eu sunt cel mai îndreptăţit să stabilesc ce este de importanţă naţională în Galaţi. Aş fi subiectiv şi poate, neinspirat. Mai mult, cum afirmam şi anterior, nu-mi plac topurile şi clasamentele. Acum studiez, printre altele, numele oraşului (care mă intrigă, în legătură cu primele sale atestări) în diferite hărţi găsite în România, dar şi-n străinătate. Mă mai preocupă minorităţile etnice din Galaţi şi contribuţia lor la dezvoltarea oraşului. Însă nu înţeleg de ce nu se implică nici ele mai mult în conservarea şi valorificarea mărturiilor păstrate de la strămoşi. Despre numele de personalităţi ce-ar fi de spus, că se păstrează pe frontispiciul unor instituţii, îndeosebi şcoli; dar se ştie, în general, cine a fost Dimitrie Cuclin, de exemplu? Alte chipuri au rămas imortalizate în statui, dar iarăşi, deşi lui Eminescu i se aduc în fiecare an omagii pe 15 ianuarie, puţini ştiu că această sculptură, din parcul omonim, a fost prima dedicată Poetului şi s-a dezvelit la 20 de ani de la trecerea lui în nefiinţă. O sursă fundamentală pentru identificarea valorilor gălăţene (de altfel, nu singura) este Istoria oraşului Galaţi, scrisă de reputatul istoric şi om de cultură care a fost Paul Păltănea. Trebuie numai studiată cu atenţie şi pasiune.

Gh. N.: *Domnule Enică, îmi amintesc cu plăcere de lansarea volumului de poezie „Arcă-n abis", la Cenaclul literar „Anton Holban" al Casei Corpului Didactic, la Galaţi, la Tecuci sau Bereşti. Ce a urmat?*

C.E.: Arcă-n abis a reprezentat pentru mine nu un debut literar, ci un moment de contact cu marele public. M-au emoţionat nespus cele trei lansări ale volumului de versuri, la care au participat profesori şi elevi, ca şi dorinţa celor tineri de a interpreta, de a discuta despre conceptul de poezie actuală, despre semnificaţiile textelor. M-am simţit cu adevărat în familie, mai ales că poeziile au apărut la Editura Casei Corpului Didactic. Am exersat apoi, timp de mai mulţi ani, analiza pe text, cu studenţii mai ales, dar uneori şi cu elevii de liceu. Mă interesează apropierea lor de estetic, de poetică îndeosebi, formarea gustului artistic. Însă deocamdată n-am mai publicat, deşi câteva manuscrise, versuri şi proză, aşteaptă. Trebuie să recunosc şi faptul că am fost dezamăgit de reacţia unor „confraţi ", chiar dacă ecourile lansării au fost în general pozitive. Opinii de tipul „ai scris prea dificil", sau „nu sunt versuri originale pentru că sunt dedicate unor poeţi", ori „nu e poezie, pentru că are şi alte semne" te determină să filtrezi mult comunicarea, de vreme ce un autor nu scrie pentru public în primul rând, ci pentru sine. Cu siguranţă, însă, aceste temeri vor trece şi voi găsi răgazul să mai public literatură, neapărat alături de scrierile ştiinţifice, care-şi aşteaptă, de asemenea, timpul şi locul.

Gh. N.: *Vă mulţumesc!*

Paris, un loc bun să te exilezi (II)

Vasile Andru
scriitor

La biserica exilaților

Metroul ne duce iute la Biserica Română „Trei Arhangheli", unde vom fi găzduiți temporar, în tranzit. Relația mea cu această biserică este pe bază de 1990, când am fost prima dată, și când mi s-a părut foarte stranie: am găsit aici o populație de seră, o colecție de etnici interbelici, unii cu legende personale, alții cu răni necicatrizate, alții cu spaime și speranțe, alții boierești. Vedeai aici chipurile emigrației. Liniștea îi unifica doar aparent, căci se păstrau diferențele de fostă clasă, autonomii prudente. Era un amestec bizar și românesc, moldo-valahi extratereștri. În 1991 am revăzut acea lume fracturată, într-o noapte la înviere, și mi s-au părut oameni care ieșeau dintr-un ascunziș. Erau resturi ale României Mari, salvații din dezastru. Aici cântase în strană și Brâncuși. Pe aici trecuseră și Eugen Ionescu, și Emil Cioran.

Relația mea cu biserica s-a reactualizat prin 2002, cu preotul Const. Târziu. Mie mi-a făcut mult bine, m-a găzduit la biserică ori de câte ori veneam fără cazare aranjată dinainte. Vedeam adesea emigranți săraci care veneau și Părintele Târziu le dădea ceva bănuți sau le aranja un loc de muncă. În biserică, erau și lupte pentru putere, un consilier bisericesc mi-a spus: „Știi, biserica asta este o vacă bună de muls…" Îmi spunea despre procesele pentru bani, între consilierii bisericii. O vacă de muls? Păi deh, conform zicerii apostolului Pavel: „Păstorul este îndreptățit să se hrănească cu laptele turmei."

Părintele Târziu a rezidat întâi în Canada, apoi în Franța. Își ținea personalitatea făcând din biserica aceasta o redută a exilaților. A jucat o carte bună. Iar biserica și-a păstrat faima de „Biserica exilaților" multă vreme după Revoluție, când nici nu mai existau exilați, ci numai emigranți și nomazi, și neoromi, care-și însușeau numele de exilați ca un titlu de noblețe. Părintele Târziu încă se mai ținea autonom, nealiniat la obediența Patriarhiei, și asta plăcea mult emigranților cu nostalgii de dreapta sau celor care detestau în bloc cripto-comunismul postdecembrist.

Acum părintele Târziu lipsește din Paris, e în România la parastasul părintelui ambiguu Gheorghe Calciu Dumitreasa.

Așa că ne primește părintele Iulian Nistea.

Ne descuie camera de oaspeți, care este numită și „chilia episcopului". Căci aici sunt găzduiți ierarhii când fac vizite pastorale. Dar episcopul vine o dată la doi ani, așa că azi ne sfințim noi în chilia cu două ferestre și cu un pat vast, nupțial, numai bun pentru reîntregirea familiei!

La cele două ferestre sunt vaze cu mușcate – flori religioase, văzute numai în mănăstiri, în lamaserii și în case preoțești.

După ce ne instalează, părintele Nistea ne poftește la masă, la un restaurant italian din apropiere, Rue des Écoles. Primim invitația nu atât pentru burtă (în genere, detestăm restaurantele), cât pentru cunoaștere și convorbire. Nici mâncarea nu-i de aruncat. Minestrone, pasta asciutta, nu-i chiar de post - este vineri - dar suntem călători, ca atare pr. Nistea ne dă dezlegare pe loc!

Mâncând, comesenii fac politică acerbă, ca tot românul patriot. Subiectul fierbinte: Mâine, referendum Băsescu.

Toată diaspora îl susține frenetic pe bădița Traian.

Soarta catedralei române din Paris

Am urcat în chilie pentru o scurtă odihnă.

Să dormi în turla unei catedrale construite la 1374 este ca și cum ai călători în timp, e ca și cum ți-ai anti-data viața cu 633 de ani din aceia iluștri, ani din vecia franceză. E ca și cum mai adaugi 633 de ani la bătrâna ta biografie.

Așadar suntem recunoscători regimului burghezo-moșieresc român care, la 1882, a cumpărat această catedrală situată chiar în buricul Parisului, în cartierul latin, la doi pași de Sorbona, la doi pași de Pantheon, la doi pași de Notre-Dame.

E o minune că acest lăcaș cu o istorie excepțională este a românilor. Construit de același arhitect (Raymont du Temple) care a lucrat și la ridicarea Luvrului și a catedralei Notre-Dame, monumente care se adaugă și ele biografiei noastre danubiene.

În catedrala asta, română în prezent, s-au închinat **Ignațiu de Loyola** și **Francisc Xavier**, care acum ni se insinuează în suflet. Apoi au venit aici dominicanii, conflictuali. În l880, dominicanii au fost alungați din Paris și catedrala a fost părăsită, temporar transformată de un evreu bogat în depozit de grîu; dar și grâul este liturgic, este euharistic.

În 1882, statul român o cumpără, plătind 300000 de franci, sumă mare la vremea aceea. În perioada interbelică, toți marii exilați români s-au închinat în biserica aceasta și preotul Iulian Nistea ne-a arătat stranele unde obișnuiau să stea Brâncuși, Eliade, Cioran, Ionescu.

Cioran cucăind enigmatic în strană

Emil Cioran, în strană, ținea capul plecat, asculta slujba, sau poate era cu gândurile lui.

Cioran, la evlavie, zicea ceea ce n-a zis niciodată în scrisul său apocaliptic. Iată ce zicea: „Un om are o singură datorie în viața aceasta: să se roage. Dar eu nu știu să mă rog, nu reușesc. Asta mă chinuie; toată viața m-a chinuit neputința asta.” Cioran mi-o spusese în 1991, în septembrie, când l-am vizitat. I-am răspuns magistrului:

„Rugăciunea e un exercițiu de înviere și nu o capitulare în fața lui Dumnezeu, cum o concepe evlaviosul tradițional.”

„Acel evlavios știa ceva ce eu nu pot ști!” mi-a zis Cioran: acel „alt Cioran”, întrezărit doar de cei care l-au văzut stând în strană, ascultând slujba cu capul plecat, la biserica română din Rue Jean de Beauvais. Nu știai dacă participă sau doar tace cu sine.

Nu știai dacă se roagă sau face zen… Am o fotografie secretă a lui Emil Cioran, ținând mâinile în *zen-mudra*: palma stângă peste cea dreaptă, vârfurile degetelor mari, închizând un oval perfect.

Cioran mi-a spus un lucru pe care nu știu dacă l-a mai spus cuiva: *„Budismul m-a salvat de la sinucidere.”*

Vecernie la Notre Dame

Acum lăsăm chilia episcopului și mergem la o vecernie la Notre Dame (unde avem și întâlnire cu Tamara.)

În catedrală, faci experiența vastității. Tu nu mai ești tu, nu mai ești trup, ești prezent liturgic, contemporan cu Mesia, părtaș la postumitatea Sa, la moștenire. Și auzi acel îndemn al Său din Joia Mare: „Faceți asta în amintirea mea.” Că amintirea e importantă, amintirea e însuși sufletul. Suntem plini de „Lumină lină”, imnul vecerniei. Silvia este încântată de concertul de orgă care a însoțit vecernia. Cum dânsa are și cultură muzicală, a trăit altfel decât noi acest crescendo al emoției.

Întâlnire cu Tamara, în această lumină care, din lină ce părea, devine clocot. O îmbrățișăm românește, cu efuziune, dar ea se ferește, se apără, detestă afișarea emoțiilor în public.

Ieșim, mergem toți trei la Fântâna Saint Michel, reper romantic în Parisul etern. Multă lume veselă, deși indiferentă la aripile desfăcute ale Arhanghelului de la Fântână. Mergem la un bistro din apropiere și luăm o Piña Colada și o gustare. Tamara o iubește pe Silvia, între ele se face o relație strong, din acelea bazate pe frustrare și pe singurătate. Nu singurătatea străiniei, ci singurătatea omului pe pământ.

Ele se încing la o discuție care mă exclude pe mine, căci totdeauna un bărbat este în plus când se află lângă două femei, care vor face imediat o conspirație.

Apoi Tamara ne vizitează la reședința noastră temporară, catedrala Trei Arhangheli. Conspirația ei cu Silvia continuă, erau fericite și șușoteau lucruri importante, vizita s-a lungit până spre miez de noapte, când Tamara a luat un taxi spre căminul ei studențesc. Și am rămas singuri și am regretat o viață că ea n-a extins acea vizită până la infinit.

Sâmbăta luminoasă

Dimineața, la Ambasada română, la secția de votare. Întrebăm cine-i ambasador acum la Paris, ni se spune că unul Gheorghe și atât. Coadă mare, dar merge repede. Într-o oră, am votat cu toții, Silvia, Tamara și moi-même. Cu datoria făcută, mergem la masă.

(Va urma)

Pe colinele Manciuriei (II)

Radu Sergiu Ruba
scriitor

Evadatul a fost readus la Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi ca să i se arate cu mai multă hotărâre Sensul Istoriei.

Nu-i fu deloc uşor. Se aşteptase ca la reinternare să mănânce o bătaie soră cu moartea, dar nu-l atinse nimeni nici măcar cu o sârmă. Trecu însă pe la anchete nocturne fără sfârşit unde era întrebat mereu de ce dezertase din taraf şi dacă mai ştia cineva de planul lui. Se gândi la început să mintă, spunându-le că plecase pentru că nu-i suferea pe ţigani şi că nu se întorsese la Centru ştiind prea bine că tot între ei va fi trimis, la reeducare prin muncă la vioară. Renunţă însă la acest gând şi le mărturisi adevărul, acela cu sunetul smuls de om dintr-un instrument şi care, asemenea propriei sale voci, nu se cuvine să se îndepărteze de el ca să nu se multiplice anapoda, să nu se risipească şi să nu se înstrăineze.

Mărturia asta complică serios lucrurile, drept care unul din reeducatori, intuind că de aici se va trage multă bătaie de cap, îi arse o palmă.

— Cum adică să fi fost sunetul tău? Era al viorii şi al orchestrei!

— Ba nu! Era în primul rând al meu că doar fără mine, sunetul ăsta...

— Bine, bine, dar când deschizi gura, nu e la fel?

— Nu este, se încăpăţână Bostan, fiindcă atunci îmi aleg cuvintele, vorbesc cu cine vreau, mă aude numai cine stă prin preajmă. Pe când vioara mea pe placă pot s-o audă oameni necunoscuţi. De unde să ştiu cine ascultă, că doar nu stau să-i aleg eu!

— Dar atunci cuvântările la radio, ale superiorilor noştri şi ale supremilor, cu ele ce se întâmplă?

— Nu-i acelaşi lucru. Dânşii vor şi trebuie să fie ascultaţi, eu nu vreau. Iar la radio e altfel: asculţi cuvântul şi-l pricepi sau nu, el trece mai departe, nu stă după tine. Cu placa însă e altfel, fiecare stă singur cu ea, o ascultă o dată, de zece ori şi pricepe ce-l taie capul. De unde să ştiu eu ce vrea el de la mine care mă-nvârt fără voie p-acolo cu placă cu tot? - că zicea dirijorul că are nevoie de fiecare sunet.

— Dar la cărţi, reluară reeducatorii, nu e la fel ca la discuri? Cel care scrie o carte ori scrie la ziar că, uite, domnul comisar, de pildă, nu e citit de toată lumea, ai?

— Nu-i tot una!

— Cum nu, mă, neadaptat?

— Păi, nu e pentru că omul scrie cu o cerneală sau alta, cu creioanele lui, mă rog... Scrierea asta trece în tuş, aşa că cine citeşte la carte sau la gazetă, vede tuşul, iar literele astea de tuş nu se desfac din om aşa cum se desprinde sunetul viorii.

— Mă, că mare hoţ mai eşti! Atunci cu picturile cum e, pe alea nu le vede toată lumea?

— Nu. Le vede numai cine vine să le vadă. Pictura stă într-un loc şi vin oamenii la ea, se poate şti cine vine şi cine pleacă. Dar cu plăcile astea nu-i aşa! Ele pot ajunge pe mâna oricui, oricine le poate lega şi dezlega, afuma şi descânta, le poate sparge şi pisa, iar omului din ele i se poate întâmpla o nenorocire!...

— Aha, făcu încântat principalul reeducator, aha, suferi de superstiţie! Brava, Bostănele! Bine că ştim ce program să-ţi aplicăm!

Constatarea asta fu urmată de uriaşul hohot de uşurare al reeducatorilor.

— Vreo nenoro-...ha, ha, ha...cire! Ha, ha, neno-...ha!

Îşi dădură afară clientul sau pacientul sau subiectul, dar cu siguranţă elementul, cu înţelegere, ba chiar şi cu un picior în cur, tras, e drept, nu cu prietenie, dar nici cu dispreţ, ci mai degrabă cu bonomie. Lui Bostan P. Bostan i se fixă diagnosticul de neadaptat maniaco-superstiţios, drept care fu supus unor lungi şedinţe de dezintoxicare. Mai întâi cele de ateism dublate de grădinărit la zarzavaturi, apoi de demistificare însoţite de lecţii de electricitate plus cele de putere a Sovietelor, ca în final să se treacă la complexele cursuri de dezminunare punctate cu elemente de mecanică agricolă.

Lecţiile începură într-adevăr cu el ca singur discipol. Avu dificultăţi de adaptare din cauza seriozităţii cu care i se vorbea şi i se cereau răspunsuri. La grădinărit se pricepea însă, iar mecanizarea agrară şi electricitatea îi plăcură de la bun început.

La lucrările practice de ateism, repeta pe dinafară ceea ce i se cerea despre tot felul de fiinţe nevăzute şi care, în consecinţă, trebuiau combătute, pentru că, dracu' să mai priceapă, deşi erau invizibile, ca

să le critici temeinic, erai obligat să ţi le imaginezi. Lista era lungă. Noroc că nu trebuiau reţinute decât numele, fiindcă verbul rămânea acelaşi: nu există, cu varianta n-au existat. Mai răsărea şi un alt verb: nu credem, iar printre numele proprii se amestecau şi unele comune: progres, lumină, avânt, ştiinţă, misticism, opiu, obscurantism, popor.

Opiu şi obscurantism erau cuvinte noi pentru el, nu le mai auzise niciodată, le învăţa abia acum. Cât despre misticism, acesta plutea prin memoria sa într-un fel de ceaţă. Poate-l auzise, poate nu... Oricum, i se părea că nimeni nu-l folosea în afara zidurilor Centrului. Abia acum înţelegea Bostan că în viaţa lui nu se prea gândise la Dumnezeu. Niciodată însă, ca în această practică ateistă, numele lui nu-i fusese evocat mai des.

Iar în privinţa puterii Sovietelor legată de curentul electric, mare lucru nu i se preda. Trebuia să reţină doar numele râurilor pe care Noua Rusie ridicase hidrocentrale: Nipru, Ural, Obi, Lena, Amur şi Angara. Cel mai mult îi plăceau cum sună Lena şi Angara, ca nişte nume de fete frumoase ce oricum răspândesc lumină în jur, prima blondă, iar cealaltă cu plete întunecate. Îşi imagină că le mângâie pe rând şi că ele vin în întâmpinarea dezmierdării lui.

— Termină, mă nebunule! Superstiţiosu' dracului, unde te trezeşti?

Bostan sări în sus ca o sălbăticiune săgetată. În semiîntunericul sălii de reeducare, luminată doar de fitilul firav al unei lămpi cu petrol, nu-şi dăduse seama că nu era singur. Fusese chemat în acea sală aparent goală la ora unu din noapte şi lăsat în pace preţ de încă vreo oră. Se gândea aiurea la lecţiile lui, la fluviile Siberiei, la fluvii de lumină, aşa cum îl învăţaseră. Pesemne că-i scăpase de pe buze, cu glas mai mult decât şoptit, ceva despre blonda Lena şi bruna Angara. Principalul reeducator, comisarul antimistic, inginer în ateism şi dezminunare, se ivise de după un dulap şi trântise aprig cu palma în lemnul acestuia.

— Unde te trezeşti? mai urlă el o dată.

— Trăiască tovarăşa Ana, izbucni şi reeducabilul, trăiască electricitatea!

Comisarul zâmbea:

— Neadaptat Bostan, este sau nu electricitatea o minune?

În anii lui de vântură-lume, Bostan trăise multe, scăpase din capcane încâlcite, căzuse în picioare de la înălţime, cu toate acestea, cu comisarii noului sens istoric încă nu izbutise să se obişnuiască. Tremura. Şeful dinaintea sa îi inspira teamă. Îl văzu cum, abia aşezat, se ridică, se îndreaptă spre lampa cu petrol şi-i măreşte fitilul.

— E sau nu o minune? se răsti el din nou la învăţăcel.

Mintea lui Bostan alerga în toate direcţiile: se gândea la lampa asta cu flacăra ei plăpândă ce-l lăsase-n umbră pe comisar, cu lumina ei acum ceva mai mare, dar tot sărăcăcioasă, se gândea şi la ţiganii excitaţi şi speriaţi de becurile electrice de la hotel, la hidrocentralele nesfârşitei Rusii, la ochii albaştri ai Lenei, la cei la fel de închipuiţi, dar negri ai Angarei, la genele lor lungi, la forţa apei şi la puterea Sovietelor.

— Nu este un miracol, domnule comisar. E ceva firesc.

— Cuum?

Uimirea îl proiectă pe comisar din nou cu palma în dulap. Ochii lui clipeau neobişnuit de iute şi de întrebător. Bostan mai lăsă cu bună-ştiinţă câteva secunde să treacă până să deschidă gura. Susţinu că, de vreme ce lumina electrică alungă întunericul nopţii, ea reduce şi aiureala din om. Mai adăugă:

— În felul ăsta nu ni se mai arată atâtea vedenii şi minuni.

— Aha, aha! Da, da. Poate să fie şi asta o variantă, chibzui inginerul în ateism care avea probabil pentru firescul electricităţii o cu totul altă explicaţie. Oricum, faţa lui de cunoscător al sensului istoriei se înseninase. Îi puse lui Bostan câteva întrebări neaşteptate: dacă mai ştie ceva despre ai lui, dacă preferă să lucreze la grădina de legume şi nu la livadă, dacă i-a plăcut vreodată să bea.

— Poate puţin vin, strecură el o ademenire, văzând că celălalt tăgăduieşte şi din gură şi din cap. Vin alb, nu roşu...

Nu-l interesa răspunsul. Se plimba prin încăpere, frecându-şi mâinile şi repetând:

— Aiureală, întuneric, vedenii... Da, da, poate să fie o variantă. Este o variantă.

Se uită apoi la ceas şi bătu vesel cu palma-n masă:

— O mică recapitulare acum, hai! Unde e poarta Raiului?

— Nicăieri! ţâşni răspunsul de elev silitor al lui Bostan.

— Cine călătoreşte în timp?

— Ştiinţa.

— Cine l-a creat pe om?

— Munca!

— Cine stăpâneşte lumea?

— Natura.
— Ce ființă cu chip de om zboară prin aer?
— Pilotul.
— Ce știm despre planeta Pământ?
— Că e rotundă.
— Nu numai! Nu numai. Că a șasea parte a ei este ocupată de...
— Așa este! Vă mulţumesc că mi-aţi amintit! N-am să mai uit!
— Bine, conchise comisarul și-i întinse lui Bostan o bucată mare de carton. Acum este ora două și jumătate noaptea, zise el. Ia această inscripţie și du-te s-o lipești pe ușa sălii de mese ca dimineaţă s-o poată citi toată lumea. N-o mai cerceta, are lipici pe spate. După aceea, poţi să mergi la culcare. Ai să te descurci tu și pe întuneric. Vom introduce curând lumina electrică și în Centrul nostru.

Bostan luă bucata de carton, salută și ieși. Întunericul îl izbi în faţă ca o pală violentă de vânt. Fu nevoit să se sprijine de tocul ușii. În dreptul acesteia, se mai putea bănui capătul unei raze. Avea de înaintat prin beznă pe coridoare lungi, fără ferestre, avea de urcat și de coborât scări, de trecut prin interior dintr-un corp de clădire într-altul. Construcţia era sumbră pe dinăuntru și-n timpul zilei, darămite acum, la mai bine de două ceasuri și jumătate din noapte. Înainta pipăind pereţii și clipind des, ca să-și obișnuiască ochii cu tenebrele. Își împingea cu teamă piciorul înainte. Târâșul bocancilor pe piatră producea un ecou ca de fierăstrău. Experienţa lui de pierde-vară care bătuse noaptea, dar sub cerul liber, cele mai întunecoase ulicioare, nu-i era de mare ajutor. Acolo se mai vedea o rază de lună, o stea, se auzea un câine lătrând, o frunză tremurând. Între pereţii Centrului de Reeducare a Neadaptaţilor ca el la sensul unei istorii care mergea, iată, într-o anume direcţie, de folos îi erau numai cele vreo trei luni de pușcărie îndurate înainte de război, într-un port la Marea Neagră. Atunci se deprinsese puţin cu limbajul ecourilor, cu sunetul zidăriei, al pietrei, cu temperaturile lor.

Coti la stânga, și iar la stânga, după cum îl sfătuise comisarul peste dezminunare și după cum socotea și el că trebuie să meargă drumul, apoi la dreapta. Ţinându-se prea aproape de perete, își zgârie tâmpla într-o ieșitură a zidului. Nu întinse mâna ca să-și dea seama despre ce ar putea fi vorba, ci merse mai departe. Piciorul drept îi lunecă în golul unei trepte, cât pe ce să-l dea grămadă. Mai coborî o treaptă. Erau pesemne mai multe, o scară. Clădirea era plină de scări fără balustradă. Îi veni o idee: se așeză pe treapta pe care ajunsese și, pipăind piatra cu palmele, cercetând treptele de mai jos cu picioarele, coborî în șezut treaptă cu treaptă, asemenea copiilor ce învaţă să meargă, până ce nu mai rămase nimic de coborât. Reluarea târșâitului tălpilor sale pe ciment îi dădu alţi fiori. Dacă rătăcise drumul? Va aștepta până dimineaţă și va raporta. În definitiv, nu mai era mult până la deșteptare.

Poate că așa ar fi și făcut, dacă nu i s-ar fi părut că, pe deasupra capului său, ceva zboară fără zgomot, antrenând doar ușor aerul după sine. Simţea zborul acesta ori de câte ori se oprea din mers. Dar poate că i se părea... Ridică pancarta cu inscripţia deasupra capului și așteptă locului. Simţi îndată că pala de aer dă să-i smulgă cartonul din mână.

Se puse hotărât în mișcare, nemaibăgând în seamă ecoul pașilor care venea târându-se pe urmele lui. Se împiedică de alte trepte. La urcare îi veni mai ușor, se căţără în patru labe.

În capul scării, când se ridică, zări în sfârșit o rază. Grăbi pasul. Ce să răspundă la somaţia plantonului? Sunt un reeducabil? Ce să caute unul ca el noaptea, singur, pe coridoarele întortocheate? Înţelesese de la bun început că fusese pus la încercare. Primele cuvinte rostite, răsunară sinistru, ca într-un cazan imens. Plantonul, un soldat, vru să-l ducă direct la arest. Îi ceru însă să-i arate ce stă scris pe carton. Bostan nu se uită nici acum la inscripţie, în schimb, celălalt citi. Suspină ușurat și-l lăsă pe intern să treacă mai departe, ajutându-l să găsească și drumul. Bostan bănuia că pancarta lui cu inscripţia nu avea un rost obișnuit. Însoţit de militar, ajunse în dreptul intrării în sufragerie, unde lipi cartonul pe lemnul ușii. Se dădu apoi trei pași înapoi și-i ceru însoţitorului să aducă raza lanternei mai aproape. Citi scrisul mare, dar fără majuscule: „dumnezeu nu există“.

Îl strânse pe soldat de braţ și-l rugă să-l mai însoţească, cu lumina lui, până la dormitorul numărul patru.

— Mi-ai spus că nu e departe!
— Păi, ce, acu' ţi-e frică? O iei înainte, la dreapta și tot așa. Gura, că sunt plecat pentru tine din post!

Nici cu pancarta înfiptă noaptea în ușa sălii de mese Bostan nu convinse. Ședinţele de dezminunare continuară cu același inginer în ateism. Acesta se arăta și nu se prea arăta mulţumit de discipolul său:

— Mă, băiatule, tu eşti isteţ, dar ţie nu-ţi intră citatul, de ce nu-ţi intră?

(Va urma)

Atinge Soarele, focul lui e doar un mit

Alexandru Barbu
elev, Colegiul Național „Vasile Alecsandri”

Petru este un tânăr singur. N-are frați, n-are surori, n-are verișoare sau verișori. Într-o zi, părintele lui a plecat într-o călătorie îndepărtată. Undeva sus, i s-a spus mai târziu... Cerul e acum ca și părintele lui. Adeseori, iese în fața blocului și îl privește.

Cerul este prietenul lui cel mai bun. El îi seamănă. E luminat de soare ziua, e populat de stele noaptea, așa cum mintea lui e plină de gânduri senine sau oarbe.

Vorbește frecvent cu prietenul său. Îl roagă să-i povestească despre mama sa. Ceru-i răspunde... în felul său. Îi trimite stropi de rouă, lacrimi de ploaie, fâșii voioase de lumină, adieri potolite de vânt, de care și noi am avea nevoie atât de mult ca să creștem, dar, din păcate, Cerul e prea departe pentru cei care au sufletul pustiu, plin de lucrurile pe care obișnuiam să le iubim.

Într-un acces de furie, Petru fuge. Fuge mâncând pământul. Și plânge. Plânge, dar nu de furie. Plânge de dor. Privește în jur. Nu se oprește. Privește în timp ce fuge. Vede oamenii. Oamenii nu par să fie conștienți de prezența lui fulgerătoare. Nici măcar nu sunt surprinși la vederea unui băiat care fuge, plânge și privește totuși atât de blând în graba lui. Dar Petru nu observă acest lucru. În schimb, observă fețele oamenilor. Atât de posomorâte. Par că au uitat să zâmbească. După o scurtă, dar profundă introspecție, Petru descoperă că nici el nu a mai zâmbit de ceva timp. E ciudat cum oamenii din acest oraș au o influență atât de puternică asupra noastră, fără ca noi să ne putem da seama. Decide să își pună un zâmbet pe față și, cu imaginea contradictorie pe care o are acum, înaintează spre singurul loc căruia îi spune acasă.

Din depărtare, vede un bărbat care merge când la stânga, când la dreapta, parcă încercând să se convingă că toate gropile pe care le vede sunt cu adevărat reale. Pare a fi un client abia ieșit din incinta cârciumii din stația următoare, amețit de aburii de alcool care cu siguranță au fost fabricați în totalitate pentru desfătarea papilelor dumnealui gustative.

Obosit, Petru încetinește, încântat de spectacolul de dans contemporan care i se desfășoară în fața ochilor. Bărbatul se oprește și privește admirativ în vitrina unui magazin de pompe funebre. Când trece pe lângă el, bărbatul, indignat, spune:

— Oare de ce nu mi-au făcut și mie o coroană din asta când am murit?

Se întoarce brusc la Petru, așteptând un răspuns. Speriat de spusele cetățeanului, Petru își continuă fuga, uitând imediat împrejurarea stranie în care tocmai s-a aflat.

*

O mulțime de oameni, îmbrăcați asemănător, în pijamale albe cu dungi se află pe platoul din fața Primăriei. După un răstimp, o femeie cu părul negru-albăstrui iese din mulțime, ajungând în mijlocul străzii. Privind în față, scoate pietrele pe care le avea în buzunar și le îngrămădește în gură, înghițindu-le cu mare greutate. Mulțimea îi urmează mișcarea.

— Vă rugăm să ne scuzați, nu producem cât furați! Vă rugăm să ne scuzați, nu producem cât furați! Vă rugăm să ne scuzați, nu producem cât furați!

După acest strigăt pe care femeia îl aruncă împotriva zidurilor Primăriei, liniștea se întinde

din nou asupra mulțimii. Într-un strigăt mut, restul oamenilor deschid gurile, de unde se ivește o mare de fluturi albaștri, care zboară către cer. Râzând, toți cad la pământ, acompaniați de zgomotul făcut de clopot care, în aceast fluviu de liniște, răzbate de la Catedrală.

Un râu de negru inundă totul.

Pina se trezește. Încă tremură datorită visului. „Ciudat vis am mai avut...", spune ea privind în oglindă. E un obicei mai vechi. Chiar dacă nu își aranjează părul, privește în oglindă.

Zăpușeala zilei este pe sfârșite, autobuzul 11 trecând aproape gol prin fața geamului ei. Pina hotărăște să iasă afară, pentru o plimbare. Nu își uită mp3-ul. Chiar dacă este seară, mașinile încă își fac simțită prezența prin zgomotul motorului, ca un strigăt de atenție din partea unui om. Pinei îi displace acestă larmă total.

Picioarele o duc prin toate cotloanele orașului, iar până acum nimic nu pare să-i atragă atenția. Având ca tovarăș de drum lumina stâlpilor de iluminat și purtată de mirosul florilor de tei în spatele unui bloc de pe strada Domnească, ajunge în dreptul unui geam gol, prin care zărește o doamnă în vârstă. Îngenunchiată în fața peretelui, părea să facă o rugăciune. În icoana din perete se disting două siluete. Mobila din cameră este toată vopsită în alb, iar pe peretele vestic mucegaiul prăpădise deja jumătate din tencuială.

Pina începe să râdă cu gura până la urechi, sunetul râsului ei trezind bătrâna din rugăciune, și câini din adăpostul lor. Ostenită de la atâta mers și mulțumită de porția de bună-dispoziție, se îndreaptă către stația de autobuz. Pina mărește pasul, urmărită parcă de un om al cărui chip îi este necunoscut și respingător.

*

După cele două ore petrecute în fața Dunării, într-o adiere răcoroasă și blândă, ca o mângâiere de mamă, Petru hotărăște că e timpul să se întoarcă acasă, unde tatăl lui îl aștepta, probabil.

Îi revine în minte momentul în care a zâmbit pentru ultima oară. S-a întâmplat acum doi ani, tot prin aceste locuri. Vremea era similară, chiar și ora coincidea. Singurul motiv care oprea acum zâmbetul să se ivească pe fața lui aproape angelică este lipsa unei persoane. Acum doi ani, a venit aici împreună cu mama lui.

Lanțul amintirilor este întrerupt de apariția unui fluture albastru, care îi șterge lacrima care râura din ochiul lui drept. Petru dă urmare fluturărilor ușoare, încercând să atingă fluturele. Acesta se îndepărtează în larg, iar Petru, în dorința lui arzătoare de a atinge fluturele, cade în apă.

Un râu de negru inundă totul.

Petru se trezește într-un tunel. E luminat pe ambii pereți de becuri, atârnând de un singur fir. În tunel se aude, înfundat, o voce feminină care pare să țipe, de bucurie. A auzit de legenda tunelului pe sub Dunăre, prin care boierii fugeau din calea năvălirilor otomane. În tunel miroase a flori de tei, cu toate că Petru, oricât a încercat, nu a putut vedea floare. Ajunge în fața a două uși, identice. Alege ușa din dreapta. Ajunge în altă cameră. Peretele din față era acaparat de o ușă albă, vopsită. Un perete al încăperii este mâncat de mucegai. Pe alt perete se află o oglindă, în care își vede reflexia pentru câteva secunde. Pe ultimul perete se află două uși, semn că alegerea inițială nu conta.

Ieșind pe ușa din față, ajunge în spatele unui bloc de pe strada Domnească. Mulțumit că a ajuns într-un loc cunoscut, se orientează ușor și hotărăște să meargă în stația de autobuz.

Așteptând pe bancă, vede într-un autobuz 105 aproape, gol o fată. Urechile îi sunt protejate de niște, căști puțin mai albe decât pielea ei. Părul ei negru-albăstrui îi aduce aminte de mama lui. Zâmbește pentru prima oară în ultimul timp, simțind un tremur care îi acaparează tot corpul. Lumina unui far se reflectă în pandantivul lanțului pe care fata îl ținea în dreptul inimii. Discul de lumină părea că strălucește doar pentru el. Se ferește de acest Soare, acoperindu-și ochii osteniți.

*

Ultimul autobuz 105 a ajuns în următoarea stație. Oprește, iar ultimii oameni, obosiți după o zi de muncă, se așază imediat pe locurile libere. Pina, ca de obicei, rămâne în picioare, în fața unui geam de unde poate vedea liniștită ultimile sforțări ale orașului. În stația următoare, pe banca ferită de intemperii de un înveliș de metal, vede un băiat.

Băiatul îi surâde fermecător. Pentru prima dată în mult timp i se pare că inima îi bate, ca atunci când era om. Băiatul pare că o salută. Din căștile ei se pot auzi versurile unui cântec vechi: „Opriți timpul, clipa asta minunată..." .

N.R.: *Marele Premiu la Concursul de creație literară „Scriitori de ieri, de azi și de mâine", din cadrul Festivalului Național al Cărții „Axis Libri", ediția a VIII-a, 2016.*

Eseul-epistolă al unei creatoare cu aere de tânără artistă

Ioana Codruța Tudoriu
studentă, Universitatea din București

„Scumpă Annie,

„*Îmi mai aduc aminte toamna,/ Era târziu. Erați o doamnă*”... Fascinația iubirii, iubirea calină și plină de candoare, lumina revârsându-se în camera băiețașului răzvrătit pe care l-ați iubit profund... Dulcele om iubit. Ali, Maurice, Vladimir? Fără îndoială, Ali. Iubirile uriașe și iubirile mici... Numărătoarea e complicată: trei acte cu diferite nume bărbătești. Seducție poetică, cu mintea, și mai puțin cu trupul.

Exercițiul sentimental în stare latentă a continuat cu interminabilele ore închinate studiului clasicului Shakespeare. *Visul* e fără doar și poate magic, cu numele dumneavoastră pe coperta elegantului volum - în traducerea Ninei Cassian. V-a plăcut mult. Capodopera. Ludicul gând, mirajul pe care năzbâtiosul Puck îl va crea în jurul pădurii fermecate, Lisandru, Hermia, Oberon și Titania... Ce putea fi mai încântător? Ați făcut o reverență în fața teatrului englez. O plecăciune și de la noi, în fața dumeavoastră, pentru suprarealista limbă spargă, pentru inocenta literatură a copiilor, „miorlau” - că tot veni vorba!

A fost o vreme a dezămăgirilor... Renunțarea la muzică a fost unul dintre lucrurile pe care le-ați regretat cel mai mult. Coastele n-au ascuns niciodată o inimă sumbră, trei ore în Cosmos pe orbita pasiunii, câtă îndrăzneală din partea dumneavoastră, pentru o istorie nu prea îngăduitoare... De unde și exilul, gândesc... Nu ați vrut acolo. Ați dorit să vă întoarceți, nu credeați în mirajul lumii Occidentului. Dar cărările au fost în așa fel desenate, încât nu v-ați mai permis acest lux! Cu frică, v-ați întrebat ce o să faceți acolo, dar arta, poezia și muzica au bătut sufletul nu în cuie, ci-n stele. Aveați limba, cuvintele cu care v-ați născut. Nimic, nimic, în mod cert nu v-a putut lua aceste două rațiuni ale existenței. *La scara 1/1*, sufletește.... Au pornit, așadar, un atac politic meschin. Poetul decadent își pierde firea în fața unei lumi reduse liric.

Chipul triunghiular de zahăr și evanescențele... Sunt în cădere liberă, citindu-vă, rostindu-vă... E de luat în seamă, în ceea ce vă privește, un întreg alfabet duhovnicesc. Surprinzătoarea dumneavoastră creație are asupră-ne efect taumaturgic. Suferințele de orice natură se vor fi vindecat... Creatoarea-muză ce trezește fascinația celor din jurul său și care tânjește în a dărui și a primi iubire... Aceasta ați fost, aceasta sunteți.

Spectacolul vieții în aer liber, cercetând cu mintea neajunsurile unei grozave despletiri a sinelui. *Moartea ca zestre*. Cufărul cu amintiri-universuri masculine și fermecătoare... Ați sedus și ați fost sedusă. Nimic compromițător, trivial sau vulgar. Pierderea fericirii, suscitarea, gravarea unui nou tip de gândire. Inovația, intenția, graiul imaginat... Ce plină de dorință este această limbă spargă, inelată, cu nuanțe facile, de prins în caruselul universalei cunoașteri! Nu vă puteați interzice acea trăire intensă, mistuitoare, desfăcătoare și făcătoare a unei conștiințe naturale, pământești, proiectate în absolut... Artă pentru artă. Carte pentru carte. Ați dat un simultan temporal vieții, ca la șah, după cum ați mărturisit. Vârsta de azi, dar și șaisprezece, treizeci și unu, cincizeci și nouă... Atâta viață, câtă poezie, câtă iubire!

Vă scriu poate cu prea multă îndrăzneală, spunând de fapt prea puține! Mi-e teamă să nu greșesc... Dinții fierbinți cu vată de zahăr sunt purtătorii unor amintiri vagi. Sufăr poate de sindromul omului apoetic ce se dorește artist. Să vorbim ca de la artistă la artistă. Nu sunt purtătoarea vreunei ambiții... Sunt doar în căutarea celui mai bun titlu... Sunt în căutarea celui mai frumos anotimp, din dragoste de carte. Cerebral, strict interzis, travaliul secret, apa nașterii și apa metamorfică... Ce încântătoare trăire a lumii! Timpul tic-tac, ce desfătare! E un soi

de *proiect de înțelepciune* cu care îmi este netezit deșertul minții după furtuna ideilor. Am purtat cu mine însămi bătălii seculare. Semizeu luminos, of! Of, of și-un pantof!

Prototip de poeticizare a scrisului... Nu-i nimic. Schimbăm regulile. Facem iubire! Conturarea obiectivelor pe cerul abstract al artelor. Ce încântătoare asemănare cu matematica aceea sufletească. Perseverență. Căutarea râsului homeric, uriaș, orbit în legendă de fascinația adevărului... Molière, Maiakovski, Paul Celan sau Shakespeare sunt autori ce v-au trecut prin mână... Nu sunt singurii, însă tălmăcirea cuvintelor originare și originale în preaiubitul nostru grai v-a pasionat. Ah, și eu sărind de la una la cealaltă. Dar cum pot eu, cu gesturi stângace într-o vorbire strâmbă, deveni „o bună vorbitoare" a acestor uriași autori? Sunt oare puerile întrebările mele?

Cartonăm vise și visuri... *Candori* bucureștene: „[…] aceeași apă, aceeași lăcomie de trandafir, aceeași aplecare a trupului și spaima de sărut și a te trezi din somn e o fericire, și sâmbătă și Târgul Moșilor... toate, aceleași […]." Pe fiecare tăbliță se vor fi desenat centre de acțiune diferite. Determinare, perseverența actului creator. Nu știu... Neg posibilitatea creării fără o filtrare serioasă a științelor prin intermediul gândirii. Mintea dublează sufletul. Cristalizarea unei încercări de grupare binefăcătoare a tuturor substraturilor existenței. Sunteți nicicum, de niciunde, de atunci, de pretutindeni și de acum. Ce aș mai putea spune? Că versul vă e șlefuire plină de farmec? C-ați inspirat? Că e prea crud timpul? Anii de-i poți număra pe degete... Ce firească e această trecere în abis a lucrului bine făcut... Leapșa literară: ce-am mai citit, ce mai citesc, ce-am mai scris, ce mai scriu, ce mai văd, ce lumină folosesc spre desfătarea corporală... Infinitele întrebări ale obsedantului deceniu... Deloc răsfățată de comuniști nu ați fost o conștiință liniștită față de realitatea vremii. În toată suferința, ați iubit cuvântul, cuvânt ce v-a sedus și pe care l-ați cucerit. Neclintitul neutru a fost salvator. De partea dumneavoastră, firește, a existat cuvântul și de asemenea, limba română, limba română pe care ați pierit într-o liniște casnică, familială, intimă.

2014, 15 aprilie: la știri a murit Nina Cassian. Cuvinte goale de sens, aruncate în goană pe burtiera unui program de televiziune la mâna a doua. „Nocturnele" însă nu v-au uitat...

Pe curând,
scumpă Annie, scumpă doamnă și poetă!
Cu totul dragul, EU."

De câteva nopți, somnul mi-e compromis. Răceala chipului său e fără pată. Scrupule nu am... Pentru liniște mea, e de-ajuns un descântec matern, scăldat în apele nemuritoare. Se poate întâmpla oricând ceva care să mă poarte de partea cealaltă a lumii. Ar fi un mers în sensul invers al existenței. Fac cererea pentru exilul sufletesc. Ghilgameș, pierderea ideilor, Ev Mediu, în cele din urmă micile farse franțuzești - „să revenim la oile noastre", micuțele noastre gânduri rătăcite. Peretele albastru-închis, sinistra deviere de la siguranța poetică. Coborârea în Infern - ca un act binefăcător, catharctic, vinovatul trebuie să ispășască nașterea blestemată; cu voința zeilor, el e intrat în destin...

După nouă luni de incubație pre-umană, trupul unei mame este aproape sfâșiat.... Sângele fierbinte, maxilarul înăsprit, fața încordată în acea latență bolnăvicioasă. Condolez travaliul sufletesc, fizic și psihic la care instanța maternă este supusă. Totuși... Să nu o condamnăm pe Eva... Biblia e și ea un tip de literatură. De cea mai bună calitate.

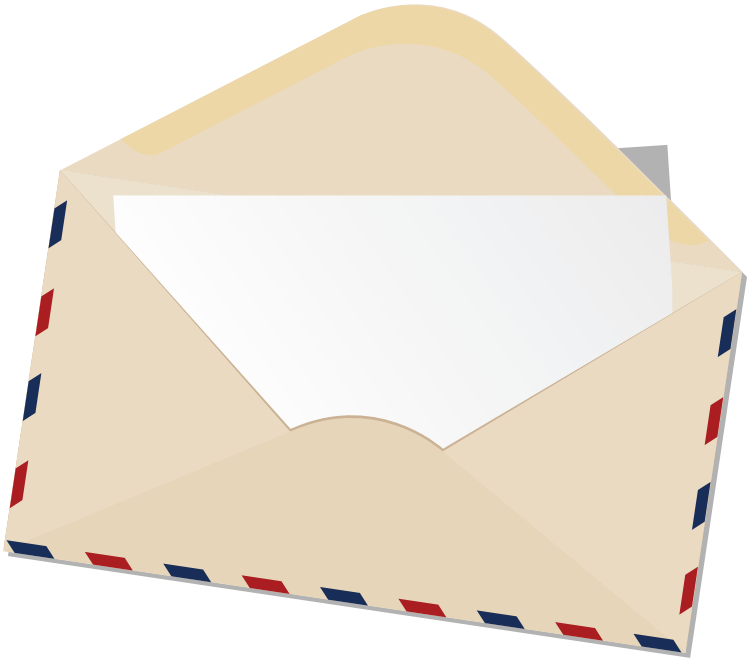

N.R.: *Premiul „Vocea Dunării" pentru eseu la Concursul de creație literară „Scriitori de ieri, de azi și de mâine", din cadrul Festivalului Național al Cărții „Axis Libri", ediția a VIII-a, 2016.*

Pace

Ioan Toderiță
scriitor

„La Medeleni”, „La Medeleni”, moșie de dor.
Oasele mele sunt început de durere migratoare.
Sufletul, fântână a unui trup nemuritor…
Gândul, justiție oarbă, fără-ncetare…

Oasele mele sunt stern și coapsă de piatră...
Un mânz alb ne dă târcoale,
e semn de război
și de gâlceavă între noi, pentru răsplată. Mă iartă, mamă! mamă, iartă! că-s fiu risipitor de nevoi.

Se face noapte adâncă în cer. Strig,
pe timpanul acestui mamifer: Lumină!
Obloanele caselor de negustori se deschid,
ferestrele inimilor noastre se-nchină.

Sub Ursa Mare, carele cară sudoarea la târg…
Miros de oase și sânge curs în ierbi
pornesc, înainte, prin aer, și ne vestesc
culegători la porți de livezi. Ce oameni! Ce trebi!

Pe socluri, statui fierbinți ne vorbesc rar:
Să avem grijă de pământ și țară! În primăveri
îmi aduc aminte de tine iar. Am uitat, ce coșmar!
„Cloșca”, cu pui rătăciți sub luceferi.

Timpul, scăpat prin crăpături de clepsidră, încolțește,
în mine, ca o sămânță de mac. În câmpul plin
de copite nepotcovite, călărețul mă calcă și mă crește,
înainte de a descăleca. E pace, și-n brațe îl țin....

Poem

Constantin Oancă
poet

Cu luna plină în mâinile-ți desăvârșite
veneai în haine de vânt
când plopii curgeau la marginea înserării.
Dar
ca-ntotdeauna
n-ai mai ajuns.
Din venirea ta a rămas doar luna
cu stingerea-i din lumea cealaltă.
Unde ești
mamă
cu plecarea ta cu tot?

Fericirea

Marius Grama
scriitor

prolegomene
(cu mâna pe suflet)

de ce am aprinde în miez de noapte catedralele
bisericile moscheile templele
ar lumina toată omenirea
de la răsărit la apus
de la gura peșterii
până în buzunarele lui dalai lama
de la toiagul papei
până în sertarele patriarhului chiril
ar mirosi a credință și a speranță
s-ar întinde o funingine curată peste marea neagră și peste deșerturi
ar ajuta la orbirea șefilor de state
ar ajuta la creșterea puterii economice a bangladeshului
scânteile ar fi suficient de strașnice încât să prăbușească vreo două-trei guverne
miliarde și miliarde de scântei de toate felurile
scântei-pești scântei-idei
scântei-filme-documentar-despre-foamete
scântei-care-se-umflă-și-se-dezumflă-în-călătoria-lor-bezmetică-spre-prăbușire
panica ar îndemna câteva zeci de genii autentice să îmbătrânească

poate chiar să moară
ar face să tremure piramidele și norii nimbus
un fum sănătos i-ar împrăștia pe manifestanții din paris
și ar linge stațiile de metrou din madrid
ar ascunde turnurile gemene de pe hărțile extremiștilor musulmani
căldura ar înroși degetele eschimoșilor
și ar ajuta la încolțirea semințelor din grădinile suspendate ale semiramidei

nimeni
dar nimeni nu ar pune mâna pe telefon
să anunțe pompierii
că specia noastră este pe cale să se salveze
de ce am face sicriele să meargă pe sub pământ
ca râmele
în căutarea învierii
în căutarea unei mese de blackjack la care să își câștige eliberarea
în viață și în moarte să investească instituțiile financiare mondiale
cu subsolurile pline de sicrie înghesuite
cu seifurile burdușite de sicrie
și ghișeele ticsite de sicrie ascunse pe după geamuri blindate

de ce am spinteca ierusalimul în două
ca pe un trunchi de copac din care deja răzbate un parfum de cruce
de ce am asculta cum se frământă măruntaiele pământului
de ce am aștepta ca un milion de gloanțe să readucă pacea în orient
de ce am pune atâtea întrebări într-o lume plină de filosofi
care caută un singur lucru fericirea

o dimineață fericită

te trezești într-o dimineață conștientă de propriul corp
de capacitatea mâinilor tale de a apuca
de puterea unghiilor de a crește din carne
te afli într-o cameră zugrăvită cu amintiri din bumbacul cel mai curat
oglinzile te reflectă cu o strălucire aproape maternă
ferestrele îți ascund țipetele unei lumi hrănite din disperare
din spaimă din boală din teroare

dar nu
ziua aceea abia șoptită mai are multe de spus
bucuria unui pianist șarmant puțin impertinent
învinge pereții și îți intră în minte
cânți în gând
și te întrebi cât de departe e norocul
cât de repede a fugit de tine iubirea

câte jucării de pluș trebuie să mai alungi din patul tău ca să te simți femeie

ești doar tu
copil conceput de părinți într-o celulă perfectă
într-o zi perfectă mai nebună decât începutul începuturilor
într-un menuet al simțurilor
dincolo de orice îndoială
un corp perfect pentru care au fost dăruite organe perfecte
nici ursitoarele nu puteau găsi mai multe bucurii
pe care să ți le îndese într-o viață numai bună de trăit

un gând cade în tine ca într-o prăpastie adâncă
o răsuflare iute îți usucă gâtlejul
tu tu tu
ca un strigăt ce sparge ferestrele și evadează în haos
ca un șirag de mărgele sidefate în care fiecare sferă se transformă în glonț
ca o cicatrice hidoasă pe obrazul „fecioarelor" de consum
tu ca o armă
tu ca un templu
tu ca un pumn ce se ridică deasupra orizontului
strânsă în ghearele unei singurătăți despre care nu au pomenit scriitorii
baricadată într-o cameră din ce în ce mai scundă
ascunsă într-un cântec
într-un refren blestemat clipocit de un pian din vecini
ce e așa perfect într-o viață strecurată de pietrele prețioase ale suferinței
câte mai trebuie să înduri în pușcăria ridicată în jurul tău de fericire

o fericire mică
fără miros
aproape scursă ca o lacrimă pe o foaie albă de hârtie
o fericire care nici măcar nu a apucat să îți spună „bună dimineața"

cea mai fericită zi din viața mea

cea mai fericită zi din viața mea
a fost când l-am aflat pe tatăl meu sănătos
l-au trădat copitele calului pe care-l încălecase
și tropa-tropa
au plecat ei cal și călăreț
legănându-se printre tramvaiele care se legănau
printre magazinele cu haine la mâna a doua care se legănau
printre umbrelele cârciumilor care se legănau
toate îmbrățișate de orașul legănat în bătaia moale a copitelor

nu ar fi fost poate
cea mai fericită zi din viața mea
dacă nu l-aș fi știut groaznic amenințat de sălbăticiunile pădurii
se făcea că îl atacaseră deodată
însetate de dragoste părintească

un urs îl prinsese în strânsoarea lui grea puturoasă
îi plesneau vertebrele ca niște
boabe coapte pe ciocanul de porumb

se făcea că un cerb își implântase coarnele în burta lui
dălți din piatră tocită care sfredeleau nebunește

un vultur îi sfărâmase țeasta
își arcuise ghearele în scalpul lui
și-i lovea ritmat gând după gând
amintire după amintire
iar ciocul lui puternic bătea ca un clopot

se făcea că
până și un bursuc îi atacase călcâiele
și gleznele
și tendoanele
îi despica fiecare împletitură de piele
fiecare schijă de os
tălpile zdrențuite
nici nu mai atingeau pământul

tatăl meu plecase demult de acolo
tropa-tropa cal și călăreț
să își împartă trupul
milioanelor de vietăți care-i așteptau trecerea

așa s-a luptat pentru mine
tatăl meu
să-mi ungă fruntea cu fericire
și să mă lase lumii
mai împăcat decât zeii
cu propria lor măreție

Poeme

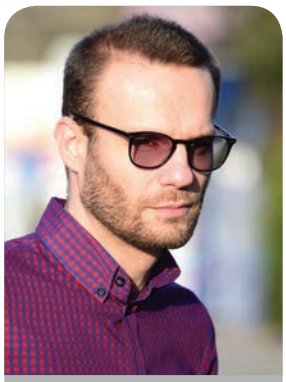

Răzvan Andrei
scriitor

Metoda paranoico-critică

I

condiţiile de posibilitate ale cunoaşterii se extind
atât cât se întinde plapuma experienţei posibile
asta spunea kant
aşa s-a născut prima parte a metodei – cea critică
paranoia (imaginea multiplă) este sau poate fi folosită în scop cognitiv
zicea dalí începând cu anii ’30 ai secolului trecut
pictând cinci ani mai târziu atavismul în crepuscul (fenomen obsesiv) şi parodiind
tensiunea erotică a femeii & disimularea erecţiei ţăranului cu pălărie
din îngerul lui millet
jacques lacan i-a dat dreptate
aşa s-a născut metoda completă – cea paranoico-critică

II

secretul constă în colecţionarea de secvenţe perfect raţionale în ele însele
apoi în aşezarea lor în serii fără continuitate
lipsite de logică
mania detaliului trebuie să întreţină la o privire mai de sus inconsistenţa haotică
metoda presupune monade care fac implozie
aşezate stupid unele lângă altele
experienţă imposibilă şi experienţă posibilă între aceleaşi urechi
pe aceeaşi hârtie
în aceleaşi culori
respiraţia matematică a intelectului îngheţând angoasa granoblastică a inconştientului

III

metoda permite cunoaşterea supra-realului
sau întruparea acestuia în operă
existenţa se află în altă parte
a dezertat
sensul e ca aurorele boreale
se vede doar pus sub reflector
secundele omului-operă se adună în imagini cochilii verde salvie magenta
universurile omului-operă nu se pot număra
misticul doar arată

Povestea iubirii şi morţii stegarului Noni

Maidanul e pustiu nu e arşiţă în după-amiaza asta
Îşi spune stegarul trăgând pe nas sfâşiat aerul verde.
A înfipt lancea în praf să-i facă umbră. Buzele îi tremură
Nu-i e frig deloc. Nici frică.
E moartea îşi zice făcându-i vânt cu şapca.
Jerpelită ca mine. Flămândă ca mine. E moartea îşi mai spune o dată.
Cu pumnul strâns pentru luptă, Noni stegarul gâfâie întins pe maidan
La umbra pânzei fâlfâind.
Ce dracu’ de culoare să mai fie şi asta?
Cerul făcea valuri la orizont.
Nu mai văzuse marea. Doar credea că arată aşa ca valurile de la orizont.
Îşi amintea de NY & UK & Praga & Petersburg & pe unde mai fusese
Ruletă într-o seară un bar în alta sex în alta dragoste în cealaltă.
Scoate biletul de la tunică. L-a primit în barul din Londra.
Era brunet tuns şic
Camaşă de pânză topită prinsă cu şnur alb la piept parfum de seară abia perceptibil
Lângă ureche. Ca moartea de acum. Era frumos!
Umbra unei statui vechi i se târăşte pe frunte ca un şarpe flămând. Stegarul a rupt flamura
De pe lance. Îşi face vânt cu simbolul până-i amorţeşte mâna.
Trei stropi de unsoare i se preling pe arcade.

George Bălăiță sau ispita totalității

Adrian Dinu Rachieru
critic literar

Considerat un prozator *lent* (cf. N. Manolescu), atât ca ritm epic, cât și prin pulsul editorial, George Bălăiță s-a învoit, în fine, să dea la iveală *Învoiala* (Editura *Polirom*, 2016), apreciată, imediat, de același critic, drept o „bijuterie". E drept, micul roman („țărănesc", negreșit), ca lanț de episoade, încheiat, totuși, în 1989 (!), fusese găzduit în serial în cinci numere ale *României literare*, spre sfârșitul anului trecut. *Învoiala* lui Bălăiță rescrie fermecător, ca scenariu cinematografic, o capodoperă crengiană (*Povestea lui Stan Pățitul*) și, în pofida inserțiilor de fabulos, se vădește o proză funciar realistă, aducând la lumină, paradoxal, un sat idilic și un Chirică reinventat, „umanizat", ca „băiet" dedat la păcătoșeniile lumii noastre. Mai rămâne de văzut dacă George Bălăiță, interesat stăruitor de epicul folcloric, cum (se) mărturisea, va isprăvi și alte două proiecte, tot pe calapod crengian, anunțate demultișor și amânate! Până atunci, profitând de entuziasmul stârnit de noua apariție, propunem, în chip totalizator, un profil al prozatorului, interesat de microscopie, așezând detaliul sub lupă și încercând a prinde, nesățios, oferta realului.

Ca și alți prozatori ai generației sale, George Bălăiță a început cu genul scurt și a atacat apoi, dezinvolt, romanul. Tehnician impecabil, punând la lucru o debordantă fantezie, prozatorul respinge deliberat romanul clasic. Cândva, convins că nu va face literatură, George Bălăiță citea frenetic; viciul, firește, a rămas, dar atunci era vremea eclipsei proletcultiste, a lecturilor clandestine și a bibliotecilor sigilate. Rondurile de noapte ale acestui „întârziat", inventariind și orchestrând – cu siguranța profesionistului – procedeele romanului modern, „vânează" pulsațiile vieții ascunse. Indiferent ce scrie (indiferent de genul abordat), George Bălăiță se hrănește cu o aceeași substanță originară, povestind cotidianul, privind viața și trecând-o în text, sub veghea unui demiurg zglobiu și jovial, atins de mirajul ludic. Amuzându-se, George Bălăiță a început prin a recolta, sub unghiul pastișei ironice, clișeele prozei noastre, vădind o remarcabilă deschidere spre experimentalism. Virtuozitatea, din fericire, e ferită de gratuitate, deși nu e lipsită de un accent ostentativ-demonstrativ, în prima fază, cu deosebire. Degajarea, dexteritatea, bucuria ludică nu funcționează în gol, dar demarajul a fost greoi și abia *Lumea în două zile* (1975) va certifica un mare talent epic, stăpânind diapazonul narativ.

George Bălăiță amestecă banalul și extraordinarul, mitologizează și desacralizează, maschează fondul grav printr-un spectacol carnavalesc, surpă pilonii romanului clasic și relativizează construcția romanescă prin mobilitatea privirii și varietatea mijloacelor. Citind și citând, parodiind și polemizând, George Bălăiță nu sufocă prin simbolistică ocultă materia epică, deoarece fantezia sa, neîndiguită, insuflă demiurgic viață. Existența umană e misterioasă, aici se încrucișează tendințe contrarii, își zâmbesc extremele, viețuiește echivocul. *Lumea în două zile* era un roman etajat, bogat în simetrii și opoziții. Infernul caraghios al lumii și paradisul cuvintelor vorbesc despre o ambiguitate structurală, supravegheată, în care gravul e hilar și farsa sfârșește în tragic.

Legenda lui Antipa, un *homo duplex* și filosof de provincie, un umil funcționar navetist, asigură nucleul epic. Un provincial plictisit, insignifiantul Antipa, „moale și absent", mai degrabă tăcut este un spirit cazanier la Albala, unde domiciliază, moțăind într-un fotoliu; dar devine „alt om" la Dealu-Ocna, unde navetează, în el – comentează Pașaliu – zăcând o putere pe care nu o cunoaște. *Omul domestic* (angelic) și *omul infernal* (demonic) zac în ființa profetului Antipa, atins de o caraghioasă spaimă de boală; un măscărici și un stăpân, impulsionat de o ambiție nemăsurată, de care își bate joc. Antipa trăiește glumind (gluma pentru el era totul, va spune

Viziru), va provoca ciudate pariuri, „pricinuind" un șir de decese. „Funcţionarul neantului" se adăpostește sub un zâmbet ambiguu, fără a ști ce vrea, plin totuși de o credinţă ciudată în propria-i putere. Oblomovianul Antipa, intrat în delirul amănuntului, reprezintă o existenţă fără destin; glumele sale capătă o desfășurare monstruoasă. Moale și inactiv, el „strălucește prin absenţă"; este un farsor salvat de la ridicol, fermecând prin minciună și nepăsare.

La George Bălăiță, alunecarea în fantastic, relativizarea, gustul pentru concreteţe, plasticitatea etc., reîmprospătează realitatea, asigură textului prospeţime epică. Realitatea își conservă ambiguitatea, ochiul multifaţetat (permiţând percepţia gazetărească a lumii, flagelând colecţia de clișee în uz) explorează ironic, saturat de concret.

Tot cu obsesia adevărului, convins de imposibilitatea unei cronici, capabilă a prinde epoca în tumultul ei contradictoriu, caleidoscopic, trăiește Naum, atins de boala scrisului *(Ucenicul neascultător*, 1977*)*. Cartea e un *Bildungsroman,* cu materie în ebuliţie, stăpânită de demonul povestirii, tensionată de bogăţia oralităţii. Condiţia de scrib, scăpând esenţialul, naște inhibiţie; în căutarea adevărului absolut, fără umbra unei falsificări, scribul ucenicește la școala realităţii, luând pulsul ei din lumea cărţilor. Naum caută realitatea „ideală", luptând cu permanentele deghizări; dar mistificările epocii sunt adevărul ei și, nota pătrunzător Radu G. Ţeposu, o realitate falsificată de istorie e un adevăr istoric. Febrilitatea de a „fixa" istoria (disjungând între adevărul istoric și cel al realităţii), terorizată de posibilitatea de a da un „alt curs întâmplărilor", pulverizează coerenţa discursului. *Ucenicul neascultător* luptă cu formule romanești consacrate, mișcând, pe orbitele narațiunii, „planetele" nuvelistice ale sistemului epic. Cronica vrea să caute adevărata realitate. Palaloga vrea o carte „fără cazuri particulare", suprimând individualul, tăind păienjenișul relaţiilor, definind vremea noastră, „nu întâmplările unuia sau altuia": vrea „marea întreagă, nu o picătură de apă la microscop".

Observăm că tocmai microscopia reînvie lumea, urnind și dilatând narațiunea proliferantă, purtând marca inconfundabilă a stilistului Bălăiță. De tăietură modernă (tehnic), cărţile lui filtrează lumea prin lecturile „care nu se văd", o reîntemeiază, gestul demiurgic nefiind ferit de ispitele demonismului. Dar George Bălăiță crede în creaţie, privirea romancierului, eternizând prin cuvinte lumea, oferă acestora o viaţă necunoscută, cu bucuria jubilatorie, ghiduşă a demiurgului, gustând libertatea gestului său. Pe o scenă deschisă (nu e lumea un teatru?), George Bălăiță adună grotescul și sărbătoarea, drama și farsa, reconstituind spectacolul unor destine. Or, acest *Homo ludens* fixează, sub aparenţa jocului însetat de demonism, o tipologie socială și morală.

Încât, inevitabil, drăcăriile „extraordinarului" Creangă l-au ispitit. Fiindcă, aflăm, „și dracu-i lighioana domnului". Dar Caragiale? Dar acel Urmuz „trăit zilnic"? Citind *pe rupte*, simţindu-se „în întârziere", plămădind *substanţa originară*, posibil „cod genetic al vocaţiei", ca liant al oricărui rând încredinţat hârtiei, fostul provincial a cutezat a se apropia de ei, cei mari, așteptând – pentru scris – *nopţi prielnice*. Ele, observăm, au venit. Și a ieșit „o poveste plină de forţă și măreţie", va recunoaște, încrezător, însuși *Scribul*, insinuat în text, lângă răscoptul Stan, flăcău trecut, un venetic devenit om bogat și supusul Chirică, un argățel cam pirpiriu, „venit de nicăieri", om de ajutor, îndemânatec, iute la treabă, „dat în brânză" etc. O învoială fără *înscrisuri*, ca „între oameni" (acceptă, încurcat, Chirică), dar care, pentru alţii (veninosul morar

George Bălăiță

Lomură cel Șchiop ori soborul babelor cârtitoare), nu pare *lucru curat*. Și nici nu este...

Dincolo de noţiunile cu care operează literatura „modernă", George Bălăiţă rămâne credincios unei convenţii eterne: *povestirea*. Interesul pentru epica noastră folclorică (necercetată, observa scriitorul, cu atenţia necesară) îl defineşte ca indiscutabil „autohtonist". Aflând în Cicikov arhetipul literar al lui Antipa, Valeriu Cristea denunţa încărcătura gogoliană şi, în general, rusească a literaturii lui George Bălăiţă. Cum spuneam, intertextualitatea, aluziile culturale, lacătele etimologice (în subtextul numirii) sau replica (în absenţa nominalizării) impregnează o lume ce trăieşte epidermic, superficial, gustând petrecerile şi taifasul: Antipa, Filip, Adam, Naum Capdeaur reprezintă spiritul ludic, dezaprobat de Palaloga, de mătuşa Otilia sau de Anghel.

Însuşi George Bălăiţă, luându-se în serios, glumeşte. Execuţia tehnică merge spre „epicul cinetic", colectînd bizarerii, într-un registru stilistic urmuzian. Realismul nu are motivaţie realistă, ci parodică. Naratorii-scriitori, sub avalanşa amănuntelor, se referă la lume şi la literatură, mimând autenticitatea. Numind în Urmuz o stare universal-umană, George Bălăiţă e interesat de ambiguizare şi acumulare; el scrie „filmic" (ceea ce ar presupune economism), dar şuvoiul cuvintelor tulbură apele epicii, sabotând logica. Scriitorul luptă cu prejudecata că absurdul ar fi o descoperire recentă, întreţinând confuzia permanentă a planurilor: realul şi fantasticul coabitează.

Ca „realist fantasmagoric", G. Bălăiţă recompune, minuţios, caleidoscopia lumii în retortele estetismului rafinat, acumulativ, labirintic, întreţinând spectacolul ghiduş al interpretărilor. Chiar şi meditaţiile libere, „topind" voltaic întâmplări, lecturi, conspecte, confesiuni ori emoţii tăinuite (cum ar fi experienţa *Cevengur*, „descoperindu-l" pe Andrei Platonov) caută o perspectivă insolită, atingând – observa Nicoleta Sălcudeanu – *debiografizarea*.

Prozatorul, însă, mizează pe „jocul absurd al întâmplării", forţând ambiguitatea salvatoare. „Stăpân al himerelor", ştie că, prin poveste, lumea (derutată, confuză, răsturnată) devine suportabilă; de unde, poate, „voioşia spunerii", recunoscută de M. Iorgulescu, bufoneria, „gustul libertăţii" într-o lumea a aparenţelor. *O lume-amfibie*, preciza Nicoleta Sălcudeanu, în care gustul pentru farsă

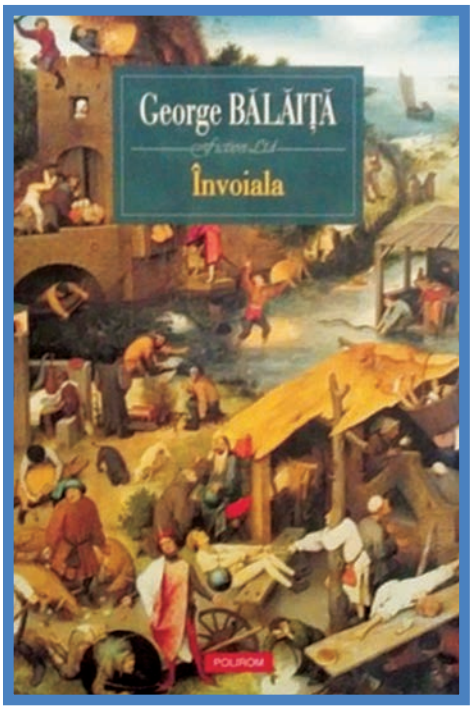

se întrepătrunde cu gravitatea „ascunsă", de fond; în care „pofta caraghioasă" a scriiturii, îmbătată în senzualitatea concretului, încearcă să prindă *farmecul speciei* (noastre), angajată într-un *echilibru relativ* (demonism vs angelism). Fiindcă, în fiece fiinţă, ne lămureşte prompt G. Bălăiţă, „ambele stări sunt active".

Posibilă satiră vizionară şi amplă epopee ironică, *Ucenicul neascultător* rămâne, constatăm cu regret, un proiect uitat. Poate „leneşul" G. Bălăiţă, cum, amical, îl tachina N. Manolescu, se va îndupleca să-şi încheie trilogia. Vechile exerciţii de digitaţie literară, oamenii „suciţi", cu nume bizare, din proza tânără a anilor '60 au rămas definitiv în urmă; schimbarea a surprins, dar ea a fost îndelung „moşită", venind apoi *singură*, „ca naşterea", se destăinuia prozatorul. Chiar dacă, pentru unele voci critice, doar „efervescenţa subterană" a târgoviştenilor (recunoscută târziu) ar fi contat, cu adevărat, în proza acelor ani, George Bălăiţă a marcat, inconfundabil, epoca, satisfăcând orgoliul creatorului şi „denunţând", doar aparent jucăuş, comedia literaturii. În fond, George Bălăiţă, ispitit de o *giganterie*, a întreţinut, şi el, „fantasma romanului total" (cf. I. Simuţ). „Teza" ucenicului neascultător ne avertizează că aspiraţia romancierului se îndreaptă spre „medicina sufletului" (ar spune Palaloga, ca raisonneur), spre *marea mişcare*, dincolo / fără cazuri particulare, spre *vocaţia vieţii*, având în Naum Capdeaur un ucenic care, fiind „o creaţie universală", oferă realităţii pulsatorii „propriul său chip".

Expresii celebre

„Vârsta de Aur“
„L’Age d’Or“
„The Golden Age“

Theodor Parapiru
profesor, scriitor

În legendele orfice, apare varianta că, după înlăturarea sa de către Zeus de la tronul lumii, Cronos/ Saturn (la romani) primește învoirea învingătorului ca să domnească într-o țară de pe pământ. Mutilarea pare să-l fi înțelepțit, ori, poate, aceasta era condiția lui autentică, cert este că scrierile păstrează imaginea unui rege bun. Din această perspectivă, prima sa domnie în ceruri și pe pământ este considerată o guvernare fără cusur și se înscrie în memoria oamenilor cu numele sublim de *vârsta de aur*. Răul și suferințele nu apăruseră încă. Guvernau de la sine cinstea, dreptatea și credința. Legile nu erau necesare și nimeni nu știa de pedeapsă sau de frică. Judecătorii nu aveau de luat hotărâri, paznicii erau inutili, câtă vreme nu exista ispita faptei culpabile. Întâia seminție care trăiește în acest timp exemplar aparține oamenilor *cuvântători*, creată de nemuritorii din Olimp. Pământenii vieţuiau la fel ca zeii, deasupra grijilor, a chinurilor și a necazurilor. Când mureau, păreau că se cufundă întrun somn adânc.

Căderea lui Cronos/Saturn este hotarul despărțirii de *vârsta de aur* a omenirii și pragul unei perioade inferioare. Urmează vârstele *de argint, de aramă* și *de fier*, fiecare marcând etape ale degradării omenești: natura se schimbă, obligând oamenii să muncească epuizant (*vârsta de argint*); apar în lume înșelătoria, minciuna, șiretlicul, violența și lăcomia (*vârsta de aramă*); se declanșează conflicte exterminatoare, invidia și dorința de înavuțire năpădesc criminal în viața pământenilor (*vârsta de fier*). *Vârsta de Aur* abia dacă mai poate fi închipuită:

„Veșnic erau primăveri cu zefiri care molcom adie,/ Flori ce din glie răsar, dezmierdate de boarea lor caldă,/ Grâne creșteau pe câmpii nearate de nimeni-nainte/ Și nelucratul ogor gălbenea plin de spicele grele;/ Râuri de lapte curgeau, de nectar, de asemenea râuri,/ Mierea din verde stejar prelingea picături aurite.” (Ovidiu, *Metamorfozele*).

Expresia „Vârsta de Aur” este metaforă pentru o perioadă de remarcabile înfăptuiri din existența unei colectivități, sau din a unei persoane, timp care se constituie în reper nostalgic cu mare forță de sugestie.

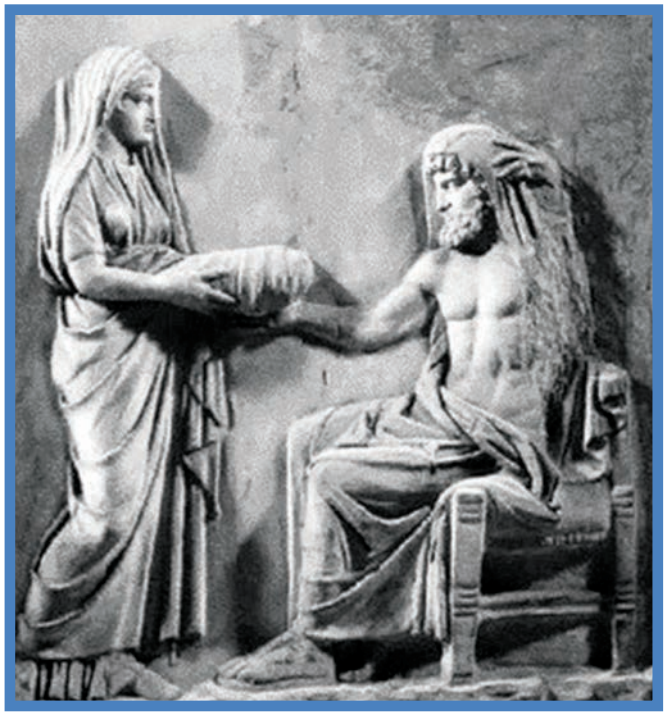

Scriitori la masa dialogului

Lina Codreanu
scriitoare

Ca să fim cetăţeni europeni cu adevărat trebuie să ne ridicăm la standarde europene.
Cezar Ivănescu

În grila de programe a TVR Iași a fost inclusă o emisiune de cultură inițiată de scriitorul Lucian Vasiliu, ceea ce constituie substanța cărții *Lucian Vasiliu și Cezar Ivănescu: dialoguri televizate*, apărute în 2013, la editura ieșeană „Junimea", prefațată de criticul și istoricul literar Ioan Holban. Tematica discuțiilor nu este una îngustă, ci are un spectru larg, inserat în precizarea „*despre cărți și nu numai…*". Perioada în care aceste convorbiri s-au derulat pe ecranele TVR Iași este încadrată între 20 septembrie 2006 – 16 mai 2007, prea puțin pentru preaplinul cultural al celor doi protagoniști, estimp în care Cezar Ivănescu devenise director al Editurii „Junimea" din Iași.

Problematica dialogică include subiecte numeroase, însă focalizarea se direcționează înspre universul cultural contemporan, cu reușitele, sincopele ori eșuările inevitabile, privit din perspectiva intransigentului Cezar Ivănescu, crunt lovit în viață și după moarte de răstălmăcirea biografiei, a proiectelor literare, de ignobila atitudine a unora dintre contemporanii semeni întru condei. Ar fi împlinit anul acesta, în august, 75 de ani. N-a mai prins nici septuagenariatul, din nefericire.

Cele 22 de dialoguri se rotunjesc sub semnul orașului cultural moldav, de la prima discuție – *Odinioară, Iași* – până la ultima – *Junimea postbelică*, reavivând imaginar pagini de istorie culturală. Acestora le este atașat un *Album foto*, drept argument că cele rostite nu sunt superflue, ci ancorate în realitate.

Obiectivul convorbirilor de marți nu pare șocant („în dialog cu cărțile, despre cărți, despre autori, despre editori, despre întâmplări fericite", L. Vasiliu), ineditul lor constând în derularea dialogurilor a doi prestigioși poeți – o necesară oază de spirit viu, calm, de bună cuviință intelectuală – într-o *mass media* copleșită de efemeritatea informațiilor, de banalități, scandaluri, grozăvii… Și, iată, a rămas rodul cultural îmbrățișat într-o carte-document – *Lucian Vasiliu și Cezar Ivănescu: dialoguri televizate (despre cărți și nu numai…)*, frumos ilustrată de pictorul Vasilian Doboș, sub coordonarea Alfredinei Iacobitz.

Timpul destinat dialogării de TVR Iași a permis doar emisiuni minione, fără o adâncire a problematicilor aflate în program. E de observat însă stratagema abilă propusă de inițiatorul Lucian Vasiliu care, într-o secvență convenită, a știut să concentreze o arie cât mai largă de culturalitate. Așadar, scriitorul alege volume de interes general, în care memoria colectivă este vie și poate deschide evantaiul mai multor chestiuni, încât emisiunea să aibă *rating* sporit, iar informația să fie utilă cât mai multor auditori.

De cele mai multe ori, discuția se răsfrânge asupra urbei Iașilor, a zonei moldovenești (Bârlad, Cotnari, Huși), dar, frecvent, există punți spre *europenitate*, invocată de ambii convivi la festinul vorbelor. Așa, statuile din bronz, marmură și piatră situate în spațiul circulabil ori monumentele așezate în cimitirul „Eternitatea" permit asocieri de civilizație culturală a Iașului, „singular pe harta României prin conservarea bună a statuilor", cu metropola pariziană. În acest sens, opiniile lui Lucian Vasiliu sunt concluzive: „Și din această perspectivă, Iașul este un oraș al europenității culturale." (*Chipuri în bronz*) sau „Aici este europenitate, este continuitate…" (*Cultura în date…*). Viziunea asupra literaturii române schițată de Cezar Ivănescu are aceeași direcție, fiindcă tendința „literaturii române va fi de a se europeniza (…). Oricum vom continua să vorbim de valori europene și universale. Valorile creștinismului. Valorile poeziei religioase regăsite în marea poezie a Europei, nu trebuie să uităm acest lucru." (*Poezie de reflecție creștină*).

Genul cărţilor propuse pentru convorbirile televizate ţine de sfera istoriei literare / culturale românești, concretizat în antologii, dicţionare, monografii, jurnale, medalioane literare. Sunt apreciate monografiile ieşene la care au trudit Olga Rusu și N.A. Bogdan, precum și Jean-Yves Conrad prin *România la… Paris*, două volume apărute în colecţia „Românii din Paris", iniţiată de Basarab Nicolescu și Simona Modreanu. Antologiile literare furnizează subiect dialogic celor doi scriitori, fie că au în conţinut „poeţii bibliotecari la Casa Naţională" din Bârlad (*Despre biblioteci*), reţete gastronomice (*Gastronomie de altădată*), lirica religioasă (*Poezie de reflecţie creștină*), cronici literare de la „Frontiera Poesis" (*Costobocul Vulturescu*), fie lirica insolită a lui Ioanid Romanescu ori Mihai Ursachi. Un interes special este acordat însemnărilor jurnaliere și epistolare, integrabile literaturii de frontieră, în care istoricii literari pot descoperi faţete inedite ale personalităţii literaţilor. De pildă, *Jurnalul portughez* al lui Mircea Eliade, *Jurnal sadovenian*, *Caragiale* („roman epistolar"), *Jurnal junimist inedit*, *Numere în labirint*, *Junimea postbelică*. Evenimente editoriale sunt considerate și apariţiile dicţionarelor, instrumente uzuale de lucru cu o panoramă de prezentare densă a unor personalităţi ori evenimente. Par insuficiente cuvintele când vine vorba despre academicianul Valeriu Cotea, autorul volumului enciclopedic *Podgoria Cotnari* (2006), pe care Cezar Ivănescu o apreciază drept „o carte fabuloasă", care cuprinde „o mare lecţie de civilizaţie și de morală". Tot un dicţionar de date include *O istorie a culturii ieşene în date*, volum elaborat de Elena Leonte și Ionel Maftei (*Cultura în date…*), înlesnind deschiderea spre informaţie rapidă, sigură și unitară despre valorile istorice, cultural-turistice ale Iașilor. De asemenea, în grilă europeană, este discutat *Dicţionarul biografic al literaturii române*, de universitarul clujean Aurel Sasu.

Fără a fi centre speciale de conversaţie, crochiurile literare pot ajuta la definirea personalităţilor vizate. Fulgerate, unele aprecieri întregesc ceea ce au înregistrat istoriile literare, însemnările amicale… despre tragicul poet – Ioanid Romanescu („Ioanid a fost un generos și un mare suflet", C.I.; „a fost nu numai poetul prin excelenţă, ci și învăţătorul, corectorul de la revista *Ateneu* din Bacău, redactorul revistei *Convorbiri literare* din

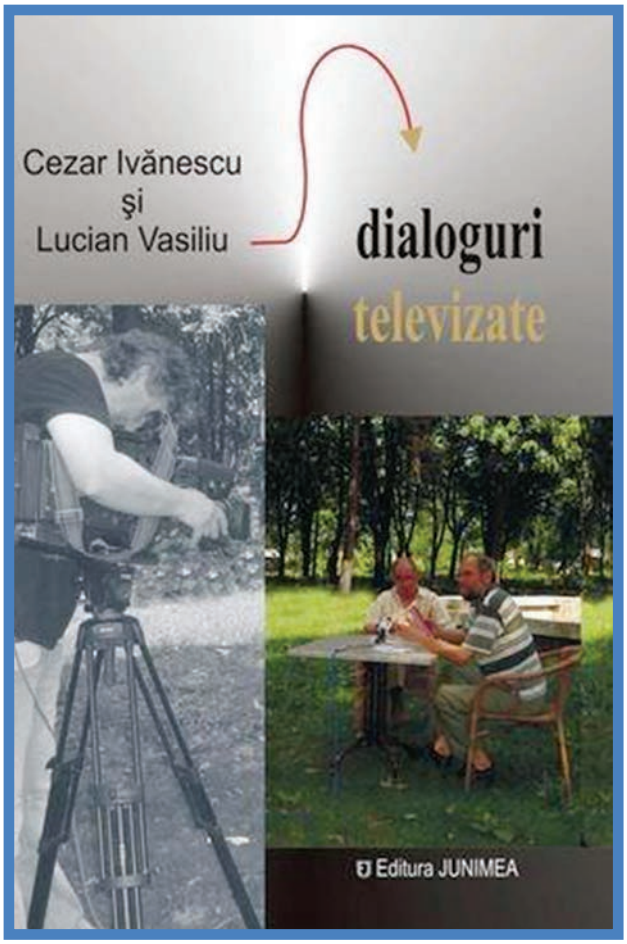

Iași, pescarul fantastic, șahistul dezinvolt!", L.V.), de exemplu, ori despre poetul intrat în legendă – Mihai Ursachi („nu face decât să reia la o altă spirală acest cerc al Junimii", C.I.; „magistrul era și un spirit ludic în formulă junimistă. Coroziv, incisiv.", L.V.). Ni s-a părut previzionară ideea susţinerii, în 1971, a unui spectacol la Teatrul Naţional din Iași, anume recitalul funebru *„Instauratio noctis"*, la care să fi participat împreună Mihai Ursachi, Cezar Ivănescu și Dan Laurenţiu. „Bineînţeles că nu ne-a aprobat nimeni!", însă, mărturisea tot premonitoriu Cezar Ivănescu, în 2007: „În absolut sau la Dumnezeu, poate că-l vom ţine când ne vom întâlni la un moment dat cu toţii…" (p. 113). Poate că acum, când, pe rând, poeţii au plecat în *noaptea* eternă, în compensaţie, spiritele lor poetice să împlinească proiectul.

Conchidem că volumul *Lucian Vasiliu și Cezar Ivănescu: dialoguri televizate (despre cărţi și nu numai…)*, ca literatură de graniţă, devine plăcut și util, iar istoricii literari, monografiștii ori ieşenii nu-l vor putea evita. Ba, dimpotrivă.

„Psihanaliza ca filosofie a stărilor alterate ale conștiinței”

Marius Dumitrescu, *Psihanaliza aplicată în filosofie și artă*
Editura Sedcom Libris, Iași, 2014

Liviu Iulian Cocei
scriitor

Încă din timpul vieţii, Sigmund Freud fusese catalogat în termeni extrem de duri, adesea injurioşi. Rudolf Kassner, de pildă, – propunând în locul psihologiei abisale un alt tip de interpretare a personalităţii: fiziognomia – îi imputa acestuia faptul că interpretează mitul lui Œdip într-un mod cu totul „stupid şi neruşinat”, respingând ideea că s-ar afla ceva adânc în spatele cuvintelor sau acţiunilor noastre. Dincolo de controversele teoretice, oare în ce sens mai putem apela astăzi la metoda iniţiată de Josef Breuer şi Sigmund Freud, ţinând cont că aceasta şi-a pierdut inclusiv strălucirea medicală, vindecătoare? Cel puţin ca investigaţie culturală în câmpul unor domenii precum literatura, arta şi filosofia, metoda încă e actuală. Dacă eficacitatea tratamentului ei e pusă la îndoială, atunci când e pusă în slujba unor domenii ca antropologia şi neuroştiinţele demonstrează că încă poate fi utilă. În acest sens, lucrarea profesorului Marius Dumitrescu ne îndeamnă la o lectură psihanalitică (in)fidelă. Întrucât originile intelectuale ale psihanalizei sunt filosofice – Freud fiind un „filosof” al structurilor abisale ale psihicului – putem spune că aceasta e o *filosofie a stărilor alterate ale conştiinţei*.

Structurată în trei părţi, fiecare a câte şapte capitole, cartea se prezintă ca fiind un demers consistent în sfera de interes a filosofiei culturii. Prin intermediul primei părţi, „Întotdeauna există *şi* un tată...”, Marius Dumitrescu sugerează că „tatăl, ca arhetip, nu poate fi ucis, [iar] norocul oricărui om ar fi ca acestui arhetip să-i corespundă, în plan real, un tată a cărui autoritate să poată fi acceptată” (p. 145). Altfel spus, la baza civilizaţiei stă modul paşnic de aplanare a conflictului dintre generaţii. Lumea se învârte în jurul *toleranţei tatălui* şi a *răbdării fiului*. În continuarea părţii întâi a cărţii, autorul analizează elementele care, potrivit lui Freud, apar din inconştient: de la complexul lui Œdip şi până la umor, cel din urmă fiind considerat cea mai inofensivă manifestare a agresivităţii, deoarece „un lucru de care râdem este deja un lucru pe care, în mintea noastră, l-am distrus. Tot ceea ce devine hilar nu mai poate reprezenta un pericol” (p. 120). Freud, de altfel, afirmase că umoristul îşi transformă interlocutorii în copii, devenind imaginea autoritară a tatălui.

Dacă prima parte a cărţii are un caracter preponderent didactic, partea a doua şi a treia reprezintă o (psih)analiză inedită a filosofiei şi artei, chiar dacă însuşi Freud scrisese câteva eseuri de

Marius Dumitrescu

psihanaliză referitoare la biografia lui Leonardo da Vinci, statuia lui Moise, sculptată de Michelangelo, precum și alte studii dedicate unor opere literare cunoscute. Astfel, „o psihanaliză a filosofiei ar însemna să pornim pe un drum de la amintirile vii, care, paradoxal, se găsesc în trecutul îndepărtat al existenței noastre, în copilărie, spre cele recente, care, regulă, sunt *mimesis*-uri camuflate ale celor dintâi" (pp. 149-150). Cu alte cuvinte, în sensul împlinirii de sine, așa cum bisericile au fost ridicate „din resturile vechilor cetăți romane, [...] La fel și *Eul* – în funcție de anumite situații, își poate resemnifica prezența în lume" (p. 150). Conform profesorului Dumitrescu, inadecvarea dintre *interioritate* și *exterioritate* sau inadvertența dintre caracterul și fizicul individului a dat naștere dualismului în filosofie. De pildă, unii bărbați sunt fricoși, deși trupește n-ar avea motive întemeiate. Alții, în sinea lor, se simt femei tot așa cum unele dintre reprezentantele sexului frumos se simt mai confortabil purtând veșminte bărbătești și comportându-se ca atare. Psihanalitic vorbind, așa e înțeleasă inclusiv pederastia de la Academia lui Platon, care „rămâne cea mai importantă evidență a dualismului" (p. 154). Socrate e considerat figura centrală a dualismului, deoarece urâțenia sa corporală contrasta (sau era compensată) cu frumusețea sa spirituală. Filosoful acesta era, deci, un *scandal* la adresa vechiului ideal grec de om *frumos și bun* în același timp (καλοκαγαθία). Iar paradoxul existențial numit *Socrate* e adâncit de o instanță critică pe care el o numea *daimon* și care ar putea fi interpretat ca fiind Supra-Eul. Tot în contextul psihanalizei filosofiei, în opera *Despre elanurile eroice* a lui Giordano Bruno, domnul Dumitrescu identifică două personaje feminine ce pot fi înțelese astfel: „una a *Supra-Eului*, reprezentat de Diana, și alta a *Inconștientului*, peste care este stăpână Circe." (p. 160), ambele entități luptându-se să domine *Eul*. Mai descoperim, apoi, cum Descartes își interpretează visele ca un părinte îndepărtat al psihanalizei, iar „viața lui Spinoza poate fi exemplară pentru înțelegerea modului în care se construiește Supra-Eul în calitate de conștiință etică" (p. 283).

Ultima parte, dedicată artei, cuprinde aprofundarea unor scrieri ca *Iliada*, *Odiseea* sau *Divina Comedie*, dar și pictura lui Salvador Dalí. Cu privire la personajele homerice, Marius Dumitrescu dezvăluie aspectele inconștiente ale caracterelor lor, ce influențează întreaga acțiune a celor două mari epopei. În privința eroului Ahile, acesta observă: „*Călcâiul lui Ahile* este, de fapt, orgoliul lui nemăsurat" (p. 302). De asemenea, coborârea în Infern a lui Dante e înțeleasă ca o pogorâre în sfera inconștientului. Iar Infernul „trebuie parcurs pentru a se înțelege cât de fragilă este civilizația, cât de adâncă și amplă este natura noastră pulsională, cât de mari sunt pericolele la care suntem expuși prin chiar natura noastră, în definitiv." (p. 323) Potrivit autorului, Salvador Dalí îl identifică pe Freud cu Virgil, poetul latin care-l însoțește pe Dante în Infern. Pentru pictorul spaniol, psihanaliza freudiană e filosofie și terapie în același timp și pe care nu ezită să o folosească în sensul înțelegerii propriilor idiosincrazii. În cele mai multe din ilustrațiile *Infernului* dantesc, Dalí se îndepărtează însă de viziunea întunecată din picturile lui Gustave Doré, *luminând* Infernul tocmai pentru a-i fi expusă grozăvia – e ca și cum acesta ar fi aprins lumina în ungherele cele mai obscure ale inconștientului. În definitiv, prin scriitură, oare autorul nu face același lucru?

Un dicționar al scriitorilor gălățeni de azi și din totdeauna

Ionel Necula
filosof, scriitor

Ajuns la o vârstă nesperată, am avut posibilitatea să urmăresc evoluția fenomenului literar gălățean în toată dinamica lui endemică și în toate eforturile lui de a fi distribuit într-o viziune lărgită, - cea a spațiului cultural românesc. A lipsit Galațiului, cel puțin până în anii din urmă, un cenaclu puternic în care verbul să se șlefuiască până la incandescență, i-a lipsit o școală critică pertinentă care să grădinărească actul de creație, să-l curețe de nechemați și să-i confere repere valorice la cheia plămădirii lui genuine. I-a lipsit istoricul care să-i cerceteze evoluția într-o dimensiune cronologică, să-i reconstituie zbaterile și să-l integreze rezolubil în fenomenologia spiritului românesc. Căci valoarea, spunea filosoful tecucean Ion Petrovici, este ca și grația unei fecioare; devine evidentă doar atunci când se prinde-n horă cu altele. De aici, din faptul că nu l-a cercetat nimeni în toate articulațiile lui ostensibile s-a născut și *impresia*, larg răspândită-ntr-o vreme, că în partea de jos a Moldovei a existat o Sahară spirituală, că Galațiul și zona lui de apelativitate ar reprezenta o pată albă, un spațiu *netocmit și gol*, precum pământul înainte de actul Facerii. A trebuit să vină Zanfir Ilie și să confere finalitate ambițiosului proiect reclamat de multă lume, ca pe un pașaport cultural cu care orice gălățean se poate legitima în confruntarea cu destinul, cu lumea și cu istoria. El, de unul singur și-a organizat materialul și-a elaborat această bijuterie de carte, **Dicționarul scriitorilor gălățeni** (Editura Axis Libri, Galați, 2016) și-a șters *impresia* nedreaptă de zonă aridă din conștiința multor cărturari români.

Am spus bine, *impresia*, căci o cercetare mai bine pliată pe realitatea acestui spațiu dunărean și covurluian ar fi ajuns, cu siguranță, și la altfel de concluzii – mai reale, mai stenice și mai glazurate așa cum s-au coagulat în timp, și în corelație cu ceea ce se procesa la nivelul întregii țări. Era nevoie de o investigație desfășurată care să extragă întregul zăcământ existent dincolo de falsa idee a presupusei aridități spirituale și să șteargă stratul gros de uitare și indiferență așternut pe efigia personalităților, multe-puține, câte s-au ridicat din această zariște spirituală. N-am înțeles de ce acest proces de geografie culturală și, până la urmă de orgoliu local, s-a rezolvat cu atâta întârziere, cel puțin în comparație cu alte localități chiar mai mici decât Galațiul - care, de bine de rău, adăpostește o filială a Uniunii Scriitorilor ceea ce înseamnă deja o mișcare literară, o atmosferă de lucru și o instituție care ar fi trebuit să inițieze, să susțină și să gireze o asemenea lucrare așteptată.

Dacă-i adevărat, și chiar cred că nu-s motive de îndoială, că o lucrare de asemenea dimensiuni (circa 600 de pagini) nu putea să apară fără anumite antecedente prealabile, atunci trebuie să subliniem apăsat seria celor șase volume **Oameni în memoria Galațiului** în care multe personalități ale literaturii gălățene sunt prezentate într-o dispunere generoasă și optimizantă. Sigur, mai sunt și alte precedente, semnate de A.G. Secară, Vasile Ghica care au facilitat apariția acestui volum impunător, dar meritul revine autorului Zanfir Ilie, a cărui putere de muncă a suplinit - cu rigoare, acribie și zel - efortul unui întreg colectiv ce s-ar fi încumetat la o astfel

de ispravă. Căci, asemenea lucrări sunt, de regulă, rezultatul unui efort colectiv, a unei echipe, iar Zanfir Ilie, în temeritatea sa necantonată, a preluat și a dus la bun sfârșit, de unul singur, întregul efort ce-ar fi trebuit să se distribuie pe membrii unei grupări constituită ad hoc, special pentru elaborarea ei.

Deși conține 577 de autori, **Dicționarul scriitorilor gălățeni** nu este o istorie a literaturii gălățene, dar, precizează Theodor Codreanu în succinta sa prefață, poate fi înțeles și *ca preludiu la istoria pe care* același autor, (ad.n.) *ne-o promite*. N-ar fi rău dacă autorul și-ar păstra fișele și s-ar angaja în scrierea unei istorii a literaturii gălățene, dar indiferent dacă o va scrie sau nu, trebuie să recunoaștem că un areal geografic bine delimitat, care a furnizat culturii naționale 577 de scriitori nu mai poate fi suspectat de ariditate spirituală. Cultura gălățeană poate, fără motive de complexare, să stea alături de oricare alt areal geografic, mai bine cotat la bursa prolificității spirituale.

Oraș industrial, în care ponderea intelectualilor o constituia inginerii, tehnicienii și specialiștii în diferite ramuri industriale, Galațiul n-a dispus, în lungile decenii comuniste, de o revistă de cultură care să permită scriitorilor și publiciștilor locali o regrupare catalitică, așa cum s-a întâmplat, bunăoară, la Bacău, la Timișoara, la Oradea sau în alte orașe mai active și mai curajoase. Cu suspiciunea atotputernicului partid comunist, care vedea în orice om de cultură un disident potențial, Galațiul n-a beneficiat de un potentat care să se zbată pentru afirmarea lui ca o cetate culturală, deși, insist, avea un potențial cărturăresc robust și promițător. Abia după decembrie '89 s-au pus bazele unei reviste de cultură, **Porto Franco,** a cărei apariție, cu imense greutăți, continuă și în prezent, laolaltă cu alte reviste, la fel de colocviale și decomplexate. Amintesc aici revista **Antares,** a Uniunii Scriitorilor, revista **Dominus,** revista **Dunărea de Jos** a Centrului Cultural din Galați, revista **Boema** și cireașa de pe tort, revista **Axis Libri,** patronată de Biblioteca Județeană „V.A. Urechia", cu târgul său anual de carte și cu salonul său literar întrunit săptămânal în serile de joi – un regal prin care s-au perindat cam tot ce înseamnă valoare în cultura românească.

Am făcut această mai largă acoladă tocmai pentru a sublinia apăsat că există în momentul de față la Galați o atmosferă culturală caldă, un climat cărturăresc productiv care poate procesa problemele mari ale culturii românești și care reclama, de multă vreme, apariția acestei lucrări deja întârziată. Așa se explică faptul că abia după revoluția din decembrie, Galațiul a devenit cunoscut, recunoaște și autorul în cuvântul său lămuritor, *și prin dimensiunea sa culturală.*

Revin însă la carte. Ea urmează unei încercări mai vechi, apațiând aceluiași autor, **Galațiul în spațiul cultural național** *(2013),* dar, firește, într-o viziune mult mai generoasă. *De data aceasta,* mărturisește autorul, *au fost luați în considerare mult mai mulți scriitori decât în prima ediție, principiul de selectare și de prezentare fiind acela de a-i consemna pe toți acei care îndeplinesc două condiții esențiale. Prima a fost aceea a spațialității în sensul că au fost selectați toți scriitorii care îndeplineau una dintre aceste situații biografice: s-au născut și au scris (scriu) în județul Galați, s-au născut în județul Galați, dar s-au stabilit în alte zone; s-au născut în alte zone, dar s-au stabilit în județ; nu s-au născut în județ și nici nu s-au așezat aici, dar au avut o perioadă de rezidență gălățeană. Al doilea criteriu a fost acela ca scriitorul să fi publicat cel puțin o carte.* Au răspuns acestor cerințe minimale, cum am menționat, 577 de autori.

Se-nțelege că având aceste criterii la cheie, **Dicționarul** a devenit atât de cuprinzător, încât s-a întrupat într-o carte masivă, menită să cuprindă întreaga pleiadă de scriitori și să răspundă tuturor exigențelor. Nu spun că este o lucrare perfectă și completă în mod absolut. Ca orice lucrare de pionierat, ea poate fi îmbunătățită, completată și adăugită pentru a cuprinde întreaga dinamică a mișcării culturale din toposul gălățean.

Ar mai fi o problemă, aceea a exigenței, a criteriilor valorice cu care autorul se ferește să opereze. Proiectul său răspunde cerințelor de dicționar, nu celor ce privesc istoria literară. Nu tot ce conține un dicționar capătă legitimitate și pentru istoria literară, care este mai restrictivă și mai puțin permisivă celor ce aspiră la gloria literară. Oricum, ceea ce nu-și găsește locul într-o istorie literară pretențioasă care operează cu criterii ferme și indiscutabile, pentru noi, pentru co-județenii săi, poate căpăta o altă semnificație. Cât de mult a contat, spre exemplu, că George Călinescu a menționat-o pe Natalia Negru fugos, și doar ca soție a lui Șt. O. Iosif? Ea rămâne între personalitățile importante ale spațiului tecucean și numele ei este menționat cu căldură și cu respect ori de câte ori se omagiază personalitățile ridicate din perimetrul fostului județ Tecuci.

Adrian Michiduță și preistoria creștinismului românesc

Iată o temă ademenitoare și bine încrustată în bibliografia românească, dar care nu s-a bucurat până acum de prea multă trecere printre gânditorii români contemporani. Filosofia românească s-a aplecat cu destulă osârdie asupra creștinismului românesc și asupra răspândirii învățăturilor evanghelice pe teritoriul dintre Mare și Carpați, dar investigațiile nu s-au prelungit totdeauna, sporitor și comprehensiv, asupra preistoriei religioase în vechea Dacie. Nu spun, desigur, că gândirea românească nu s-a interesat de preistoria religiozității în Dacia pre-romană, spun doar că bibliografia cumulată, dincolo de învăpăierea pătimașă a pozițiilor exprimate, nu epuizează, nici pe departe, întreaga fenomenologie a problemei. E de ajuns să ne amintim cât de aprigă a fost polemica dintre Lucian Blaga și Dan Botta în problema caracterului politeist sau monoteist al religiei din Dacia pre-romană, pentru a ne da seama de amploarea și fervoarea interesului arătat vechilor credințe păgâne practicate în spațiul circumscris învățăturilor lui Zalmoxe.

Adrian Michiduță și-a asumat acest rol, de a excava în lumea dacică a manifestările păgâne și a agenților care le-au impus în credința strămoșilor noștri. Recentul său volum, **Sibile și filosofi păgâni în cultura română** (Editura Aius, Craiova, 2015) se resoarbe din diorama acestui timp istoric – nebulos și cu multe necunoscute la cheie. Întreaga investigație a autorului este pusă sub semnul legendarei Sibile, celebra preoteasă din mitologia greco-romană având darul profeției, anticipând, printre altele, venirea celui mult așteptat.

În așa-zisa filozofie a Porticului, plăsmuită de stoicul Zenon din Citium (Cipru) Sibile trecea drept fiică legitimă a lui Heraclit și poate fi întâlnită în multe din dispunerile filosofice greco-romane. În tradiția românească numele Sibilei apare în conținutul mai multor legende medievale, cercetate cu rigoare de cunoscutul etnolog Moses Gaster, dar și de alți folcloriști români, interesați să găsească o legitimare a cunoscutei preotese în cultura românească. Din multitudinea surselor românești în care apare numele Sibilei și cercetate cu acribie de autor ne oprim doar asupra *Legendei lemnului crucii,* așa cum apare în două manuscrise existente la Academia Română. Legenda spune că aflat pe patul de moarte și neputând să-și dea duhul, Eva și Sit s-au dus în rai de unde au adus o ramură de măslin din care au împletit o cunună, pe care a așezat-o în jurul capului lui Adam. *După ce Adam a fost îngropat cu cununa pe cap, din cunună a crescut un pom înalt și minunat, care, din tulpină, s-au despărțit în trei cruci mari. Acestea s-au împreunat, pentru a se despărți și a se împreuna iarăși din nou, și aceasta până în șapte rânduri. Din acest pom s-a făcut crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul (p. 58).* Cum vedem, întreaga legendă are menirea de a legitima o profeție sibilică – aceea a venirii isusiace și a mântuirii noastre prin pătimirile îndurate de Fiul Omului.

Cea de a treia diviziune a lucrării este consacrată filosofilor păgâni apăruți în vremurile vechi pe teritoriul țării noastre. *La origine,* postulează autorul, *creștinismul nu a avut o filozofie proprie, ci o doctrină întemeiată pe mister. Fiind incapabilă să-și elaboreze o filozofie, creștinismul s-a mulțumit să absoarbă filosofia păgână. Creștinismul și-a tras seva din trei mari doctrine filosofice păgâne: 1) Stoicismul, 2) Epicureismul și 3) Scepticismul. (p. 97).* A fost rolul gânditorilor medievali să reconcilieze creștinismul cu gândirea logică și cu marile doctrine filosofice. Din acest punct de vedere, Fericitul Augustin și Thoma d'Aquino s-au implicat productiv și convingător în acest proces conciliant.

Așadar, creștinismul a adoptat ca protopărinți ai creștinismului pe cei trei gânditori ai antichității elene – Socrate, Platon și Aristotel – pe care îi găsim zugrăviți pe frizele multor biserici și așezăminte mănăstirești. În această privință, opinia autorului este fără echivoc. *Dintre filosofii păgâni, Socrate, Platon și Aristotel sunt cel mai des zugrăviți și așezați cu mare cinste pe pereții mănăstirilor și bisericilor de la noi. De ce oare? Acești filosofi păgâni vorbesc despre idée, ca principiu ontologic, iar aceasta va fi identificată ulterior în gândirea creștină cu Dumnezeu (p. 118-119).*

În felul lor, cei trei gânditori elini au certificat *Logosul*, iar gândirea patristică ulterioară a identificat Logosul cu Iisus Hristos. *Venirea lui Hristos în lume înseamnă desăvârșirea operei Logosului prin*

mântuirea pe care el o aduce oamenilor și întregului univers (p. 119).

Dacă avem în vedere că filosoful, în lumea veche, era identificat cu actul sibilic, iar prevestirea se convertea în vestire, în proorocire, atunci înțelegem mai bine și cinstirea de care se bucurau vechii gânditori în lumea creștină. Identificarea lor, a filosofilor păgâni care au ventilat spiritul pre-creștin în principatele românești se realizează, cel mai adesea prin cercetarea iconografiei existente în cadrul lăcașurilor de cult din Moldova și Țara Românească. Autorul face însă o remarcă: *pe când interiorul bisericii era rezervat reprezentării scenelor canonice, exteriorul s-a îmbogățit cu scene și persoane din epoca anterioară venirii Mântuitorului (p. 126).*

Iconografia din bisericile românești are, firește, o valoare estetică evidentă, dar dincolo de această recunoaștere unanimă ea mărturisește și despre gândirea, despre așteptarea ce se pritocea în toposul românesc înainte de asumarea învățăturilor evanghelice. Chiar scenele biblice, multe din ele, dincolo de canoanele respectate cu rigoare, sunt supuse unei subtile, dar destul de pronunțate tendințe de autohtonizare. La Voroneț, bunăoară, regele David nu mai cântă din harpă, cum se spune în Vechiul Testament, ci din populara cobză valahă și la fel îngerii nu mai vestesc „Judecata de Apoi" din trompetă, ci din buciumul inocenților noștri oieri.

Autorul remarcă pe bună dreptate că *în pictura bisericească din Moldova și Valahia sibilele sunt prezentate ca sfinte preotese care au prevestit multe lucruri cu privire la Prea Sfântă Fecioară Maria și venirea lui Iisus Hristos (p. 133).* Iconografia religioasă din principatele române reproduce chipul mai multor Sibile cu darul profeției vestind, printre altele, venirea lui Hristos, ca fiul al lui Dumnezeu pentru a abilita, prin jertfa sa, speranța într-o mântuire a lumii.

Nu mai reproducem în aceste rânduri marginale toate profețiile acestor Sibile zugrăvite în frescele exterioare ale bisericilor din Moldova și Țara Românească, dar reținem că *Biserica cu sfinți din București, situată pe Calea Moșilor, în apropierea Pieții Rosetti,* unde se găsesc zugrăvite opt sibile rămâne referențială pentru tema urmărită de autor. *Bucureștenii nu i-au zis „biserica cu sibile", fiindcă nu pricepeau că pe o biserică ar putea fi zugrăviți altceva decât sfinți; i-au zis „biserica sfinților" sau „biserica cu sfinți" și niciodată n-au confundat zugrăveala exterioară a bisericii cu hramul (p. 146).*

Cercetate cu atenție, pot fi identificate în aceste frize exterioare următoarele sibile:

- „Eritria", ținând în mâna stângă o sabie, iar în drepta un text cu următorul conținut: *…ajutorul duhului sfânt au proorocit despre Născătoarea de Dumnezeu;*
- „Lavinia", al cărei text a devenit ilizibil;
- „Tiburtina", cu un text șters complet;
- „Sardica", textul său este în aceeași situație, șters complet:
- „Himeria" – al cărei nume se citește greu și la fel textul pe care îl ține în mână;
- „Heles" (pontica) - al cărei text este mai ușor de descifrat: *În curata Fecioară Dumnezeu va sălășlui și în chip de rob Domnul să…*
- „Delfica" – o Sibilă care ține în mână un text având următorul conținut*: Având în sine pe Duhul Sfânt această proorocie au scris despre Prea Curata Fecioara cunoaște pe Domnul tău;*
- „Persica" – a cărei imagine o găsim reprodusă după o friză din Feleștii de Jos (Vâlcea) cu textul: *Sfărâmat va fi Satana că va umple Cuvântul cel neștiut și se va naște din Prea Curata Fecioara Maria și va fi…*

Tot de la Feleștii de Jos provine și imaginea Sibilei Frigia în timp ce imaginea Sibilei Himeria este reprodusă după o friză a Bisericii Secături din același județ.

Erau proorocirile un atribut exclusiv feminin – cum ar rezulta dintr-o privire mai turistică asupra problemei? Întrebare a fost pusă și de folcloristul Tudor Pamfile, dar, în răspunsul său, eminentul culegător apelează la cunoscutele personalități ale filosofiei eline – de la Platon, Socrate și Aristotel la Pitagora, Umid și Astanache - reproduse curent și în iconografia românească. *Filosofii,* constată și autorul*, sunt zugrăviți în întregime și în poziție dreaptă, ținând în mână filactere cu texte scrise pe ele. În timp ce la Voroneț chipurile filosofilor sunt în floarea vârstei, la Sucevița, afară de Aristotel, sunt bătrâni cu frumoase bărci albe, cu coroane pe cap și în haine strălucitoare ca și la Voroneț.*

Nu mai insistăm: cartea lui Adrian Michiduță este interesantă și se decontează dintr-o perspectivă mai delicată a evoluției culturii românești, aceea a pregătirii spațiului valah pentru primirea învățăturilor creștinești. Între vechile credințe păgâne și noile principii evanghelice era o compatibilitate așa de evidentă, că n-a fost o problemă acceptarea aferată și pioasă a noilor învățături creștinești.

N. Stejaru

Călău și victimă de Alexandru Mihalcea

Dumitru Anghel
scriitor

Volumul de *proză-document,* la limita oricărei ficţiuni epice-şoc, ***„Călău și victimă”,*** Editura Ex Ponto, Constanţa, 2015, 406 de pagini, semnat de Alexandru Mihalcea, sub egida recuperatorie a Colecţiei *Dosarele secrete ale Dictaturii,* este construit pe o suită de secvenţe provocate violent de contrastul dintre o brutală, inumană și absurdă formă social-politică de oprimare și umilire a fiinţei umane și o vocaţie moral-eroică a împotrivirii, a neacceptării și a revoltei, într-o inegală înfruntare dintre teroarea ridicată la rang de instituţie oficială de stat și *eroismul,* uşor desuet, al... „revoltei în genunchi!” și al jertfei romantice!

O carte-document, semnalată de coperta cu imagini șocante de execuţii și cruzimi „medievale”, din care lipsește doar *rugul* intoleranţei bigote, sau convingătoare eșafoduri cu execuţii publice din plastica exaltată a unui El Greco și, prin extensie, oripilantele lagăre de exterminare naziste. O carte de proză, uşor atipică, prin structura sa epică în afara coordonatelor standard, ca *o... oglindă* hidoasă a unei politici intolerante, a cărei *uvertură* machiavelică a început cu Mussolini și Hitler și *„a fost desăvârșită”* în forma cea mai aberantă, după... *„harta”* cinic-nedreaptă de la Postdam, când Europa de Est, aproape toată, a fost supusă unui... „experiment... social-politic”, gândit de Marx și Engels, iniţiat de Lenin și compromis total de Stalin, prin violenţă și intoleranţă, în... *„felia”* oferită după Războiul Mondial acestuia și Uniunii Sovietice.

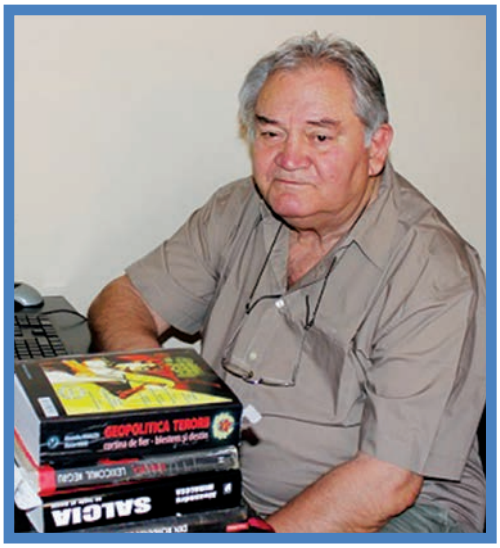

Alexandru Mihalcea

Aşadar, cartea prozatorului Alexandru Mihalcea a fost realizată în parametrii unui concept revendicativ în plan moral și în limitele unei etici recuperatorii, deși parcă demersul unui astfel de... *„recurs în anulare”* nu mai păstrează decât *aura* eroică a unui spectacol de Operetă, cu personaje protejate de măștile fardate ale unui Carnaval grotesc, ridicol și de-o cantonare într-o perspectivă parodică, pentru torţionarii puterii și ai terorii absolute. Construit epic pe arhitectura unei memorialistici, cam în afara normelor de evocare tradiţionale, volumul *„Călău și victimă”* are valoarea unei *cronici* de Istorie în impas, violentă și absurdă, cu trimiteri dramatice spre destine umane eșuate în tragedii ale neșansei, derivate din forme de protest, de împotrivire faţă de forţe oculte cu potenţial iraţional.

Un echilibru, existent doar în zona nedreptăţii și al victimizării, vine dinspre... „umbrela” de protecţie a imposturii și a maleficului susţinute de crima individuală direcţionată spre genocidul generalizat. Epopeea *calvarului,* în care *„personajul”* principal este chiar Alexandru Mihalcea, deţinut politic marcat de un destin de o copleșitoare nedreptate, alături de alţi, foarte mulţi... „eroi” ai împotrivirii faţă de mecanismele unei forţe malefice, începe abrupt, cu... *„scena”* unei închisori a ororilor ideologiei *„roșii”,* direcţionată prin alăturare cu Infernul Apocalipsei: „...strânși prin cotloanele *Jilavei,* de-a valma... Pe jos, o mâzgă lipicioasă, praf și slin înmuiate de sudoarea curgând din trupurile noastre care nu mai suportau nici cămașa” (p. 7).

„Călău și victimă”, un... „roman” al alienării, deși nu l-aș încadra cu drepturi depline ca *specie* a genului epic cult de mare întindere, pentru că are mai degrabă aparenţa unui *scenariu* cinematografic,

cu scene de viaţă, în care, definitorii, rămân destine individuale într-un amestec nefericit de întâmplări cu traume, la graniţa fragilă dintre biografic şi fantastic, firesc şi absurd, într-o himerică metamorfoză. Există în această carte cincisprezece secvenţe epice, schiţe sau povestioare, *episoade* ale unui scenariu de film, cum spuneam mai sus, mici *„spectacole umane”* cu întâmplări terifiante, cele mai multe, prin grozăvia unor realităţi înspăimântătoare şi de-o nedreptate „criminală” pentru unele dintre personaje, de fapt *oameni* cu o biografie reală, modificată de o *„genetică”*... social-politică cu o patologie de dimensiuni stranii din zonele... *cenuşii* ale realului.

Domnul Alexandru Mihalcea se află evident în centrul acestui... *„carnaval”* al terorii şi al suferinţei îndurată *gratuit,* după regulile sinistre ale uneia dintre... *legile* Filosofiei marxiste: *„necesitate şi întâmplare”* (singurul *postulat* al filosofiei comuniste care m-a convins şi... *m-a amuzat,* pe când eram student la Filologie, prin argumentul explicit: *o cărămidă* din cornişa de la faţada unei clădiri, care se eroda gradual de ceva timp, se desprinde tocmai când, fix în acel loc, trece un om şi-i cade în cap...!?!?), dar aduce, din surse proprii şi dintr-o bibliografie... convingătoare!, amănunte de început ale terorii: prizonierii de Război întorşi în ţară, care plătesc şi pentru ceea ce au plătit prin... *Siberiile sovietice,* dar şi pentru că... „s-au întors!?”

O altă variantă a terorii „roşii”, gestionată de data aceasta de Gh. Gheorghiu-Dej şi Iosif Chişinevski, care a anihilat elita politică şi intelectuală românească prin puşcăriile de la Râmnic, Gherla, Bălţile Brăilei şi de la Canal, proiectul „faraonic” şi fantasmagoric al unei... *sclavii* de secol XX; cu personaje din... „lumea bună” a politicii româneşti interbelice ca Ion Mihalache, pe care „îl bătea cu sălbăticie..., deşi bătrân şi bolnav, aruncând apoi apă pe el în plină iarnă” (p. 66), nimeni altul decât... *„celebrul”* comandant Alexandru Vişinescu, *vedeta* cu aere de... *„victimă”,* pe care şi-o asumă cu nonşalanţa militarului instruit să execute ordinele superiorilor, dar uită de... *excesul de zel,* pe care nu i l-a impus nimeni...

Torţionari ca Al. Vişinescu alcătuiesc galeria de personaje sinistre, în carne şi oase, cu... „CNP de identificare” şi... „număr la pantofi”, din care fac parte Alexandru Nicolschi, acuzat de bolşevizarea României; Boris Grünberg, fost activist în U.T.C. la Chişinău, acţionează sub bagheta dirijorală a

unui trio de... telenovelă vulgară: „Anca, Luca şi cu Dej au băgat spaima-n burghezi”, deşi vor plăti, ca-ntr-un carusel de bâlci, cu aceeaşi monedă calpă, pentru acuzaţii grave de *fracţionism,* dictate de *tătucul* de la Kremlin.

Cu ecouri de slogan, tipic şi mobilizator, în secvenţa „Construim fără Burghezie şi împotriva Burgheziei” (p. 100-145), este relevantă *tehnica* de intimidare şi anihilare a *Securităţii,* cu referire la... cazul Hossu Emilian şi tot traseul prin „puşcăriile patriei socialiste”, unde tatăl scriitorului Valentin Hossu-Longin, acuzat de *vini* închipuite, a fost supus unor atrocităţi inumane.

Este cazul pe care mi-l amintesc dintre atâtea asemănătoare şi poate şi mai relevante, deoarece îl „pune în lumină” într-un serial de televiziune Lucia Hossu-Longin, pe tema politicii de anihilare a elitei intelectualităţii româneşti, într-o perioadă când „Istoria justiţiei securiste din România bolşevizată colcăie de procese înscenate” (p. 102), dacă ar fi să amintesc de cazul incredibil al lui Lucreţiu Pătrăşcanu, care... „era unul de-al lor” (Ibidem).

Un alt capitol, „Satan s-a oprit la Piteşti” (p. 146-187), în care aş releva calităţile de portretist ale scriitorului Alexandru Mihalcea, face trimitere la... torţionarii motivaţi de o conştiinţă în derivă, în cumpănă sau în impas, precum Eugen Ţurcanu, individ de-o ferocitate diabolică, „fiindcă el

era *deţinut,* ca și noi...” (p. 146); de fapt, un fost legionar, convertit la comunism; Nicolae Doicaru, ajuns la vârful Securităţii, deși cu antecedente legionare...

Și, tot în contextul relevării calităţilor de prozator ale autorului cărţii *„Călău și victimă”,* este incredibilă multitudinea de fapte, întâmplări, oameni, personaje, victime și torţionari, crime și nedreptăţi inutile stocate în memoria autorului, care se întreabă, nedumerit și revoltat, el însuși victimă a acelor reacţii criminale: „Au recunoscut Ficior, Pârvulescu, Enoiu, Vișinescu, Szabo Zoltan, crimele săvârșite?!” (p. 181).

M-aș opri și la un... intermezzo venit dinspre ecourile Războiului Civil din Spania anului 1939, cu Brigăzile Internaţionale (pe care și le consemnau în celebrele autobiografii mulţi dintre viitorii comuniști...), „care se târăsc, dezamăgite și obosite, către Franţa și chiar spre Estul Europei...”, apoi cu Bulgaria și Ghiorghi Dimitrov; cu figuri emblematice, mai degrabă, *pitorești,* din perspectiva recuperatorie a Istoriei: Largo Caballero, un nonstalinist, Dolores Ibarruri, - La Pasionaria, stalinistă... și cu consecinţele pe termen lung, care s-au numit FRANCO!

Un scurt popas prin Europa, pentru că Al. Mihalcea se întoarce spre obsedantul reper al politicii demenţiale din ţara sa, cu... „eroii” săi negativi cu tot, Patriciu Mihai (Mihai Weiss), de la Cluj, Nicolschi și Pantiușa, agenţi NKVD, ori la un... sinistru „pomelnic” al silniciei, al delaţiunii și al crimei „fără obiect și fără măsură”, gestionat de Securitate, Miliţie și o întreagă nomenclatură politică autoritară și imorală, alături de o listă lungă, lungă din „Lexiconul Negru” al Doinei Jalea.

Într-un alt capitol, Alexandru Mihalcea își ia în serios rolul și aptitudinile de scriitor... militant și conturează *portretul* standard al răzvrătitului și adaugă alte nume de... *eroi* ai revoltei anticomuniste, din care exclude orice urmă de ficţiune din respect pentru spiritul de sacrificiu al... „personajelor” sale, pe care le înnobilează cu identitatea de *martiri,* pe anumite reliefuri simbolice, contracarând astfel sloganele oficiale care-i declamau *dușmani* ai poporului, printre care „*Remus Radina, ...* omul care nu a obosit să-și afirme principiile...”, într-o lume în care raţiunea și justiţia erau *ciomagul* lui Maromet și *pumnii și cizmele* lui Goiciu” (p. 256).

Arta *portretului* este completată de *descriere,* ca mod de expunere epică, în scenele terifiante de schingiuire cu totul inumane, accentuând refuzul, tenacitatea și tăria de caracter a... *„banditului”,* supus celor mai inumane suferinţe, provocate de o... demenţă patologică a gardienilor; *descrieri* cu secvenţe... *horror,* ca în filmele de acţiune TV, precum „profanarea trupului unui fost ministru al Agriculturii, *Aurelian Pană,* un om *foarte înalt,* pe care gardianul Goiciu îl ucide în bătaie și, pentru că nu încăpea în sicriu, i-a tăiat picioarele iar cioturile le-a pus pe pieptul mortului” (p. 262-263).

Există în tehnica narativ-descriptivă a domnului Alexandru Mihalcea o insistentă preferinţă pentru antiteză, pentru contrast, cu intenţia evidentă de a șarja pe bestialitatea demenţială a torţionarilor și a marca ipostaza umană, generoasă a victimelor. Scriitorul alege, selectează *întâmplări-șoc,* evenimente extreme, reprobabile, ca *„Jurnalul inginerului Ursu”,* pagini de o realitate cutremurătoare, care descriu ceea ce i s-a întâmplat lui Gh. Ursu, imposibil, incredibil de acceptat, orori de o ficţiune... bolnavă, demne de o *literatură a absurdului.*

Același calvar și pentru alţi *eroi-personaje* din volumul „Călău și victimă”: Iulius Filip, Ioan Teodosiu, Ion Bogdan, Marin Iancu, Vasile Paraschiv, luptătorul pentru sindicatele libere, sau Alex. Ștefănescu, care află oripilat și revoltat, după ce-și studiază „dosarul” la C.N.S.A.S., cine *„l-a turnat”* la Securitate. Ilustrul critic și istoric literar Alex. Ștefănescu omagiază cu respect și recunoștinţă pe doamna prof. univ. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, atunci când este exclus din U.T.C. și amenințat să fie dat afară din facultate, pentru „concepţiile sale profund dușmănoase” (p. 394), deoarece... viitoarea Maica Benedicta a afirmat tranșant: „... decizia rămânerii sau nerămânerii în facultate (a studentului Ștefănescu Alexandru...) o vor lua ei, profesorii, nu studenţii” (p. 404).

Iar eu aș completa *„lista onoarei”* și cu numele *eroului-personaj* Alexandru Mihalcea, pentru demnitatea cu care și-a susţinut crezul și convingerile moral-politice, ca și pentru calităţile de prozator, prin desăvârșita stăpânire a epicului și efortul de esenţializare narativă, în tonalitatea tumultuoasă a apelor învolburate ale *Vltavei* din poemul simfonic *Patria mea* de Bedrick Smetana.

Eternitatea și obsesia postmodernismului…

a.g. secară
bibliotecar, Biblioteca „V.A. Urechia”

Daniel Corbu - *Rostirea postmodernă, generaţia poetică ’80 în literatura română*, Iaşi, Ed. Princeps Multimedia, 2014, ediţia a II-a.

Una dintre primele mele cronici a fost scrisă la o carte de poeme a lui Daniel Corbu, „Cartea urmelor”, recomandată de către Theodor Parapiru (a apărut în revista din păcate dispărută acum, „Dominus”), una dintre primele întâlniri memorabile la festivalurile concurs de poezie a fost cu Daniel Corbu (Ipoteşti, 2001), lecturile ulterioare din cărţile domniei sale fiind întotdeauna de referinţă, la întâlnirile dintre prieteni vorbind despre Daniel Corbu, acest Walt Withman postmodernist al Ozanei, al Moldovei eterne, despre vitalismul său quasi-absolut-mistic, de magnic îmblânzitor al Haosului… Să nu uităm că una dintre cele mai recente cărţi ale sale, de fapt antologia sa cu totul şi cu totul remarcabilă, se numea „Documentele Haosului”!...

Precum se observă, deja am folosit cuvântul „Postmodernism”!

Recent, urma să răspund unei anchete referitoare la post-modernism… Începând să adun şi ceva material bibliografic, m-am recunoscut învins de vastitatea domeniului! Dar am remarcat că în ceea ce priveşte postmodernismul, şi nu numai cel românesc, cel puţin trei cărţi ale lui Daniel Corbu - aviz studenţilor! - sunt indispensabile: „Post modernismul pe înţelesul tuturor” (despre care a scris şi regretatul nostru Viorel Ştefănescu!), „Postmodernism şi postmodernitate în România de azi” şi cartea, „Rostirea postmodernă, generaţia poetică ’80 în literatura română”…

Daniel Corbu

Deşi unii au declarat deja moartea acestui curent cultural (atenţie, nu numai literar), părerea noastră este că el va continua să existe şi să coexiste alături cu ceea ce va urma, dar şi cu cele care au fost, un clasicism mereu elegant, un romantism mereu tulburător (care deseori capătă diverse aspecte revoluţionare, uneori naive, dar având farmecul tinereţii), un avangardism care îmbrăţişează şi fenomenul S.F., în funcţie de sensibilităţile indivizilor care se apropie de ele…

Într-un fel, ceea ce se întâmplă pe reţelele de socializare actuale este un apogeu al noului post-modernism, nu neapărat numai în sens, sau mai ales, în sens pozitiv… Observa Daniel Corbu în postfaţa la „Postmodernismul pe înţelesul tuturor” (intitulată cu umor quasi-humuleştean, doar autorul este născut şi a copilărit la Târgu Neamţ!, „Pelicanul sau babiţa?”) că noul om, „omul global”, „caracterizat prin simultaneitatea trăirilor”, „omul mai mult sau mai puţin recent”, cu toate cele bune, dar mai ales cu cele rele, este posibil „abia acum datorită comunicării, suport sine qua non al globalizării şi a celorlalte facilităţi ale postmodernităţii.”

Oricum, cartea de azi a lui Daniel Corbu ar putea fi intitulată… „Postmodernismul literar ro-mânesc înainte de facebook”, fiind în fapt chiar o istorie literară, concepută oarecum în maniera în care George Călinescu a gândit „Istoria…” sa, de la a cărei lansare, se împlinesc, iată, anul acesta 75 de ani!

Se începe cu absolut necesarele „prolegomene la afirmarea, impunerea, creşterile şi descreşterile generaţiei poetice ’80”, ajungându-se la o încercare mai mult decât interesantă de „sistematizare a valorilor autentice după trăsăturile accentuate ale lirismului lor”, împărţind poeţii generaţiei ’80 în şapte paradigme: „Biografismul cinic. Mitologia derizoriului” (aici sunt daţi de exemplu, printre alţii, aleg să citez pe cei pe care i-am citit, dar am

și scris despre ei: Mircea Cărtărescu, Ioan Es. Pop, Radu Sergiu Ruba); „Experimentul agresiv. Poezia ludicului și a patosului livresc" (Florin Iaru, Lucian Vasiliu), „Neoexpresionismul ritualic. Sublimarea cotidianului" (Ion Mureșan, Liviu Antonesei, George Vulturescu, Marta Petreu, Radu Florescu), „Lirismul mirobolant. Poezia fastului apocaliptic" (Matei Vișniec, Daniel Corbu, Ion Chichere, Nicolae Tzone, Aura Christi), „Vizionarismul mitic și moral" (Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian, Cassian Maria Spiridon, Florin Dochia), „Misticismul erotic" (aici gălățeanul nostru Mihail Gălățanu, Rodica Draghincescu) și „Tradiționalismul reciclat" (aici am citit doar Emilian Marcu și Arcadie Suceveanu, fragmentar, dar n-am scris despre niciunul)…

În partea a doua a cărții aceste „paradigme" sunt tratate pe larg, nu înainte ca în prima parte să se relateze, nici chiar homeric, „Odiseea impunerii unei generații", atingându-se subiecte precum contextul istorico-social al nașterii curentului la noi, „lupta cu inerțiile", „revolta împotriva impersonalizării și a transcendenței tradiționale", „optzecismul între iconoclastie și epifanie", „pactul cu Caragiale", „modelul ontologic și stilistic al optzecismului", analizându-se enciclopedismul (deseori fals), tehnicile poetice, antilirismul, prozaicul, conștiința ironică, spiritul parodic, influența avangardismului…

Plecând și la Ihab Hassan, Daniel Corbu consacră zece elemente care diferențiază postmodernismul de modernism: urbanismul, tehnologismul, primitivismul, erotismul, dezumanizarea, anti-

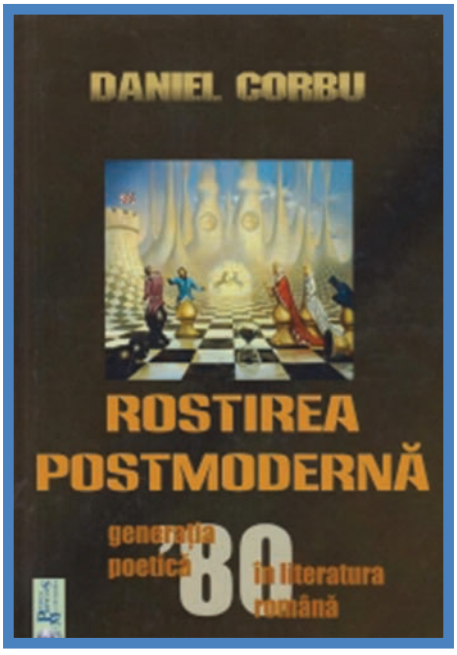

nominalismul, experimentalismul, acestea erau de la Hassan, Daniel Corbu adăugând cinismul, parodicul și mitologia derizoriului.

Desigur, nu înainte de a se face o distincție clară între postmodernism și postmodernitate, ultima ținând de condiția umană, de condiția individului în societate, iar postmodernismul fiind un curent cultural.

Cartea, la prima ediție, mai cuprinde și o antologie de texte, intitulată „Secțiunea de aur", unde aproape 50 de scriitori sunt prezenți cu poeme, aprecierile critice din final, ale lui Dan Mănucă, Constantin Dram și Mihai Cimpoi confirmând prețuirea academică: să nu uităm că este cercetarea cu care scriitorul a obținut titlul de doctor Magna cum laudae în științe filologice la Universitatea „Al. I. Cuza"! Scrie Constantin Dram, subliniind și dimensiunea polemică a lucrării: „Daniel Corbu expune teorii, păreri, controverse, analizează studii de poetică postmodernă, demontează liniile de forță ale laboratorului hipertextual…"

Iar Mihai Cimpoi: „După câteva prolegomene teoretice, care demonstrează buna cunoaștere a problemei – din interior și dinafară -, Daniel Corbu realizează un evantai spectacular de portrete în creion, în tuș, în cerneală de sepie și în flash-uri cu adevărat postmoderne a unui număr impresionant de congeneri, care constituie, de fapt, latura cea mai originală a lucrării.

Dincolo de notele fantezist-ludice, picante de tipul „un lungan suav" sau „iubea calamburul cu patimă de ibovnic", aceste descrieri portretistice – colorate, schițate din puseuri, din rapide inventarieri tematice sau impresioniste, din notații caracteriologice de fond – sunt niște radiografii care merg până la esențe. Întâlnim aici un spectacol intelectual, în cadrul căruia Daniel Corbu dă dovadă de calități analitice excepționale."

Desigur, de la „generația în blugi" la „generația facebook" (care mai poartă încă și ea, măcar câteodată, blugi) povestea este mai complexă… Calitățile de istoric literar ale lui Daniel Corbu ne pot face să visăm că vom avea și o continuare, care „să acopere" și ceilalți scriitori importanți ai epocii analizate, poate unii chiar necanonizați, deși o merită…

Scriitori care au plătit sau nu tribut postmodernismului!

Ar fi o alternativă bine venită la istoriile deja oficiale!

Ierihon - locul convertirii vameșului Zaheu

Maria Stanciu
jurnalistă

Continuăm pelerinajul nostru spiritual în biblicul Ierihon, așezare din provincia Iudeea, una dintre cele mai vechi așezări de pe pământ, care numără peste 7000 de ani. I se mai spune și „Cetatea palmierilor" datorită nesfârșitelor plantații de palmier[1], arbust care are calitatea să absoarbă apa, locul fiind mlăștinos, cândva. Ierihonul este considerat „cel mai de jos oraș din lume".

Situat la granița dintre Israel și Iordania, zidurile acestui oraș au văzut și au îndurat multe. În timpurile biblice, vechiul Ierihon a fost onorat de prezența în Trup a Fiului lui Dumnezeu-Cuvântul. În vechea așezare s-au întâmplat mari minuni, înalte chemări, decisive convertiri.

În vechiul orașul cu parfum de trandafir, la două milenii de la Întrupare, noi am căutat și am redescoperit parfumul și faptele Dreptei credințe.

Ierihonul în vremea Mântuitorului

În vremea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Ierihonul era un important centru vamal, iar de aici Fiul lui Dumnezeu l-a chemat la misiune pe „Zaheu vameșul" sau Levi, cum sună în aramaică numele viitorului Apostol Matei. În această așezare, Mântuitorul a săvârșit, între altele, și minunea vindecării celor doi orbi, potrivit evanghelistului Matei (20, 29-34), în timp ce Apostolul și Evanghelistul Marcu (10, 46-52) ne relatează despre vindecarea unui orb, „Bartimeu-orbul, fiul lui Timeu..."

După două mii de ani de la Întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, tot pelerinul merge astăzi la Ierihon să se închine și să se sfințească la Biserica Greco-Ortodoxă. Nu mai puțin, pelerinii doresc să vadă „Dudul lui Zaheu", copac aflat în curtea acestui așezământ. Cu gândul la cele prezente și la cele viitoare, să ne întoarcem în vremurile biblice, sfinte și sfințitoare, pe urmele Fiului lui Dumnezeu-Cuvântul.

„Dudul lui Zaheu"

Cetatea Ierihon este locul reținut de evangheliștii sinoptici ca loc al întâlnirii providențiale dintre Zaheu vameșul - viitorul Apostol și Evanghelist Matei - și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Despre acest moment, Zaheu, vameșul convertit la Dreapta credință, ne-a lăsat una dintre cele mai frumoase pilde de viață în Hristos și una dintre cele mai grăitoare Cărți Sfinte, anume, Evanghelia după Matei[3].

Despre această întâlnire providențială aflăm de la însuși Evanghelistul Matei, fost șef de vamă, echivalentul postului de perceptor de astăzi, un om bogat, dar care se dovedește a fi smerit.

„Și trecând Iisus de acolo, a văzut un om care ședea la vamă, cu numele Matei, și i-a zis acestuia: „Vino după Mine!". Și ridicându-se a mers după El. Și pe când ședea El la masă în casa acestuia, iată mulți vameși și păcătoși au venit și au șezut la masă împreună cu Iisus și cu ucenicii Săi. Și văzând fariseii, le-au zis ucenicilor Săi: „De ce mănâncă Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?" Și auzind El, le-a grăit: „Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Așadar, mergeți și învățați-vă ce înseamnă: „Milă voiesc, iar nu jertfă"; căci n-am venit să-i chem pe cei drepți la pocăință, ci pe cei păcătoși"[4], ne relatează chiar Evanghelistul Matei.

Iisus vine la Ierihon, după ce îl vindecase în mod supraomenesc pe slăbănogul din Capernaum. Pe fondul acestei minuni, Fiul Omului era cinstit, dar și hulit, respectat și, deopotrivă, vânat de farisei și cărturari... Și în vreme ce fariseii și cărturarii îl huleau, mulțimile *„s-au înspăimântat și L-au urmat pe Dumnezeu, Cel ce dă oamenilor o astfel de putere"*, ne relatează Evanghelistul Matei...

Sfântul Ioan Gură de Aur ne explică de ce unii dintre contemporanii lui Hristos erau contrariați de minunile nemaivăzute pe care le săvârșea Fiul lui

Dumnezeu, pe pământ. „*Trupul lui Hristos împiedica pe oameni să-L socotească Dumnezeu. Dar Domnul nu-i ceartă, ci, prin minunile Sale, caută să-i ridice și să le înalțe gândul. Deocamdată nu era puțin lucru că-L socoteau că este Fiul lui Dumnezeu; dar n-aveau această deplină încredințare; de aceea nici nu se puteau apropia de credința că El este Dumnezeu*”[5].

Vameșul a mers după El...

Iscoditori și clevetitori, iudeii îl acuză pe Fiul lui Dumnezeu-Cuvântul că stă la masă cu cei mai famați oameni din Ierihon. Și Iisus Hristos nu-i ceartă, ci le răspunde că nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Bolnavi (de păcate grele) fiind nu numai vameșul Zaheu, nu numai păcătoșii acelei lumi, ci și noi astăzi. Cei care asemenea fariseilor și cărturarilor ne păgubim de Lumina lui Dumnezeu, arătând înspre păcatele altora, acuzând cu degetul spre alții, niciodată înspre neputințele noastre.

„*În fuga aceasta după neobișnuit a iudeilor și a neamurilor, ca și astăzi, de altfel, un om bogat, un vameș și nu orice vameș, ba chiar șef de vamă, anume Zaheu, Îl urmează pe Hristos*, ne atenționa Înalt Prea Sfințitul Casian, în Duminica vameșului și fariseului... *Răspunzând chemării Mântuitorului, vameșul s-a smerit, și-a reconsiderat atitudinea față de Dumnezeu și față de semeni*”.

Fiul lui Dumnezeu Se apropia de oameni „atunci când știa că au să-L asculte”. Așa s-a întâmplat cu vameșul, așa s-a întâmplat și cu Saul, viitorul Apostol Pavel... „*Pentru ce te minunezi dacă Domnul face din vameș apostol?*”, se întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur. Pentru că Fiul lui Dumnezeu „*are puterea să ierte toate păcatele! Dar după cum ai văzut puterea Celui ce l-a chemat, tot așa vezi și supunerea celui chemat!...*”[6]

Înțelegem de aici că importantă este chemarea, dar mai importantă este ascultarea celui chemat la misiune. E adevărat că în istoria omenirii Zaheu vameșul este unicul vameș bogat care a înțeles că nu averea, acareturile, titlurile, onorurile lumești sunt importante. Ba chiar, el înțelege ceva mai mult, că ceea ce a luat prin fărădelege trebuie să dea înapoi împătrit. De acest fapt ne încredințează Sfântul Evanghelist Luca, ucenicul Sfântului Apostol Pavel, care nu L-a cunoscut direct pe Mântuitorul.

Apostolul Luca ni-l prezintă pe viitorul Evanghelist Matei cu numele de „*Zaheu vameșul*” și ne arată dimensiunea spirituală a omului bogat, a vameșului care a furat, a făcut multe nedreptăți față de semenii săi pentru a fi pe placul autorității Imperiului Roman care, pe atunci, stăpânea vechea Palestină. Dar...

„*Și intrând (Iisus) în Ierihon*”..., a văzut un bărbat cu numele Zaheu, care „*era mai marele vameșilor și era învățat*”. Și Zaheu, mic de statură, dorind să-L vadă pe Cel care făcuse atâtea minuni, care vindecase atâția bolnavi, a urcat și-L privea pe Iisus dintr-un „sicomor”[7] (smochin sau dud). Văzându-l, Mântuitorul l-a chemat la El, ca să se înalțe și mai mult spre cele... cerești. „*Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân*”[8].

În casa lui Zaheu, Mântuitorul a stat la masă cu vameșii și alți păcătoși, astfel scandalizându-i pe farisei și cărturari. În acest context, Evanghelistul Luca ne prezintă un vameș smerit, care își recunoaște și își mărturisește păcatele spre descărcarea conștiinței sale și vindecarea sufletească... „*Jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit*”[9].

Într-un anume fel de Dumnezeu știut, Zaheu și-a venit în fire... La întâlnirea providențială, el s-a despărțit de tot trecutul său tenebros, de munca sa dobândită pe nedrept și s-a alăturat Fiului lui Dumnezeu, în misiunea de chemare a semenilor la Lumina și Adevărul lui Dumnezeu. Chiar numele de *Zaheu* în ebraică (Zakkai) are sensul de „*cel curat*”, „*cel nevinovat*”, *chiar „cel drept*”[10]. Exegeții sunt de părere că această convertire a lui Zaheu vameșul are loc în al doilea an al propovăduirii Mântuitorului Iisus Hristos.

În amintirea acestui moment, pelerinii care ajung la Ierihon se opresc să mediteze asupra acestei pericope în Biserica Greacă Ortodoxă și la „Dudul lui Zaheu”. Locul unde Mântuitorul l-a trezit la Dreptate și Adevăr pe Zaheu vameșul, viitorul Apostol Matei, martor direct al propovăduirii, al pătimirii, al Răstignirii, Învierii și Înălțării la Cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

În calitate de Apostol și Evanghelist, Matei a scris Evanghelia[11] sa, mai întâi în aramaică, limbă în care comunicau contemporanii săi și în care a propovăduit și Mântuitorul. Se crede că această primă versiune a fost scrisă pe la anii 50 după Hristos. Mai târziu, Apostolul Matei a redactat pentru iudeii din Palestina despre cele văzute, cele auzite și trăite și în limba greacă, posibil pe la anul 65 după Hristos. Evanghelia sa este prima Carte Sfântă din cele patru Evanghelii din Noul Testament, dar și dintre cele douăzeci și șapte de cărți ale Noii Legi.

Centrul de Spiritualitate de la Ierihon - oază a Ortodoxiei Românești

Pentru creștinii ortodocși români, Ierihonul are și o rezonanță aparte. Pe lângă obiectivele menționate, la Ierihon, pelerinii români fac un popas la cel mai important Centru de Spiritualitate Ortodoxă Românească din Țara Sfântă, ridicat după anii 1997-1999. Un loc de rugăciune și regăsire în Hristos, dorit de câteva generații ale Ortodoxiei Românești și ridicat prin jertfa unor români din Moldova - Constantin, Elena și Dumitru Samoilă, stabiliți în Țara Sfântă pe la 1933. Aceștia au donat Patriarhiei Române, printr-un testament, între anii 1969 și 1987, terenul pe care-l dețineau la Ierihon, respectiv, 833 mp[12].

Prin numirea arhimandritului Ieronim Crețu, în septembrie 1994, ca superior la locurile Sfinte, au fost continuate eforturile de cumpărare de terenuri. În momentul începerii zidirii, centrul deținea suprafața de 3000 mp. Astăzi, așezământul deține aproximativ 10.000 mp de teren.

Prin grija vrednicului de pomenire Patriarh Teoctist, în iunie 1999, au pornit efectiv lucrările la amintitul așezământ românesc. Pe 5 ianuarie 2000 a fost sfințit Altarul bisericii mari de blândul Patriarh Teoctist.

Acest fapt este menționat pe frontispiciul bisericii românești din Ierihon.

În cadrul Centrului de Spiritualitate al Patriarhiei Ortodoxe Române din Ierihon mai există un paraclis, o bibliotecă, o casă pentru pelerini, cu 45 de camere, și administrația... Somptuoasa Biserică de la Ierihon este proiectul arhitecților Sorin Ilie Vasilescu și Horea Gavriș. Este pictată în tehnica frescă de soții Daniela și Ion Moldoveanu[13].

Mândreţea de biserică, în care ne-am închinat la vremea pelerinajului nostru (octombrie 2008), are hramurile „*Naşterea Domnului*" şi al „*Tuturor Sfinţilor*".

La data sfinţirii, alături de vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist au fost prezenţi la Ierihon actualul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, Înalt Prea Sfinţitul Casian al Dunării de Jos şi Înalt Prea Sfinţitul Nicolae, Mitropolit al Banatului, plus peste trei sute de pelerini veniţi din România.

Pelerinii români merg și lasă la Ierihon ori la Ierusalim, pe Muntele Tabor - unde avem o biserică românească sau la Hozeva - un pomelnic și un bănuț, jertfă nesângeroasă pentru dăinuirea Dreptei credinţe, pentru mântuirea noastră din neam în neam, din veac în veac.

Note:

1. *Arheologie Biblică*, preot prof. dr. Dumitru Abrudan, diac. prof. dr. Emilian Cornițescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, pp. 94-95.

2. *Evanghelia după Matei* este prima carte din canonul Noului Testament, care poartă semnătura Sfântului Evanghelist și Apostol Matei, nimeni altul, spun sursele nou-testamentare, decât vameșul Levi. Matei a redactat Evanghelia sa, mai întâi, prin anii 50 după Hristos, în limba aramaică, limba vorbită de Mântuitorul și de contemporanii săi. O a doua versiune a Evangheliei sale a fost redactată în limba greacă, posibil prin anul 65, iar aceasta „s-a păstrat în peste 500 de codici". În relatarea sa, Apostolul Matei ține să ne convingă că prin Întruparea, propovăduirea, pătimirea, Răstignirea și Învierea și Înălțarea la Cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos se împlinesc profețiile mesianice din timpul Vechiului Testament. În ansamblul celor patru evanghelii - Matei, Marcu, Luca și Ioan - primele trei se numesc sinoptice. De ce? Pentru că *„asemănările dintre ele sunt atât de mari, încât pot fi puse pe trei coloane paralele și privite simultan"*, ne lămurește Mitropolitul Bartolomeu Anania, în *Biblia Comentată*.

4. *Evanghelia după Matei 9*, 9-13.

5. *Omilii la Matei, Sfântul Ioan Gură de Aur, PSB nr. 23*, Traducere, introducere, indicii și note de pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 366.

6. *Omilii la Matei*, p. 369.

7. *Evanghelia după Luca* 19, 1-10.

8. *Luca* 19, 5.

9. *Luca* 19, 8.

10. *Dicționar Onomastic Creștin*, Aurelia Bălan Mihailovici, Editura Minerva, București, 2003, p. 629.

11. Cuvântul „Evanghelie" înseamnă, după traducerea din limba greacă, „Vestea cea bună".

12. *Așezămintele Românești din Țara Sfântă*, Arhimandrit Timotei Aioanei, Editura Basilica, pp. 81-99.

13. *Buletinul Fundației Urechia*, Maria Stanciu, „Grădina cu îngeri a pictorilor Dana și Ioan Moldoveanu", periodic editat de Biblioteca „V.A. Urechia", anul 13, nr. 16, Galați, noiembrie 2015, pp. 159-165.

Din olărie, la etajul treizeci și patru
José Saramago: *Peștera (II)*

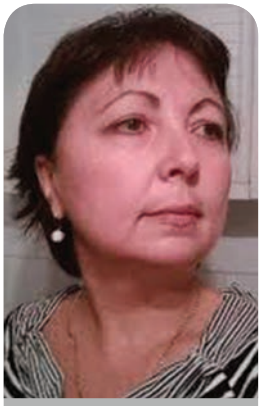

Mioara Bahna
profesoară, scriitoare

În structura romanului, analiza critică a societății de consum, în care este posibil să se lase înghițită și familia lui Cipriano Algor, reprezită unul dintre aspectele principale asupra cărora se apleacă și naratorul, dar și personajele. Cinismul acesteia, manifestat prin reclame, sloganuri, imagini care promovează un mod de viață ce tinde să-l anuleze pe cel tradițional, abundă, iar personajul central este o conștiință lucidă care, deși nu se opune mersului vremii, știe că, pentru a nu dispărea, trebuie să se adapteze, căutând însă o formă prin care să nu-și anuleze, sub imperiul noilor cerințe, specificul existenței moștenit de la generațiile anterioare.

Dar luciditatea este și trăsătura multora dintre cei prinși în sistem. Spre exemplu, într-o discuție cu un reprezentant al ***Centrului***, în care Cipriano Algor îi atrage atenția acestuia că este șeful unui departament acolo, și, deci, că poate acționa fără prea multe constrângeri, atunci când ia o măsură, interlocutorul îi răspunde printr-un adevăr crunt, neiertător, în circumstanțele respective: ***Sunt șef, e adevărat, dar numai pentru cei de sub mine, deasupra mea sunt alți judecători.*** O dovadă în acest sens este și demisia, în cele din urmă, din posturile pe care le-au dobândit cu eforturi mari, a lui Marçal și a altor colegi ai lui.

O activitate în care este surprins personajul principal al romanului sunt drumurile pe care le face Cipriano Algor la ***Centru***, care constituie, concomitent, pentru el, prilejuri de a medita asupra tăvălugului transformărilor cu care se confruntă, fiindcă nu vrea, nici măcar în sinea lui, să se mute cu fiica și ginerele, când vor părăsi olăria, dar vede mișcarea tentaculară a noului, promovată peste tot, căutând, prin afișe enorme, să se insinueze în conștiințe, de pildă: ***TRĂIȚI ÎN SIGURANȚĂ, TRĂIȚI ÎN CENTRU.***

Personajul observă, de asemenea, imagini emblematice ale fericirii pe care o propune noul: ***soțul de treizeci și cinci de ani, soția de treizeci și patru, un fiu de unsprezece, o fiică de nouă*** (...), ***un bunic și o bunică cu părul alb, câteva riduri și vârstă nedefinită, toți punându-și să zâmbească respectivele danturi, perfecte, albe, sclipitoare.***

În privința familiei lor însă, mutarea în ***Centru*** i-ar putea transforma, ce e drept, într-o asemenea imagine, cu deosebirea, pe care gândul lui Cipriano Algor o punctează, dureros-cinic, că este absentă bunica, moartă de trei ani și nu sunt încă sosiți nepoții. Crede, totuși, că într-o astfel de fotografie de familie, ar putea să-și facă loc o prezență deloc neglijabilă, cea a câinelui ce le-a intrat în casă și în suflete, ***Găsit***, ca adaos perfect, pentru că ***un câine a dat întotdeauna bine în anunțurile cu familii fericite, oricât de straniu ar părea, fiind vorba de o creatură irațională, le conferă o nuanță subtilă, dar ușor de recunoscut, de superioară umanitate.***

Personajul nu știe încă, la acest moment, că în ***Centru*** nu au voie să trăiască animalele de companie!

Evoluția romanului lui Saramago reliefează, în primul rând, faptul că personajul lui central trăiește, conștient, o dramă, căreia caută să-i atenueze dimensiunile, antidotul posibil fiind renunțarea la o parte din sine, echivalentă cu tradiția în care a trăit până când noul, invaziv, i-a atins lumea, marcând-o în profunzime.

Frământat de asemenea gânduri, într-o discuție, mai tensionată ca de obicei, cu ginerele său, pe care-l crede atașat aproape cu totul de ***Centru***, Cipriano Algor îi mărturisește: ***sunt vremurile care ne schimbă, sunt bătrânii care îmbătrânesc o zi în fiecare ceas, munca nu mai e ce era, și noi, care nu putem fi decât ce-am fost, deodată ne dăm seama că lumea nu mai are nevoie de noi, dacă a avut vreodată, dar credința că eram necesari părea destul, părea suficient și, într-un anume fel, era veșnică, cât timp ne ținea viața, asta e veșnicia, nimic altceva.***

Drama lui Cipriano Algor este, de fapt, drama omului care se apropie de bătrânețe – sau poate chiar a atins-o – și, prin ea, a întrevăzut finalul inexorabil, al cărui debut pare a fi apariția sentimentului inutilității, indus, în ce-l privește, de încetarea livrărilor de produse de ceramică la ***Centru***.

O constantă stilistică a textului lui José Saramago este ironia, accentuată frecvent prin trimiterile livrești. De pildă, ca să traducă reacția lui Marçal Gacho, atunci când Marta îi spune că vor fi părinți, naratorul notează: ***vestea i s-a părut ceva nemaiauzit și absolut incredibil, un al doilea fiat lux într-o epocă în care latina a încetat să mai fie folosită și practicată, un surge et ambula vernacular care n-are idee încotro se îndreaptă și tocmai de aceea sperie.***

Coroborat cu ironia, parodicul este, de asemenea, frecvent întâlnit ca particularitate a textului. Spre exemplu, ***după primele zile de cercetări senzoriale care mulțumiseră curiozitatea imediată a celui care tocmai ajunsese într-un loc nou, cuptorul încetase să mai atragă atenția câinelui Găsit.*** Sau, făcând referire

la caracterul repetitiv a tot ce trăiește omul, la scară individuală sau colectivă, naratorul, în stilul colocvial pe care-l abordează frecvent, vorbește despre ***această fastidioasă lume a repetițiilor, cum ar fi numit-o înțelepții orfici, pitagoreici, stoici și neoplatonici, dacă n-ar fi preferat, cu poetică inspirație, să-i dea numele mai frumos și mai sonor de eternă reîntoarcere.***

Dar, în acest context, atins de aripa filozofiei, se înscriu, din când în când, și alte personaje, ca, spre exemplu, șeful departamentului de achiziții, care îi spune lui Cipriano Algor: ***Îmi face plăcere să vă spun, domnule Algor, că am găsit în dumneavoastră un om cu care, chiar în situații dificile cum e cea de acum, mi-a făcut întotdeauna plăcere să stau de vorbă, despre subiecte serioase, țin foarte mult la ele din pricina dimensiunii transcendentale pe care, într-un anume fel, o dau muncii mele...***

Dincolo de tot ce se întâmplă în viața lui în ultimul timp, pentru Cipriano Algor, găsirea unei soluții la criza în care este aruncat de ***Centru*** înseamnă posibilitatea de a continua să trăiască, în singurul sens adevărat pe care l-a cunoscut, cel moștenit de la înaintași. Ideea Martei de a fabrica păpuși de ceramică, pe care speră ca reprezentanții ***Centrului*** să le accepte la vânzare este, în consecință, o gură de oxigen.

Personajul – prezentat prin analiză și introspecție –, care este incapabil să-i ceară fiicei: ***Lasă-mă în pace cu războiul meu***, în lungile lui discuții cu ea, dar și în solilocviile deloc rare, își apreciază lucid etapa existențială în care a ajuns și constată, așa cum îi mărturisește Martei, care încearcă, la fel ca și soțul ei, să-l determine să-i urmeze la ***Centru***, lăsând în urmă totul, că, pentru el, a fabrica păpușile de ceramică este o oportunitate pe care nu vrea s-o rateze, apreciind-o ca prelungire a sentimentului utilității: ***Și cum îți închipui tu că m-aș simți eu dacă aș lăsa treaba la jumătate, nu înțelegi că, în acest moment al vieții mele, nu mai sunt multe lucruri de care să mă agăț.***

În ceea ce o privește, fiica, măcinată și ea de griji pentru tată, pentru încăpățânarea lui de a lucra, chiar și singur, pentru a duce mai departe ce a început, trăiește, de asemenea, sentimente complexe, încât simte chiar că ***omul acela înalt, cu părul alb și chipul chinuit, tatăl ei, îi era ca și un fiu.***

Chiar dacă, totuși, la fel ca oriunde și oricând, lumea lui Saramago trăiește neliniști, frământări, tinzând adesea să devină devastatoare, cum este și cazul personajelor din prim-plan, impresia generală este, mai degrabă, de tihnă. Gesturile pe care le face, de pildă, olarul scoțând păpușile de ceramică din cuptor dau acest sentiment de împăcare, mai mult chiar, extragerea acestora din cenușă fiind comparabilă cu o antropogonie: ***Cipriano Algor puse deoparte lopata, și-și cufundă amândouă mâinile în cenușă. Atinse fina și inconfundabila asprime a lutului copt. Atunci, ca și cum ar fi ajutat la o naștere, apucă între degetul mare și degetele arătător și mijlociu capul încă ascuns al unei păpuși și o trase afară. Se întâmplă să fie infirmiera. Îi scutură cenușa de pe trup, suflă peste față, părea că-i dă un soi de viață, trecându-i suflul propriilor plămâni, pulsația propriei inimi.*** În plus, el însuși îi spune lui Marçal: ***am într-un fel impresia că încerc să mă nasc din nou.***

Pe de altă parte, și naratorul pune explicit în relație actul creator care-l acaparează pe Cipriano Algor cu miturile antropogenetice, lutul ca materie primă a zămislirii fiind una dintre legături, context în care omul, în ipostaza constructorului de frumos nu face decât să reitereze, măcar în parte, gestul primordial al Facerii, cu atât mai mult cu cât personajul lui Saramago, care a ales – chiar dacă împins de o lume a cărei intransigență este neiertătoare, dezumanizată chiar – să modeleze chipuri umane.

De aceea, pe fondul emoțiilor pe care le trăiește personajul, naratorul imaginează cum, în clipele primordiale, Creatorul a trecut prin aceleași neliniști scoțând din cuptor ba un om negru, ba unul alb, ba altul galben, în încercarea de a da viață unui vis. Este vorba de ceea ce a citit, cu mulți ani în urmă, olarul, într-un almanah, și nu a uitat.

Neliniștit de noul cu care i se intersectează viața, personajul central al lui Saramago caută soluții pentru ieșirea din criza existențială și, pe acest fundal, îi dă târcoale chiar gândul sinuciderii, dar nu pentru mult timp, pentru că, rațional fiind, caută, imediat ce-i încolțește, motive pentru care să nu-l pună în aplicare și pe care le descoperă, de fapt, în tot ce înseamnă viața lui: Marta, olăria, cuptorul, Marçal, câinele Găsit, amintirea Justei Isasca, soția decedată, el însuși, dudul negru din curte și încă ceva, încă neprecizat, nelimpezit în sufletul lui.

Fiind atașat de lumea tradițională în care s-a născut și a trăit, pe Cipriano Algor, privind, așadar, oarecum anacronic, realitatea, îl întristează ***Centrul***, cu tentativa celor care-l administrează de a crea iluzia de viață autentică. Venind, spre exemplu, spre și dinspre acest captator de energii, personajul vede, de fiecare dată, cu neplăcere ***deprimantul spectacol al serelor de plastic întinse cât vezi cu ochii, de o parte și de alta, până la orizont***, numită, cinic, ***Centura Verde***, în timp ce orașul este, tot prin ochii lui, o ***turmă de blocuri de gheață murdară, topită de sudoarea celor care lucrează în interior.***

Omniscient, naratorul lui Samarago își probează acest atribut și prin apelul frecvent la anticipare (***Să mergem. Nu va mai pronunța alt cuvânt până când vor ajunge la Centru***), manifestată prin verbe la viitor, prin care îl pune pe cititor în temă în legătură cu actele următoare ale personajelor și, totodată, subliniază, în acest fel, ideea unei inerente rutine în viața lor, pe care, când sunt conștiente că există, o acceptă și se resemnează.

Spre exemplu, Cipriano Algor îi spune, la un moment dat, Martei despre cum va decurge întâlnirea lui cu ginerele când va merge să-l aducă acasă, pentru intervalul de zile libere care alternează cu cele de serviciu

ca gardian, devenit, în cele din urmă, rezident, avansare care urmează să le schimbe viaţa, prin renunaţarea la locuinţa lor din satul aflat la treizeci de kilometri de ***Centru***: ***mă duc la oraş să-l iau pe Marçal, merg la departamentul de achiziţii ca să anunţ că prima parte din comandă e gata de livrare, tot ce fac acum sunt lucruri obişnuite, curente, logice (...) ... traficul e redus, atacurile pe şosea s-au terminat, aşadar nu mi se va putea întâmpla nimic în afara monotoniei dintotdeauna, aceiaşi paşi, aceleaşi cuvinte, aceleaşi gesturi, ghişeul achiziţiilor, subşeful zâmbitor sau celălalt prost crescut sau şeful dacă nu e în şedinţă şi are chef să mă primească, după aceea uşa furgonetei se va deschide, va urca Marçal. Bună ziua, tată. Bună ziua, Marçal, cum ţi-a mers săptămâna asta, nu ştiu dacă zece zile pot fi numite săptămână, dar nu ştiu să spun altfel. Ca de obicei, va zice el (...). Ce face Marta, va întreba el. Obosită, dar bine, voi răspunde eu, şi aceste cuvinte le spunem tot timpul...***

Deosebit de complexă, aşadar, prin structură şi semnificaţiile care pot fi desprinse din întreg, cartea lui José Saramago juxtapune două concepţii de viaţă, două perspective asupra realităţii, care se pot reduce, sub aspect lexical, la tradiţie şi modernitate. Este vorba însă de o tradiţie a cărei înţelepciune o face, deşi fără plăcere, să se plieze, să se adapteze la ceea ce lumea contemporană a fost învăţată să dorească şi, pe de altă parte, de o modernitate ofensivă, necruţătoare, pentru care ***Centrul*** este etalonul a tot ce poate fi mai bun, servit de nişte angajaţi docili, depersonalizaţi, îndoctrinaţi, trăind în cultul acestui edificiu, pe care nu numai că nu-l identifică – deşi e cam acelaşi lucru – cu divinitatea, ci încearcă să-i submineze chiar competenţele, asumându-şi-le, aşa cum îi spune lui Cipriano Algor şeful departamentului de achiziţii: ***nu exagerez deloc afirmând că Centrul, ca perfect distribuitor de bunuri materiale şi spirituale, a ajuns să genereze de la sine şi în sine, din pură necesitate, ceva care, deşi poate şoca anumite ortodoxii mai sensibile, ţine de natura divinului.***

În realitate, ***Centrul*** nu este însă decât o sumă uriaşă de artefacte, prin care se caută suplinirea vieţii reale, unde locuitorilor li se oferă, oricând şi la discreţie, dar, cu sacrificii uriaşe, de care cei mai mulţi nu sunt conştienţi, fel de fel de surogate, aşa cum se anunţă prin afişe care împânzesc totul: ***încercaţi senzaţii naturale, ploaie, vânt şi zăpadă la discreţie, un zid chinezesc, un taj-mahal, o piramidă egipteană, un templu din karnak, un apeduct al apelor libere din lisabona care funcţionează douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, o mănăstire din mafra, turnul clericilor din porto, un fiord, un cer de vară cu nori albi plutind, un lac, un palmier autentic, un schelet de tiranozaur, altul care pare viu, un himalaia cu everestul lui, un fluviu amazon cu indieni, o plută de piatră, un cristos de pe corcovado, un cal din troia, un scaun electric, un buton de execuţie, un înger suflând în trompetă, un satelit de comunicaţii, o cometă, o galaxie, un pitic gigantic, un gigant mic*** – dar, prezenţa tuturor acestora este paradoxală, de vreme ce, în ***Centru***, nu sunt admise animale vii, adevărate şi nici familiile numeroase şi, în general, cam nimic din ce este autentic.

Titlul romanului începe să fie decriptat abia în penultimul capitol, când gardienii ***Centrului*** sunt convocaţi la o şedinţă a cărei ordine de zi este strict secretă şi unde aceştia sunt informaţi că urmează să se ocupe de un obiectiv nou, o peşteră descoperită în timpul excavaţiilor pentru mărirea halelor frigorifice.

Misterele în care sunt învăluite informaţiile sunt concentrice, gardienilor nu li se spune mare lucru, dar sunt avertizaţi în repetate rânduri să nu spună familiilor şi nici să discute între ei. În plus, li se elimină zilele libere şi li se cere să patruleze mereu, îmbrăcaţi civil.

Cum Cipriano Algor nu are ce să facă în noua lui locuinţă decât să investigheze imensul edificiu şi să încerce senzaţiile pe care le oferă prin incalculabilul număr de reclame, aflând de existenţa a ceva secret, în care este implicat departamentul unde lucrează ginerele său, după ce mai descoperise o uşă de care i se interzisese să se apropie, hotărăşte să ajungă, pe cont propriu, acolo unde gardienii urmează să stea de pază mai mult timp, până se elucidează misterul.

Multe dintre sensurile alegorice ale romanului abia acum se pun în evidenţă. Cipriano Algor descoperă, cu strângere de inimă, cu spaimă chiar, ceva ce ginerelui său i se revelase deja: în adâncul peşterii, şase cadavre mumificate, trei bărbaţi şi trei femei, legaţi pe o bancă de piatră, despre care îi povesteşte Martei la întoarcere, în apartamentul de la etajul al treizeci şi patrulea (deasupra căruia mai sunt alte paisprezece etaje!): ***Oamenii aceştia suntem noi, zise Cipriano Algor, eu, tu, Marçal, întreg Centrul, probabil lumea întreagă.***

Consecinţa descoperirii este plecarea din acest spaţiu al iluziei vieţii şi întoarcerea în satul natal.

Revenit acasă, bărbatul acesta atât de bulversat de ultimele evenimente care i-au invadat viaţa, Cipriano Algor, este întâmpinat de câinele Găsit, de Isaura Madruga, văduva mai tânără decât el, căreia îi dăruise un urcior şi dragostea lor se împlineşte, iar, la scurt timp, Marta şi Marçal vin şi ei înapoi, dându-şi seama de greşeala pe care o făcuseră mutându-se în ***Centru***.

Finalul romanului este deschis: cu toţii, însoţiţi de câinele ***Găsit***, pleacă la drum, cu furgoneta lui Cipriano Algor, încă inscripţionată ca maşină a olăriei, în căutarea altui loc în care să poată trăi şi munci, după ce toată regiunea în care se află şi satul lor a fost cotropită de forţa ***Centrului***.

O concluzie ar fi că romanul lui José Saramago este o scriere copleşitoare, răvăşitoare despre condiţia umană, despre avatarurile acesteia, despre mersul accelerat al ei spre un univers pe care, pe măsură ce crede că-l stăpâneşte, îl descoperă tot mai mult ca nefiind decât o peşteră fără fund în care îşi identifică mereu propriile cadavre, dar continuă să escaveze.

Cartea de aur a *Familiei Suțu* (II)

Radu Moțoc
inginer, publicist

Studiul propriu-zis începe cu capul familiei, **Drakos**, care provenea dintr-o familie epirotă stabilită la Constantinopol către 1400, reîntoarsă în Epir după cucerirea acestei cetăți de către Mehmed II și revenită la Constantinopol în 1459, printre cele optsprezece alte mari familii grecești cărora Sultanul le-a acordat privilegii și demnități[1].

Puțin cunoscută este și strategia cu care Mehmed II, în vârstă de numai 21 de ani, a putut intra în Constantinopol: *La 22 aprilie 1453, pentru a putea intra în portul Constantinopol, închis cu un lanț uriaș, tras din cetate spre fortăreața Galata, care îi interzicea intrarea, Mehmet II a transportat cincizeci de corăbii înarmate pe uscat, din Bosfor până la Cornul de Aur, urcându-le pe butuci de lemn până în vârful colinei și coborându-le prin alunecare până la malul Cornului de Aur. Această memorabilă performanță este și astăzi comemorată prin serbări și reconstituiri*[2].

Mihail Grigorie Suțu, eteristul. Domn al Moldovei (1819-1821)

Faptul că imaginea lui **Vasile Alexandrescu Urechia** apare la începutul acestui interesant studiu, cu precizarea: *Istoric, scriitor, membru fondator al Academiei Române, heraldist, etnograf, ministru*[3], pentru noi, gălățenii, constituie o deosebită onoare, pentru că acest distins cărturar este fondatorul mai multor edificii culturale din România, inclusiv biblioteca care îi poartă numele din Galați.

Lucrarea este bogat ilustrată și poate fi considerată ca o adevărată *colecție de imagini inedite*, care redă istoria acestei familii de a lungul veacurilor. Autorul surprinde cu imagini interesante din domeniul: portretelor, litografii, artă murală, morminte, biserici, coperte de cărți, caricaturi, testamente, planurile unor clădiri care au aparținut familiei Suțu, steme de familii și medalii.

Ultimul descendent pe linie bărbătească al familiei Suțu, numerotat 399 este **Raphaël,** născut la Strasbourg în anul 1973 și care profesează ingineria, de la care se așteptă *o descendență bărbătească cât mai numeroasă*[4].

Heraldica ocupă un spațiu important în acest volum, începând cu un interesant eseu despre această știință auxiliară a istoriei. Din acest motiv, Radu Negrescu-Suțu definește stema ca: *un ansamblu al semnelor distinctive și simbolice care alcătuiesc blazonul unei familii, instituții sau stat, exprimând atributele sale*[5].

Sunt redate în mai multe variante 80 de steme ale diferitelor familii printre care semnalăm următoarele: Sturdza, Rosetti, Racoviță, Moruzi, Negri, Miclescu, Mavrogheni, Mavrocordat, Lahovari, Greceanu, Ghika, Gane, Florescu, Conaki, Chrissoveloni, Cazaban, Catargi, Carp, Cantacuzino, Callimachi, Brătianu, Balș, Berindei și evident ale familiei Suțu.

Ultimul capitol este dedicat **Ordinelor cavalerești și Decorațiilor** pe care le comentează utilizând un text interesant intitulat: *Pasiunea medaliilor și a decorațiilor*, scris de Dominique Pascal. Acest eseu trece în revistă evoluția acestor ordine și medalii începând cu anul 1099, când *Cruciada* a dat naștere primelor ordine, și terminând cu *Legiunea de onoare,* care se remarcă printr-un colan acordat de Statul Francez[6].

Ce este deosebit de interesant este faptul că autorul acestui volum redă imaginea nenumăratelor medalii cu precizarea cărui membru din familia Suțu le-au fost acordate. De exemplu, ordinul *Coroana României*, creat de Carol I în anul 1881, a

Stema familiei Suțu

fost înmânat la nu mai puțin de 15 membri ai familiei.

Sunt medalii acordate familiei Suțu și de la diferite alte State, precum: Prusia, Germania, Franța, Brazilia, Vietnam, Grecia, Spania, Belgia, Persia, Malta, Imperiul otoman, Italia, Rusia, Marea Britanie, Serbia, Polonia. Un ordin onorific, care a fost acordat la un număr de 22 de membri din familia Suțu a fost cel intitulat al *Mântuitorului,* creat în anul 1829, în amintirea independenței Greciei.

Autorul acestui remarcabil studiu, **Radu Negrescu-Suțu**, este fiul ofițerului regal originar din Roman, Aurel-Mihai Petru Negrescu și al prințesei Georgeta Rudolf Suțu. A fost însurat cu Manuela Gabriela Dogaru (1956-2007), descendentă pe linie paternă din Tudor Vladimirescu. Este scriitor, jurnalist, traducător și editor, având publicate mai multe cărți printre care amintim: *Zece amintiri, Eseuri, Poarta luminii, Concertul de Haendel* și *Dialogul teologilor.*

Este membru al Societății literare *Junimea '90* din Iași și al Institutului de Genealogie și Heraldică *Sever Zotta* tot din Iași. Pentru că a protestat public împotriva nerespectării *Drepturilor omului în România comunistă* a fost condamnat în 1977 la o pedeapsă de un an de muncă silnică la Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Este un privilegiu pentru subsemnatul să-l cunoască pe acest remarcabil și distins descendent dintr-o familie domnitoare și să fie invitat la fiecare lansare de carte la București sau să audieze interesantele lucrări de genealogie prezentate la *Congresele de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta"* din Iași.

Așteptăm cu interes următorul volum, care cu siguranță va trezi interesul publicului larg vorbitor de limba română.

Note:

1. Radu Negrescu – Suțu, *Cartea de aur a Familiei Suțu*, Ed. Capitel Avangarde, București, 2013. pag. 31.
2. *Ibidem,* pag. 30.
3. *Ibidem*, pag. 19.
4. *Ibidem,* pag. 690.
5. *Ibidem*, pag. 701.
6. *Ibidem*, pag. 785

Coroana României și Ordinul „Carol I"

Cinema

Filmul neliniștirii

Adrian Buzdugan
scriitor

„Filmul neliniștirii” („Filme do Desassossego”, 2010), după cum indică și titlul, e un fel de lectură cinematografică condensată a unor fragmente reprezentative din „Cartea neliniștirii” („Livro do Desassossego”) a lui Fernando Pessoa. Regizorul João Botelho și-a asumat sarcina aparent imposibilă de a adapta opera postumă pentru marele ecran.

Bernardo Soares, ziua contabil (o slujbă modestă la care nu vrea să renunțe), noaptea scriitor (își declamă incapacitatea de a scrie poezie, scrie în schimb fragmente ce le strânge într-o „Carte a neliniștirilor”), este personajul central al acestui pseudoeseu cinematografic. Nu are nimic de făcut, nicăieri unde să se ducă, fără prieteni ori cărți care să-l intereseze, își petrece după-amiezele plimbându-se pe străzile Lisabonei, serile prin taverne, iar nopțile scriind într-o cameră ținută cu chirie.

Tot ceea ce face, gândește sau este se subordonează nebuniei și amăgirii, totul moare și se prăbușește în el. Simpla existență e un drog arhisuficient pentru Bernardo. O copilărie singuratică urmată de grija de a nu se ralia la vreun grup sau orientare, spaima viscerală de a aparține vreunei mulțimi informe ori înregimentate; existență inertă aflată în plin proces de depersonalizare, caracter retractil pentru care viața nu contează, doar trecerea prin ea. Născut într-o vreme în care credința în Dumnezeu este zdruncinată (cei mai mulți alegând Umanitatea drept substitut, alții extinzându-și îndoiala asupra tuturor celorlalte credințe: echitate socială, frumos, știință și realizările ei etc.), Soares declară răspicat: „Eu sunt Dumnezeu.” și se îndreaptă spre un ascetism de factură personală, fără credință și fără vreo divinitate.

Pentru Bernardo Soares, literatura - ca artă îmbinată profund cu reflexivitatea - e o împlinire nealterată, necontaminată de realitate, e scopul suprem către care orice străduință umană ar trebui să se îndrepte. Prăbușirea idealurilor clasice (construcția solidă, respectarea unor reguli stricte ale compoziției) a făcut din fiecare om un potențial artist (arta ca expresie a sentimentelor, fiecare având sentimente poate încerca să și le exhibe), însă un artist de joasă factură, bineînțeles.

Deși fascinant, la o privire mai atentă, se găsesc și cusururile unui asemenea personaj. Dintr-o astfel de existență răzbate în mod paradoxal o suficiență a slăbiciunii. Declarat, nu are teorii despre viață (deși consideră că renunțarea și contemplarea reprezintă sensul, destinul), așa că nu vede de ce s-ar îngriji de ce reprezintă ea pentru ceilalți. Cei ce suferă nu se adună în grupuri, nu formează o gloată, ei suferă în singurătate, „ca niște gunoaie pe râul vieții”.

Multe din prim-planuri sunt reușite. O mână odihnindu-se pe-o carte de piatră, o veioză din sticlă pestriță, un șuvoi de apă ce se scurge-ntr-o canalizare mizeră, scrumiere pline, geamuri murdare, o pietă în stil gotic, foi manuscrise, toate focalizează atenția,

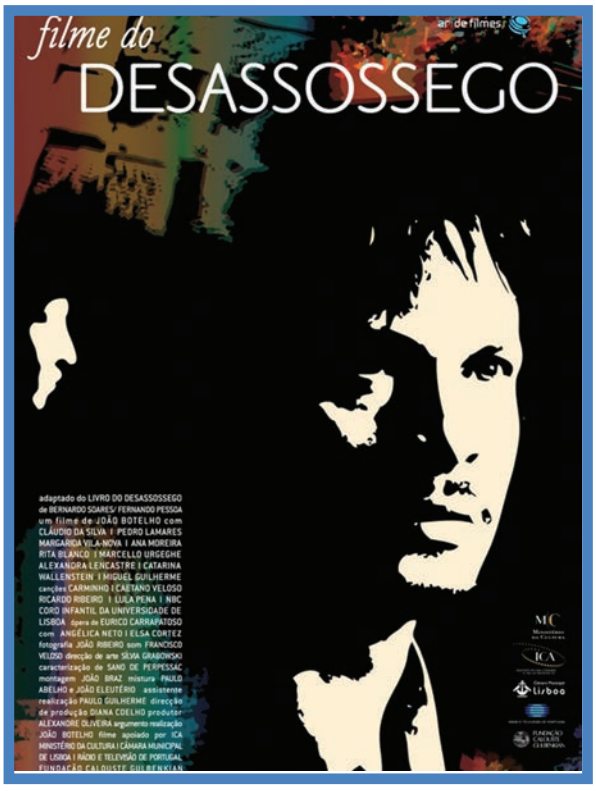

dublând în mod fericit mesajul. Puține cadre sunt cuminți (apusurile de soare pe țărmul largului Tejo, plimbările lui Soares pe plajă, camera acestuia de pe Rua dos Douradores), restul sunt luate din unghiuri nefirești, pe fotogramă fiind prinse doar vârfurile unor cavouri, labirinticele străzi ale Lisabonei sunt strivite-n unghiuri Escher etc.

Imaginile care dublează monologurile sunt ori inspirate („o foaie de sticlă strecurată între mine și viață, prin care o văd clar, o pot înțelege, însă nu o pot atinge!", cuvintele sunt rostite în geamul unei cafenele în care se reflectă străveziu trecătorii), ori situate undeva pe linia suprarealismului unui Buñuel („Calea lactee") sau Bergman („A șaptea pecete"): chelneri care poartă discuții filosofice despre existență ca impresie externă, vagabonzi care recurg la dicteuri năucitoare, bucătari preparând homari și conversând absorbiți pe tema dominării ca formă de dependență, meseni vorbind despre chestiuni sensibile de gramatică sau despre ipocrizia minților așa-zis liberale, curtezane, petrecăreți și homosexuali parcă întruchipând cu extravaganță heteronimele lui Pessoa, acei alter-ego care i-au umplut Abisul, „fiu al Haosului și al Nopții", dintre el și el însuși.

Pentru cei apropiați de artă, iarăși, e lucru știut că actul creației e însoțit de o anume febrilitate, că uneori avalanșa gândurilor lasă în urmă simple însemne de neînțeles pe hârtie, însă Claúdio da Silva (cel care îl interpretează pe Bernardo Soares), exagerează în câteva rânduri, febra creației căpătând în interpretarea sa accente patologice stânjenitoare.

Plasarea intrigii incoerente în contemporaneitate însă (în tavernă se ascultă Charles Aznavour, țigaretele nu se mai răsucesc, circulă mașini, feriboturi, metrouri, pereții clădirilor sunt plini de graffiti etc.) e departe de a aduce un serviciu cărții, opera pessoană, după părerea mea, fiind incompatibilă cu actualizarea experimentală.

Filmul este mult prea dens, volumul mare de informație făcându-l să fie obositor, „pauzele versificate" - un fadó tânguitor, un imn religios înălțător, acorduri dulci de ghitară ori chiar operă - sunt prea eterogene și prea rare pentru a remedia acest neajuns. Citatele bombardează neîntrerupt atenția privitorului pricopsit la un moment dat cu obositoarea sarcină de a decela între memorabil („Într-o cameră decorată în stil modern, plictiseala devine un disconfort, o epuizare de natură fizică."), truism („Moartea nu ne mai sperie întrucât i-am pierdut reala noțiune."), butade sau aforisme aparent profunde, care își găsesc însă acoperirea doar în registrul poetic („Unde e Dumnezeu, chiar dacă el nu există?", „Natura este diferența dintre suflet și Dumnezeu.", „Binecuvântați sunt cei ce nu-și încredințează viețile nimănui." etc.).

De fapt, poezia lui Pessoa este cea care îndulcește cumva construcția neînchegată. Patria lui Soares e limba portugheză, așa că nu e de mirare că poate da peste „certitudini simfonice". Într-o lume în care „sărutul nostru nu atinge gura frumuseții", iar entuziasmul e o vulgaritate, norii, prinși aidoma personajului între tumultul pământesc și liniștea cerului, sunt „bucăți de vată murdară dintr-un spital fără ziduri"; dacă sunt difuzi, atunci sunt „un interludiu înaripat între nimic și nimic", iar oamenii sunt „nepoți ai destinului, copii vitregi ai lui Dumnezeu care s-a însoțit cu Noaptea Eternă când a fost văduvit de Haosul ce i-a adoptat".

O poveste agresivă despre solitudinea bolnăvicioasă și disperarea literatului Pessoa, despre nimicnicia și negativitatea ce survine naufragiului în această „închisoare infinită" a vieții în care moartea reprezintă triumful final. O odă închinată oboselii, tristeții, anxietății și suferinței nerecomandată nicicum spiritelor obtuze.

Târgul/Festivalul Internațional al Cărții „Axis Libri”

Ediția a VIII-a a **Târgului/Festivalului Internațional al Cărții „Axis Libri”**, organizat de **Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”**, sub egida **Ministerului Culturii**, în parteneriat cu **Editura Eikon**, cu sprijinul **Consiliului Județului**, **Consiliului Local, Primăriei Municipiului Galați**, al sponsorilor, precum și al mass-media locale și naționale și în colaborare cu: *Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, Universitatea „Dunărea de Jos”, Inspectoratul Școlar, Palatul Copiilor, Teatrul Muzical „Nae Leonard”, Teatrul Dramatic „Fani Tardini”, Teatrul de Păpuși „Gulliver”, Muzeul Istoriei, Culturii și Spiritualității Creștine de la Dunărea de Jos, Muzeul de Istorie, Muzeul de Artă Vizuală, Casa de Cultură a Sindicatelor, Casa de Cultură a Studenților* și cu celelalte instituții de cultură și învățământ gălățean s-a desfășurat în acest an, timp de cinci zile, în perioada 25-29 mai, la Galați.

Într-o atmosferă de elevată sărbătoare culturală, întreținută de Fanfara „Valurile Dunării” a Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, deschiderea manifestării a avut loc miercuri, 25 mai 2016, ora 11:00, cu o alocuțiune susținută de prof. dr. Zanfir Ilie, directorul instituției organizatoare, directorul Festivalului, urmat de scriitorul Nicolae Dobrovici Bacalbașa, președintele Consiliului Județean Galați, scriitorul Gheorghe Bugeag, președintele Comisiei de Cultură a Consiliului Local Galați, Claudia Șerbănuță, director al Bibliotecii Naționale și alte personalități ale culturii gălățene și naționale, care au adresat mulțumiri celor peste 240 de edituri ce au ales să participe la unul dintre cele mai importante târguri de carte din România, la Galați, și au urat succes deplin scriitorilor și criticilor veniți la întâlnirea de suflet cu publicul numeros, iubitor de carte și de frumosul exprimat sub o formă cultural-educativă.

Momentele de spectacol au adus în scenă: muzică de promenadă interpretată de Fanfara „Valurile Dunării” de la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”; recitalul de muzică al Grupului vocal „Allegria”; dansuri populare realizate de Ansamblul folcloric „Bujorașii” al Școlii Gimnaziale „Grigore Hagiu”; muzică ușoară interpretată de elevele Liceului de Artă „Dimitrie Cuclin”; teatru interpretat de trupa „Fluturașii”; spectacole de teatru de păpuși susținute de Teatrul de Păpuși „Gulliver”; concerte ale Ansamblului Folcloric „Doina Covurluiului” al Centrului Cultural „Dunărea de Jos”; recitaluri de poezie și muzică; un concert de muzică folk realizat de George Constantin; dramatizări ale elevilor Liceului Teoretic „Dunărea” și Școlii Gimnaziale Smârdan; spectacol de revistă pentru copii realizat de artiștii Teatrului Muzical „Nae Leonard”; recitaluri ale copiilor de la clasele de canto și muzică ușoară ale Centrului Cultural „Dunărea de Jos”; dansuri populare grecești prezentate de formația „Olympos” a Comunității Elene din Galați.

În calitate de gazde, am avut grijă să organizăm o serie de activități complementare, un alt mijloc de a-i atrage spre lectură pe copii, viitorii cititori ai bibliotecii, dintre care amintim: ateliere de joacă realizate de Metropolitan Life, Cupa „Axis Libri" la șah pentru copii, ediția a III-a, competiție care s-a bucurat de un succes deosebit, campania de promovare a lecturii *Să ne întoarcem la lectură. Citește și tu!*, lansarea campaniei *Biblioteca dăruiește o carte, Donate a Book Challenge – Donează o carte pentru cei ce n-au parte* – colectă organizată de Clubul V.I.R.A.L. (Voluntarii Inspirați Reușesc cu Ajutorul Lecturii), concursul „Scriitori de ieri, de azi și de mâine", cât și Tombola Festivalului, prezentată de cunoscutul director al Editurii „Eikon".

Un spațiu generos în programul Festivalului a fost acordat creațiilor copiilor sau pentru copii. Chiar în după-amiaza primei zile, au fost prezentate revistele școlare gălățene de către Olimpia Sava, director al Editurii Olimpias, dar și cărțile personale ale unor copii gălățeni, talentați, cum ar fi Denisa Lepădatu.

Pentru publicul iubitor de carte și cultură sub toate formele ei au avut loc aproximativ 160 de lansări de carte și reviste de diferite genuri, cu o adresabilitate variată, șase dezbateri și conferințe, susținute de personalități în domeniu, dar și optsprezece expoziții tematice, dispuse fie la locul desfășurării Târgului, aleea dintre P-uri, fie la Sediul Bibliotecii, Filiale, Muzeul Istoriei, Culturii și Spiritualității Creștine de la Dunărea de Jos.

Pe lângă scriitorii și publiciștii gălățeni care ne-au onorat cu lansările și prezența la festival, este necesar să remarcăm și participarea unor personalități din țară sau de peste hotare, precum: poeta Aura Christi, redactor-șef al editurii „Ideea Europeană"; Doru Viorel Ursu, politician român și deputat în legislatura 1992-1996; acad. prof. univ. dr. doc. Constantin Gh. Marinescu; scriitoarea și jurnalista Livia Ciupercă; profesorul Claude Karnoouh - antropolog și sociolog francez; Theodor Codreanu, critic și istoric literar, membru al Academiei Internaționale „M. Eminescu" din India, membru al Centrului Academic Internațional „M. Eminescu" din Moldova; Cassian Maria Spiridon, director al Editurii „Timpul" și președinte al Filialei USR Iași; Daniel Corbu, poet și critic literar, director al Editurii Princeps-Edit din Iași; valorosul scriitor și prozator ieșean Emilian Marcu; Joël Conte, președintele Asociației „Rencontres Européennes-Europoésie".

Mulțumirea realizării unui asemenea eveniment este cu atât mai mare, cu cât efortul este apreciat chiar de către personalitățile participante activ, așa cum este poeta, scriitoarea și prietena fidelă a Bibliotecii, Aura Christi, care mărturisește: *Admirația, îmbrățișarea caldă a subsemnatei pentru curajul, inspirația cu care echipa Bibliotecii „V.A. Urechia", condusă de marele meu prieten Zanfir Ilie, un ctitor cu vocație nordică, transformă orașul Galați într-o Cetate a Cărții și Valorilor Naționale.*

Redacția AXIS LIBRI

Impresii – Festivalul Internaţional al Cărţii „Axis Libri”
25-29 mai 2016

Salut pe cei ce au reușit să țină aprinsă făclia culturii la Galaţi.
La mulţi ani, Axis Libri!

Nicolae Bacalbașa

Biblioteca „V.A. Urechia” ne îndeamnă: să citim, să citim, să citim!
Felicitări organizatorilor!

Gheorghe Bugeag

Felicit, alături de colegii bibliotecari din România, organizarea celei de a VIII-a ediţii internaţionale a Festivalului Cărţii „Axis Libri”.

Dragoș Adrian Neagu – manager B.J. „Panait Istrati” Brăila

Când biblioteca este sufletul unei comunităţi, ea se face cel mai bine simţită/auzită în timpul unui festival al cărţii. Felicitări organizatorilor și succes în atragerea viitorilor cititori!
Cu prietenie și drag,

Claudia Șerbănuță – Biblioteca Națională a României

Felicitări organizatorilor pentru acest festin cultural de o înaltă ţinută.
Mulţumesc pentru clipele minunate pe care le-am trăit alături de spirite speciale ale culturii gălăţene.

Dora Alina Romanescu

Felicitări organizatorilor pentru efort și rezultate! Este o bucurie să putem organiza și în acest an împreună un eveniment drag sufletului meu. La mai multe și mai bogate manifestări culturale!

Marius Stan

Exprim admiraţia sinceră pentru modul de organizare a unui eveniment cultural atât de necesar într-o societate pe care o numim cu toţii „bazată pe cunoaștere”.
Felicitări, cu speranţa revederii!

Prof. univ. dr. Sorin Cristea

Excelentă organizare, felicitări tuturor celor care au contribuit la acest act cultural!

Ioan Fărcășanu

Venit din nou la Galaţi, din motive de Festivalul Cărţii „Axis Libri”, remarc cu aceeași bucurie neodihna întru spirit a organizatorilor, freamătul pașilor celor primiţi pe Aleea Domnească, între preaplinul inimii și al privirii. Stăruinţi și simţiri care, fără îndoială, se vor regăsi mereu și în sălile Bibliotecii Judeţene „V.A. Urechia” (enciclopedicul cărturar născut în Piatra Neamț și ctitor de comoară a cărţii aici, la Galaţi)…
Cu preţuire și alese gânduri,

Constantin Bostan

Mă bucur că mi-am făcut curaj să vin aici cu prima mea carte. Voi reveni și cu altele care deja sunt scrise și sper să le placă micilor cititori.
Vă mulţumesc!

Geanina Romilă

Tuturor organizatorilor și participanților Festivalului „Axis Libri" le mulțumesc și le ofer aceste petale de suflet, având convingerea că amintirile sunt singurul Rai din care nu putem fi izgoniți!

Sebastian Golomoz

Un eveniment care merită a fi „copiat" în toată țara. Felicitări multe și sincere organizatorilor!

Denisa Lepădatu

Venit pe Dunăre de la Severin la Galați, venit din istorie cu aceste cărți cu istorii, numai de bine,

Doru Viorel Ursu

Impresionați de activitățile cuprinse în cadrul Festivalului Internațional al Cărții „Axis Libri"! Organizare/participare/interes remarcabile. La cât mai multe ediții!

Romică Bălan, redactor-șef adjunct

Felicitări pentru perseverență și determinare! V-ați putea numi „Salvatorii Cărților", date fiind condițiile crâncene în care cititorii încearcă să se salveze monstrului mediatic!

Lidia Mihaela Necula

O excelentă inițiativă acest festival al cărții, care trezește interes pentru lectură și care îmbogățește cunoștințele celor ce încă mai sunt prieteni ai cărților bune.

Felicitări organizatorilor și mulțumiri pentru tot efortul lor valoros!

Eugen Drăgoi

Mulțumesc mult gălățenilor pentru primirea caldă și pentru provocări!
Cu drag,

Igor Bergler

În opinia mea, este cea mai bună ediție a Festivalului „Axis Libri" (sper să fie doar o coincidență că suntem în plină campanie electorală!). Felicitări organizatorilor și… la mai multe edituri și la mai mulți cititori!

Bogdan George Silion

Viață lungă Festivalului de Carte „Axis Libri". Mulțumesc pentru bucuria de a aduce gălățenilor viață spirituală.

Ivan Ivlampie

Privesc Festivalul Cărții de la Galați printr-o picătură de ploaie. Iubirea lui Dumnezeu e aici, e cu noi, așa cum se spune.

Viață lungă Festivalului și oamenilor care îl „năsesc", cu atâta iubire, an de an! Ne trebuie SLOVA SCRISĂ în toate limbile pământului, ne trebuie slova! Și mirosul de carte! Și oamenii din jurul nostru care vin la Festivalul „Axis Libri" ca la o sărbătoare, care le aduce aminte că nimic nu trebuie, ci că totul e hotărât de sus! Soarta cărții e în mâna cititorului ei!

Priviți cartea prin picăturile de ploaie! Înseamnă rod! Înseamnă minte îndelungată, numai să ai bunăvoința să crești!!!

Spirit suntem, nu altceva! Viața noastră e una, dar atâtea cărți câte citim, atâtea vieți avem! Ce bogăție!

Dana Vlad, Radio Pro FM 92,4 Lider FM

Aici, unde Dunărea se pregătește să cotească spre răsărit, avem poeți, scriitori, dramaturgi (artiști) de excepție! Merită acest festival al cărții! Și spectatorul, trecătorul gălățean merită! Felicitări!...

Vlad Vasiliu

FESTIVAL DU LIVRE AXIS LIBRI à Galati
Discours de Joël Conte
Le jeudi 25 mai 2016

Monsieur le Maire,
Monsieur le Président du Conseil d'Administration,
Mesdames et Messieurs les Représentants des Institutions Culturelles,
Mesdames, Mesdemoiselles, Messieurs,

Je vous remercie infiniment pour l'invitation lancée il y a déjà un an au Festival International du Livre « Axis Libri » organisé par la Maison d'Edition du même nom, et la Bibliothèque « V. A. URECHIA » de Galati.

C'est toujours un honneur pour l'Association Rencontres Européennes-Europoésie, que je représente, que d'être l'un des acteurs internationaux d'un évènement d'une telle envergure.

En effet, le Festival est porteur des excellentes relations culturelles entre la Roumanie et la France, qui durent depuis de nombreuses années, l'équivalent d'un quart de siècle.

Je ne peux que me réjouir du développement de ces relations qui ont commencé en 1995 avec le Festival de l'Enfant-Poète et qui se poursuivent, non seulement à Galaţi, mais aussi à Brăila, Focşani, Bistriţa, Târgovişte, Cluj-Napoca, et bien entendu la Capitale Bucarest.

La Délégation Roumaine de l'Association Rencontres Européennes-Europoésie, dirigée et animée par Mme le professeur Oana DUGAN, assure un dynamisme et un esprit d'entreprise qui s'est concrétisé par la publication d'ouvrages littéraires et poétiques, le don de livres, la promotion des évènements culturels et francophones de Roumanie, la mise en place d'un Siège dédié à l'Amitié Franco-Roumanie, et la création d'un site internet interactif à la portée mondiale.

Mesdames et Messieurs les représentants des Institutions Culturelles Roumaines, la qualité du travail que vous avez effectué dans le cadre des échanges culturels internationaux continue de porter ses fruits. La réussite de vos multiples initiatives mène haut les valeurs de la Roumanie, de l'Europe à l'Australie et de l'Amérique à l'Asie.

Je souhaite que l'Amitié culturelle Franco-Roumanie se perpétue pour un nouveau quart de siècle avec la même ferveur et la même énergie pour célébrer le Jubilé dont nous pourrons être tous fiers.

◇◇◇

Nemuritorul Luceafăr – Mihai Eminescu

Așa cum ne-am obișnuit noi, gălățenii, iubitori de Eminescu, ne-am dat întâlnire pe acordurile Fanfarei „Valurile Dunării” de la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, la comemorarea a 127 de ani de la moartea lui Eminescu, la statuia din Parcul ce-i poartă numele, prima statuie din țară a poetului, realizată de către Frederic Storck în 1911. Desfășurată anul acesta sub titlul „Nemuritorul Luceafăr – Mihai Eminescu”, comemorarea a adus împreună copii, elevi, cadre didactice, intelectuali, scriitori, bibliotecari, oameni de cultură și iubitori ai creatorului limbii române moderne pentru a depune flori și pentru a-și aminti cu bucurie de darul dumnezeiesc dat poporului român: un poet creator de limbă literară. În calitate de moderator al evenimentului, actorul și directorul artistic al Teatrului Muzical „Nae Leonard”, Ionuț Negrișanu, a invitat să ia cuvântul pe directorul instituției coordonatoare a evenimentului, profesorul dr. Zanfir Ilie, directorul Bibliotecii „V.A. Urechia”, pentru deschiderea evenimentului.

Subliniind importanța comemorării unei personalități culturale de talia poetului, cel care a fost creatorul de limbă și cultură, reperul culturii și spiritualității poporului nostru, filologul și scriitorul Zanfir Ilie a menționat: „În această zi parcă toți teii înfloriți se transformă în vii coroane comemorative, iar oamenii îndrăgostiți de frumos, de poezie, de românitate se adună pentru pomenire duioasă!” Domnia sa a subliniat că nu trebuie să-l uităm pe Eminescu și că trebuie mereu „să-l citim, să-l recitim! ... Și să ne bucurăm de cuvintele poetului, conștienți de adevărul cuprins în versurile sale!”

Părintele Eugen Drăgoi și un grup de elevi de la Seminarul Teologic au săvârșit o slujbă de pomenire a „robului lui Dumnezeu, Mihai”.

A urmat președintele Consiliului Județului, medicul și scriitorul Nicolae Bacalbașa care a întărit faptul că „Eminescu este întruchiparea românismului”, profesorul și scriitorul Theodor Parapiru, care și-a încheiat discursul cu urarea „pomenească-se în noi” și profesorul universitar Dumitru Tiutiuca. Au recitat din opera poetului: poeta Florina Zaharia, actrițele Mihaela Leca și Tamara Constantinescu, elevii de la Școala Nr. 28 „Mihai Eminescu” și Școala Nr. 13 „Ștefan cel Mare”, iar scriitorul a.g. secară a citit una dintre scrisorile de dragoste ale lui Eminescu către marea sa iubire, Veronica.

Evenimentul s-a încheiat cu invitația adresată celor prezenți de către directorul Bibliotecii Județene „V.A Urechia”, profesorul Zanfir Ilie, de a participa la deschiderea Bibliotecii Estivale pentru al patrulea an consecutiv.

Redacția AXIS LIBRI

Ședința Consiliului științific al Bibliotecii Județene „V.A. Urechia" Galați
iunie, 2016

În data de 30 iunie 2016, la Biblioteca Județeană „V.A. Urechia" a avut loc o nouă întrunire a Consiliului științific, care a fost constituit și își desfășoară activitatea în conformitate cu art. 55 al Legii nr. 334/2002, Legea bibliotecilor. Acesta este alcătuit din personalități gălățene din diverse instituții de cultură, învățământ și administrație și are rol consultativ în domeniul cercetării științifice, al activităților culturale și în dezvoltarea colecțiilor. Ordinea de zi anunțată a inclus: prezentarea Raportului Consiliului științific pentru trim. al II-lea 2016, înaintarea propunerilor de activități pentru trim. al III-lea 2016 și aprobarea acestora cu completările rezultate în urma dezbaterilor.

La întrunire au fost prezenți 15 membri plini și supleanți ai Consiliului științific. În cuvântul de deschidere, prof. dr. Zanfir Ilie, directorul Bibliotecii „V.A. Urechia", a adresat urări de *bun venit!* participanților și a amintit celor prezenți că data de 29 iunie este ziua în care se celebrează apele bătrânului fluviu care străbate meleagurile gălățene, după care a prezentat ordinea de zi a ședinței în curs.

Expunerea Raportului Consiliului științific pe trim. al II-lea al anului 2016 a continuat cu punctarea principalelor realizări ale Bibliotecii „V.A. Urechia" din perioada precedentă, începând cu editarea publicațiilor proprii (*Axis Libri, Asociația, Oameni în memoria Galațiului*). În același context, managerul bibliotecii a semnalat apariția volumului *Dicționarul scriitorilor gălățeni*, autor prof. dr. Zanfir Ilie, lucrare de referință necesară atât pentru domeniul bibliologic, cât și pentru cel enciclopedic.

Prof. dr. Zanfir Ilie a subliniat succesul deosebit pe care l-a avut ediția a VIII-a a Festivalului Național „Axis Libri", la care au fost prezente 240 de edituri și care a beneficiat de peste 45000 de vizitatori în acest an, iar cca 9300 de cumpărători au achiziționat documente în valoare de 275-280000 euro. În cadrul Festivalului au avut loc peste 220 de manifestări organizate de Biblioteca „V.A. Urechia".

Printre evenimentele culturale de amploare organizate de Biblioteca „V.A. Urechia" a fost semnalată și redeschiderea *Bibliotecii estivale*, care va funcționa pe toată perioada verii. În același context, prof. dr. Zanfir Ilie a adus la cunoștință auditoriului că în data de 1 iulie se va inaugura ediția a 2-a a programului de educație nonformală *Grădina cu cărți – Lectură și socializare pentru copiii de toate vârstele*, realizat de către Biblioteca Județeană „V.A. Urechia". Activitățile acestei minibiblioteci deschise în Grădina Publică se vor desfășura până pe data de 2 septembrie 2016 și vor viza, cu preponderență, copiii, aflați în perioada vacanței de vară.

Pe primul plan în proiectele manageriale ale instituției se află editarea broșurii *Incunabule din colecțiile Bibliotecii „V.A. Urechia"*, care va prezenta publicului interesat 12 dintre cele mai valoroase documente moștenite de Bibliotecă de la fondatorul acesteia, cărți apărute în faza de leagăn a tiparului, înainte de anul 1500. În intenția instituției se află și reeditarea atât în limba română, cât și în limba engleză, cu sprijinul Primăriei, a setului de cărți poștale *Valori patrimoniale în colecțiile Bibliotecii „V.A. Urechia"*, publicat anterior în anul 2014, care a fost primit cu mare interes de către comunitatea gălățeană.

Pregătirea programului de manifestări pentru aniversarea celor 126 de ani de existență a Bibliotecii „V.A. Urechia" reprezintă una dintre prioritățile instituției din perioada următoare.

Ca nerealizări, managerul Bibliotecii a subliniat insuficiența resurselor financiare, care se reflectă la nivelul întregii activități a instituției. Cel mai mare neajuns rămâne imposibilitatea demarării proiectului de realizare a *Istoriei literaturii de la Dunărea de Jos*, din cauza lipsei fondurilor necesare.

Au urmat alocuțiunile membrilor prezenți la ședință, începând cu cea a scriitorului Theodor Parapiru, care a apreciat în mod deosebit succesul înregistrat de cea de-a VIII-a ediție a Festivalului Național de Carte „Axis Libri", pe care îl consideră cel mai important eveniment al anului, subliniind că un merit deosebit în acest sens îl are managerul instituției și felicitând, în același timp, colectivul Bibliotecii pentru activitățile de excepție organizate în cadrul Târgului.

În privința conceperii *Istoriei/Antologiei literaturii de la Dunărea de Jos*, dr. Gheorghe Bugeag a remarcat că un prim pas a fost deja realizat, prin apariția *Dicționarului scriitorilor gălățeni*, lucrare care constituie un valoros instrument de lucru pentru cercetători, bibliotecari și critici literari. În altă ordine de idei, a propus desfășurarea trimestrială a unor întâlniri tematice (istorie, religie, medicină etc.) cu personalități în domeniu.

Jurnalistul Victor Cilincă a readus în discuție propunerea desfășurării unor sesiuni lunare de lectură publică, în care scriitorii să aibă întâlniri cu publicul cititor. Prof. dr. Zanfir Ilie a susținut ideea, recomandând invitarea la aceste întâlniri a câte unui editor care să detalieze drumul cărții până când ajunge în tipografie. Scriitoarea Olimpia Sava, care are experiență în activitățile cu tinerii cititori, și-a oferit disponibilitatea de a se implica într-un asemenea proiect, apreciind că locul oportun de desfășurare ar fi în cadrul Bibliotecii estivale și al Grădinii cu cărți, destinate în mod deosebit realizării activităților cu adolescenții și copiii, aflați în perioada vacanței de vară.

În încheiere, prof. dr. Zanfir Ilie a mulțumit celor prezenți pentru implicarea activă în discuții și a lansat invitația de a participa la activitățile estivale organizate de Biblioteca „V.A. Urechia".

Consiliul științific al Bibliotecii „V.A. Urechia"

Bruce Sterling. *Slipstream*

traducere de Petru Iamandi

Petru Iamandi
traducător, conf. univ. dr. Universitatea „Dunărea de Jos" Galați

Spre sfârșitul anilor '80 tot mai mulți scriitori care se revendică din literatura generală produc romane în spiritul SF-ului; în același timp, scriitori crescuți în SF pătrund în literatura generală cu romane care însă le trădează originea. Într-o lume postmodernistă care reacționează violent la certitudinile romanului mimetic și se dovedește din ce în ce mai sensibilă la realismul magic latino-american, scriitorii încep să trateze realitatea cu dezinvoltura și ireverențiozitatea oricărui autor de SF contemporan. În acest context, Bruce Sterling propune termenul „slipstream" (1989) pentru literatura care traversează granițele genurilor și se arată tributară SF-ului. *Dar, spre deosebire de SF, care încearcă să ne apropie necunoscutul, slipstream-ul face drumul invers: pornește de la un context familiar și, prin intruziuni ale SF-ului, îi îndepărtează pe cititori de ceea ce pare cunoscut.*

[...] „SF"-ul de azi seamănă mult cu Uniunea Sovietică; e purtătorul (care s-a întins mai mult decât îl ține plapuma) al unui vis neîmplinit. Dogma oficială a SF-ului, pe care aproape toată lumea o ignoră, se bazează pe diverse atitudini față de știință și tehnologie care sunt falimentare și din ce în ce mai îndepărtate de orice fel de realitate. „SF-ul hard", esența ideologică a genului, a ajuns doar o glumă; dacă îl raportăm la realitățile sociale ale post-industrialismului ultratehnologizat, este la fel de relevant ca și leninismul hard.

Mulți dintre cei mai buni autori de SF par să se rușineze pe față de apartenența lor la un gen retrograd. „Nu întreba ce poți face pentru SF – întreabă cum te poți delimita de el, dar să și faci bani de pe urma lui."

Un cosmopolitanism apatrid și nepăsător pare să fie cuvântul de ordine [...]. Și, până la un punct, trebuie să-l înțelegem. Cândva, în felul lui stângaci, SF-ul oferea o oarecare viziune socială coerentă. Era, într-adevăr, naiv și ostentativ, dominat de fantezii necoapte ale puterii și ale împlinirii tuturor dorințelor, dar cel puțin vorbea o limbă contemporană. SF-ul descria cu solicitudine, într-o manieră oarecum sumbră, ceea ce se „întâmpla" cu adevărat, cel puțin în imaginația populară. Poate că nu se adresa tuturor, dar dacă erai un tip destupat, nepretențios, puteai citi SF, puteai simți, cu satisfacție și adânc în subconștientul tău, că ai strâns bine mânerele cromate ale mașinăriilor Erei Atomice.

Dar priviți în ce stare se află SF-ul acum. Uitați-vă la dezgustătoarele tendințe lovecraftiene care se manifestă în SF-ul contemporan [...]: necrofilie în cantități industriale; antologii de povestiri cu mai mulți co-autori; megaromane însăilate; scenarii de film transformate în romane; cărți scrise de „negri" sub numele blazonat al unor autori de prestigiu; urmări la urmări, urmări de câte trei volume la alte trilogii, care și ele sunt urmarea altor trilogii. Care e numitorul lor comun? Minimalizarea creativității individuale și triumful produsului anonim. Precum coșmarul barthesian al Morții Autorului și înlocuirea lui cu „textul".

SF-ul – cam la fel cu fostul Detașament de Avangardă al Omenirii Progresiste (Partidul Comunist) – a pierdut legătura cu rațiunile culturale ale existenței lui, devenind o structură a puterii comerciale care se autoperpetuează și care se întâmplă să fie în posesia unui teritoriu național tradițional: o parte din rafturile librăriilor.

SF-ul ignoră din obișnuință orice provocare din afară și este protejat de Cortina de Fier a marketingului categorial. Și nici măcar nu trebuie să evolueze „după standardele proprii", fiindcă standardele proprii nu mai înseamnă nimic; ele sunt rareori discutate și nici atunci cu seriozitate. Este de ajuns să arăți spre un raft și să spui „SF".

Unii cred că este nemaipomenit să ai un gen literar fără o identitate interioară, cu doar un loc în care să fie vândut. Teoretic vorbind, această situație oferă autorilor o mare libertate, dar efectul pe termen lung este devastator. Atunci când „orice este posibil în SF", „orice" poate fi suficient de bun ca să fie acceptat. De ce să inovezi? Și în ce direcție? Nimic nu se mișcă, busola e moartă. Corabia s-a oprit; aruncă o bucățică de lemn peste bord ca să vezi încotro se îndreaptă curentul și ai să vezi cum bucățica rămâne pe loc până se duce la fund.

Și acum e momentul să clarific câțiva termeni pe care-i folosesc aici [...]. „Categorie" este un cuvânt care provine din marketing și se referă la spațiul de expunere pe rafturi. „Gen" acoperă un spectru larg, acele opere legate printr-o identitate interioară, o estetică închegată, un set de linii directoare conceptuale, o ideologie, dacă vrei. „Categorie" este un termen util din punct de vedere comercial dar, în ultimă instanță, poate deveni sufocant. Pe de altă parte, „gen" este foarte puternic.

După ce am operat această distincție, aș vrea să descriu ceea ce pare a fi un „gen" nou, emergent, care încă nu a devenit „categorie". Acest gen nu este SF „categorial"; nu este nici măcar SF „genurial". Este un tip de scriere contemporan care înfruntă realitatea consensuală. Este fantastic, uneori suprarealist, alteori speculativ, dar nu la modul riguros. Scopul lui nu este să creeze acel „sense of wonder" sau să extrapoleze sistematic în maniera SF-ului clasic. Este un tip de scriere care pur și simplu te face să te simți ciudat; așa cum te face să te simți viața la sfârșitul secolului al XX-lea, dacă ești înzestrat cu o anumită sensibilitate. Am putea numi acest nou tip de ficțiune Romane ale Sensibilității Postmoderne, dar o astfel de denumire nu ar arăta deloc bine pe raftul unei librării și ar avea nevoie de un acronim; de aceea, din comoditate dar și pentru a înlesni argumentarea, vom numi aceste cărți „slipstream".

„Slipstream" (un cuvînt pe care l-am inventat împreună cu amicul meu Richard Dorsett) nu este un termen care să prindă imediat și, dacă acest gen aflat la început va deveni categorie, mă îndoiesc că se va păstra. „Slipstream" este o pastișă după „mainstream" – nimeni, în afară de noi, cei care înghițim orice fel de SF, nu folosește termenul „mainstream" pentru literatura generală.

Și nici nu se întrevede posibilitatea ca slipstream-ul să devină un gen de sine stătător, cu atât mai puțin o categorie cu succes comercial. Asemenea șanse sunt minime. Autorii de slipstream trebuie să evite confortabila infrastructură a revistelor, critica specializată și solidaritatea susținerii unei cauze comune. Forțe mari și obscure ale marketingului acționează împotriva succesului comercial al slipstream-ului. Este foarte greu ca aceste cărți să ajungă la cititori sau să-și formeze propriii cititori fiindcă sunt ca niște ace într-un imens car cu fân. Cei care doresc să citească slipstream nu pot trece în mod firesc de la o carte la alta fiindcă acestea dispar ca niște picături de cerneală într-o găleată de lături.

Din când în când, unii scriitori înving aceste adversități dar succesul lor este limitat de structurile categoriale ale prezentului. Ei își formează un public cititor care însă nu este foarte numeros. Cărțile lor sunt prea bizare pentru omul de rând. De aceea îi pierd pe cititorii de SF, care evită rafturile cu literatură generală pe motiv că scrierile de acolo nu sunt îndeajuns de bizare. (Una dintre consecințele acestei situații este că multe cărți slipstream sunt opera stângace a unor autori care și-au făcut un nume în alte genuri.)

S-ar putea argumenta că slipstream-ul nu are deloc o identitate genurială „reală". Slipstream-ul pare un produs artificial, o căciulă din care extragi cărți ce aparțin literaturii generale și, într-un fel sau altul, trezesc interesul cititorilor de SF. Eu unul cred că scrierile slipstream au o identitate genurială ca și multitudinea de cărți considerate SF în ziua de azi. În calitate de critic de SF, s-ar putea să fiu orbit de apartenența mea la gen. Dar nu sunt deloc singur în această situație. Din clipa în care termenul slipstream le este explicat, aproape toți cititorii de SF pot recita rapid o listă de cărți care se pot încadra în gen.

Acestea sunt cărți pe care cititorii de SF le recomandă prietenilor: „Asta nu-i SF dar nici literatură generală. S-ar putea să-ți placă." Când e vorba de slipstream, cel care-și vinde marfa decide ce și cum. [...]

Eu nu pretind că sunt expert în acest tip de scriere. Pot încerca să definesc Zeitgeist-ul slipstream-ului, dar nu cred că o pot face pe de-a-ntregul. Mi se pare că la baza slipstream-ului stă o atitudine agresivă împotriva „realității". Slipstream-ul cultivă un anumit tip de fantezie dar nu o fantezie care să fie „futuristă" sau „dincolo de zonele care ne sunt cunoscute". Cărțile lui tind să destrame, pe un ton sarcastic, structura „vieții de zi cu zi".

Unele dintre aceste cărți, cele mai apropiate de „mainstream", sunt ficțiuni literare nerealiste care evită sau ignoră convențiile SF-ului. Slipstream-ul dur însă conține elemente mai obscure. De cele mai multe ori aceste scrieri nu par să aibă sens, mai mult, adesea sugerează că „nimic din ceea ce știm nu are prea mult sens" și poate că „nici nu va avea".

Este un fapt obișnuit ca scrierile slipstream să ia în râs convențiile ficțiunii, apelând la tot felul de tehnici bulversante care dau de înțeles că tabloul alunecă din ramă și s-ar putea să cadă pe picioarele cititorului. Câteva dintre aceste tehnici sunt regresia infinită, efectele *trompe-l'oeil*, metalepsa, încălcările flagrante ale limitelor punctului de vedere, reacțiile ciudat de blazate la evenimente extrem de nefirești... până la poezia concretă și la utilizarea deliberată a exprimării incoerente. Gândește-te la M.C. Escher și vei avea echivalentul grafic.

Slipstream-ul este marcat și de o atitudine arogantă față de ceea ce este „material", total opusă „respectului pentru faptul științific" al autorului de SF hard. Figurile istorice apar frecvent în slipstream în ipostaze care încalcă flagrant datele istorice. Istoria, jurnalismul, declarațiile oficiale, reclamele... toate acestea constituie grăunțele pentru moara slipstream-ului și sunt tratate cu lipsă de respect ca materie primă pentru colaje și nu ca „fapte din viața reală". Slipstream-ul nu tinde să „creeze" lumi noi ci să le „citeze", să le scoată din context și să le asmută împotriva lor însele.

Unele cărți slipstream sunt destul de convenționale în ceea ce privește structura narativă, dar își folosesc elementele fantastice într-un mod care sugerează că acestea sunt oarecum „părți integrante" ale concepției despre lume a autorului; nu idei cu care să jonglezi de dragul jocului ci ceva care să te apropie de o inerentă stare de demență. Acestea sunt elemente fantastice care nu reprezintă „abateri evidente de la realitatea cunoscută" ci, din punct de vedere ontologic, o „parte din întreaga harababură"; „realul comparat cu ce?" Iată o întrebare din ce în ce mai dificilă în anii videocratici '80 și '90, al cărei răspuns constituie poate aspectul cel mai inovator al slipstream-ului (oricât ar părea el de înspăimântător). [...]

După părerea mea, slipstream-ul nu este nicidecum SF; în esența lui este străin de ceea ce consider eu a fi virtuțile intrinsece ale SF-ului. Slipstream-ul are însă propriile lui virtuți care poate că se potrivesc de minune cu caracterul pervers, contorsionat și sceptic al erei postmoderne. Sau poate că nu. Dar a judeca acest gen după normele SF-ului mi se pare incorect; aș vrea să-l văd cum își dezvoltă singur propriile norme.

Spre deosebire de „ficțiunea speculativă" a anilor '60, slipstream-ul nu este o încercare internă de a reforma SF-ul în direcția „literaturii". Mulți autori de slipstream, mai ales cei reputați, nu știu nimic sau știu prea puțin despre SF. Unii, puțini la număr, sunt „autori de SF" din greșeală și trebuie să supraviețuiască într-un gen care militează împotriva virtuților propriului lor mod de a scrie.

Am numai urări de bine pentru slipstream. Aș vrea să devină un gen recunoscut și o categorie lucrativă, pentru că numai așa ar fi un rival energic și util al SF-ului, pe care l-ar forța să-și redefinească și să-și revitalizeze principiile.

Dar orice discuție despre principiile genuriale ale slipstream-ului este inutilă atât timp cât slipstream-ul nu este și categorie. Ca să se dezvolte și să prospere, slipstream-ul trebuie să ajungă la îndemâna propriilor cititori, la fel ca SF-ul de astăzi. De aceea las rezolvarea acestei probleme pe seama unui librar inventiv, destul de deștept ca să-și reordoneze rafturile și să ofere cărților slipstream atât de oprimate spațiul vital de care au nevoie.

SUMAR

Cuprins

2016 - Anul Sfântului Antim Ivireanul **Coperta 2**
2016 - Anul Internațional William Shakespeare **Coperta 2**

EDITORIAL

ZANFIR ILIE - Nevoia de unitate **1**

BIBLIO-BREVIAR

CAMELIA BEJENARU - O carte științifică rară din donația lui Vasile Alexandrescu Urechia - Coronelli, Vicenzo. *Epitome cosmografica*, 1693 **4**
LIDIA SITARU - Bibliotecile publice schimbă comunitățile **7**
CĂTĂLINA ȘOLTUZ - Filiala nr. 2 „Paul Păltănea" - poartă deschisă spre cultură, educație și recreere **9**
VIOLETA OPAIȚ - Grădina cu cărți **11**
LUCICA VELICHE - Clubul BiblioVACANȚA, ed. a III-a, la Biblioteca Municipală pentru Copii **12**
CELOZENA DIACONU - Proiectul ludic-educativ Vacanța la bibliotecă - șah și lectură activă!, 2016, ediția a V-a **13**
ANDREEA IORGA - Biblioteca Estivală **15**

SALONUL LITERAR AXIS LIBRI

SILVIA MATEI - Salonul literar „Axis Libri" - sfârșitul sezonului de primăvară **16**

SALONUL LITERAR AXIS LIBRI: RECENZII

DORINA BĂLAN - Karnoouh, Claude. *Raport asupra postcomunismului și alte eseuri incorecte politic.* Suceava: Alexandria Publishing House, 2014 **19**
VIOLETA MORARU - Buică, Paul. *Dhyanna: Prințesa Dacă*. București: [S.n.], 2012 **20**
CATRINA CĂLUIAN - Christi, Aura. *Acasă – în exil*. București: Ideea Europeană, 2016 **21**
ANDREI PARAPIRU - Codreanu, Theodor. *Varvarienii*. București: Detectiv Literar, 2015 **22**
LEONICA ROMAN - Ciupercă, Livia. *Doi fii ai luminii – Monseniorul Vladimir Ghika și Alexandru Lascarov-Moldoveanu – înfrățiți întru Hristos*. Galați: Axis Libri, 2016 **23**
SIMONA MILICA - Aldyn. *Orașe întinse pe vârf de retină*. Galați: Axis Libri, 2016 **24**
SIMONA IOAN - Vasiliu, Vlad. *Toamna iguanei*. Galați: Axis Libri, 2016 **25**

SALONUL LITERAR AXIS LIBRI: EPIGRAME

VASILE MANOLE **26**
IOAN FĂRCĂȘANU **27**

GALERIA DE ARTĂ

CORNELIU STOICA - Mihai Coțovanu: „Simplitate și înălțare" **28**
MARIANA TOMOZEI-COCOȘ - Antonio Zumino în Muzeul de Artă Vizuală din Galați **31**

LOCALIA

EUGEN HOLBAN - Echinocțiul de primăvară (II) **33**
ELENA-MONALIZA GHINEA - *Curentul nou* (1905-1906): O revistă gălățeană de radiografie socială (III) **37**
NIA M. SEBASTIAN - O carte a unui gălățean, în limba spaniolă - *Los Santos de la tierra rumana*, Ioan Dumitru Popoiu, Editura „Andreiana" a Arhiepiscopiei Sibiului, 2015 **41**

SUMAR

PERSONALIA

IONUȚ ALEXANDRU DRĂGHICI - Structuri Informative ale armatei române în perioada 1859-1914 (I) 43

REFLECȚII DIALOGICE

GHIȚĂ NAZARE - Interviu cu conf. univ. dr. Cătălin Enică 45

CUTIA DE REZONANȚĂ

VASILE ANDRU - Paris, un loc bun să te exilezi (II) 49
RADU SERGIU RUBA - Pe colinele Manciuriei (II) 51
ALEXANDRU BARBU - Atinge Soarele, focul lui e doar un mit 54
IOANA CODRUȚA TUDORIU - Eseul-epistolă al unei creatoare cu aere de tânără artistă 56
IOAN TODERIȚĂ - Pace 58
CONSTANTIN OANCĂ - Poem 58
MARIUS GRAMA - Fericirea 59
RĂZVAN ANDREI - Poeme 61

CONFLUENȚE CULTURALE

ADRIAN DINU RACHIERU - George Bălăiță sau ispita totalității 62
THEODOR PARAPIRU - „Vârsta de Aur“ / „L'Age d'Or“ / „The Golden Age“ 65
LINA CODREANU - Scriitori la masa dialogului 66
LIVIU IULIAN COCEI - „Psihanaliza ca filosofie a stărilor alterate ale conștiinței” - Marius Dumitrescu, *Psihanaliza aplicată în filosofie și artă*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2014 68
IONEL NECULA - Un dicționar al scriitorilor gălățeni - de azi și din totdeauna 70
N. STEJARU - Adrian Michiduță și preistoria creștinismului românesc 72
DUMITRU ANGHEL - *Călău și victimă* de Alexandru Mihalcea 74
a.g. secară - Eternitatea și obsesia postmodernismului… 77
MARIA STANCIU - Ierihon - locul convertirii vameșului Zaheu 79
MIOARA BAHNA - Din olărie, la etajul treizeci și patru – José Saramago: *Peștera (II)* 82
RADU MOȚOC - Cartea de aur a *Familiei Suțu* (II) 85

SCENA ȘI ECRANUL

ADRIAN BUZDUGAN - Filmul neliniștirii 87

EVENIMENT

Târgul/Festivalul Internațional al Cărții „Axis Libri” 89
Impresii – Festivalul Internațional al Cărții „Axis Libri”, 25-29 mai 2016 91
Festival du Livre Axis Libri à Galati - Discours de Joël Conte Le jeudi 25 mai 2016 93
Concursul de creație literară „Scriitori de ieri, de azi și de mâine” - Lista câștigătorilor 93
Nemuritorul Luceafăr – Mihai Eminescu 94
Ședința Consiliului științific al Bibliotecii Județene „V.A. Urechia” Galați, iunie, 2016 95

SEMNAL EDITORIAL

BRUCE STERLING. *Slipstream,* traducere de Petru Iamandi **96**

Editura „AXIS LIBRI”

a Bibliotecii Judeţene „V.A. Urechia” Galaţi

semnalează următoarele apariţii:

2015

Itinerarii spirituale / Ghiță Nazare
Dialoguri 50+1 / Ghiță Nazare
Întâiul și ultimul senin / Gheorghe Gurău
Theodor Munteanu, o viață de artist / Laura Sava
Presa Primului Război Mondial / Cătălin Negoiță, Zanfir Ilie
Viață de pilot / Ioan Gh. Tofan
Călimara cu pixeli / Ion Manea
Oameni în memoria Galațiului: Aniversări 2014
Dincolo de rimă / Joël Conte; Thierry Sajat
Osteoporoza și angiopatia în diabetul zaharat / Aurelia Romilă
Ţara Vrancei - O istorie a obștilor răzășești / Cezar Cherciu
Eseuri Danubiene vol. I: Dunărea poveste și adevăr / Zanfir Ilie
Monumente de for public din municipiul Galați/ Corneliu Stoica
Rembrandt în colecțiile Bibliotecii „V.A. Urechia”
Bucătăreasa și prezumția de nevinovăție / Grigore Postelnicu
Par și impar: rondeluri / Gheorghe Gurău

2016

Eseuri Danubiene vol. II: Galațiul și Dunărea / Zanfir Ilie
Cuvinte de metal / Aldyn
Orașe întinse pe vârf de retină / Aldyn
Toamna Iguanei / Vlad Vasiliu
Lacrimi peste timp / Nicolae Mărunţelu
Te slăvesc în poezie / Nicolae Mărunţelu
Aripi de libelulă / Lidia Mihaela Necula
Frunza / Geanina Romila
Oameni în memoria Galațiului: Aniversări 2015
Dicționarul scriitorilor gălățeni / Zanfir Ilie
ProBoholț, ediția a IV-a
Gastritele și gastropatiile: o abordare clinică / Dan Botezatu
Pomul vieții în cultura și mitologia popoarelor turcice / Gulten Abdula-Nazare
Doi fii ai luminii: Monseniorul Vladimir Ghika și Alexandru Lascarov-Moldovanu - înfrățiți întru Hristos / Livia Ciupercă
Uni-versuri: Antologie de poezie
Liricul, un discurs dificil / Dumitru Tiutiuca

◇◇◇

125 de ani de existență

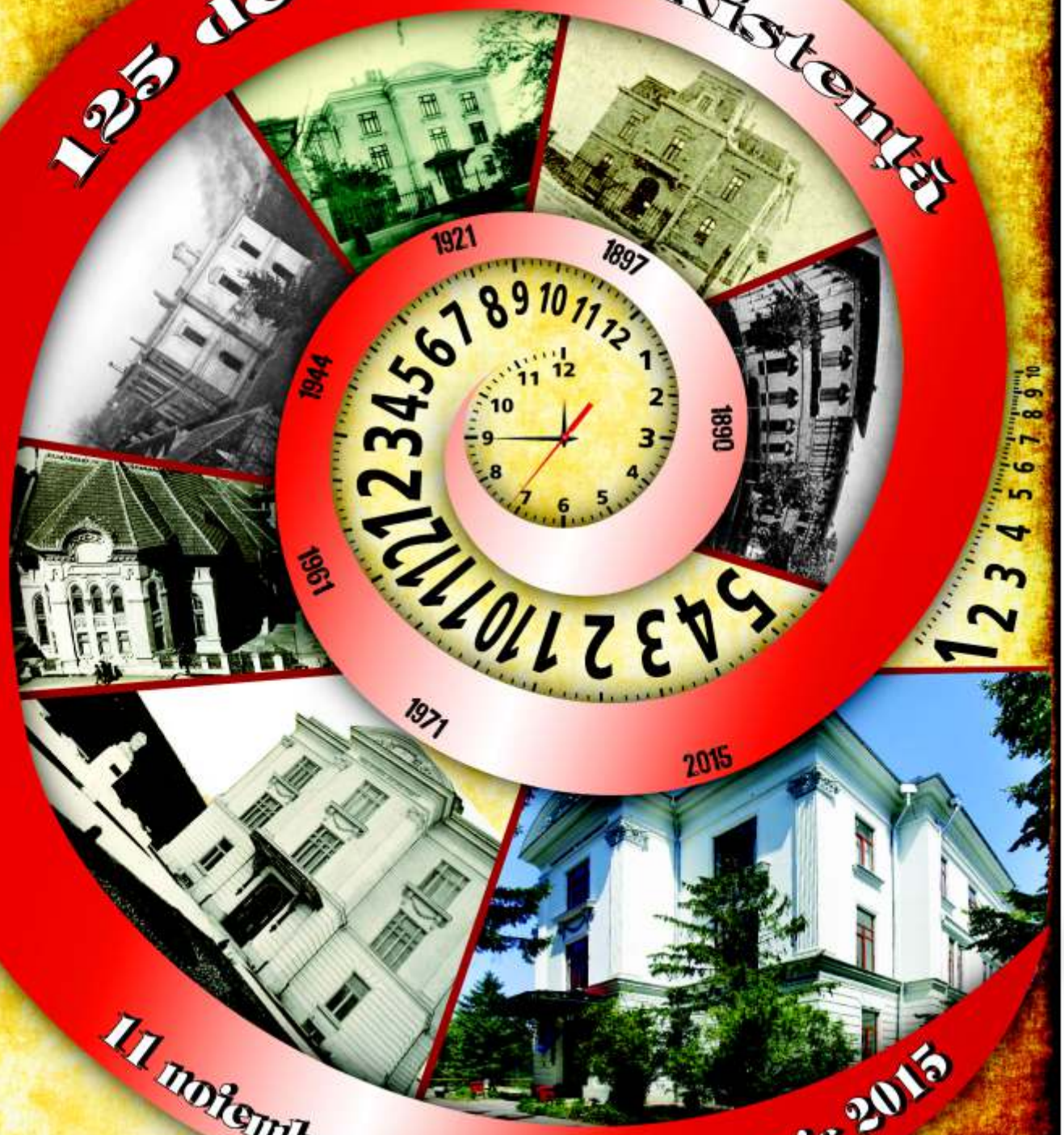

11 noiembrie 1890 - 11 noiembrie 2015

BIBLIOTECA „V.A. URECHIA”

„...cărțile nu sunt făcute pentru anume om,
ci pentru toți delaolaltă, că, precum văzduhul nu-l închide omul numai pentru sineși,
ci din el trăiesc cu toții, așa și de carte, cade-se a se împărtăși tot neamul românesc.”

V.A. Urechia

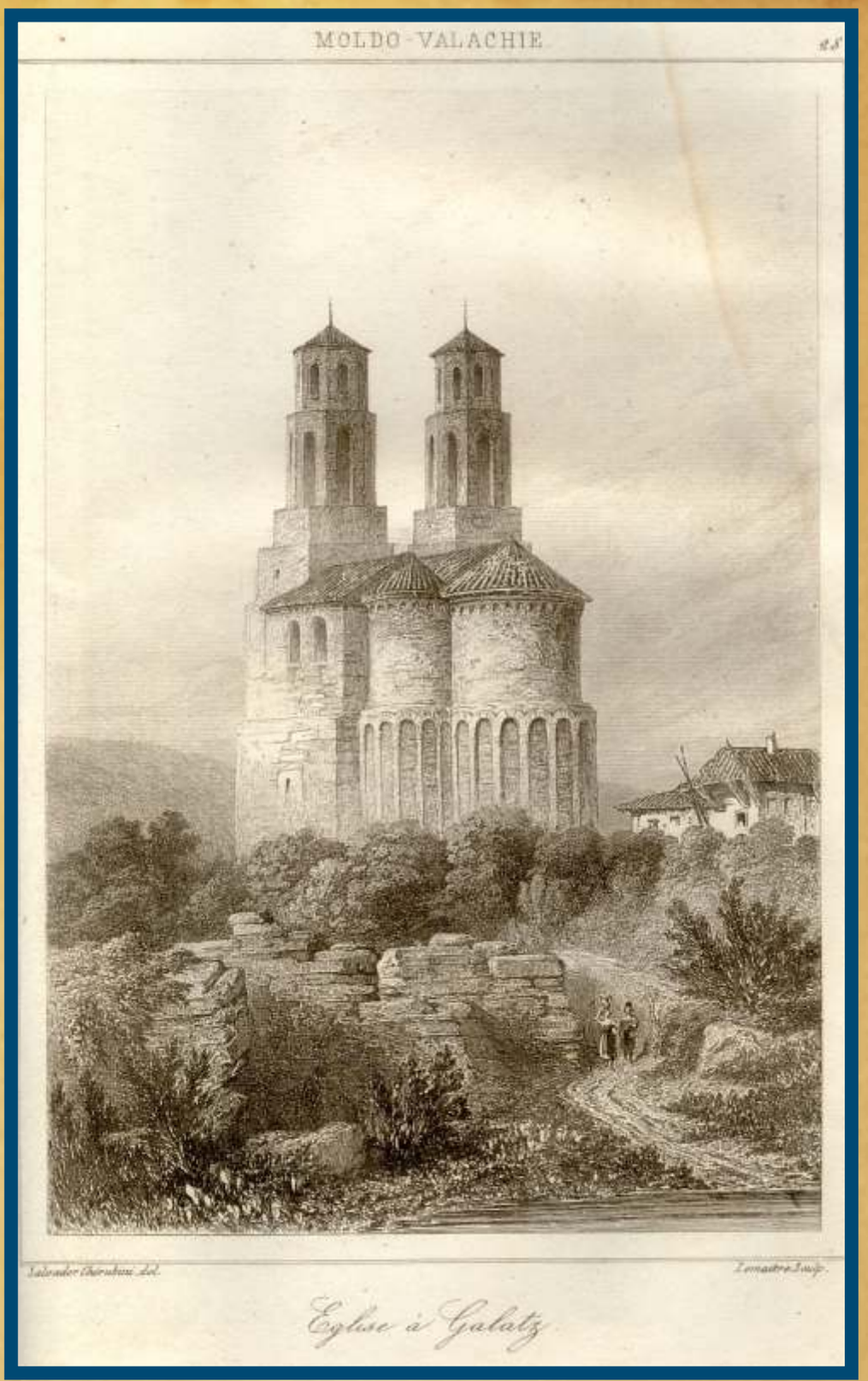

Provinces danubiennes et Roumaines **: Tom 1-2**
Paris : Firmin Didot Frères, 1856

Gravură
aflată în Colecţiile Speciale ale
Bibliotecii Judeţene „V.A. Urechia” Galaţi

1844-9603